

การสร้างพลังในตนเองของผู้ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบ
การศึกษาไทย

SELF- EMPOWERMENT FORMATION AMONG SUCCESSFUL PEOPLE WHO WERE
STIGMATIZED BY EVALUATION IN THAI EDUCATION SYSTEM.

ชัญญพัทธ์ เดชาวัตสินสิริ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2566

การสร้างพลังในตนเองของผู้ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบ
การศึกษาไทย

ชญ์พัทธ์ เดชาวัตสินศิริ

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

SELF- EMPOWERMENT FORMATION AMONG SUCCESSFUL PEOPLE WHO WERE
STIGMATIZED BY EVALUATION IN THAI EDUCATION SYSTEM.

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Development Education)
Graduate School, Srinakharinwirot University
2023
Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การสร้างพลังในตนเองของผู้ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบ
การศึกษาไทย
ของ
ชนัญพัทธ์ เดชาวัตสินสิริ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมษย์ หนกหลัง) (รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ใจอารีย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรา ดุษฎีเมธา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา สาลีหมัด)

..... กรรมการ
(อาจารย์.ดร.พีรเดช ประคองพันธ์)

ชื่อเรื่อง	การสร้างพลังในตนเองของผู้ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบการศึกษาไทย
ผู้วิจัย	ชนัญพัทธ์ เดชาวัตสินศิริ
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุเมษย์ หนกหลัง

การสร้างพลังในตนเองของนักเรียนในระบบการศึกษาผ่านแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน ของ Michel Foucault ทำให้สามารถต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลที่เข้ามาตีตราให้เกิด “ความเป็นอื่น” โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในกระบวนทัศน์เชิงวิพากษ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตและประสบการณ์ของบุคคลที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลการศึกษาของไทย วิพากษ์การรู้เท่าทันและกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลการศึกษาของบุคคลที่ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราขณะอยู่ในระบบการศึกษาของไทย วิพากษ์การสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จของบุคคลที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบการศึกษาไทย เข้าถึงประสบการณ์ด้วยการศึกษาเรื่องเล่า ผู้ให้ข้อมูล 16 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลจากผู้ที่เคยมีประสบการณ์การถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษาของไทยผ่าน gatekeeper และรวบรวมข้อมูลจนกว่าข้อมูลจะการอิ่มตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ และหาคุณภาพของข้อมูลโดยใช้วิธีให้ความไว้วางใจในข้อมูล และนำเสนอผลวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เพื่อสร้างให้เป็นเรื่องเล่า ผลการวิจัยพบว่า ความหมายความสำเร็จ คือความเป็นอิสระตามความปรารถนาของตน มีวิธีการเรียนรู้เพื่อเป็นตัวของตัวเอง และสร้างความสุขให้กับบุคคลที่รักตามความหมายของตนเองประกอบด้วยความสำเร็จด้านการศึกษา และด้านการประกอบอาชีพ อีกทั้งประสบการณ์ที่เกิดจากการถูกตีตราด้วยอำนาจความรู้การประเมินผลจากพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย จิตพิสัย และพหุพิสัย ที่มาสั่นคลอนเป้าหมายสู่ความสำเร็จในขณะที่ยังอยู่ในระบบการศึกษา รวมถึงได้ค้นพบกระบวนการต่อสู้ต่อรอง และรู้เท่าทันกับการประเมินผลการศึกษา เพื่อดำรงตัวตน กำกับดูแลตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายความสำเร็จของแต่ละบุคคล การสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จด้วยเทคโนโลยีแห่งตัวตนที่ ประกอบด้วยการเกิดคำถาม และรู้เท่าทันกับความรู้การประเมินผล รู้จักปล่อยวางในบางกฎเกณฑ์ของการประเมินผล

คำสำคัญ : การสร้างพลังในตนเอง, การตีตรา, อำนาจการประเมินผลการศึกษา, บุคคลที่ประสบความสำเร็จ

Title	SELF- EMPOWERMENT FORMATION AMONG SUCCESSFUL PEOPLE WHO WERE STIGMATIZED BY EVALUATION IN THAI EDUCATION SYSTEM.
Author	CHANUNPHAT DECHAWATSINSIRI
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2023
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Sumate Noklang

Self-empowerment formation of students in the Thai education system through Michel Foucault's concept of technologies of self enables them to resist the power of evaluation that stigmatizes them as 'the otherness'. This qualitative research, conducted within a critical paradigm aims to study the meaning of success in life and the experiences of people stigmatized by evaluation in the Thai education system, to critique the literacy of the power of educational evaluation and the processes of resisting with power of educational evaluation, and to critique the self-empowerment formation to the success of people who were stigmatized by evaluation in the Thai education system. The narrative approach was used to access experience. Sixteen key informants were selected through a gatekeeper from those who had experiences of being stigmatized by the Thai educational evaluation system. Data was collected until saturation and analyzed using thematic analysis. The quality of the data was ensured through trustworthiness techniques, and the research findings are presented by analysis of narrative. The research findings indicate that the meaning of success is the attainment of independence according to individuals' desires, learning to be themselves, and creating happiness for their loved ones. This encompasses success in both education and career. Experiences of being stigmatized by the power of evaluation knowledge, particularly from psychomotor, affective, and cognitive evaluation, were found to undermine goals while still in the educational system. Additionally, the study uncovered the processes of resisting to maintain self-identity, self-regulation, and to achieve individuals success. Self-empowerment towards success involves the technology of self, which includes questioning and literacy of evaluative knowledge, and learning to circumvent certain evaluation criteria.

Keyword : Self - empowerment Stigmatized Power of evaluation Successful person

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ตามเป้าประสงค์ เป็นเพราะได้รับการดูแลเอาใจใส่และความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมษฐ์ หนกหลัง ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ในการให้คำแนะนำชี้แนะแนวทาง ช่วยเหลือจนทำให้ผู้วิจัยเข้าใจในวิธีการศึกษา ติดตามการทำงาน และเสียสละเวลาอีกทั้งได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่ กำลังตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เปิดโลกทัศน์ทางวิชาการ และประสบการณ์ต่อการพัฒนาคุณค่าของบุคคลในหลากหลายมิติ ประสบการณ์จากการศึกษา และทำปริญญานิพนธ์นี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความรู้ และกระบวนการคิดให้กับผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาให้กับผู้วิจัยทำให้ผู้วิจัยมีองค์ความรู้นำไปใช้ในการพัฒนาสังคม ตามเจตนารมณ์ของความเป็นพัฒนศึกษาศาสตร์รวมถึงขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ใจอารีย์ ประธานกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรา คุชฎีเมธา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา สาลีหมัด อาจารย์ ดร. พีรเดช ประคองพันธ์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์และเติมเต็มประเด็นสำคัญและทำให้งานวิจัยมีความหนักแน่นและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลที่ให้โอกาสกับผู้วิจัยและให้ความร่วมมือในการพูดคุยสนทนาทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงตามเป้าประสงค์ได้รับข้อมูลที่ลึกซึ้งและงานวิจัยนี้จะสำเร็จไม่ได้หากไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

ท้ายสุดนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อชาญ เพิ่มผล คุณแม่พูลศิลป์ เพิ่มผล สามีและลูกชาย สำหรับกำลังใจที่ต้องเสียสละเวลาในระหว่างการเรียนรู้และดำเนินการวิจัย รวมทั้งการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว ขอขอบคุณเพื่อนพัฒนศึกษาศาสตร์ รหัส 62 เพื่อนๆ ที่เป็นกำลังใจสนับสนุน ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณ คณะผู้บริหารโรงเรียนพระมารดานิจจานุเคราะห์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ สนับสนุนในการทำงานวิจัย จนส่งผลให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ชนัญพัทธ์ เดชาวัตสินศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญรูปภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ.....	10
ภูมิหลังการวิจัย	10
คำถามการวิจัย.....	15
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	15
คุณค่าของการวิจัย.....	15
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	16
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
ส่วนที่ 1 การประเมินผลการศึกษาของระบบการศึกษาไทย.....	21
ส่วนที่ 2 การสร้างพลังในตนเองของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษา ...	45
ส่วนที่ 3 ความสำเร็จ : ความหมายในมิติที่หลากหลาย.....	53
ส่วนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Conceptual Framework)	57
บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย.....	61
แนวคิดการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative approach).....	61
การเข้าถึงข้อมูล.....	65
ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย	66
คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล (Inclusive criteria).....	66

เกณฑ์การคัดออก (Exclusive criteria).....	66
การรวบรวมข้อมูล.....	67
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
ความน่าเชื่อถือของข้อมูล.....	69
การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล.....	70
การเข้าถึงประสบการณ์.....	70
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	80
ส่วนที่ 1 การให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตและประสบการณ์ของผู้ที่เคยถูกตีตราโดย การประเมินผลในระบบการศึกษาไทย.....	80
ส่วนที่ 2 วิพากษ์การรู้เท่าทัน และกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลการศึกษา	118
ส่วนที่ 3 วิพากษ์การสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จของบุคคลที่เคยถูกตีตราโดยการ ประเมินผลในระบบการศึกษาไทย.....	129
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	147
สรุปผลการวิจัย.....	148
อภิปรายผล.....	150
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	179
บรรณานุกรม.....	182
ภาคผนวก.....	194
ภาคผนวก ก.....	195
ภาคผนวก ข.....	197
ประวัติผู้เขียน.....	200

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	60
ภาพประกอบ 2 แผนภาพแสดงการให้ความหมายความสำเร็จของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการ ประเมิณผลในโรงเรียน	95
ภาพประกอบ 3 ประสบการณ์ของผู้เรียนผู้ที่เคยถูกตีตราจากภาคปฏิบัติการของการ	117
ภาพประกอบ 4 การต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมิณผล : ปฐมบทการสร้างพลังในตนเอง	128
ภาพประกอบ 5 การสร้างพลังในตนเองเพื่อดำรงความสำเร็จ	144
ภาพประกอบ 6 แผนภาพแสดง กระบวนการสร้างพลังในตนเองของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการ ประเมิณผลในโรงเรียน	146
ภาพประกอบ 7 การสร้างพลังในตนเองสู่ความปรารถนาแห่งตน ด้วย “รูปแบบ S-E-L-F”	176

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลังการวิจัย

การศึกษา (Education) ถูกทำให้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ พัฒนาคนให้มีคุณภาพและเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมนั้นต้องเริ่มจากการมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวโน้มและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และการทำความเข้าใจนโยบายของรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; วิธนา วุฒิจำนงค์, 2564) การจัดการศึกษาในระดับประเทศจึงได้รับความสำคัญในฐานะการผลิตทรัพยากรบุคคล โรงเรียนจึงเป็นพื้นที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐและทำหน้าที่เป็นเหมือนระบบสังคมในการสร้างระบบความคิด ค่านิยม ความเชื่อให้กับสมาชิกในสังคมให้เป็นไปตามแนวคิดกระแสหลักที่สร้างความไว้วางใจในการผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพให้กับสังคมด้วย (กระทรวงศึกษาธิการสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ดังนั้นคนในสังคมจึงมั่นใจในการสู่ระบบการศึกษาที่สามารถเป็นหนทางไปนำสู่เป้าหมายของชีวิตเพื่อให้มีชีวิตที่ดี สามารถไปถึงความสุข ความเจริญ ตามอุดมคติของคนในสังคมและ ได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นผู้ที่ได้พัฒนาตนเองแล้ว มีความสามารถ มีคุณภาพชีวิตและมีโอกาสประสบความสำเร็จในชีวิต การผลิตทรัพยากรบุคคลจึงต้องตอบสนองระบบเศรษฐกิจและสังคมให้เป็นไปตามนโยบายรัฐ ภายใต้แนวคิดสังคมทันสมัย เพื่อที่จะได้รู้เท่าทันกระแสของการเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคงและพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

กลไกของระบบการศึกษาจึงมีบทบาทในการจัดการดูแลชีวิตของคนในสังคมเพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์ไปสู่การพัฒนาประเทศแบบสังคมทันสมัย (Modernization) อันเป็นฐานคิดในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมตามกระแสทางสังคมตะวันตกนำมาสู่การสถาปนากฎระเบียบต่างๆ ที่อยู่ภายใต้ความเป็นเหตุเป็นผลและเชื่อมั่นว่าจะส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์ทางสังคมจึงต้องมีการกำกับดูแล ควบคุมและจัดการโดยใช้กฎเกณฑ์และระเบียบของระบบการบริหารงานที่ต้องอาศัยกระบวนการและบทบาทของสถาบันทางการเมือง สถาบันการบริการ สถาบันการศึกษา (ฉัตรชัย นาถาพลอย, 2563)

การบริหารงานในระบบการศึกษาไทยมีกลไกตามรูปแบบของการบริหารงานแบบระบบราชการที่ต้องรับคำสั่งจากส่วนกลางเป็นลักษณะการสั่งการควบคุมในลักษณะบนลงล่าง (top – down) เช่นเดียวกับที่ผู้บริหารก็ถูกรัฐใช้อำนาจการควบคุมด้วยนโยบายในการบริหารสถาบันการศึกษาและควบคุมผู้เรียนด้วยการกำหนดหลักสูตรแกนกลางจากกระทรวงศึกษาธิการ มีตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้และอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์แบบเดียวกันในการควบคุมคุณภาพของผู้เรียนภายใต้อำนาจของการจัดการศึกษา เพื่อรองรับกระบวนการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้เกิดการอบรม สั่งสอน ขัดเกลาและปลูกฝังโดยที่ผู้ที่อยู่ในสถาบันการศึกษานี้ไม่รู้ตัว (สายใจ เบญญิสะ มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ วันชัย ธรรมสังการ, 2556)

จากเหตุผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสถาบันการศึกษาภายใต้ความทันสมัย จึงไม่ใช่เพียงแค่เรื่องของการตอบสนองนโยบายความก้าวหน้าหรือการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม หากแต่เป็นการพัฒนาอันเต็มไปด้วยการแสวงหาอำนาจ ที่ถูกกำหนดด้วยกฎเกณฑ์และระเบียบของสถาบันการศึกษา กลายเป็นการบริหารจัดการที่แฝงไปด้วยการแสวงหาอำนาจเพื่อการควบคุม ให้เชื่อและทำตามความเยบยลของอำนาจที่เกิดขึ้นในระบบโรงเรียน (ศุภวดี บุญญวงศ์ และ มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ, 2555) ด้วยเหตุนี้การถ่ายทอดความรู้จึงมุ่งเน้นนำไปต่อยอดความรู้ในระดับสูง เพื่อใช้เป็นทางเลือกในอนาคต ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงและเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการทั้งระดับบุคคล ระดับโรงเรียน และระดับของประเทศดัดเยียดจากค่าการประเมินในแต่ละระดับดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาจึงต้องเร่งพัฒนาผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (นพพร จันทรนาชู, 2559)

หลักสูตรและวิธีการประเมินผลการเรียนจึงกำหนดให้ใช้เกณฑ์ (Criteria) เพื่อกำหนดมาตรฐานในการชี้วัดระดับการพัฒนา ให้เกิดการยอมรับ ด้วยความรู้ ความเชื่อตามกฎเกณฑ์ โดยใช้แนวทางการพัฒนาแบบทุนนิยม (Capitalism) ต้องมีกฎที่สามารถอธิบายได้ในเชิงเหตุผลและผลเชิงประจักษ์ เป็นระบบ มีความชัดเจน ถูกต้องตามหลักการและเหตุผล (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2555) และทำให้เกิดการแยกส่วน (fragmentation) ที่สามารถตรวจตรา ตรวจสอบได้ง่าย และเกิดการลดทอน (Reduction) ด้วยวิธีคิดของศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์ส่งผลให้สถาบันการศึกษาจัดและแบ่งคนออกเป็นหน่วย ตามความเชี่ยวชาญตามสาขาแบบใดแบบหนึ่ง แยกคนให้เห็นถึงความชำนาญเฉพาะด้าน ตามลักษณะของคนทันสมัย (Modern man) ที่ต้องมีเจตคติ ค่านิยม และเชื่อในวิทยาศาสตร์ ผลิตรายให้มีสมรรถนะในสาขาตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศ (Link & Phelan, 2016; กระทรวงศึกษาธิการสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560; มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ กรรติมา เชาตะ, 2555)

การจัดการศึกษาในระบบจึงเป็นการศึกษาที่มีหลักสูตร ระยะเวลาและการวัดประเมินผล ที่ถูกใช้เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียน พัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีทักษะความรู้ในวิชาต่าง ๆ นำไปประกอบอาชีพรวมทั้งการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (กระทรวงศึกษาธิการสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) การจัดการเรียนการสอนจึงให้ความสำคัญและเน้นให้เกิดการแข่งขันความรู้ทางวิชาการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยแบ่งแยกความรู้ในรูปแบบของความรู้แต่ละชุดแบ่งความรู้ออกเป็นสาขาวิชา (Disciplines) มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของโรงเรียน การจัดการองค์กร กำหนดพฤติกรรมผู้สอนและผู้เรียนให้ความรู้ที่เป็นรูปแบบของการสร้างวินัยรวมทั้งการให้คุณค่ากับระดับชั้นและสาขาวิชาบางอย่าง (นพพร จันทรนาชู, 2559; พิจิตรา ธงพานิช, 2560)

การประเมินผลในโรงเรียนจึงถูกใช้แทนเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความสามารถในการเรียน บ่งชี้ความเก่งด้านวิชาการของผู้เรียนและให้สะท้อนผลเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักและพัฒนาให้เท่าเทียมกับเกณฑ์ของการประเมินผล ซึ่งในขณะเดียวกันเป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพในการสอนของผู้สอนด้วย (กระทรวงศึกษาธิการสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) เพื่อให้ผู้สอนนำผลจากการประเมินผลการเรียนไปพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์มากขึ้นให้เป็นที่น่าพึงพอใจ ตามเกณฑ์ของการประเมิน จนในบางครั้งทำให้กระบวนการเรียนรู้ได้ถูกตัดตอนไปเพียงเพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้คำตอบตามที่ต้องการจากตัวชี้วัดและ เกณฑ์การประเมินที่สร้างขึ้นจากนั้นสรุปตัดสินผู้เรียนโดยการกำหนดคะแนน จัดอันดับว่าผู้เรียนผ่านเกณฑ์หรือไม่ผ่านเกณฑ์ เป็นการแบ่งแยกผู้เรียนออกจากความปกติด้วยเกณฑ์การประเมินผล แยกคนเก่ง คนอ่อนอย่างชัดเจนและสร้างความเป็นอื่นให้กับผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน (กรรติมา เชาวตะ, 2555) ระบบการศึกษาต้อง “ติดอยู่กับกับดักการประเมิน” ที่ต้องยอมรับกับการใช้กฎเกณฑ์ ในการประเมินผลและในการบริหารสถาบันการศึกษาแบบที่เน้นผลผลิตและผลลัพธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องทำให้มีความเชื่อมั่น เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมเพื่อพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมและประสบความสำเร็จบรรลุวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนา (ฉัตรชัย นาถำพลอย, 2563) ฉะนั้นความรู้และอำนาจการประเมินผลที่มีความแยกแยะในการเข้ามาควบคุมในระบบโรงเรียนจึงเป็นภาคปฏิบัติของการความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Foucault, 2000; เอื้อทิพย์ คงกระพันธ์, 2561) ที่ผู้บริหารและบุคลากรที่อยู่อยู่ภายใต้ระบบการศึกษาต่างเชื่อฟังยอมรับและปฏิบัติตามแบบแผนของระบบการศึกษา

ที่ผ่านมาระบบการศึกษาได้สร้างความรู้โดยใช้พื้นที่ของสถาบันการศึกษาที่สร้างสร้างชุดความรู้ของความเชื่อฟังและทำตามทีสร้างให้ผู้ที่อยู่ภายใต้การศึกษาไม่กล้าคิดต่าง หรือคิดนอก

กรอบ ใช้ระเบียบวินัยควบคุมการทำงานให้ต้องอ่านสอนง่าย (Foucault, 1997) ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดชุดความรู้ด้วยวิธีการควบคุมชั้นเรียน “ต้องเชื่อฟังผู้สอน ไม่ดื้อ ไม่เถียง” เหล่านี้เป็นวิถีชีวิตที่กำหนดกรอบให้เข้าไปในสถาบันการศึกษาแล้วต้องปฏิบัติตามสิ่งที่กฎเกณฑ์กำหนด คือระบบการสั่งให้ทำ เป็นอำนาจที่ส่งต่อกันจนกลายเป็นวัฒนธรรม “เจียบ” และ “ทำตาม” อีกทั้งการศึกษาของไทยยังคงปิดกั้นไม่ยอมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถามในเชิงวิพากษ์ได้ ก็คงไม่ต่างอะไรกับการคงไว้ซึ่งการกดขี่ระหว่าง “ผู้ถูกกดขี่” กับ “ผู้กดขี่” (Freire, 2001) ที่อยู่ภายใต้ระบบการศึกษา ถูกมองเป็นผู้ที่มีอำนาจต่อผู้เรียนถูกทำให้เข้าใจว่าเป็นผู้ที่ คอยควบคุม ครอบงำความคิด ผู้เรียนโดยที่ไม่รู้ตัว บทบาทของผู้สอนที่ถูกทำให้เข้าใจว่าเป็นผู้ที่คอยแต่จะสั่งการว่า ผู้เรียนควรเรียนอะไร ควรเรียนอย่างไร ควรคิดอย่างไร กลายเป็นว่า ครูคือผู้รู้ที่สุด (teacher centered) จึงเป็นผู้มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ส่งต่อความรู้และผู้เรียนต้องประพฤติตัวอย่างไร ห้ามคิดนอกกรอบ ผู้เรียนมีชีวิตจิตใจกลายเป็นวัตถุที่คอยแต่จะรองรับสิ่งที่ผู้สอนถ่ายทอดให้เท่านั้น ไม่สามารถเข้าใจตนเอง ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่สามารถปรับปรุงตนเองและสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นได้ การศึกษาแบบการธนาคาร (Banking Education) (Freire, 2001) ซึ่งเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและครูที่มองว่าผู้เรียนเป็นเหมือนภาชนะใส่ของที่รอให้ผู้สอนเติมให้เต็ม เป็นรูปแบบของการถ่ายทอดความรู้โดยผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว บ่งบอกถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของครูที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญมากกว่าการเผยตัวตนของผู้เรียน บางครั้งเสมือนว่าผู้เรียนถูกควบคุมทำให้ไม่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ความรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้เต็มที่ อีกทั้งการถูกกดทับด้วยกฎเกณฑ์และมาตรฐานของส่วนกลางโดยที่ผู้สอนต้องให้ความรู้แก่ผู้เรียนให้ครบตาม มาตรฐานการเรียนรู้ ใช้ระบบเหมารวม ไม่คำนึงความแตกต่างและความสามารถของแต่ละคน (สายใจ เบญญิสระ มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ วันชัย ธรรมสัจการ, 2556)

การประเมินผลหากมองตามทฤษฎีของการประเมินผลเหมือนมีความชอบธรรม แต่ที่ว่าแฝงไปด้วยการจัดกระทำกับผู้คนและจัดจำแนกบุคคล (Classification) ในบางครั้งการประเมินผลจากเกณฑ์การประเมินที่ถูกกำหนดขึ้นได้สร้างความเป็นอื่น (Otherness) กับผู้เรียนที่ไม่สามารถในเกณฑ์มาตรฐานนั้นได้ทำให้ผู้เรียนเหล่านั้นมีคุณลักษณะของความแตกต่าง (Different) หรือความแปลกประหลาดจากเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ (Plumwood, 1993) และสร้างตัวตน (identity) ในความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียม สร้างลักษณะของความไม่น่าพึงพอใจ ไม่เชื่อถือ กลายเป็นกลุ่มคนที่แปลกแยก (Foucault, 2002) ความเป็นอื่นแสดงออกด้วยความความเหนือกว่า และ ความด้อยกว่า จำแนกให้เกิดความตรงข้าม จากการใช้การตัดสินและ แบ่งกลุ่มของบุคคล ชู

เอกลักษณ์ให้แก่บางสิ่ง เป็นความสัมพันธ์ในแบบคู่ตรงข้าม (binary opposition) ระหว่าง “พวกเรา” และ “พวกเขา” (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560) เป็นความแยบยลของอำนาจการประเมินที่ส่งผลต่อผู้เรียนโดยไม่รู้ตัว นั่นเป็นเทคนิควิธีของอำนาจที่เข้ามาจัดกระทำ กับระบบคิดที่กำหนดให้ชั่วหนึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่มีคุณค่าและ สิ่งที่อยู่ชั่วตรงข้ามที่สร้างความรู้สึกละแวกต่าง เป็นการตีตราที่สื่อถึงระดับสติปัญญา เช่น เก่ง-อ่อน ฉลาด-โง่ เรียบร้อย-เกเร ถูก-ผิด เข้ามาตีกรอบวิธีคิด ผ่านมาตรการและเกณฑ์ ด้วยการกำหนดพื้นที่ของสถาบันการศึกษาที่ให้การยอมรับสนับสนุนเด็กที่อยู่ในเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ในขณะเดียวกัน ก็ละเลยและไม่ให้ความสำคัญ กับผู้เรียนที่อยู่นอกเหนือเกณฑ์การประเมิน (นงา คัง เศรษฐกุล และ ปุณณนา ชนวรรษ, 2555) ทำให้ผู้เรียนที่อยู่นอกเหนือเกณฑ์การประเมินถูกตัดสินจัดอันดับคุณค่า โดยใช้คะแนนหรือ ตัวเลขเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน แบ่งแยก กำหนดคุณสมบัติผู้เรียนเก่งจะอยู่ในความปกติ ส่วนผู้เรียนอ่อนจะอยู่ในฐานะความเป็นอื่นจนทำให้ ส่งผลให้ผู้เรียนที่ได้รับการตีตรา (stigma) รู้สึกแปลกแยกจากบรรทัดฐานทางสังคม การตีตรามีผลกระทบต่อจิตใจและสังคมของบุคคลที่ถูกตีตราอย่างลึกซึ้ง มันไม่เพียงแต่ทำให้บุคคลนั้นรู้สึกถูกกดดันหรือถูกปฏิเสธ แต่ยังสามารถนำไปสู่การถูกกีดกันจากโอกาส (ดลชัย สะวังจุ, 2560)

จากเหตุการณ์ดังกล่าวการประเมินผลที่เกิดจากการนำไปใช้ที่ไม่ตรงตามหลักการของการประเมิน บางครั้งทำให้ขาดโอกาส และเกิดปมด้อยหรืออาจล้มเหลวในชีวิต แต่ในขณะเดียวกันผู้ที่เคยถูกตีตราบางคนได้สร้างลักษณะบางอย่างขึ้นมาเพื่อทำให้เกิดการยอมรับ (Acceptance) เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งที่มองว่าเขาดูแปลกแยก ทำให้เปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อความสมเหตุสมผลของการถูกตีตราที่มาตัดสินคุณค่าของตน จึงเป็นไปในทิศทางของการลดความขัดแย้ง และหาจุดเด่นของตนเพื่อให้เกิดการยอมรับในตนเองหรือจากผู้อื่น ซึ่งอาจจะมีความสามารถในด้านอื่นเพื่อเป็นการต่อสู้ต่อรองกับสังคม และสร้างพื้นที่ให้ตนเอง (Foucault, 2000) ผู้ที่ถูกตีตราจากการประเมินที่ไม่ได้สยบยอมต่ออำนาจของการประเมินนั้นได้แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่รู้เท่าทันและรู้ว่าต้องการสิ่งใดสำหรับตนเอง ต้องการสร้างตัวตนของตนเอง เลือกว่าสิ่งใดเหมาะสมและสร้างความหมายของความสำเร็จตามแนวทางของตน เช่นนี้เป็นลักษณะบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง แสดงถึงการมีพลังอำนาจในตนเอง ที่มองว่าการประเมินไม่ได้เป็นปัญหา และไม่สามารถสร้างปัญหาหรือทำให้รู้สึกว่าการเกิดความแตกต่างแต่อย่างใดแต่กลับมีเป้าหมายของตัวเองที่ชัดเจนในการรู้ตัวตนของตนเอง (Danaher, Schirato, & Webb, 2000)

ดังที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่าการสร้างพลังในตนเองของผู้ที่เคยมีประสบการณ์ของการถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษา ย่อมต้องเป็นผู้ที่รู้เท่าทันและ

มีกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจของการประเมินผลในระบบการศึกษา และสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จได้นั้น เกิดจากการที่ได้บุคคลได้กลิ่นกรงทางเลือกที่ดีที่สุดโดยตนเอง กำกับ และกำหนดวิถีชีวิตของตนจากการตรวจสอบ และรู้จักตนเองว่าอะไรคือความจริงสำหรับตนเอง ให้คุณค่า และสามารถให้ความหมายสุนทรีย์ของการดำรงชีวิต ดังนั้นงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จของผู้ที่เคยมีประสบการณ์ของการถูกตีตราจากการประเมินผล ในการให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตของตนเองและ การรู้เท่าทันกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลการศึกษา เมื่อครั้งยังอยู่ในระบบการศึกษานำไปสู่การสร้างพลังในตนเองได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์ให้กับผู้ที่ยังอยู่ในระบบการศึกษาได้รับรู้ได้ว่าตนเองนั้นมีคุณค่าและมีศักยภาพที่สามารถประสบความสำเร็จตามความหมายของตนเองและเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้ตระหนักและรับรู้ถึงคุณค่าของแต่ละบุคคล ที่สามารถพัฒนาศักยภาพได้ตามทางเลือกของตนเองและก่อร่างตัวตนจนสามารถสร้างพลังในตนเองเป็นบุคคลที่สำเร็จตามที่ตนปรารถนาได้

คำถามการวิจัย

ความหมายของความสำเร็จของบุคคลที่เคยถูกตีตราจากระบบการประเมินผลการศึกษาของไทยเป็นอย่างไร การรู้เท่าทัน กระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลในพื้นที่การศึกษาไทยเป็นอย่างไร และมีการสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จในระบบการศึกษาทำได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตและประสบการณ์ของผู้ที่เคยการถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบการศึกษาไทย
2. เพื่อวิพากษ์การรู้เท่าทันและกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลของบุคคลที่ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราขณะอยู่ในระบบการศึกษาไทย
3. เพื่อวิพากษ์การสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จของบุคคลที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบการศึกษาของไทย

คุณค่าของการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งหวังเผยให้เห็นความหมายของความสำเร็จในตัวตนของบุคคลที่มีประสบการณ์ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลการศึกษาเพื่อวิพากษ์การรู้เท่าทันและการมี

กระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจของความรู้การประเมินผลในระบบการศึกษา เกิดการสร้างพลังในตนเอง และสร้างตัวตนตามที่ได้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง รับรู้ได้ว่าตนมีคุณค่าและศักยภาพจนประสบความสำเร็จตามความหมายของตนเองอย่างมีพลังและนำไปสู่การใช้การประเมินเพื่อเป็นการสร้างพลังให้กับผู้เรียนที่อยู่ในระบบการศึกษาได้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและรับรู้ว่ามีศักยภาพนอกจากนี้อาจจะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานต่างๆ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผล ได้ใช้ประเมินผลเพื่อสร้างพลังให้แก่ผู้เรียนต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเห็นถึงเบื้องหลังทฤษฎี แนวคิดของนักวิชาการโดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางของการนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

การสร้างพลังในตนเอง คือ กระบวนการที่บุคคลผลักดันตนเองไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการการรู้เท่าทันกฎเกณฑ์ทางสังคมจากการตรวจสอบและทบทวนตนเองโดยตนเอง รับรู้และตระหนักจากภายในตน เห็นคุณค่าและศักยภาพของตนในการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจของการประเมินผลจนกลายเป็นพลังอำนาจที่เกิดจากจิตใจสั่งการให้เป็นผู้ที่รู้เท่าทัน ผ่านแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตนในการก่อร่างสร้างตัวที่มีความสมบูรณ์แบบรู้สึกมีความสุข มีอิสระได้ตามต้องการเข้าใจและสำนึกในตนเองว่าเป็นตัวตนผู้รู้เท่าทันความรู้การประเมินที่เข้ามามีผลกระทบโดยสร้างตัวเองเป็นองค์ประธานในการคิดการกระทำ เลือกที่จะเป็นและนำเสนอตนเองในรูปแบบต่าง ๆ จากความคิดและการกำหนดของตนเอง

การประเมินผลในระบบการศึกษา คือ ขั้นตอนในการตรวจสอบความรู้และทักษะด้านต่างๆของผู้เรียนโดยใช้เครื่องมือของการประเมินนำมาจำแนกพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) ด้านจิตพิสัย (affective domain) และ พฤติกรรมทักษะพิสัย (psychomotor domain) โดยใช้ผลจากการประเมินนำไปพัฒนาการเรียนการสอน และวิเคราะห์ความสามารถของผู้เรียน จำต้องใช้เครื่องมือ และสร้างเกณฑ์การประเมินเพื่อกำหนดระดับความสามารถ หรือการกระทำ ที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาตัดสินว่าผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือมีความรู้ คุณลักษณะ ตามที่ผู้สอนคาดหวังไว้ทั้ง 3 พฤติกรรมหรือไม่และกำหนดคุณค่า แบ่งแยกบุคคลด้วยการกำหนดเป็นระบบตัวเลข ตัวอักษร หรือระบบที่ใช้คำสะท้อนมาตรฐานของแต่ละโรงเรียนภายใต้รูปแบบของตัวเลข ตัวอักษร กำหนดเกณฑ์เพื่อวัดระดับ และตัดสินคุณค่า จนเกิดการตีตราผู้เรียนจากการประเมิน

การตีตราจากการประเมินผล คือ กระบวนการที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าแตกต่างจากบรรทัดฐานการประเมินผลที่สร้างความเป็นปกติให้เกิดขึ้นในสังคมและตัดสินผู้ที่อยู่นอกเหนือจากความเป็นปกติด้วยการจัดอันดับ จัดประเภทของบุคคลทำให้คนเหล่านี้กลายเป็นอื่นจากเกณฑ์การประเมินผล เช่นเรียนไม่เก่ง เรียนอ่อน สอบไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผล เปรียบเสมือนการตีป้ายบอกให้รู้ว่าบุคคลนี้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในแง่ลบ จนทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ถูกตีตราจากการประเมินผลเกิดเป็นสัญลักษณ์แห่งการลดทอนคุณค่า การปิดกั้นโอกาสและไม่ได้รับการยอมรับจากการที่สังคม

บุคคลที่ประสบความสำเร็จ คือ บุคคลที่สร้างพลังในตนเองที่ใช้ตนเองเป็นองค์ประธานในการคิดและการนำเสนอความสำเร็จของตนเอง รับรู้และให้ความหมายของความสำเร็จของตนเองรู้ เท่าทันกับชุดความรู้ความเป็นปกติและมีกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผล มองเห็นคุณค่าและสามารถกำกับตนเอง เลือกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนปรารถนาตามรูปแบบที่เป็นจิตสำนึกของตนเอง

การรู้เท่าทัน คือ การที่บุคคลรู้ถึงอำนาจของความรู้และการทำงานของอำนาจการประเมินที่ทำให้เกิดความแตกต่างกับความเป็นปกติและรับรู้ที่เราสามารถต่อรองกับอำนาจความรู้นั้นเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ได้และกำหนดเป้าหมายของตนเองซึ่งไม่จำเป็นต้องสยบยอมกับอำนาจนั้นเสมอไปบุคคลนั้นต้องรู้จักตนเองเข้าใจตนเอง ว่ามีกฎเกณฑ์ใดที่ยอมรับได้หรือมีข้อจำกัดอย่างไร ต้องเรียนรู้วิธีการเรียนรู้หลักเกณฑ์เพื่อจะประเมินตนเอง และไตร่ตรองกับตนเอง

การต่อรองกับความรู้การประเมิน คือ การที่บุคคลสามารถหาหนทางตามวิถีทางของตนเองและสามารถสร้างชุดความรู้ใหม่ ที่แสดงออกถึงความสามารถเมื่อครั้งยังเป็นผู้เรียนในระบบที่พยายามแสดงให้เห็นสังคมรับรู้ถึงศักยภาพภายในตัวตนและดำรงตนอยู่ได้ตามรูปแบบของตนเอง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสร้างพลังในตนเองของผู้ที่เคยมีประสบการณ์ของการถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษาโดยศึกษาการให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตของตนเองและการรู้เท่าทันกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลการศึกษาเมื่อครั้งยังอยู่ในระบบการศึกษานำไปสู่การสร้างพลังในตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

ส่วนที่ 1 การประเมินผลการศึกษาของระบบการศึกษาไทย

การประเมินผลการศึกษาเป็นกระบวนการที่อยู่ภายใต้กระบวนการจัดการศึกษาที่ใช้ตัดสินผู้เรียนอย่างมีระบบภายใต้เกณฑ์การประเมินเพื่อนำผลการประเมินไปพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและความก้าวหน้า อีกทั้งสมรรถนะของผู้เรียนให้ผู้เรียนตระหนักในการเรียนรู้และยังใช้เป็นวิธีการกำกับผู้เรียนด้วยการสร้างบรรทัดฐานให้เกิดการยอมรับด้วยความรู้ความเชื่อ ด้วยหลักการของวิทยาศาสตร์ที่อาศัยเป็นความมีเหตุผล (rational) มีการประเมินผลที่ใช้เกณฑ์ เดียวกัน (criteria) ภายใต้แนวคิดความทันสมัยสร้างความเป็นมาตรฐานซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การประเมินผลในโรงเรียนจึงเป็นกลไกของอำนาจที่สร้างความเป็นอื่น แบ่งแยกผู้เรียนกำหนดคุณค่าของและสร้างวิธีคิดแบบคู่ตรงข้าม (binary opposition) จนเกิดการตีตราที่และตัดสินผู้เรียนสร้างความแตกต่างกำหนดให้เกิดการเบี่ยงเบนออกไปจากบรรทัดฐานทำให้เกิดการแบ่งแยกและลดคุณค่า นำไปสู่การเลือกปฏิบัติ

ส่วนที่ 2 การสร้างพลังในตนเองของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษา

การรู้เท่าทันและการต่อรองกับอำนาจการประเมินที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างกฎเกณฑ์ของการประเมินผลในโรงเรียนกับผู้เรียนในการตระหนักถึงอำนาจของตนเองด้วยเช่นกันว่า ควรจะสยบยอม หรือควรจะหลบหลีก และทำอย่างไร จึงทำให้ดำรงตนและใช้ชีวิตได้ในระบบการศึกษา สร้างความหมายของการดำรงชีวิต และใช้ความสามารถหรือศักยภาพในด้านที่ถนัดที่เกิดจากการตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง และรับรู้ในสิ่งที่ตนต้องการ จนมีเสรีภาพในความปรารถนาแห่งตัวตน ก่อร่างตัวตน เลือกที่จะเป็น ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างรู้เท่าทันจากอำนาจของชุดความรู้ ที่มาจัดการกับความเป็นตัวตน ผ่านประสบการณ์ที่ถูกสังคมตีตรา จาก

การประเมินผล จนเกิดการตั้งคำถามกับความรู้ันว่าแท้จริงแล้วความสำเร็จในชีวิตที่เกิดจากสิ่งในระบบการศึกษาจัดการให้ หรือเลือกที่จะสร้างขึ้นได้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ตัวตนที่ผู้คิดที่ถูกรังสร้างขึ้นจากการรู้เท่าทันกับอำนาจการประเมินผล จึงเป็นการสร้างความเป็นตัวตนของจากจิตใจ ร่างกาย การกำหนดของตนเองกลายเป็นวิธีการที่ทำให้สามารถบรรลุผลในการสร้างตัวตนที่มีความสมบูรณ์แบบ มีความสุข มีอิสระได้ตามต้องการ

ส่วนที่ 3 ความสำเร็จ : ความหมายในมิติที่หลากหลาย

จากแนวทางความสำเร็จที่หลากหลายได้แสดงให้เห็นถึงความหมายของความสำเร็จของแต่ละคนแตกต่างกัน โดยที่แต่ละบุคคลได้นิยามความสำเร็จของตนเองโดยใช้ตัวเองเป็นองค์ประธานในการคิดและการนำเสนอความสำเร็จของตนเองตามรูปแบบที่เป็นจิตสำนึกของตนเอง (self-consciousness) การสร้างพลังในตนเองให้เกิดความสำเร็จโดยแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน (technology of self) เป็นความสำเร็จที่เกิดจากการรู้เท่าทันกับอำนาจของความรู้ (subjectivity) และการเลือกที่จะสร้างตัวตนในวิถีของตนเอง ดังนั้นความหมายของความสำเร็จของผู้ที่เคยถูกตีตราด้วยการประเมินจึงสร้าง ความหมายของความสำเร็จด้วยตนเองจากการรับรู้ของตนเอง และเห็นศักยภาพในตนเอง และเลือกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความปรารถนาบนพื้นฐานของตนเองเพื่อความสำเร็จและอิสระที่แท้จริง

ส่วนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Conceptual Framework)

ประสบการณ์ของผู้ที่เคยเป็นผู้เรียนถูกตีตราจากการประเมินนำไปสู่การสร้าง ความหมายของความสำเร็จอย่างไร สิ่งใดที่เป็นกระบวนการ ต่อดอง ของบุคคลที่เคยเป็นผู้เรียนและถูกตีตราจากอำนาจของการประเมินจนสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จกระบวนการต่อดองกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเกณฑ์การประเมินผลและผู้เรียนเพื่อสร้างพลังอำนาจในตนเองใช้วิธีดำเนินการศึกษาเรื่องเล่า (narrative approach) (นรินทร์ สังข์รักษา, 2561) เป็นวิธีวิทยาการศึกษาการให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตของผู้ที่รู้สึกรับว่าเคยถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษาและเพื่อศึกษาการรู้เท่าทันและมีกระบวนการต่อสู่ต่อดองกับอำนาจการประเมินนำไปสู่การสร้างพลังในตนเองเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้แก่สังคมโดยที่ผู้วิจัยใช้ฐานคิดการศึกษาของโรงเรียนไทยโดยใช้แนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน (technology of self) ของ Foucault เป็นการสร้างความเป็นตัวตนของมนุษย์ จากความคิด จากร่างกาย จากการกำหนดของมนุษย์กลายเป็นวิธีการที่ทำให้มนุษย์สามารถบรรลุผลในการสร้างตัวตนที่มีความสมบูรณ์แบบ มีความสุข มีอิสระได้ตามต้องการ (Danaher et al., 2000) ร่วมกับภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม

(Discursive Practice) เพื่อเผยให้เห็นกระบวนการของอำนาจของความรู้สร้างความจริงเกี่ยวกับระเบียบของเกณฑ์การประเมินผล จนทำให้เกิดความเป็นเหตุเป็นผลผ่านสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญที่บังคับให้ทุกคนในสังคมปฏิบัติตาม การก่อร่างตัวตนจนเป็นตัวตนผู้รู้เท่าทัน (Subjectivity) (Foucault, 2000) ที่เกิดจากการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจของการประเมินผลมีการตรวจตราและทบทวนตนเองอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดการตระหนักรู้ จากภายในกลายเป็นพลังอำนาจจากจิตใจที่สั่งการให้ตนพัฒนาตัวเองเป็นสำคัญ

ส่วนที่ 1 การประเมินผลการศึกษาของระบบการศึกษาไทย

การประเมินผลการศึกษาในระบบการศึกษาไทยที่ดำเนินการภายใต้หลักสูตรของสถานศึกษามีความแตกต่างของระดับของการประเมิน โดยใช้หลักเกณฑ์การผ่านการประเมินจากการกำหนดด้วยตัวชี้วัด ที่มีเกณฑ์จากส่วนกลางใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันและ เชื่อว่าผู้ที่ได้รับการประเมินในระดับสูงกว่าเกณฑ์ย่อมต้องเป็นคนที่เก่ง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) รูปแบบการประเมินผลใช้เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้เรียนกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน โดยใช้ข้อสอบประกอบ 3 ส่วนได้แก่ ข้อมูล การตีความ การตัดสินใจคุณค่า และค่านิยม โดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณา ตัดสินจากมาตรฐาน อาศัยข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม เพื่อตัดสินและ ให้คุณค่าของสิ่งต่างๆ ดังนั้นการประเมินผลการศึกษา จึงเป็นกระบวนการในการตัดสินใจ สมฤทธิ์ผลอย่างมีระบบโดยผู้สอนเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ รวมถึงการตัดสินใจคุณค่า (value judgment) ของผู้เรียนแต่ละคน (D'Arcy, 2004)

1.1 การประเมินผลที่ปรากฏในระบบการศึกษาไทย

การพัฒนากำลังคนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ไม่เพียงแต่ช่วยให้บุคคลมีชีวิตที่ดีขึ้นแต่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็ง ความยั่งยืนของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การมีบุคคลที่มีคุณภาพเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชาติจะช่วยให้ประเทศสามารถปรับตัวและแข่งขันในระบบเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพของการบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ตามมาตรา 39 ให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านบริหารงานทั่วไปซึ่งเป็นการกระจายอำนาจสู่โรงเรียน เพื่อการปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพและสร้างกระบวนการการศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และรูปแบบของการบริหารงานที่ให้อำนาจกับผู้บริหารของสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการใช้อำนาจบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน โดยการบริหารจัดการกระบวนการเรียนการสอนตามอำนาจที่ได้รับการกระจายจากเขตพื้นที่ การพัฒนาการศึกษาในรูปแบบที่ได้รับมอบหมายต้องกำหนดให้มีระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งรวมถึงการประกันคุณภาพการศึกษาและการจัดอันดับผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจากส่วนกลาง คุณภาพของผู้เรียนมีผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการจัดกระบวนการประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน (Kreitzer & Sweet-Cushman, 2022)

ทั้งนี้การจัดการศึกษาในระบบ (formal education) เป็นการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายและวิธีการศึกษาอย่างชัดเจน มีหลักสูตรแกนกลางที่กำหนด และมีระยะเวลาของการศึกษาที่ต้องปฏิบัติตาม ผู้เรียนต้องเข้าเรียนเต็มเวลาตามที่หลักสูตรกำหนด โดยการศึกษาในชั้นเรียนปกติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระบบที่จัดขึ้นในสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการสำเร็จการศึกษาและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ กระทำโดยใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและประเมินคุณภาพการศึกษาโดยรวม (Guskey, 2000) การปฏิรูปลดงกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูเพื่อให้มีคุณภาพสูงขึ้น และสามารถนำความรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, 2560)

จุดเน้นในการปฏิรูปการศึกษาและระบบการประเมินผลเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปการประเมินผลในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะเน้นการทดสอบ โดยข้อสอบจะมีลักษณะที่สนับสนุนให้เกิดการท่องจำ เน้นที่เนื้อหาสาระดังนั้นการประเมินผลจึงควรมีความหลากหลายเพื่อให้เกิดการฝึกทักษะ การคิดวิเคราะห์ เช่น การประเมินจากสภาพจริงที่มีการสังเกต บันทึก และรวบรวมข้อมูลจากสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินครอบคลุมพฤติกรรมในทุกด้าน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) มีข้อเสนอให้มีการปฏิรูประบบการทดสอบมาตรฐาน โดยปรับจากระบบการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดั้งพื้นฐาน (O-Net) เป็นการทดสอบที่มุ่งวัดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ (Literacy-based Test) ให้มีรูปแบบเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้เนื้อหาที่เรียนในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอให้ปฏิรูประบบการจัดเก็บข้อมูลการสอบ การเปิดเผยและการรายงานผลการสอบ และการวิเคราะห์ข้อมูลต่อสาธารณะเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายของภาครัฐและการเลือกสถานที่ศึกษา (วิจารณ์ พานิช, 2555) ดังนั้นการประเมินผลในระดับโรงเรียนควรประเมินผลเพื่อการสร้างเสริมการเรียนรู้ และความก้าวหน้าของผู้เรียน (Formative Assessment) เพื่อใช้พัฒนาการเรียนการสอน (วรรณดี แสงประทีปทอง, 2556) วัตถุประสงค์ของกระบวนการประเมินผลเพื่อต้องนำผลที่ได้จากการประเมินนำไปพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน

พัฒนาทั้งผู้เรียนและผู้สอนและค้นหาสมรรถนะของผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด ใครมีความสามารถอะไร อย่างไร (ชวาล แพรัตกุล, 2552)

การประเมินผลจึงควรมีแบบแผนเพื่อใช้วัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและ ทักษะพิสัย ของผู้เรียนหรือไม่ เพื่อสะท้อนผู้เรียนได้ในเชิงปริมาณรวมกับการประเมินเชิงคุณภาพในตัดสินใจทางคุณค่าพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ใช้การประเมินเชิงปริมาณและใช้การตัดสินใจแบบคุณภาพ (สมชาย รัตนทองคำ, 2554; องอาจ นัยพัฒน์, 2558) ซึ่งการประเมินผลที่เหมาะสมจึงต้องเป็นรูปแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เป็นแนวคิดสำคัญของการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้คือการวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนและปรับปรุงวิธีการเรียนรู้หรือวิธีการทำงานของผู้เรียนรายบุคคล แนวคิดนี้เน้นที่การประเมินระหว่างการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยใช้วิธีการถามให้ผู้เรียนคิด ฟัง และให้คำตอบเพื่อสะท้อนคิด การประเมินผลในรูปแบบนี้ช่วยให้ผู้สอนสามารถเห็นกระบวนการคิดและความเข้าใจของผู้เรียนได้ชัดเจน โดยมุ่งเน้นไปที่การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล นอกจากนี้ ข้อมูลจากการประเมินยังสามารถนำมาใช้ในการวางแผนการเรียนการสอนที่เหมาะสมในอนาคต เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเต็มที่ (Graham, Hebert, & Harris, 2015) การประเมินขณะเรียนรู้ (Formative Assessment) เป็นการประเมินขณะเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนประเมินตนเองมีบทบาทหลักในการพัฒนาตนเอง โดยผู้เรียนจะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และทักษะของตน วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน และใช้ข้อมูลนี้ในการวางแผนการเรียนรู้ต่อไปกระบวนการนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสามารถของตนเอง มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ และติดตามความก้าวหน้าของตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง (Schildkamp & . Veldkamp, 2020)

การประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นแนวทางการประเมินผลที่ผสมผสานการประเมินเข้ากับกระบวนการเรียนการสอน โดยมุ่งหมายให้สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ การค้นคว้า การสร้างสรรค์ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิธีการประเมินแบบนี้ใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับองค์ประกอบที่ต้องการประเมิน ซึ่งรวมถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่างๆ ของนักเรียน การประเมินอาจใช้ทั้งวิธีการที่เป็นทางการ (Formal Assessment) เช่น การทดสอบ การทำกิจกรรมในชั้นเรียน และการนำเสนอผลงาน รวมถึงวิธีการที่ไม่เป็นทางการ

(Informal Assessment) เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ และการประเมินตนเอง การประเมินในรูปแบบนี้ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถมองเห็นภาพรวมของพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างละเอียดและครอบคลุมทุกมิติ ส่งผลให้สามารถออกแบบการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความจำเป็นและศักยภาพของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและคุณค่าสำหรับนักเรียนในระยะยาวอีกด้วย (Graham et al., 2015) การประเมินผลที่จำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตร ที่ต้องการให้มีผลสัมฤทธิ์ ผ่านเกณฑ์ ตามนโยบายและกรอบของหลักสูตร และเพื่อให้สะท้อน ให้เห็นการพัฒนา จึงได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติ มีคุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษา และการเรียนรู้สะท้อนให้รู้ว่าต้องการอะไร สอนอะไร สอนอย่างไร และประเมินอย่างไร โดยแนวทางการประเมินคุณภาพแบ่งเป็นการประเมินระดับชั้นเรียน ที่เน้นประเมินความก้าวหน้า เพื่อพัฒนาการเรียนรู้มากกว่าการตัดสินผล หรือการแข่งขันเปรียบเทียบ และให้หลากหลาย รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ ปรับการประเมินให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียน และสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่หลากหลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ดังนั้นการเลือกใช้วิธีการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องพิจารณา ผลลัพธ์หรือคะแนนที่ได้จากการประเมินต้องสอดคล้องและตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด การประเมินผลที่มีความถูกต้องสูงจะนำไปสู่ความแม่นยำของผลการวัดและประเมินผล สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน โดยปราศจากอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกอื่นๆ ความน่าเชื่อถือนี้แสดงถึงความเที่ยงตรงของการประเมินผลและควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสอย่างเท่าเทียมกันแม้ว่าการประเมินผลจะเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นในการบริหารจัดการการศึกษา และเอื้อประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ในระบบการศึกษาหรือสถานศึกษา แต่การคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามนี้จะช่วยให้การประเมินผลมีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริงการประเมินที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ครูและผู้บริหารสามารถเข้าใจพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน นำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนและการสนับสนุนผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นในระบบการศึกษาและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Guskey, 2000) กระบวนการดำเนินงาน ใช้ระบบกำกับติดตามที่มีสารสนเทศที่ตรวจสอบและ แสดงได้ เน้นประเมินเพื่อพัฒนาตนเองมากกว่าการแข่งขัน ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) นอกจากการประเมินในชั้นเรียนสิ่งหนึ่งสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้สารสนเทศในการกำกับเพื่อตรวจสอบได้ (Snow, 2018) มีข้อสอบและกำหนดมาตรฐานมีผลลัพธ์

ที่พึงประสงค์ของการศึกษา ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ เช่น ทดสอบระดับชาติ เพื่อเป็นข้อมูลป้อนกลับให้กับสถาบันการศึกษาเพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา คุณภาพผู้เรียนเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ ให้คุณค่ากับชื่อโรงเรียนมากกว่าการเตรียมพร้อมทางการศึกษาผ่านคะแนนสอบของผู้เรียนและจำนวนของเด็กที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ เป็นต้น (Guskey, 2000)

การประเมินผลถือเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษา ที่ดูเหมือนว่าจะเป็นระบบที่มีอิทธิพลสูงสุด ต่อการดำเนินการใด ๆ ของผู้สอนและผู้เรียน ครูผู้สอนมุ่งสอนเฉพาะเนื้อหาและวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนผ่านการทดสอบระดับชาติ ผู้เรียนมุ่งเรียนเพื่อให้สอบผ่านได้ผลการเรียนดี ๆ กลายเป็นเพียงแค่ทำข้อสอบให้ผ่าน เข้ามหาวิทยาลัยให้ได้ วัดคุณค่าระดับคะแนน หรือความรู้เท่านั้น อีกทั้งยังไม่สามารถประเมินผู้เรียนด้านทักษะหรือความสามารถผู้เรียน ทำให้ผู้สอน และผู้เรียนลดทอนหลักสูตรลงมาเหลือเพียงแค่สอนหรือเรียนเฉพาะเนื้อหาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอบเท่านั้น (Richard, 2009) ด้วยเหตุนี้มาตรฐานการประเมินผล ส่งผลให้เกิดการแข่งขันระหว่างโรงเรียน และเพื่อให้มีเกณฑ์ประเมินอยู่ในระดับดี ซึ่งเกณฑ์ประเมินเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในเป้าหมายทางการศึกษา แทนที่จะทำให้การศึกษาดีขึ้นแต่กลับเป็นการทำลายทิศทางของการวัดความสำเร็จ อีกทั้งให้ความสำคัญเฉพาะเด็กเก่ง ทำให้มองข้ามผู้เรียนที่อยู่ในระดับกลาง ที่ถูกตัดสินจากผลจากคะแนน และการประเมินผลจำแนกพฤติกรรมของผู้เรียนไว้ 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นการประเมินความสามารถทางสติปัญญาจะเป็นการวัดประเมินทางอิงอิงโดยใช้เครื่องมือ หรือสถานการณ์เช่นประเมินผลจากความรู้ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และคิดสร้างสรรค์ (สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน และ กมลวรรณ พลัฒ์จีน, 2561)

การใช้แบบทดสอบส่วนใหญ่โดยแบ่งเป็น แบบ คืออัตนัย และปรนัย ที่เป็นการตัดสินคุณค่า โดยอาศัยข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ และตัดสินโดยใช้เกณฑ์ ด้านที่ 2 การประเมินด้านจิตพิสัย (affective domain) เป็นพฤติกรรมด้านจิตใจ ความรู้สึก ทศนคติ ความเชื่อและคุณธรรม ซึ่งอาจไม่เกิดขึ้นโดยทันที แต่จะต้องดำเนินผ่านกิจกรรมการสอน การจัดสภาพแวดล้อม เพื่อปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ โดยมีพฤติกรรมย่อย ๆ 5 ระดับ คือ การรับรู้ การตอบสนอง การเกิดค่านิยม การจัดรวบรวม และการสร้างลักษณะนิสัยตามค่านิยมที่ยึดถือ และด้านที่ 3 การประเมินทักษะพิสัย เป็นมิติสำคัญของการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วและชำนาญ โดยประเมินจากการแสดงออกทางกายภาพโดยตรง ซึ่งมีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้ไปจนถึงการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ การประเมินทักษะพิสัยใช้เกณฑ์การประเมินจากภาคปฏิบัติสองรูปแบบ คือแบบองค์รวมและแบบแยก

องค์ประกอบ ผู้สอนต้องสร้างเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนเพื่อวัดความสามารถของผู้เรียนในด้าน ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่คาดหวัง ผลการประเมินอาจแสดงในรูปแบบต่างๆ เช่น ตัวเลข ตัวอักษร ร้อยละ หรือระบบเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา การประเมินนี้ช่วยให้ผู้สอนติดตาม พัฒนาการของผู้เรียน ปรับปรุงการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Grebin', Grabovska, Karkovska, & Vovk, 2020; Schildkamp & . Veldkamp, 2020; จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย, 2557)

กระบวนการวัดประเมินผลในชั้นเรียนมีขั้นตอนของการประเมินในขั้นตอนแรกเป็นการ กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนวางแผนการจัดกิจกรรม โดยครูเสนอแนวทางการเรียน การสอน (course syllabus) ของทั้งภาคการศึกษาร่วมกันระหว่างผู้เรียน พิจารณาและตกลงกัน ตั้งแต่ต้นภาคเรียนว่าจุดประสงค์ของการเรียนวิชานี้เป็นอย่างไร มีกิจกรรมการเรียนการสอนต้อง ทำอย่างไร เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนมีวิธีการอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพตลอดทั้งภาค การศึกษาและมีสิทธิ์ขอเพิ่ม ลด หรือปรับกิจกรรมได้ ขั้นตอนที่สองกำหนดจุดประสงค์เชิง พฤติกรรม หรือจุดมุ่งหมายรายวิชาของแต่ละบทเรียน เพื่อให้สามารถวัดได้ สังเกตได้ ซึ่ง จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต้องประกอบไปด้วยเงื่อนไขที่แสดงพฤติกรรม และมีเกณฑ์ขั้นต่ำของการ แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ (ไพศาล เครือแสง, 2556; วิจารย์ พานิช, 2555a) ขั้นตอนที่สามสร้าง เครื่องมือเพื่อวัดผลการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนต้องรู้ว่าเครื่องมือวัดผลที่ใช้ มีกี่ประเภท โดยแต่ละ ประเภทมีลักษณะเฉพาะ มีข้อดี ข้อจำกัดอย่างไร และต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์เชิง พฤติกรรม ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลที่ใช้วัดผลการเรียนของผู้เรียนมีหลายประเภท เช่น แบบทดสอบ แบบวัดเจตคติ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และโดยส่วนใหญ่ครู เลือกใช้ข้อสอบ หรือแบบทดสอบที่สร้างขึ้นมาจากมีจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นแนวทางในการ ทำข้อสอบ ก่อนที่จะนำไปทดสอบควรมีการหาคุณภาพของเครื่องมือ ขั้นตอนที่สี่ ทดสอบและเก็บ รวบรวมข้อมูล ซึ่งสามารถดำเนินการได้ สามระยะคือก่อนเรียน ระหว่างการเรียนการสอน และ สิ้นสุดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ห้า การจัดทำข้อมูล โดยที่ครูผู้สอนจะต้องรู้ว่า จะจัดทำข้อมูล จุดประสงค์ผู้เรียนรายบุคคลหรือแบบกลุ่ม และขั้นตอนสุดท้าย การตัดสินผลการเรียน เป็นการ ประเมินผลที่ปฏิบัติมากในปัจจุบัน คือการตัดเกรด หรือให้ระดับผลการเรียน การตัดสินผลการ เรียนทำเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน อาจทำการตัดสินในการสอบแบบย่อยแต่ละครั้งได้เช่นกัน หรือเป็นการให้เกรดของบทเรียนแต่ละบทเรียน หรือสิ้นสุดภาคการศึกษา วิธีการตัดสินผลการ เรียน มีไว้เพื่อจัดวางตำแหน่ง (Placement Assessment) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงถึงความพร้อม

ความสนใจ ระดับความรู้และทักษะของผู้เรียนเมื่อผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อแสดงให้เห็นความก้าวหน้าของผู้เรียน (Schildkamp & . Veldkamp, 2020; Stufflebeam, 2014)

ดังนั้นการประเมินที่ดี จึงควรสะท้อนผู้เรียนรู้ถึงสถานภาพตนเองว่าเป็นอย่างไร อยู่ในระดับใด เพื่อวิเคราะห์ผู้เรียนและ วินิจฉัยข้อบกพร่องของทั้งผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหาร เปิดโอกาสให้ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น และสามารถนำไปตัดสินใจ ตัดสินผล หากประเมินผลภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนที่ดี และเที่ยงตรง (พรทิพย์ ไชยโส, 2563) สามารถนำไปพยากรณ์ ซึ่งการพยากรณ์นั้นเป็นการนำผลที่ได้จากการวัดประเมินปัจจุบัน ไปทำนายอนาคตของผู้เรียนว่าคนนี้จะเรียนวิชานั้น ๆ ได้สำเร็จหรือไม่ ในอนาคตควรจะเลือกเส้นทางของการเรียนอย่างไร และสามารถนำไปประเมินตนเองต่อไปได้ การประเมินนำผลในอดีตมาทำนายเพื่อการบริหารจัดการสำหรับผู้บริหาร ประเมินค่าของการจัดการศึกษาของโรงเรียนในภาพรวม เช่น การจัดความเหมาะสมของหลักสูตร การบริหารจัดการ ความเหมาะสมความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลากรในโรงเรียน เพื่อดูแนวโน้มของการพัฒนาการบริหารการศึกษาในอนาคต (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2552) การประเมินจึงมีขั้นตอนในการตรวจสอบบุคคล เพื่อการตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน วิเคราะห์ผู้เรียน ตัดสินผล ตามระบบการวัดประเมินผล สุดท้ายให้ผลการเรียนในรูปแบบ 4-3-2-1-0 หรือ A-B-C-D- F หรืออยู่ในระดับคุณภาพ ดี ยอดเยี่ยม ผ่าน ไม่ผ่าน สอบได้ สอบตก หรือปรับปรุงหรืออยู่ในรูปแบบของ เกณฑ์เฉลี่ย เพื่อนำไปจัดอันดับ จัดตำแหน่ง หรือแยกประเภท การตัดสินผลที่ได้จะเกิดการเปรียบเทียบ การจัดกลุ่มความสามารถ การจัดตำแหน่งออกเป็นสองประเภท เพื่อเกิดการจำแนก (classification) ความสามารถของผู้เรียน แบ่งกลุ่มผู้เรียน ออกเป็นกลุ่มสูง ปานกลาง ต่ำ และการจัดกลุ่มหรือแยกประเภทที่ได้จากการประเมิน หรือใช้เพื่อทำนายอนาคต และนำไปคัดเลือก (selection) เพื่อใช้ในการศึกษาต่อหรือคัดเลือกบุคคล ในการรับเข้าทำงาน (Burrell, 1994; ศิริชัย กาญจวาสี, 2556)

1.2 ลักษณะการประเมินผลที่อยู่ภายใต้ความทันสมัย (Modernization)

แนวคิดความทันสมัย (Modernization) ได้เข้ามามีบทบาทในการกำกับการทำงานของรัฐในการพัฒนาประเทศ ที่เน้นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และเทคโนโลยี เพื่อให้ก้าวทันกระแสของการพัฒนาเช่นเดียวกับอารยประเทศ (Pieterse, 2009) เป็นทฤษฎีที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศที่ด้อยพัฒนาในช่วงปลายทศวรรษที่ 1950-1960 จากความสำเร็จของการพัฒนากลุ่มยุโรปตะวันตกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยให้ความสำคัญกับ

การมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวในแต่ละปีให้สูงขึ้น ส่งผลของความเจริญเติบโตได้ค่อยๆ แพร่กระจายจากภาคอุตสาหกรรมไปสู่ภาคการผลิตอื่น ๆ ทำให้ความทันสมัยทางเศรษฐกิจ และสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและทั่วถึงในมิติทางเศรษฐศาสตร์ ที่เป็นการจัดการของโลกใหม่ที่เข้ามาแทนที่โลกในอดีต ที่ไม่ได้ผูกโยงกับความเชื่อ วิถีปฏิบัติดั้งเดิม มีการสร้างระบบตรวจตรา ตรวจสอบ รวมศูนย์อำนาจในการบริหาร กระบวนการสอดส่องเพื่อดูแลการผลิต (สุมิตร สุวรรณ, 2554) การพัฒนาประเทศจึงมีการพัฒนาแบบทุนนิยมและ มีนโยบายของรัฐที่อยู่ภายใต้แนวคิดความทันสมัย จึงต้องอาศัยกระบวนการที่เกิดจากบทบาทของสถาบันทางการเมือง สถาบันการบริหาร ทำให้รัฐและหน่วยงานของรัฐเข้ามามีบทบาทในการกำหนดแผนพัฒนา ที่มีลักษณะของการวางแผนการบริหารงานจากส่วนกลางแบบบนลงล่าง (Top – Down Planning) (พนิต ภูจันดา, 2556) เพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ตลอดจนการให้บริการสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การให้บริการในด้านการศึกษา เป็นต้น สถาบันการศึกษาจึงต้องสนองตอบตามนโยบายและถูกที่ใช้การเรียนรู้เป็นเครื่องมือของการพัฒนาการพัฒนา และและสร้างคนให้เป็นไปตามแนวคิดความทันสมัย สถาบันการศึกษาจึงเป็นพื้นที่ที่ถูกจัดการภายใต้การกำกับดูแลจากรัฐ โดยที่มีการสั่งการในแนวดิ่งลักษณะเดียวกับระบบราชการที่นำมาใช้จัดการบริหารจัดการในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งเน้นวิธีคิดและการดำเนินชีวิตตามแนวคิดความทันสมัย (จักรี ไชยพินิจ, 2557; พนิต ภูจันดา, 2556)

สถาบันการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือการพัฒนา ตอบสนองของอุดมการณ์ของความทันสมัย และเป็นสถานที่สำหรับใช้ในการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม อบรม ถ่ายทอดคุณงามความดี ด้วยความรัก ความหวังดี ที่ได้การยอมรับจากสังคม (Martinelli, 2005) เพื่อสร้างคนให้ตอบสนองอุดมการณ์ ค่านิยม ความเชื่อให้กับสมาชิกในสังคม ตามแนวคิดความทันสมัยที่เป็นตัวกำกับผู้คนในสังคมให้มีความเชื่อและสร้างบรรทัดฐานให้เกิดการยอมรับด้วยความรู้ ความเชื่อ ด้วยหลักการของวิทยาศาสตร์ที่อาศัยเป็นความมีเหตุผล (rational) (สายใจ เบญญไธยะ มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ วันชัย ธรรมสังการ, 2556) และมิติของความเป็นเหตุเป็นผลที่เป็นมิติที่สำคัญที่อยู่ภายใต้แนวคิดความทันสมัยเป็นรากฐานของการบริหารงานองค์การขนาดใหญ่และการรวมศูนย์อำนาจ อยู่กับกระบวนการของเหตุและผลและทรงเหลือของความเป็นเหตุเป็นผล (Ritzer, 1993) มีการจัดลำดับขั้นทางสังคม เศรษฐกิจเพื่อแยกให้เห็นถึงความชำนาญเฉพาะด้านและ มีคุณลักษณะของคนทันสมัย (Modern man) ต้องเป็นผู้ที่มีเจตคติและค่านิยมตามแนวคิดแบบทันสมัย เชื่อในความสามารถของตน รู้จักวางแผน และเชื่อในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สุมิตร สุวรรณ, 2554)

การจัดการศึกษาจึงต้องผลิตคนให้สอดคล้องกับแนวคิดความทันสมัย ตามนโยบายของรัฐ ผ่านลักษณะของการศึกษาแบบต่อยอดไปเรื่อย ๆ ตามระดับชั้น โดยมีเกณฑ์การประเมินของแต่ละระดับชั้น และต้องตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ที่ต้องการผลิตให้คนอยู่ภายใต้มาตรฐานของอุดมการณ์ที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคมด้วยการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการหล่อหลอมเยาวชนให้เติบโตขึ้นเป็นแรงงานที่มีศักยภาพเพื่อเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อน (Burrell, 1994; มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญและกรรติมา เชาตะ, 2555; สายใจ เบญโญ๊ะ มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ วันชัย ธรรมสังการ, 2556)

แนวทางการพัฒนาดังกล่าวทำให้การศึกษาถูกใช้เป็นเครื่องมือการพัฒนา ตามรูปแบบ มีระบบในการดำเนินการอยู่ภายใต้ฐานของกระบวนการทัศน์ แยกส่วน แบบลดทอน หรือกลไกคิดแบบวัตถุนิยมเป็นตัวกำหนดตามทัศนะกระแสหลักที่ถูกนำมาปรับใช้ในการจัดการศึกษาไทยผ่านรูปแบบของสถาบันการศึกษาที่ขยายไปทั่วประเทศและเป็นรูปแบบเดียวกัน (วราพร ศรีสุพรรณ, 2557)

การประเมินผลในระบบการศึกษาจึงเป็นวาทกรรมหรือชุดความรู้ของที่ถูกส่งผ่านอย่างมีขั้นตอนตามสายงานบริหาร ซึ่งแต่ละขั้นตอน มีระเบียบ กฎเกณฑ์ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นการบังคับใช้ และได้ผลมากที่สุด ตัดสิน ควบคุมในลักษณะ บนลงล่าง เช่นเดียวกันผู้บริหารก็ถูกรัฐใช้อำนาจที่อยู่ในรูปของนโยบาย เพื่อควบคุมให้บริหารโรงเรียนให้เป็นไปตามอุดมการณ์ทางสังคม (บุษิตา สังข์แก้ว, 2556) ใช้เป็นแนวทางในกระบวนการสอนเพื่อสนองอบ ภาคอุตสาหกรรม รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจหรือวัฒนธรรมสังคมอุตสาหกรรมขึ้น ระบบโรงเรียนของไทยจึงเป็นการสอนแบบการรับคำสั่งจากเบื้องบนหรือส่วนกลางในต่อการจัดระบบการศึกษาการใช้หลักสูตร และมีการประเมินผลที่ใช้เกณฑ์ (criteria) เดียวกันในการชี้วัดระดับการพัฒนาที่ตอบสนองคำสั่งจากส่วนกลางบางครั้งเนื้อหาวิชาที่สอนไม่ตอบโจทย์ในการดำรงชีวิต ที่ควรจะเป็นหรือเป็นไปตามความถนัด (สายใจ เบญโญ๊ะ มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ วันชัย ธรรมสังการ, 2556) ด้วยเหตุนี้บุคลากรในสถาบันการศึกษา เช่น ครู ผู้บริหารที่อยู่ภายใต้ชุดความรู้การบริหารงาน ที่ใช้การประเมินผลมาจัดกระทำในห้องเรียนส่งผลต่อผู้เรียนและ สุดท้ายผู้เรียนกลายเป็นเช่นวัตถุที่ถูกกระทำและ ถูกจัดหมวดหมู่ด้วยเกณฑ์ของการระบบการประเมินผลในโรงเรียน ที่สร้างเครื่องมือเพื่อวัดผลและมีกระบวนการตรวจสอบ เป็นเทคนิคที่ใช้อย่างมีลำดับขั้นตอนและถูกยอมรับว่าเป็นกระบวนการที่มีเหตุผล เป็นที่ประจักษ์ ด้วยระดับของคะแนนหรือตัวเลข สามารถแยกแยะแบ่งกลุ่มบุคคล จากผู้เชี่ยวชาญที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อการประเมิน ของบุคคลแต่ละคนได้ โดยจะนำผลการตัดสิน ที่ผ่านระบบการประเมินจากตัวชี้วัด และเกณฑ์ต่าง ๆ ตัดสินบุคคล ว่าจะประสบ

ความสำเร็จในอนาคตหรือไม่ (Gronlund & Linn, 1990; Kreitzer & Sweet-Cushman, 2022; ล้วน สายยศ, 2552)

การกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มเด็กปกติตามบรรทัดฐานโดยกำหนดการประเมินในระบบ การศึกษากลายเป็นแนวทางของการแบ่งแยกจัดอันดับประเภทผู้เรียนเช่นใช้ผลการทดสอบ ในการ คัดเลือก และแยกเด็กเป็นห้องเรียน ตั้งแต่ห้องแรกไปจนถึงห้องสุดท้าย จัดให้มีแผนการเรียนเพื่อ คัดแยกไว้เป็นสายวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ในอันดับต้นๆ ส่วนแผนการเรียนที่เกี่ยวกับสังคม ภาษา หรือความถนัดในด้านอื่นไว้สำหรับผู้ที่จะเน้นไม่ถึง ทำให้ผู้เรียนจำใจต้องเรียนตาม แผนการเรียนนั้น (กฤษดา ปั่นเอี่ยม, 2561) เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุม การพัฒนาการเรียนรู้ และ เพื่อประโยชน์การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม เป็นสิ่งที่ผู้บริหารหรือแม้กระทั่งผู้สอนและ ผู้ปกครอง มองว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและยอมรับว่าเป็นสิ่งปกติในโรงเรียน หรือเป็นนัยะของ ผู้ให้ความรู้ เป็นองค์ประธาน (subject) เป็นผู้คอยควบคุม และให้คนอื่นฟังพา และผู้เรียนเป็นผู้รับ ความรู้ (object) หรือเป็นเหมือนสิ่งของ ที่คอยกำกับ โดยอาศัยเกณฑ์ของคะแนนการประเมินเป็น เครื่องมือ เป็นกระบวนการคอยตรวจสอบ ตรวจตรา สังเกต และได้รับการยอมรับว่าเป็น กระบวนการที่มีเหตุผล จากผู้เชี่ยวชาญ ที่ถูกกำหนดขึ้น ผู้ที่ผ่านการประเมินผลจากโรงเรียนจึง ต้องเติบโตขึ้นพร้อมกับความรู้สึกว่าตนเองปกติ จึงเป็นตัวการในการจัดอันดับบุคคล ทำให้ผู้เรียน ไม่ได้แสดงออกในสิ่งที่ตนเองต้องการ (Picciotto, 2023)

อำนาจของการประเมิน (power of evaluation) ที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกจัดอันดับให้กับ ผู้เรียนโดยใช้ โดยใช้คะแนนตัดสิน และกำหนดคุณสมบัติส่งผลให้สร้างความหมายสำหรับผู้เรียน กลุ่มนี้ว่าเป็นเด็กอ่อน เด็กไม่เรียน เด็กไม่เก่ง ถูกตีตราโดยนัยว่าเป็นเด็กไม่ชอบเรียน ซึ่งเป็นภาษา ที่ให้ความหมายแสดงให้เห็นว่าเป็นเด็กที่ไม่ปกติ กับชุดความรู้ของการประเมินผลใน สถาบันการศึกษา เพื่อให้เป็นเด็กเก่ง เด็กอ่อน หรือไม่ก็ใช้การจำกัดทางเลือกเพียง 2 ทางเลือกด้วย ระบบการคิดแบบขั้วตรงข้าม สนับสนุน ผู้เรียนที่ปฏิบัติตามกฎ เกณฑ์ กติกาของโรงเรียนที่กำหนด ไว้ ให้เกิดเด็กเรียบร้อย-เด็กเกรง, ฉลาด – โง่ กลายเป็นการละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ที่มีความต่างจากความเป็นปกติ (Raffnsøe, Mennicken, & Miller, 2019)ทำให้เกิดการตัดสินคน และความต่างแบบคู่ตรงข้าม (binary opposition) ถูกจัดประเภท ด้วยเกณฑ์ของการวัด ประเมินผล จัดอันดับคุณค่าโดยใช้คะแนน หรือตัวเลขเป็นเกณฑ์ตัดสิน แบ่งแยก กำหนด คุณสมบัติ คนเก่ง จะอยู่ในความเป็นปกติ (Normal) คนเรียนอ่อน จะถูกจัดให้อยู่ในฐานะ

“ความเป็นอื่น” (otherness) เกิดความลดทอนคุณค่าของบุคคล ทำให้กลายเป็นบุคคลที่แตกต่าง ไม่เป็นที่ต้องการของสังคมและเลือกปฏิบัติ หรือไม่เห็นว่ามีคุณค่า ไม่มีตัวตน กำหนดความเป็นอื่น และมองเป็นวัตถุและไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560)

1.3 ความรู้และอำนาจของการประเมินผลการศึกษาภายใต้แนวคิดความทันสมัย

แนวคิดความทันสมัยถูกใช้ในยุคเริ่มต้นของการพัฒนา โดยได้รับอิทธิพลของการพัฒนาให้ทันสมัยอย่างสังคมตะวันตก ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและการเมือง ที่ให้ความสำคัญกับความมีเหตุผล ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ระบบเศรษฐกิจ และการแข่งขันทางอุตสาหกรรม นำมาใช้เพื่อเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมที่มองว่ายังไม่เจริญก้าวหน้าในแบบตะวันตก ซึ่งจะถูกแบ่งให้เกิดความแตกต่างด้วยคำว่าล้าหลัง และทันสมัย ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ชีวิตส่วนตัวของคนแบบชาวตะวันตก สร้างคนเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการด้านอุตสาหกรรมการผลิต เมื่อเป็นเช่นนี้การจัดการศึกษาจึงมุ่งเน้นแนวทางการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน (formal education) ที่รัฐเป็นผู้จัดให้ในลักษณะรวมศูนย์ เป็นการขัดเกลาทางสังคมและค่านิยมและวิถีคิดของคนในสังคม (Pieterse, 2009, ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560) การประเมินผลในสถาบันการศึกษายังเป็นบรรทัดฐานสร้างความเป็นมาตรฐานและอาศัยกฎระเบียบของการประเมินผล และสร้างความเชื่อมั่นว่าสามารถตัดสิน ให้คุณค่าของคนผ่านตัวเลขซึ่งได้เข้าทำหน้าที่ควบคุมจัดการผู้เรียนที่อยู่ภายใต้ระบบของโรงเรียนที่เป็นสถาบันทำหน้าที่ให้ความรู้และพัฒนาคนไปสู่ความสำเร็จได้ (สายใจ เบญญิสระ มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ วันชัย ธรรมสังการ, 2556) ต้องการควบคุมผู้เรียนให้สยบยอมต่อกฎเกณฑ์ และระเบียบของการวัดประเมินผล เพื่อให้เกิดคุณลักษณะให้เป็นไปตามอุดมคติของการมีมาตรฐานของผู้เรียนที่ดี ตามระเบียบและวิธีการประเมินผลทางการเรียนโดยอาศัยเทคโนโลยีของอำนาจ (technology of power) สร้างความเชื่อมั่นว่าการวัดประเมินผลในลักษณะนี้มีประสิทธิภาพคาดการณ์ความสามารถและคุณค่าของผู้เรียนได้) คล้ายคลึงกับการประเมินงาน ในโรงงานที่ส่งผลให้จัดแบ่งลักษณะของคนเป็นประเภทต่าง ๆ การแยกคนออกจากอีกคนทำให้เกิดความรู้สึกไร้ค่า หรือเกิดความรู้สึกสำคัญ รับรู้ได้ถึงความรู้สึกภายในเป็นเทคนิคของการเกิดความแตกต่าง (Danaher, Schirato, & Webb, 2000; ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560) เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สามารถอยู่ในมือผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำ ซึ่งในที่นี้หมายถึงผู้สอนที่ใช้กฎระเบียบของการประเมินผลในเป็นผู้บังคับใช้อำนาจ และการต่อรองกับอำนาจของผู้เรียนที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้น และชี้ให้เห็นถึงอำนาจในลักษณะการเชื่อมโยงกับความรู้ทำให้มนุษย์กลายเป็นเพียงองค์ประธาน

ผู้ถูกกระทำ (subject) แม้กระทั่งครูที่มองว่าสามารถใช้อำนาจของการประเมินแม้แต่ผู้สอนก็ยังไม่หลุดพ้นจาก อำนาจนั้นอยู่ดี แต่เป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำซ้อนๆกันไปมาในเวลาเดียวกันเป็น อำนาจที่เชื่อมโยงเป็นลูกโซ่ในความสัมพันธ์ทางสังคมทุกชนิดและในทุกขณะที่มีวาทกรรมมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นความสัมพันธ์ในการต้องการจัดการพฤติกรรม (Foucault, 2000)

ชุดความรู้ที่อธิบายมนุษย์ว่าเป็นเพียงผลผลิตของวาทกรรม ตัวตนของมนุษย์ไม่ได้มีโครงสร้างที่ถาวร แต่ถูกผลิตขึ้นจากโลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ได้มีความดำรงอยู่อย่างคงที่แน่นอน วาทกรรมจึงเป็นตัวสร้างความเป็นตัวตนที่ทำให้มนุษย์มีลักษณะเป็นผู้ถูกกระทำ (object) “อำนาจ” นี้ไม่ใช่อำนาจแบบกดขี่ข่มเหงหรือใช้ความรุนแรง และไม่ใช่อำนาจที่มีลักษณะเป็นลำดับชั้นจากส่วนบนลงมาสู่ส่วนล่าง (พนิต ภูจันดา, 2556) แต่เป็นอำนาจในมิติของกระบวนการเทคโนโลยีทางการเมือง (technologies of politic) ที่เข้ามาจัดกระทำกับสังคมและทำให้คนกลายเป็นผู้ถูกกระทำ อำนาจเข้ามาจัดกระทำกับบุคคลหนึ่งมีพฤติกรรมและความคิดที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอำนาจ ผ่านปฏิบัติการทางอำนาจ (exercises of power) การจัดกระทำของความรู้และอำนาจที่ส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมและตัวของบุคคลโดยผ่านระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจ (power relations) โดยการครอบงำ และสร้างเครื่องมือทางความคิดผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมของความแตกต่าง เพื่อจะตรวจสอบว่ามีความสามารถกำหนดการกระทำ และความคิดที่เป็นที่ยอมรับตามกรอบที่สังคมได้กำหนดไว้ และเมื่อใดที่ปฏิบัติ และมีความคิดที่แตกต่างจะกลายเป็นผู้ที่แปลกแยกจากคนอื่นในสังคม (Dreyfus, 2013)

“ความรู้” และ “อำนาจ” ตามทัศนะของ Foucault มิได้ดำรงอยู่เพียงลำพังแต่ความรู้ จะมีคุณค่าและมีคุณประโยชน์เมื่อผนวกเข้ากับอำนาจ ดังนั้นความรู้กับอำนาจจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และเป็นสิ่งที่มีอยู่กันและกัน ดังนั้นความจริงในทรรศนะนี้จึงหมายถึงสิ่งที่ถูกสร้างด้วยรูปแบบต่าง ๆ ของการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ในรูปศาสตร์ด้านการศึกษา ที่มีการประเมินเป็นวาทกรรมที่ตั้งอยู่บนศาสตร์ของวิทยาศาสตร์เป็นที่ยอมรับ ชีวคุณค่า ดีค่า ประเมินเป็นตัวเลข และแสดงให้เห็นว่าสามารถให้คนหลุดพ้นจากความโง่เขลา ช่วยแยกจริงออกจากเท็จ แยกคนเรียนอ่อน ออกจากคนเรียนเก่ง และให้ความหมายกับสิ่งที่มองว่านั่นเป็นความจริง ด้วยลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความรู้ เผยให้เห็นอำนาจในรูปแบบของการประเมินที่จัดกระทำกับผู้เรียนผ่านระบบความรู้ มนุษย์จึงเป็นความจริงที่ถูก ประดิษฐ์ขึ้นโดยเทคโนโลยีของอำนาจที่เข้ามากำหนดตัวตน และกลายเป็นผู้ถูกกระทำจากอำนาจที่สร้างขึ้น (object of power) (อุษณีย์ ธเนศวรย์ และ ศรีชัย พรประชาธรรม, 2553)

Foucault พยายามชี้ให้เห็นว่าวาทกรรมคือกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ และความหมายให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ ที่คอยกำหนด กฎเกณฑ์ เงื่อนไข รวมถึงการปฏิบัติการของวาทกรรม (discursive practices) ที่เป็นเรื่องของอำนาจ และความรู้ การสร้างความหมาย เพื่อขีดเส้นแบ่งให้เห็นความเป็นปกติ กับไม่เป็นปกติ หรือการสร้าง Discipline ของสาขาวิชาเพื่อมาแยกแยะความคิดต่าง ๆ และกีดกัน ซึ่งเป็นตัวการสำคัญของการก่อรูปวาทกรรม (discursive formation) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560b) โดยสร้างผ่านโรงเรียนที่เป็นสถาบันให้ผู้เรียนแตกต่างกัน เป็นการสร้างความหมายของเกณฑ์การประเมินผ่านภาคปฏิบัติการของระบบสถาบันการศึกษา (social practices) ทำให้ผู้เรียนกลายเป็นเหมือนเป็นวัตถุ ที่สามารถศึกษาได้ และจัดวางคนในฐานะของผู้ที่สร้างความรู้เกี่ยวกับสรรพสิ่ง ผ่านการกระทำของผู้เชี่ยวชาญ (expert) ภายในศาสตร์ของการประเมิน ประกอบกันเป็นความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง พร้อมทั้งผลิตซ้ำชุดความรู้ จนกลายเป็นที่ยอมรับคำที่เรียกว่า มาตรฐานและความเป็นปกติ (normalization) ให้ตัวมันเอง ชุดความรู้ใดที่ไม่สอดคล้องกับวาทกรรมกระแสหลัก จะถูกเบียดขับ และทำให้กลายเป็นอื่น กีดกันชุดความรู้แบบอื่นที่แตกต่างและไม่สอดคล้องกับแนวทางของศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งเป็นการทำงานของวาทกรรม นั่นถือว่าเป็นปฏิบัติการทางอำนาจ เป็นส่วนหนึ่งของ เทคโนโลยีของอำนาจ (technology of power) (Rabinow, 1984; อภิสิทธิ์ ธารณะรัตน์, 2559) ที่มีความแยกแยะกับความรู้ และแทรกซึมไปทั่วทั้งสังคม มาพร้อมระเบียบวินัย ความเป็นเหตุเป็นผล ความเป็นองค์ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ ที่มีอำนาจในการครอบงำความคิด ความเชื่อของคนในสังคม ด้วยความเชื่อของหลักการและเหตุผลทำให้อำนาจนั้นเข้ามาจัดการกับคนในสังคมได้อย่างแยบยล จนทำให้คนเชื่อว่ามันเป็นการประกอบสร้างความจริงทางสังคม และครอบงำคนให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจนั้น วาทกรรมจึงเป็นเหมือนกฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่เข้ามาครอบงำคน ให้คิด เชื่อ และปฏิบัติตามเจตจำนงของอำนาจโดยทำให้เชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมชาติ หรือเป็นปกติและไม่ตั้งคำถามกับชุดความรู้เหล่านั้น (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555)

ภาคปฏิบัติการของวาทกรรมจึงเป็นชุดของความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนในสังคม ที่เป็นตัวกำหนดการดำรงอยู่ของบุคคลที่อยู่ภายใต้วาทกรรมนั้น Foucault ศึกษาวาทกรรมของผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆ เผยให้เห็นถึงกลไกอำนาจที่แฝงอยู่ในภาษาและการสื่อสาร วาทกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่สื่อสารความรู้เท่านั้น แต่ยังมียุทธศาสตร์ในการสร้างความชอบธรรมให้กับผู้พูดในการกล่าวถึงเรื่องนั้นๆ แนวคิดนี้มองว่า มนุษย์มิได้เป็นผู้สร้างสรรค์หรือคิดค้นกฎเกณฑ์ใหม่อย่างอิสระ แต่มักทำหน้าที่เสมือน "ร่างทรง" หรือผู้กระทำการที่ผลิตซ้ำวาทกรรมนั้นๆ โดยวาทกรรมทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการรื้อสืบทอดอำนาจ ความรู้ และความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคม การวิเคราะห์เช่นนี้

ช่วยให้เราเข้าใจถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างภาษา อำนาจ และความรู้ในสังคม ทำให้เราตระหนักถึงข้อจำกัดของการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ภายใต้กรอบวาทกรรมที่มีอยู่ และเปิดโอกาสให้เราพิจารณาถึงวิธีการที่จะทำลายหรือเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเหล่านี้เพื่อสร้างพื้นที่สำหรับแนวคิดและมุมมองใหม่ๆ ในสังคม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560) การผลิตซ้ำชุดความรู้ การประเมินผล ที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติ และถูกยอมรับตามการสั่งการ และนโยบายของรัฐ ถูกถ่ายทอด ผ่านนโยบายของสถาบันการศึกษา ที่ส่งผลต่อตัวปัจเจก ผ่านระเบียบของการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนอยู่ภายใต้เกณฑ์เดียวกัน อีกทั้งในตัวผู้เรียนส่วนใหญ่เอง ก็ได้ซึมซับความรู้ดังกล่าวว่า มีความเป็น “มาตรฐาน” เป็นเรื่องปกติที่มองว่าถูกต้องและยุติธรรม (สุชานุช พันธ์นิยะ, 2562) แม้ว่าจะมีบางส่วนที่เกิดการตั้งคำถามและมองต่างออกไป ว่าคนเราสามารถบังคับตนเองได้จริงหรือไม่ หรือ ซึ่ง Foucault มองว่า ร่างกายที่เชื่อเชื่อ (docile body) ที่หมายถึงร่างกายที่อ่อนน้อมง่าย ตั้งบนฐานคิดแบบโครงสร้างนิยมที่มองความจริงเป็นสิ่งประกอบสร้างขึ้นทางสังคม เมื่อเป็นเช่นนั้น ความจริงหรือวาทกรรมเพียงหนึ่งเดียวมีอำนาจกำกับผู้คนในสังคมให้ปฏิบัติตาม รวมไปถึงกฎเกณฑ์ที่อยู่ภายในสถาบันการศึกษาที่กำกับผู้เรียนด้วยศาสตร์ของประเมินผลที่ว่าด้วยความ เป็นเหตุผล และไม่ตั้งคำถามกับการกระทำหรือวิถีคิดของวาทกรรมนั้น นอกจากนี้บางครั้งพวกเขายังคอยเป็นผู้ตรวจสอบตราสอคล้องคนอื่น (Foucault, 1997)

เพื่อให้ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันตามรูปแบบเดียวกัน รวมไปถึงความรู้สึก ความคิด จิต ได้สำนึกและอุปนิสัย ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างสิ้นเชิง จึงเรียกว่าเป็นร่างกายในทาง การเมือง ที่อำนาจ และความรู้เข้ามาทำงานในพื้นที่นั้นได้อย่างแยบยลภายใต้ระบอบของความ จริง ที่สร้างกฎเกณฑ์ชุดหนึ่ง เพื่อกำหนดและสร้างความเป็นปกติในการประเมินผลกับผู้เรียน ทำให้ผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจนี้ ปฏิบัติตาม ควบคุมตนเอง นำไปสู่การสร้างวินัยในตนเองขึ้น อย่างสยบ ยอมต่อความจริงทางสังคม (Dreyfus, 2013; Foucault, 2002; เบญจวรรณ บุญโทแสง, 2019) รูปแบบของอำนาจที่ Foucault ได้เสนอไว้สองแบบด้วยกัน คืออำนาจในการจัดระเบียบร่างกาย ของแต่ละบุคคล และอำนาจที่กระทำต่อประชากรโดยรวมหรือเรียกว่า ชีวอำนาจ (bio-power) ด้วยเป็นการสนับสนุน และส่งเสริมประชาชนในด้านต่าง ๆ โดยรัฐได้สร้างความเป็นสุข ความ เรียบร้อย โดยรวม แตกต่างจากอำนาจแบบดั้งเดิมที่ใช้การควบคุม และทำการรุนแรงต่อร่างกาย ในการปกครอง เป้าหมายของการใช้อำนาจแบบนี้เป็นอำนาจแบบใหม่ โดยมุ่งกระทำต่อร่างกาย มนุษย์ มุ่งตรงไปที่เรือนร่าง (body) และจิตใต้สำนึกของมนุษย์ เคลื่อนไหวไปมา และดำรงอยู่ทุก หนแห่ง ซึ่งคนใช้อำนาจนี้มาควบคุมตนเอง และยอมรับว่านั่นเป็นความจริง ชีวอำนาจเป็นการ เปิดพื้นที่ให้คนสามารถกำกับดูแลตนเองได้ ผ่านแนวทางเกี่ยวกับสุขภาพ การศึกษา การพัฒนา

ตนเอง และสนับสนุนให้ทำสิ่งที่ดี ถือว่าเป็นอำนาจเชิงบวกที่ทำให้คนรู้สึกที่ไม่ถูกควบคุม และสามารถจัดการกับร่างกายตนเองได้ซึ่งนั่นเป็นการเปิดช่องทางให้อำนาจของรัฐที่มาในรูปแบบของการประเมินผล เข้ามาจัดการได้ในระดับที่กว้างขึ้น และปกครองผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่รัฐไม่ต้องเข้ามากำกับโดยตรงการทำงานของชี้อำนาจจึงมีความละเอียดอ่อน และลึกซึ้งโดยที่ผู้เรียนไม่รู้สึกรู้ว่าถูกอำนาจเข้ามาจัดการและยอมรับแนวคิดนั้นมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเชื่อใจ (Potvin, Burdfield-Steel, Potvin, & Heap, 2018; เบญจวรรณ อุบัติมาย์, 2564)

1.4 อำนาจของการประเมินผลทำให้เกิดความเป็นอื่นต่อผู้เรียน

ระบบการประเมินผลที่ต้องมีเกณฑ์ ในการตัดสิน เพื่อกำกับ ควบคุมผู้เรียนให้อยู่ภายใต้ความรู้และอำนาจ ตามทัศนะของ Foucault ที่สังคมทันสมัย เคลื่อนตัวมาสู่สังคมวินัย และความเป็นปกติที่ วัดจากร่างกายและพื้นที่ของสถาบันการศึกษาที่ต้องมีประสิทธิภาพ ต้องการสร้างคนให้เป็นคนดี คนเก่ง ขยัน และมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ การยอมรับกฎระเบียบ และเกณฑ์ของการประเมินผลนั้น เป็นส่วนหนึ่งของระบบความคิดบุคคล เป็นการเฝ้าระวังจากภายใน โดยผ่านสำนักการรับรู้ และความตระหนักของตัวบุคคล นั้นเป็นเทคนิควิธีในการควบคุมร่างกายคน (Foucault, 1997 ; ธีรยุทธ บุญมี, 2551) หากการควบคุมนี้กระทำไปอย่างสม่ำเสมอ และเป็นปกติ วินัยจะเข้ามาครอบงำ ยึดครอง เชื่อมโยงรูปแบบอำนาจ จึงทำให้วินัยมีประสิทธิภาพ ชุดความรู้ของการประเมินผลทำให้เกิดร่างกายที่เชื่องเชื่อ (docile body) ผู้เรียนที่อยู่ภายใต้ชุดความรู้ของการประเมินผล จึงเป็นผลผลิตที่เกิดจากการถูกตรวจตรา ตรวจสอบในด้านผลสัมฤทธิ์ตามที่เกณฑ์การประเมิน ถูกสำรวจ (surveillance) และถูกคอยจับจ้อง (gazing) จากผู้สอน เพื่อน หรือแม้กระทั่งผู้ปกครอง ที่นำผลจากการประเมินมาในเปรียบเทียบอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ผู้เรียนสยบยอม และต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์นั้น แสดงให้เห็นถึงการทำงานของอำนาจที่มีการทำงานทั้งรูปแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ การสังเกต ที่เป็นลำดับชั้น (hierarchical observation) การตัดสินเพื่อสร้างความเป็นปกติ (normalizing judgment) และการตรวจสอบ (examination) เป็นเครื่องมือทางอำนาจที่ทำงานอย่างแยบยล ในการกำกับผู้เรียนเหล่านี้ จนนำไปสู่การสร้างวินัยในตนเอง (self - discipline) โดยที่อำนาจไม่จำเป็นต้องยื่นมือเข้าไปจัดการ (Danaher et al., 2000; ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร, 2560) การตัดสินความเป็นปกติจากคะแนน หรือเกณฑ์การประเมินที่ปรากฏ ที่พยายามสร้างความมีประสิทธิภาพ โดยผ่านการประเมิน ที่เรียกว่า Normalizing process เป็นการประเมินที่สอบผ่าน หรือไม่ผ่าน มีพฤติกรรมดี หรือไม่ดี จากเกณฑ์ตัวเลขที่มองว่า ปกติเป็นเช่นไร ไม่ปกติเป็นเช่นไร เมื่อเป็นเช่นนี้บุคคลที่อยู่นอกเหนือจาก

วาทกรรมนั้นย่อมต้องกลายเป็นผู้ที่ถูกสังคมหรือความเป็นปกติ ของการวัดประเมินผล ถูกให้ความหมายที่เป็นสัญลักษณ์แห่งการลดทอนคุณค่า ลดโอกาส ไม่ได้รับการยอมรับ รวมถึงความไม่พึงประสงค์ ที่สังคมจัดประเภทของคน ตามการประกอบสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นเทคนิควิธีการของอำนาจที่เข้ามาจัดกระทำกับระบบคิดที่กำหนดให้ชั่วหนึ่ง เป็นสิ่งดีที่มีคุณค่าและสิ่งที่อยู่ชั่วตรงข้าม (เบญจวรรณ บุญโทแสง, 2560)

“ความเป็นอื่น” (the otherness) เป็นแนวคิดในการบ่งบอกถึงคุณลักษณะ ของความแตกต่าง (different) เป็นนิยามของผลผลิตจากการสังเกตเห็นความแตกต่างและความแปลกประหลาด รวมไปถึงความรู้สึกแตกต่างของภาพลักษณ์หรือคุณลักษณะที่แตกต่างไปส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติจากสิ่งที่ยึดจกั้นเคย ความคาดหวัง หรือแนวคิดทั่วไป นอกจากนั้นความเป็นอื่นยังหมายความว่าความรู้สึกของการแบ่งแยก “พวกเขา” กับ “พวกเรา” สะท้อนลักษณะเฉพาะที่ตายตัวและอคติ (เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2562) อำนาจของการประเมินผลในโรงเรียน ได้สร้างความจริง ที่เป็นภาพลวงตาให้ผู้คนเชื่อและยอมรับและปฏิบัติตามโดยไม่เกิดคำถาม ที่ได้ทำงานผ่านกลไกของการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียน กำหนดเกณฑ์การประเมินผ่านระบบการประเมินผล จัดอันดับ แบ่งแยกผู้เรียนที่แตกต่างออกไปในรูปแบบของการตัดสินผลการเรียน อำนาจของประเมินผลในระบบโรงเรียน ได้ปิดกั้น กดทับ และเบียดขับผู้ที่ไม่ได้อยู่ในเกณฑ์ที่ถูกสร้างขึ้น และสร้างภาพของผู้เรียนที่ เรียนไม่เก่ง เรียนอ่อน (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560b)

การประเมินผลจึงเป็นเทคนิคของอำนาจ ที่ใช้จัดการกับผู้เรียน และสร้างความ เป็นอื่น ทำให้ทุกคนเชื่อบนพื้นฐานของความรู้ ที่ใช้ศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์เป็นตัวสร้าง และกำกับ การปฏิบัติให้ถูกต้อง ภายใต้รูปแบบการศึกษาที่เป็นธรรมดา เป็นธรรมชาติโดยที่ไม่รู้ตัว คอยควบคุม สอดส่อง ตรวจสอบ กำหนดค่า อีกทั้งยังให้ตำแหน่งของบุคคล (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560) ที่พิจารณาจากตัวเลข ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน เกิดความแตกต่าง เปรียบเทียบ นั่นคือสร้างความเป็นอื่นเป็นการสร้าง และบ่งบอกตัวตนของคนในกลุ่ม (in-group) ที่ทำให้เกิดการให้คุณค่าคนในกลุ่มอื่นว่าไม่ใช่ตัวตนเดียวกัน จึงกลายเป็นอื่น หรือคนนอกกลุ่ม (out-group) กระบวนการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ตนเข้าร่วมด้วยหรือแสดงตัวตนด้วยนั้นมีคุณลักษณะบางอย่างที่ตนพึงพอใจ เชื่อถือ เชื่อมั่น ส่วนกลุ่มอื่น มีคุณลักษณะที่ไม่น่าพึงพอใจ ไม่เชื่อมั่น ไม่เชื่อถือ ก็จะกลายเป็นอื่น ความสัมพันธ์แบบนี้ทำให้เกิดชั่วตรงข้ามระหว่าง “ตัวเรา” และ “ตัวเขา” (พิชญาดา ดำแก้ว, 2564) เหล่านี้จึงเป็นกรอบของการนิยามความจริง ที่ประกอบด้วยการ กระบวนการและปฏิบัติการทางสังคมมารองรับชุดความรู้ของความจริงนั้น ๆ วาทกรรมจึงไปผูก

โยงกับอำนาจที่เกิดขึ้น กระบวนการสร้างวาทกรรมจึงเป็นความต้องการจัดกระทำต่อสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเด็ดขาดรุนแรงจนทำให้คนบางกลุ่มกลายเป็นคนอื่นได้

เกณฑ์การประเมินจึงเป็นสร้างความแตกต่างและจัดแบ่งคนเป็นกระบวนการสร้างความเป็นอื่นที่อยู่ภายใต้วิถีคิดของการจัดกลุ่มและการแยกประเภท (specifying and classifying) ของสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นขั้วตรงข้าม ซึ่งถูกมองว่าแปลกแยก ต่ำต้อย นอกจากนี้ยังประเมินคุณค่า เน้นประสิทธิภาพ หรือนิยามโดยการวัดจากการประเมินด้วยปริมาณ รวมถึงการจัดอันดับสูง ต่ำ ให้ความสำคัญแตกต่าง เพื่อปิดกั้นความจริงความเป็นอื่นซึ่งเป็นความรุนแรงที่แฝงอยู่เบื้องหลังทำให้รู้สึกว่าการตัดสินว่าไม่ใช่ความรุนแรง ผลพวงดังกล่าวได้สร้างวิถีคิดแบบคู่ตรงข้าม (binary opposition) เป็นการผลิตซ้ำของวาทกรรม รวมทั้งยังตามมาด้วยการแสดงออกถึงความแตกต่างด้วยคำเหินห่างกว่า- ต่ำกว่า ความต่ำ-ความสูง การเป็นผู้แพ้ ผู้ชนะ คนเก่ง- คนโง่ เสียส่วนมาก- ส่วนน้อย ถูก- ผิด สร้างความเป็นอื่นให้กับกลุ่มคน ด้วยพยายามแบ่งแยกสิ่งต่าง ๆ ในทางตรงข้าม เช่น ดี- เลว, เด็ก-ผู้ใหญ่, ผู้หญิง- ผู้ชาย เป็นต้น หากพิจารณาแล้วพบว่าในด้านที่ตรงกันข้ามกันนี้ มักมีด้านหนึ่งที่เสียเปรียบ หากสังคมพยายามยึดยึดวาทกรรมลงไปในขั้วสองขั้ว จากแนวคิดนี้ส่งผลให้เกิดภาวะ คนอื่น เกิดขึ้นในสังคม เป็นภาวะที่สร้างความไม่เท่าเทียมกันในชีวิต และเลือกปฏิบัติเท่านั้น อีกทั้งยังสร้างให้เกิดความเป็นอื่นและตอกย้ำให้เกิดการเพิกเฉยกับคนในสังคม (ศรีรัช ลอยสมุทร, 2563) โดยที่ Plum wood (1993 -2008) ได้เสนอเทคนิคไว้ 5 ประการประกอบด้วย ประการแรกเป็นวิถีคิดแบบคู่ตรงข้ามทำให้คู่ตรงข้ามอยู่เบื้องหลังด้วยการปฏิเสธความสำคัญของคู่ตรงข้าม วิถีคิดประการที่สอง การเก็บกด ปิดกั้นที่รุนแรงเข้มข้น ด้วยการปฏิเสธไม่ยอมรับในคุณค่าของคู่ตรงข้าม วิถีคิดประการที่สาม เป็นการผนวกคู่ตรงข้ามเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตนด้วยการสร้างค่านิยมหรือให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบ วิถีคิดประการที่สี่ การยอมรับคู่ตรงข้ามที่เป็นรองในฐานะเป็นเพียงเครื่องมือ ไม่ได้ยอมรับในฐานะที่เท่าเทียมกันและวิถีคิดประการสุดท้าย เป็นการสร้างลักษณะเฉพาะที่ตายตัวให้เกิดขึ้นด้วยการมองภาพแบบเหมารวมว่ามีลักษณะเหมือนกันหมดโดยไม่ได้สนใจ ใส่ใจรายละเอียดหรือความแตกต่าง (Plumwood, 1993)

ดังนั้นวาทกรรมและความเป็นอื่นเป็นเรื่องเดียวกัน ถูกสร้างเพื่อแสดงความเป็นอื่นของกลุ่มหนึ่งต่ออีกกลุ่มหนึ่ง ถูกใช้เพื่อสร้างกลุ่มหนึ่งและไม่รองรับหรือกีดกันอีกกลุ่มหนึ่ง วาทกรรมถูกสร้างเพื่อสื่อสารและสร้างค่านิยมของกลุ่มหนึ่งเพื่อเผยแพร่และกีดกันหรือแก้ไขค่านิยมของอีกกลุ่มหนึ่ง หรือถูกสร้างเพื่อการเป็นศัตรูผ่านการสื่อสารและการเผยแพร่ความคิด Foucault กล่าวว่า วาทกรรมมีสองความหมาย ความหมายแรกเป็นระบบและกระบวนการในการสร้าง

กำหนด หรือผลิตความหมาย เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ นิยาม กฎเกณฑ์ จารีต ความเชื่อ ความคิด เจื่อน ให้กับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม เช่นการสร้างค่านิยมในแต่ละสังคมในแต่ละสังคม ส่วนความหมายที่สอง คือ ระบบการสื่อสาร ที่รวมถึงการพูด การเขียน การปฏิบัติ และการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้ความหมายแรก เป็นที่ยอมรับหรือเป็นไปได้หรือดำรงอยู่ในสังคมนั้น ๆ (discursive practice) (Foucault, 1997) ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจากวิธีการมองโลก ความคิด การสร้างภาพ การวิจารณ์ กฎเกณฑ์ กฎหมาย การจัดประเภท นิยามคำอธิบายของแต่ละศาสตร์ สาขาวิชา สถาบัน โดยอาศัยหลักการของศาสตร์ที่ต่างเป็นรูปแบบของกระแสหลักหรือความรู้ที่ถือกันว่าเป็นความรู้ที่เป็นทางการ เช่น วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งความรู้เหล่านี้ มีอิทธิพลและอำนาจต่อคนในสังคม ทำให้คนในสังคมต้องยอมรับและปฏิบัติตามกลไกอำนาจของกระบวนการวาทกรรม ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมานี้จะถูกนำไปใช้ในการจัดการกับสิ่งที่ถูกกระทำโดยวาทกรรม และทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นไปตามความรู้นั้นเป็นสิ่งที่ชอบธรรม ถูกต้อง ยอมรับได้ โดยปราศจากข้อสงสัย เมื่อความรู้ถูกสถาปนาจนเกิดการยอมรับในสังคมแล้วความรู้ก็จะทำหน้าที่ในการจัดระเบียบให้กับสังคมโดยมีการสร้างสถาบันต่าง ๆ ขึ้นมารองรับ การจัดรูปแบบการกระทำต่าง ๆ ให้เป็นไปตามวาทกรรมของความรู้นั้น รวมทั้งการสร้างกฎเกณฑ์ วินัยต่าง ๆ ขึ้นมาเป็นกฎกติกาของการจัดระเบียบใหม่ทั้งในรูปแบบของการลงโทษ และการครอบงำการดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความรู้ที่กำหนดไว้ ความรู้ที่แตกต่างจากนี้ก็จะถูกกดทับ (Danaher et al., 2000b)

วาทกรรมของการศึกษาได้สร้างความเป็นอื่นให้กับผู้ถูกตีตราจากการประเมินผล โดยใช้เทคนิควิทยาแห่งอำนาจที่มาจัดการ ในการจัดพื้นที่ของห้องเรียน มีการจัดแบ่งห้องเรียนเด็กเก่ง ห้องเรียนเด็กที่แตกต่างกัน เพื่อง่ายต่อการจัดการ โดยสร้างเกณฑ์ ระเบียบของการจัดการศึกษา การวัดประเมินผล ที่ออกแบบมาให้เป็นเกณฑ์เดียว เพื่อใช้ตัดสินคน และให้คนอยู่ในกรอบเดียวกัน การจัดการกับเวลา จัดการคาบเรียน โดยจัดคาบเรียนที่ให้ความสำคัญกับรายวิชาตามกระแสหลัก คาบเรียน การสร้างความเป็นอื่นเกิดขึ้นได้ในทุกมิติของสังคม ทำให้เกิดการสร้างภาพของชั่วตรงข้าม นำไปสู่ คำกล่าวของ การถูก-ผิด ดี-เลว เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับผู้ที่มีอำนาจสูงกว่าและผลักดันที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มของตนออกไปจากพื้นที่ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560) การตัดสินผลของการเรียนการสอนโดยครูผู้สอน ตามระบบการประเมินผล สุดท้ายให้ผล การเรียนของระดับผลการเรียน ดี ยอดเยี่ยม ผ่าน ไม่ผ่าน ปรับปรุงหรืออยู่ในรูปแบบของ เกردเฉลี่ย เพื่อนำไปจัดอันดับ จัดตำแหน่ง หรือแยกประเภท การตัดสินผลที่ได้จะเกิดการเปรียบเทียบ การจัดกลุ่มความสามารถ การจัดตำแหน่งออกเป็นสองประเภท เพื่อเกิดการจำแนก (Classification) ความสามารถของผู้เรียน แบ่งกลุ่มผู้เรียน ออกเป็นกลุ่มสูง ปานกลาง ต่ำ และ

การจัดกลุ่มหรือแยกประเภทเพื่อการคัดเลือก (selection)(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) เป็นความแยบยลของอำนาจที่ส่งผ่านระบบการวัดประเมินผล ตามกฎเกณฑ์ของการประเมินผลในโรงเรียนที่ถูกสร้างขึ้นจนกลายเป็นพื้นฐานเป็นที่ยอมรับจากสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ เรียนให้ดีที่สุด เก่งที่สุด จะมีอาชีพที่ดี มั่นคง เป็นเจ้าคนนายคน มีฐานะดี สิ่งเหล่านี้คือค่านิยมที่ฝังใจให้ผู้ที่เป็นเด็กดี เชื่อฟัง จะเป็นผู้มีความสำเร็จในชีวิต ผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหรือเกณฑ์ หรืออยู่นอกเกณฑ์นั้นย่อมไม่ได้รับการยอมรับ อันเนื่องมีความแตกต่างจากสิ่งที่สังคมมองว่า “ปกติธรรมดา” กลายเป็นบุคคล “ผิดปกติ” ไร้คุณค่าแตกต่างไปจากบุคคลอื่น จึงกล่าวได้ว่าเป็น “การตีตรา” นั้นทำให้เกิด “การเลือกปฏิบัติ” ซึ่งเปรียบเสมือนหรือเท่ากับเป็น “การละเมิดสิทธิมนุษยชน” โดยไม่รู้ตัว (Bernburg, 2006 ; จุฑารัตน์ เชื้ออำนวย, 2553)

1.5 การตีตรา : ความชอบธรรมที่ได้จากอำนาจของการประเมินผล

การตีตรา (stigma) แนวคิดการตีตราทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน โดยมีรากฐานมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ แนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ทางกายภาพเพื่อระบุว่าบุคคลนั้นมีความแตกต่างหรือเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมในอดีต การตีตรามักเป็นการทำเครื่องหมายบนร่างกายโดยตรง เช่น การประทับตราบนแขนของนักโทษ เพื่อแสดงให้เห็นสังคมรับรู้ว่าคุณคนนั้นได้กระทำความผิด เป็นอาชญากร หรือละเมิดกฎเกณฑ์ทางสังคมการตีตราทำให้เกิดการแบ่งแยกทางสังคม ผู้ที่ถูกตีตรามักถูกกีดกันออกจากสังคมส่วนใหญ่ ถูกจำกัดสิทธิ และถูกมองในแง่ลบ สังคมอาจปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างแตกต่าง ทำให้พวกเขารู้สึกโดดเดี่ยวและไม่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในปัจจุบัน การตีตราอาจไม่ได้เป็นการทำเครื่องหมายทางกายภาพโดยตรง แต่เป็นการ "ติดป้าย" ทางสังคมและจิตวิทยา ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของสังคมและตัวบุคคลที่ถูกตีตราเอง การตีตรานี้มักเกี่ยวข้องกับลักษณะหรือพฤติกรรมที่สังคมมองว่าเป็นด้านลบผลกระทบของการตีตราสามารถส่งผลกระทบต่อนชีวิตของบุคคล ทั้งในแง่ของโอกาสทางสังคม การทำงาน ความสัมพันธ์ และสุขภาพจิต บุคคลที่ถูกตีตราอาจเผชิญกับอคติ การเลือกปฏิบัติ และการถูกตัดสินจากสังคมโดยไม่ได้รับโอกาสที่เท่าเทียม (มัตติกา ใจจันทร์และ พรนภา คำพราว, 2014) ในภายหลังการตีตราดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่ลักษณะทางกายภาพที่ผิดปกติวิสัยเท่านั้นแต่มีความหมายที่เป็นสัญลักษณ์แห่งการลดทอนคุณค่า เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่แสดงถึงการ ลดโอกาส ไม่ได้รับการยอมรับ รวมถึงความไม่พึงประสงค์ที่เกิดจากการที่สังคม โดยที่บุคคลมีลักษณะแปลกแยกไปจาก บุคคลอื่นในสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากบุคคลนั้นมีบางอย่างที่ผิดปกติไปจากบุคคลอื่นในสังคม สร้างวิธีการจัด

ประเภทของคน ตามการประกอบสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม จนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางสังคม (social identity) ที่นำไปสู่ ความคาดหวังหรือความต้องการ ที่ทำให้เกิดเป็นความปกติ และพยายามทำให้เกิดความคุ้นชินเพื่อซ่อนเร้นปิดบังสิ่งที่อยู่ภายใน ซึ่งเรียกได้ว่าเป็น เอกลักษณ์ทางสังคมเสมือนจริง (virtual social identity) และลักษณะที่มนุษย์เผชิญมีอยู่ในสภาพจริง จึงเรียกว่า เอกลักษณ์ทางสังคมที่เป็นจริง (actual social identity) (จิราภรณ์ ชูวงศ์, 2562) การตีตราจึงถูกให้ความหมายว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความไม่พึงพอใจของกลุ่มคน หรือตัวบุคคลที่แตกต่างจากสังคมหลัก โดยจัดจำแนก แยกประเภทบุคคลที่แตกต่างจากบุคคลอื่นๆ ที่มีลักษณะที่ขัดต่อสิ่งที่สังคมคาดหวัง ส่งผลให้ถูกลดคุณค่า ไม่เป็นที่ยอมรับ นำไปสู่การมีอคติ ถูกกีดกันออกจากสังคมไม่เป็นที่ต้องการ นอกจากนี้การให้ความหมายการตีตราในเชิงสังคมวิทยาเกิดจากความเชื่อของสังคมหลักสร้างแรงกดดันที่ทำให้บุคคลเกิดความแตกต่าง ของแต่ละบริบทของสังคมที่ไม่ใช่เกิดจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทั้งที่สามารถมองเห็นและมองไม่เห็น บางครั้งควบคุมได้หรือไม่ได้ ทำให้บุคคลถูกประเมินไปในทางลบซึ่งเป็นเครื่องหมายบางอย่างที่ทำให้บุคคลนั้นเสียชื่อเสียง (Goffman, 1963 ; Link & Phelan, 2016)

การแสดงทัศนคติในมุมมองของสังคมวิทยาและจิตวิทยาทางสังคม โดยถูกแบ่งเป็น 3 ลักษณะลักษณะแรกเป็นการตีตราที่เกิดจากลักษณะความผิดปกติทางกาย หรือแตกต่างไปจากลักษณะทั่วไป แตกต่างจากบรรทัดฐานปกติ หรือมีลักษณะทางกายภาพที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ความพิการ โรคเรื้อรังต่างๆ ซึ่งการตีตราลักษณะเช่นนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามการรับรู้ของบุคคลอื่น หรือตัวผู้ป่วยเอง ลักษณะที่สอง เป็นการตีตราที่เกิดจากการถูกดำเนินทำให้เป็นเสมือนว่าเป็นผู้ที่อ่อนแอ ซึ่งมักถูกสังคมวางกรอบแนวคิดไว้ล่วงหน้าเบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์มาตรฐานของสังคม เช่น ผู้ป่วยจิตเวช ผู้มีผลการเรียนต่ำ ผู้เรียนที่เกเร และลักษณะสุดท้ายเป็นการตีตราที่เกิดจากชาติพันธุ์ ชนชั้น ศาสนา หรืออคติ การตีตราชนิดนี้เกิดจากการเปรียบเทียบแล้วพบว่ากลุ่มอื่นบกพร่อง และต่ำด้อยจากบรรทัดฐานที่คนในสังคมสร้างขึ้น (Bernburg, 2006 Goffman, 1963)

นอกจากนี้ Goffman (1963) ได้เสนอกระบวนการตีตรา เป็น การปิดกั้นซ่อนเร้นความเจ็บป่วย การเบี่ยงเบนความสนใจการเปิดเผยตนเองการปฏิเสธไม่ยอมรับว่ามีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนและไม่ยอมรับว่าตนถูกตีตราหรือมีการตีตราคนอื่นกลับว่าเป็นคนโง่ (Goffman, 1963) การตีตราจะถูกให้ความหมายในทางลบ และผู้ที่เป็นที่พึงประสงค์ของสังคมจะถูกยกย่องหรือชูให้สูงขึ้นแต่สำหรับบุคคลที่ต่างออกไปจะรู้สึกต่ำต้อย กระบวนการตีตราจึงเป็นผลจากการเปรียบเทียบของสังคม (Link, & Phelan, 2016) ทำให้เกิดการแบ่งแยกและลดคุณค่า การลงความเห็นว่าเป็น

คนไม่ดี มีความผิดไม่เหมือนจากคนอื่น ๆ ทั่ว ๆ ไป มีพฤติกรรมที่ไม่ดี การกระทำผิดในช่วงหนึ่งของชีวิตและเชื่อว่าเป็นเช่นนั้นตลอดไป ตลอดจนการแสดงออกให้เห็นถึงความเชื่อนั้นเช่น การลดทอนคุณค่า เยาะเย้ยถากถาง ซ้ำเติม กีดกัน ทอดทิ้ง แบ่งแยก เลือกลปฏิบัติ ไม่ไว้วางใจ ทำให้เกิดการตัดสินและกำหนดคุณค่า ทำให้รู้สึกว่ามี ความแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไม่พึงประสงค์ การตีตรา นำไปสู่การเลือกปฏิบัติ เป็นการแบ่งแยก การกีดกัน การจำกัด เพื่อไม่ให้บุคคลได้รับสิทธิหรือได้ใช้สิทธิอันพึงมีพึงได้ในฐานะมนุษย์ (ดวงกมล ทองอยู่, 2559)

ทฤษฎีการตีตราของ Howard Saul Becker ได้นำเสนอการตีตราที่พฤติกรรมบางประการที่เหมือนกันอาจไม่ได้มองว่าเป็นปกติหรือได้รับการยอมรับในอีกสังคม นั้นขึ้นอยู่กับข้อตกลงของสังคมนั้น และบางครั้งก็อาจเป็นที่ยอมรับกรณีที่ไม่ได้แสดงพฤติกรรมที่รุนแรง และอยู่ในกฎเกณฑ์ หรือกรอบที่สังคมรับได้ โดยแบ่งการตีตราออกเป็น 4 ประเภทได้แก่ พฤติกรรมที่เป็นไปตามสังคม เป็นพฤติกรรมที่แสดงทั่วไปที่คนส่วนมากมองว่าสอดคล้องกับสังคม พฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยแท้ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาและไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคมโดยสิ้นเชิง และบุคคลในสังคมรับรู้ไปในทางเดียวกันในพฤติกรรมที่แสดงออกมา พฤติกรรมที่ถูกละเลยว่าเป็นการถูกมองแบบเหมารวมทำให้เข้าใจว่าบุคคลแสดงมพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยที่ไม่ได้ตรวจสอบ และ พฤติกรรมเบี่ยงเบนแอบแฝง เป็นการแสดงพฤติกรรมออกเบี่ยงเบนไปจากสังคม แต่บุคคลในสังคมยังไม่รับรู้ (Becker, 1967)

การตีตราทางสังคมเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีผลกระทบลึกซึ้งต่อบุคคลและสังคม ตามแนวคิดของ Goffman (1963) การตีตราเกิดขึ้นเมื่อสังคมกำหนดว่าอะไรคือความแตกต่างที่ไม่พึงประสงค์ หรือความเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานที่สังคมยอมรับกระบวนการตีตรานี้เริ่มจากการที่สังคมระบุลักษณะบางอย่างว่าเป็น "ความต่าง" หรือ "ความเบี่ยงเบน" จากสิ่งที่ถือว่าปกติหรือยอมรับได้ การกำหนดนี้มักเป็นผลมาจากบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจในสังคมนั้นๆ เมื่อบุคคลถูกมองว่ามีลักษณะที่เบี่ยงเบนเหล่านี้ พวกเขาจะถูก "ตีตรา" หรือ "ติดป้าย" ในทางลบ ผลที่ตามมาคือการสูญเสียชื่อเสียง ความไว้วางใจ และการยอมรับจากสังคม บุคคลที่ถูกตีตราอาจเกิดความรู้สึกอับอาย และรับรู้ว่าคุณค่าของตนเองลดลงในสายตาของสังคม Goffman เน้นย้ำว่าบุคคลที่ถูกตีตราจะเกิดความรู้สึกว่าตนมี "ความแตกต่างที่ไม่พึงประสงค์" จากคนอื่นในสังคม ความรู้สึกนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะลักษณะที่ถูกตีตราเอง แต่เป็นผลมาจากปฏิกิริยาและการปฏิบัติของสังคมต่อพวกเขาการตีตราส่งผลให้บุคคลมี "ลักษณะเด่นที่ทำให้เกิดการเสื่อมเสีย" หรือ "spoiled identity" ในสายตาของสังคม ซึ่งหมายถึงการที่อัตลักษณ์หรือตัวตนของบุคคลถูกลดทอนคุณค่าลงเหลือเพียงลักษณะที่ถูกตีตรานั้น โดย

ละเลยคุณลักษณะอื่นๆ ของบุคคล ผลกระทบของการตีตราไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ความรู้สึกส่วนตัวของผู้ถูกตีตรา แต่ยังส่งผลต่อการปฏิบัติของสังคมต่อพวกเขาด้วย บุคคลที่ถูกตีตราอาจเผชิญกับการต่อต้าน การกีดกัน หรือการเลือกปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อโอกาสในชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคมและคุณภาพชีวิตโดยรวม ในขณะที่การตีตราเกี่ยวกับเพศสภาพที่ Gregory M. Herek ได้นิยามการตีตราทางเพศ หมายถึง การบั่นทอนคุณค่าของกลุ่มบุคคลที่เป็นคนกลุ่มน้อยทางเพศ (sexual minorities) ผ่านการมีทัศนคติในแง่ลบและมองว่ามีสถานะที่ต่ำกว่า อันเนื่องมาจากพฤติกรรม อัตลักษณ์ รูปแบบความสัมพันธ์ และชุมชนที่ไม่สอดคล้องกับชนบของกลุ่มคนที่ยึดต่างเพศ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย รูปแบบการตีตราทางสังคมสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบซึ่งสะท้อนถึงมิติที่แตกต่างกันของประสบการณ์และผลกระทบของการตีตรา รูปแบบแรกคือ การตีตราภายในตนเอง หรือการตีตราตนเอง รูปแบบนี้คือ บุคคลนำเอาทัศนคติเชิงลบของสังคมมาปรับใช้กับตนเอง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกด้อยค่า ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง และมีแนวโน้มที่จะแยกตัวออกจากสังคม บุคคลอาจรู้สึกว่าเขาแตกต่างหรือไม่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อสุขภาพจิตและการดำเนินชีวิต

(Herek, 2007)

การตีตราที่รับรู้หรือรู้สึกว่าเป็นบรรทัดฐานรูปแบบนี้เกี่ยวข้องกับการที่บุคคลตระหนักถึงทัศนคติเชิงลบของสังคมที่มีต่อตน แม้ว่าอาจยังไม่ได้เผชิญกับการเลือกปฏิบัติโดยตรง แต่ความกลัวและความกังวลเกี่ยวกับปฏิกิริยาของสังคมสามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของบุคคลนั้น เช่น การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ทางสังคมหรือการปกปิดข้อมูลบางอย่างเกี่ยวกับตนเอง รูปแบบที่สาม การตีตราที่แสดงออกอย่างชัดเจนหมายถึงประสบการณ์โดยตรงของการถูกเลือกปฏิบัติ การถูกกีดกัน หรือการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมเนื่องจากลักษณะหรือสถานะที่ถูกตีตรา การตีตราประเภทนี้มีผลกระทบที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนต่อโอกาสและคุณภาพชีวิตของบุคคล และรูปแบบสุดท้าย การตีตราโดยอ้อมหรือการตีตราผ่านประสบการณ์ของผู้อื่น รูปแบบนี้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับรู้เรื่องราวหรือประสบการณ์การถูกตีตราของผู้อื่นที่มีลักษณะหรือสถานะคล้ายคลึงกัน แม้ว่าบุคคลนั้นอาจไม่เคยมีประสบการณ์การถูกตีตราโดยตรง แต่เรื่องราวเหล่านี้สามารถส่งผลกระทบต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของพวกเขาได้ ทำให้เกิดความกลัวหรือความระมัดระวังในการเปิดเผยตัวตนหรือการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Corrigan & Rao, 2012) กระบวนการสร้างความหมายและการรับรู้เกี่ยวกับความผิดปกติ มีผลกระทบอย่างมากต่อการยอมรับตนเองและการถูกยอมรับจากสังคมของบุคคล โดยเฉพาะผู้ที่มีการเจ็บป่วยหรือมีลักษณะที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคม ตัวบท (Text) ที่เกี่ยวข้องกับความผิดปกติ ไม่ว่า

จะเป็นในรูปแบบของข่าว บทความ หรือสื่อต่างๆ ถูกผลิตขึ้นผ่านกระบวนการผลิตตัวบท (process of production) ซึ่งมักจะสะท้อนมุมมองและความเชื่อของสังคมในวงกว้างเมื่อตัวบทถูกเผยแพร่ออกไป ก็เกิดกระบวนการบริโภคตัวบท (process of consumption) โดยผู้คนในสังคม ซึ่งนำไปสู่การตีความเกี่ยวกับความเจ็บป่วยและความผิดปกติ ภาวปฏิบัติทางวาทกรรม (discursive practice) ได้สร้างการแบ่งแยกระหว่าง "ปกติ" และ "ผิดปกติ" และในระดับของภาวปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (socio-cultural practice) ที่สร้างความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับความเจ็บป่วยและความผิดปกติ ถูกผลิตซ้ำและต่อยอดผ่านสถาบันทางสังคมต่างๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน ผลลัพธ์ของกระบวนการเหล่านี้ คือการที่บุคคลที่มีลักษณะแตกต่างหรือมีความเจ็บป่วยอาจรับรู้ว่าเป็นที่ยอมรับในสังคม เนื่องจากถูกมองว่ามีความผิดปกติ ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกแปลกแยก การขาดความมั่นใจ และอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว (Saul, 1967)

การศึกษางานวิจัยของ Link และ Phelan ในปี ค.ศ. 2001 ได้ให้แนวทางถึงกระบวนการที่ทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งตกอยู่ ความต่างเกิดความไม่เท่าเทียม แบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่าง “พวกฉัน” ออกจาก “พวกเขา” และ ตีตราบุคคล ที่ไร้สถานะ เลือปฏิบัติถูกจำกัด และลดโอกาสทางสังคมหลายอย่างเช่นการสร้างรายได้ (Link & Phelan, 2016) ซึ่งนำไปสู่ผลด้าน เจตคติของคนทั่วไปที่มีต่อบุคคลที่ถูกตีตรานั้นมักจะมองว่าแปลกแยก และทำให้ถูกเลือกปฏิบัติ ทำให้ขาดโอกาสในชีวิต เกิดปมด้อย บางครั้งทำให้บุคคลเหล่านั้นสร้างลักษณะบางอย่างขึ้นมาเพื่อทำให้เกิดการยอมรับ (acceptance) หมายถึงการที่บุคคลนั้นเผชิญกับสิ่งแปลกแยกต้องการให้ได้รับการยอมรับ แต่การที่บุคคลที่ถูกตีตรานั้นอาจไม่เกิดความสำเร็จได้ทุกคน แต่อาจเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อความสมเหตุสมผลของการถูกตีตรา เกิดการต้อรอง การขอโทษ หลีกเลี้ยงสังคม หรือเกิดความขี้อาย และปรับตัวต่อการถูกตีตราไปโดยปริยาย เพราะการเป็นคนปกติของสังคม (normal people) กับคนที่ถูกตีตรา (stigmatized) ต้องมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างคนทั่วไป และคนถูกตีตรา การที่ตัวตนของมนุษย์ที่ตัวเรามีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ผ่านกิจกรรมทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคม ตัวตนนั้นไม่สามารถเกิดได้หากปราศจากประสบการณ์ทางสังคม (social experiences) ที่ค่อย ๆ ก่อกำเนิดจากกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์ โดยเรียนรู้ที่จะสวมบทบาทของผู้อื่น แล้วย้อนกลับไปมองตนเองโดยผ่านสายตาของบุคคลเหล่านั้น (Ritzer, 2014)

นอกจากนี้การตีตราเกิดจากการที่มีอำนาจเหนือกว่าเกิดกับผู้มีอำนาจน้อยกว่า เพราะพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้นกับบุคคลไม่ได้เกิดจากตัวบุคคลเองแต่เกิดจากการถูกนิยามโดยบุคคลอื่นในสังคม นำไปสู่การลดทอนคุณค่าในตนเอง ผู้ที่ถูกนิยามว่าเบี่ยงเบนจะถูกทำให้มีสถานะต่ำกว่าบุคคลทั่วไป ทำให้ถูกตีตรา ผลักไส และรวมกลุ่มเกิดสังคมย่อย ๆ ของกลุ่มตนเอง

จึงทำให้เกิดวัฒนธรรม ความเชื่อ และให้คุณค่าตามรูปแบบที่ต่างไปจากสังคมหลัก เมื่อมีการแสดงออกในพฤติกรรมเดียวกัน การประเมินของกลุ่มสังคมหลักจึงต่างกับการประเมินของกลุ่มสังคมย่อย จึงเกิดการตอบสนองที่แตกต่างกันอย่างมาก (Link & Phelan, 2016) การตอบสนองการตีตราโดยจัดการตีตราออกเป็น 5 ประเภท คือ การปิดบังซ่อนเร้นจากสิ่งที่ถูกตีตรา การเบี่ยงเบนความสนใจ การเปิดเผยตนเองเพื่อขอให้ยอมรับ หรือรับการช่วยเหลือ การปฏิเสธ และการไม่ยอมรับว่าตนเองถูกตีตรา หรือตีตราผู้อื่นด้วยวิธีที่ได้รับ นอกจากนี้ Goffman (1963) ได้ศึกษาเกี่ยวกับช่องว่างของอัตลักษณ์ทางสังคมคืออัตลักษณ์เสมือนจริง (virtual identity) อัตลักษณ์ทางสังคมที่เสนอตามความเป็นจริง (actual social identity) โดยเขาชี้ให้เห็นช่องว่างระหว่างตัวตนทางสังคมทั้งสองแบบที่ทำให้เกิด การตีตรากับบุคคล (stigmatized) ปฏิสัมพันธ์ของคนที่เกิดจากการถูกตีตรากับคนปกติ บุคคลที่ถูกตีตราจากสังคมว่าเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจด้วยสาเหตุชุดความรู้ต่าง ๆ ทำให้เกิดการลดทอนคุณค่าของตนเอง เมื่อต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น บุคคลเหล่านี้จึงต้องพยายามแสดงออกด้วยอัตลักษณ์ทางสังคมตามความจริง ให้ใกล้เคียงกับอัตลักษณ์ทางสังคมเสมือนจริง เพื่อให้การถูกตีตราของตนนั้นมีช่องว่างของอัตลักษณ์ลดลง (สมถวิล เอี่ยมโก๋ และ วิกรม บุญนุ่น, 2564)

การตีตราที่เกิดจากการจัดการศึกษาทั้งในระบบ หรือการศึกษานอกระบบที่ยังคงใช้เกณฑ์การประเมินผล รูปแบบเดียวกัน ระบบการศึกษาที่กดขี่ผู้เรียนเหล่านี้ไปสู่การสร้างความแตกต่าง (differences) และกีดกันด้วยการใช้เครื่องมือทำให้กลุ่มคนบางกลุ่มถูกเลือกปฏิบัติเป็นการสร้าง “ความเป็นอื่น” เป็นแนวคิดในการบ่งบอกถึงคุณลักษณะ ของความแตกต่าง (different) หรือความแปลกประหลาด (strange) การกล่าวถึงความ เป็นอื่นเป็นนิยามของผลผลิตจากการสังเกตเห็นความแตกต่างและความแปลก ประหลาด รวมไปถึงความรู้สึกแตกต่างของภาพลักษณ์หรือคุณลักษณะที่แตกต่างไป จากสิ่งที่รู้จักคุ้นเคย ความคาดหวัง หรือแนวคิดทั่วไป นอกจากนั้นความเป็นอื่นยัง หมายความว่าความรู้สึกของการแบ่งแยก “พวกเขา” (they) กับ “พวกเรา” (us) และสามารถสะท้อนสามัญทัศน์หรือลักษณะเฉพาะที่ตายตัว (stereotypes) อคติ (prejudices) และประสบการณ์ทางลบอื่น ๆ (negative experience) (เบญจวรรณ บุญโทแสง, 2019) ความแยบยลของอำนาจการประเมินที่ส่งผ่านเข้ามาในพื้นที่ของการศึกษา และเป็นส่วนสำคัญในการทำให้เกิดการกีดกัน ถูกตีตราจากการแบ่งขั้ว กลายเป็นอื่น จากสิ่งที่เรียกว่า ความปกติ ถูกตีตราตีตราตีบ บ้ายบอกว่า เป็นบุคคลหรือกลุ่มคนมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในแง่ลบ เกิดการแบ่งชนชั้นทำให้เกิดชายขอบในห้องเรียน เกิดการแปลกแยกจากบรรทัดฐานทางสังคมในทัศนเรื่องภาวะชายขอบเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์เรื่องความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (structural violence) ที่หมายถึงความรุนแรง

หรือความทุกข์ที่เกิดจากการกระทำของโครงสร้างสังคมหรือสถาบันที่ผลิตความอยุติธรรมและความด้อยโอกาสให้คนบางกลุ่ม (Farmer, 1996; ปิยะกมล มหิวรรณ และ ดุษฎี อายุวัฒน์, 2562)

การก้าวข้ามการถูกตีตราจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงความคิดของตนเอง การปรับตัวของบุคคล หากจุดกำเนิดของการตีตรา และจะอยู่กับการตีตราอย่างไร การจัดการการถูกตีตรา คือ ต้องขจัด และทำให้ตนเองหลุดพ้นบางสิ่งบางอย่างที่จัดวางไว้ออกไป โดยเฉพาะความถูกทำให้คุ้นเคย (stereotyping) ดังนั้นผู้ถูกตีตราจึงต้องมีการสร้างพื้นที่สาธารณะ และพยายามสร้างความมีตัวตน และไม่รู้สึกรังเกียจความแปลกแยกจากสังคม(จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2553; ภูเบศร์ สมุทรจักร, 2557)

ผลของการตีตรามีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเกิดความไม่มั่นคง เป็นปมด้อย เกิดความอิจฉาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิด ไม่มั่นใจ ซึ่งไม่รู้ว่าตัวเขาเองถูกจัดวางไว้ในกลุ่มใด และไม่รู้ว่าจะตำแหน่งใดเหมาะสมกับตน ยิ่งต้องอาศัยในสังคมร่วมกัน ย่อมสร้างความกังวลให้กับผู้ที่ถูกตีตราอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งเหล่านี้ย่อมต้องตระหนัก และเข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ฉะนั้นการที่จะเกิดการสร้างตัวตนของผู้ที่ถูกตีตราด้วยระบบการประเมินผลด้วยตนเองนั้น ต้องรู้ถึงความหมายของสิ่งนำไปสู่ความสำเร็จ โดยแนวคิดของเทคโนโลยีแห่งตัวตนให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ตัวตนรู้คิดด้วยตนเองที่มนุษย์มีอิสระในการแสวงหา หรือเข้าถึงความรู้ด้วยตนเองหรือควบคุมตนเองได้ เช่นนี้ Foucault จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างตัวตนของบุคคลเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและสัมพันธ์กับความเป็นจริงทางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่มนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงวัตถุที่ถูกกระทำโดยอำนาจภายนอกอย่างสิ้นเชิง แต่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างตัวตนของตนเอง ผ่านกระบวนการยอมรับการเป็นองค์ประธาน (subject) ที่มีความสามารถในการตัดสินใจและกระทำการด้วยตนเอง มีผลต่อการหล่อหลอมร่างกาย จิตใจ ความคิด และพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้เกิดการรับรู้และการแสดงออกของตัวตนที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล กระบวนการนี้ไม่ได้เป็นเพียงการยอมรับจำนนต่ออำนาจภายนอกโดยสิ้นเชิง แต่เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ผ่านการทำความเข้าใจ การใช้เหตุผล และการตีความประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น การสร้างตัวตนในลักษณะนี้จึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่ง (Danaher, 2000)

ส่วนที่ 2 การสร้างพลังในตนเองของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษา

2.1 บุคคลที่รู้เท่าทันและการต่อรองกับอำนาจของการประเมินและการใช้ชีวิตในระบบการศึกษา

Foucault ไม่ได้เชื่อว่าคนเราต้องสยบยอมต่ออำนาจเสมอไปแต่สามารถใช้ชีวิตอำนาจต่อต้านกับวาทกรรมหลักทางสังคมได้โดยผ่านเทคโนโลยีแห่งตัวตน ซึ่งเป็นเทคนิคของอำนาจที่เปิดโอกาสให้คนสามารถใช้ในการปกครองตนเองได้จนกลายเป็นความรู้เท่าทันการทำงานของอำนาจและสามารถต่อรองกับอำนาจเหล่านั้นได้ด้วยเหมือนกับการรู้จักใช้ชีวิตและการมีตัวตนในโรงเรียน (Foucault, 2000) แต่หากผู้เรียนมีความปรารถนา และตัดสินใจต้องการหลุดออกจากสภาวะดังกล่าวหรืออาจไม่ได้ให้ความหมายต่อความสำคัญของการประเมินผล และไม่ต้องเป็นผู้ถูกกระทำ นั่นคือการเป็นอิสระ โดยความหมายนี้มีนัยยะเรื่องของความเป็นองค์ประธาน (subject) ในการสร้างตัวตนในแบบของตนเอง เป็นผู้ที่จัดการตนเอง หรือเป็นนายตัวเอง นั่นคือผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะตนเองออกมาจากสภาพของการเป็นผู้ถูกกระทำ (Danaher, 2000) การที่บุคคลตกอยู่ภายใต้อำนาจ และชุดความรู้ของการประเมินผลของแต่ละคนที่โรงเรียนมีระบบการประเมินผลที่คอยตัดสินว่าเด็กไม่เรียน เด็กคะแนนน้อย เด็กไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จึงถูกตีตราจากการประเมินผลของโรงเรียน และผู้เรียนได้รับการนิยามความหมายว่าเป็นบุคคลที่แตกต่างจากความเป็นปกติ ถูกจับจ้องจากครู เพื่อนร่วมชั้นเรียน สภาวะดังกล่าวนั้นเป็นสภาวะของผู้ถูกกระทำ (object) ซึ่งนั่นเป็นประสบการณ์ชีวิตที่สำคัญส่วนหนึ่งจากผลการประเมินผลส่งผลให้บางครั้งเกิดการปฏิบัติ จัดกลุ่มแยกประเภท เพื่อพัฒนาให้มีศักยภาพตามที่ต้องการ และให้บุคคลยอมรับภายใต้การใช้ความเป็นเหตุเป็นผลในการกำหนดว่าต้องปฏิบัติเช่นไร (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2559)

การสร้างตัวตนในแบบของตนเองบนทางเลือกที่หลากหลายเพื่อตอบสนองสิ่งที่เรียกร้องภายในตนเอง โดยใช้สติปัญญาและใช้ชีวิตตามครรลอง คล่องธรรมอันดี ดังที่ Foucault กล่าวว่าตัวตนของบุคคลและการดำรงอยู่อย่างมีศิลปะนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นโดยปัจเจกบุคคลเพียงลำพัง แต่เป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างบุคคลกับสังคมรอบข้างที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอม ชี้นำ และกำหนดกรอบของการสร้างตัวตน ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม การศึกษา วัฒนธรรม และบรรทัดฐานต่างๆ ที่ดำรงอยู่ บุคคลเรียนรู้วิธีการดำรงอยู่ จริยธรรม และค่านิยมต่างๆ จากสภาพแวดล้อมทางสังคม (Cheung, 2005)การมีศิลปะแห่งการดำรงอยู่และจริยธรรมแห่งตัวตน จึงเป็นการนำเอาสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดและหล่อหลอมจากสังคมมาปรับใช้ และแสดงออกในรูปแบบเฉพาะของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าตัวตนของบุคคลเป็นผลผลิตของสังคมอย่างแท้จริง ผ่านกลไกและสถาบันทางสังคมต่างๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน สื่อ และระบบความเชื่อ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบุคคลจะไม่สามารถหลุดพ้นจากอิทธิพลของสังคมได้

อย่างสิ้นเชิง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลจะไร้ซึ่งความเป็นปัจเจกหรืออิสรภาพโดยสิ้นเชิง การดำรงอยู่อย่างมีสุนทรียะของบุคคลนั้น เกิดจากการตีความ ปรับใช้ และต่อรองกับบรรทัดฐานทางสังคมที่ได้รับการถ่ายทอดมา การตระหนักถึงความจริงนี้ ช่วยให้เราเข้าใจความซับซ้อนของการสร้างตัวตนและการดำรงอยู่ในสังคม และนำไปสู่การพิจารณาบทบาทของตนเองในฐานะส่วนหนึ่งของสังคมอย่างมีวิจารณ์ญาณมากขึ้น (D'Arcy, 2004) ความเป็นตัวตนของ Foucault นั้นครอบคลุมทั้ง เรื่องส่วนตัวและเรื่องราวทางสังคม Foucault มองว่าร่างกายที่เชื่อเชื่องที่ถูกควบคุมโดยไม่รู้ตัวด้วยภายใต้การยอมรับความรู้ ความจริงของวาทกรรมชุดใดชุดหนึ่ง จนตกอยู่ภายใต้อำนาจของวาทกรรมนั้น จะมีโอกาส ที่หลุดพ้นออกจากการครอบงำจากอำนาจนั้นย่อมต้องมีเทคนิควิธีการที่จัดการกับความคิด จิตวิญญาณ ร่างกายของตัวเอง พฤติกรรมของตัวเอง ดำเนินการเปลี่ยนแปลงตัวเองหรือปรับเปลี่ยนตัวเอง ตามที่เขาเสนอแนวทางการปรับเปลี่ยนตัวเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ (state of perfection) คือ ระดับ ร่างกาย (physics) ใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตน (technology of self) สร้างตัวตนที่ตระหนักรู้ซบเคลือบสังคมให้เดินหน้าโดยใช้เทคโนโลยีทางสังคม (technology of social) (Lemke, 2011)

การรู้เท่าทันที่ความมีศักยภาพและความสามารถของตนที่ทำให้ตนเองพ้นจากการตีตราจากสังคมโรงเรียนและระบบการประเมินผล ในรูปแบบความสัมพันธ์กับตนเองในวิธีการและเทคนิคที่จะประสานความสัมพันธ์นั้นในการฝึกฝนทำให้ตัวเองระลึกรู้และมีปฏิบัติการที่ทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงอยู่ ผู้เรียนสามารถค้นหาทางเลือกที่เหมาะสมตามความต้องการของตน (Foucault, 2002) มีความเกี่ยวข้องกับภาคปฏิบัติการทางจริยธรรม (ethical practice) ในการก่อร่างสร้างตัวตน (self-formation) โดยผู้เรียนใช้กระบวนการตรวจสอบตนเอง (self examination) หรือมีการทบทวนไตร่ตรอง (self reflection) เพื่อการรู้จักตนเอง (knowing the self) ในเรื่องความคิดที่ผูกติดกับเกณฑ์การประเมินผลมีมาน้อยเพียงไร การเข้าใจความสัมพันธ์ของความคิดของผู้เรียนที่อยู่ภายในกับความไม่สมบูรณ์ในตนเอง และการตรวจสอบอย่างรอบด้านเกี่ยวกับความคิดที่ตอบสนองต่อความจริงเหล่านั้น (Danaher, 2000) และ รู้เท่าทันเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ของผู้เรียนในสถาบันการศึกษาเมื่อถูกตีตราจากการประเมินผล ย่อมต้องผ่านมิติในเรื่องของการดูแลตนเองของผู้เรียน (the care of self) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นอิสระ หากได้มีการพิจารณาตนเอง เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจและเป็นเทคนิคที่ใช้จำกัดหรือควบคุมอำนาจที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การแสดงออก และปรารถนาที่ไปสู่เป้าหมายความสำเร็จ (Danaher et al., 2000a)

สภาวะปกติในสังคมจึงมิใช่เรื่องที่จะดำรงอยู่ในธรรมชาติหากแต่เป็นรูปธรรมแห่งจริยธรรม และศีลธรรมของสิ่งปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่มนุษย์มุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงสภาวะปกติจึงเป็นสิ่งที่ต้องสร้าง หรือจำเป็นที่จะต้องถูกกำหนดให้เป็นไปตามแบบความปรารถนาและเมื่อบุคคลเข้าสู่สภาวะปกติของสังคมแล้วเราเรียกสภาวะนั้นว่าเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม (moral being) ซึ่งนำไปสู่สิ่งที่สังคมมองว่านั่นคือสิ่งที่ดีงาม สภาวะการมีศีลธรรมจึงถูกสร้างขึ้นจากสังคมให้เป็นกฎเกณฑ์ตายตัวว่า ควรทำอะไร ควรเป็นอย่างไร โดยวางเป็นระเบียบไว้ให้ปฏิบัติตาม (Foucault, 2000) ที่เป็นกฎที่มีความมั่นคงและสำคัญที่จำเป็นต่อความเป็นมนุษย์ที่ดีงาม กฎของศีลธรรมโดยทั่วไปจะถูกสร้างเป็นกฎทางบวก (positive rule) เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ และกฎทางลบ (negative rule) คือกฎที่เป็นข้อห้ามที่จะป้องกันการกระทำที่ผิดต่อศีลธรรม และเป็นสิ่งที่สังคมใช้ตัดสินผู้ที่กระทำผิดสิ่งที่สังคมบอกกว่านั่นคือสิ่งที่ดีงามของสังคม

2.2 เทคนิคในการสร้างพลังในตนเองสู่การเป็นบุคคลที่สำเร็จ

เมื่อวิธีคิดตามแนวคิดของศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์เป็นชุดความรู้ที่มอบความเป็นปกติ (normalization) แฝงด้วยความเป็นเหตุเป็นผลและเป็นบรรทัดฐานของสังคม ตามมาด้วยแนวคิดความเป็นสากลตามแนวคิดความทันสมัย จึงเป็นการสร้างความจริงและเกิดการผลิตซ้ำของชุดความรู้ของการประเมินผลในระบบการศึกษาว่าได้มาตรฐาน สามารถกำกับ และกำหนดคุณค่าของคนได้ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม และเกิดการแบ่งแยกสำหรับผู้ที่ไม่ได้อยู่บรรทัดฐานนั้นย่อมต้องเกิดการตอรองหรือต่อสู้กับชุดความรู้ดังกล่าวเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของความปกติ การสร้างพลังในตนเองจึงเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้นำมาเป็นกระบวนการในการต่อสู้ตอรอง และเป็นการสร้างทางเลือกที่ดีที่สุดให้กับตนเองโดยการค้นพบตนเอง กระทำตัวเอง หรือกำกับตัวเองไปตามทางเลือก โดยพลังในตนเองที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนของผู้เรียนแต่ละคนที่เกิดขึ้นด้วยความปรารถนาอันแรงกล้า ที่จะเปลี่ยนชีวิตของตนไปสู่สภาวะที่ดีกว่า ซึ่งการสร้างพลังในตนเองนั้นอาจเกิดจากกระบวนการที่ได้รับการสนับสนุน หรือการเสริมพลัง (Empowerment) เพื่อให้เป็นการยอมรับและชื่นชมเกิดความพึงพอใจในชีวิต ดังเช่นงานวิจัยของกลุ่มช่วยเหลือตนเอง (self - help) ซึ่งพบว่า การเสริมพลังในตนเอง เป็นความสัมพันธ์ของทางสังคมกับประโยชน์ของกลุ่มช่วยเหลือตนเองที่เพิ่มความพึงพอใจในชีวิต ความเชื่อมั่นในตนเอง และการยอมรับความสามารถในตนเองที่เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างพลังและความพึงพอใจในชีวิต มีความสัมพันธ์เชิงบวก (Cheung, 2005)

ผู้ที่ได้รับการเสริมพลังสามารถที่จะควบคุมหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ จัดการกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ด้วยตนเองและมุ่งเน้นไปที่การหาทางออกและแนวทางในการแก้ไขปัญหา มากกว่าจะมุ่งเน้นไปที่ตัวปัญหา มุ่งเน้นที่จุดเด่นคือ ความแข็งแกร่งและความสามารถของบุคคล มากกว่าข้อจำกัดหรือ จุดอ่อนของบุคคล (Gibson, 1993) ทำให้รู้ว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถและต้องการให้ผู้อื่นมีความรู้สึกต่อตนเองว่าตนมีคุณค่าและมีความสามารถเช่นกัน แล้วพัฒนาไปสู่ความสามารถของตนออกมาเป็นการกระทำหรือเป็นพลังที่จะพัฒนาตนเอง (Self-actualization) สามารถเข้าใจสภาพความเป็นจริง สามารถตัดสินใจได้ ถูกต้องรวดเร็วปรับตัวได้ทันต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคม ยอมรับตนเองและผู้อื่น ตามสภาพความเป็นจริง ความเป็นธรรมชาติปราศจากการเสแสร้ง จริงใจทั้งท่าทาง การพูดแต่ไม่ไข่ก่าว่าว วิเคราะห์ปัญหาได้และแก้ไขได้ตรงจุด โดยไม่เข้าข้างตนเอง มีความสามารถอยู่ได้โดยลำพังอย่างมีความสุข โดยรู้จักพึ่งพาผู้อื่นบ้างตามสมควร สามารถทำงานทุกอย่างได้ด้วยคามมั่นใจมีหลักการ เหตุผล สามารถคิดหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วย ตนเอง พร้อมกับรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้อื่นมีอิสระเสรี ความเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเองและอยู่อย่างสงบสุขได้ มองปัญหาในเชิงบวก มีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้แก่ชีวิต ตื่นตัวตลอดเวลา มีอารมณ์ขัน อย่างมีสติ การพัฒนาการ (Jarrar, 2013)

การที่บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้พฤติกรรมของบุคคลหนึ่งถูกกระตุ้นจากความชอบ มีแรงจูงใจของบุคคลในการปฏิบัติพฤติกรรม หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้น เพราะจะมีการบังคับควบคุมตนเอง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติพฤติกรรมด้วย 3 ขั้นตอนประกอบด้วยขั้นตอนแรก เป็นการติดตามตนเอง (self-monitoring) เป็นขั้นตอนของการสังเกต ติดตาม และบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ขั้นตอนที่สอง เป็นการประเมินตนเอง (self - evaluation) เป็นขั้นตอนของการประเมินเพื่อเปรียบเทียบการกระทำกิจกรรมหรือพฤติกรรมของตนเองกับเกณฑ์มาตรฐานหรือเป้าหมาย ที่กำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจปรับเปลี่ยน หรือคงพฤติกรรมนั้นไว้และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการเสริมแรงตนเอง (self - reinforcement) เป็นขั้นตอนของการให้แรงเสริม แก่ตนเองการเสริมแรงตนเอง คือข้อตกลงในรูปแบบที่บุคคลควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยขึ้นอยู่กับรางวัล หรือการลงโทษ และต้องต่อสู้กับพลังอำนาจของตนเองในการควบคุม การปฏิบัติพฤติกรรม ซึ่งอาจเป็นแบบปิดบังซ่อนเร้น หรือแบบเปิดเผยก็ได้ (Schunk, 1997) ด้วยเหตุนี้ทำให้แรงผลักดันที่บุคคลจะทำการเปลี่ยนแปลงตัวเอง ที่เริ่มต้นที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ของการถูกจัดอันดับ แบ่งแยก กำหนดคุณค่า และถูกตัดสินจากการประเมินของโรงเรียน จนกลายเป็นการถูกจับจ้องว่าเป็นบุคคลที่แตกต่าง เกิดการแสดงออกโดยการต่อต้าน

เพื่อทำให้เกิดอำนาจในตนเองการหลบหลีกเพื่อให้ไม่ถูกจับจ้อง หรือการคล้อยตาม เพื่อให้ตนรู้สึกว่าการประเมินผลของโรงเรียนนั้นไม่ได้ส่งผลกับความสำเร็จของตนเอง (Foucault, 1997)

การสร้างพลังในตนเองเป็นแรงผลักดันที่ผู้เรียนจะทำการเปลี่ยนแปลงตัวเอง ไม่ได้เกิดจากการบังคับใดๆ แต่เป็นการรู้เท่าทันกับความรู้ ของกฎเกณฑ์ทางสังคมเป็นผลของการตรวจตรา และทบทวนตนเองอย่างสม่ำเสมอ จากภายในกลายเป็นตัวตนที่มีความรู้คิดเป็น การสร้างตัวตนของบุคคลเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีความลึกซึ้ง ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมรอบข้าง ในกระบวนการนี้ มนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงผู้ถูกกระทำโดยอำนาจทางสังคมเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้กระทำการที่มีความสามารถในการตัดสินใจและเลือกกระทำด้วยตนเอง ตัวตนของบุคคลถูกหล่อหลอมขึ้นภายใต้อำนาจความรู้ในบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่แวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความคิด และพฤติกรรม (Boal & Ransom, 1997) อย่างไรก็ตาม บุคคลไม่ได้เป็นเพียงผู้รับอิทธิพลเหล่านั้นอย่างไร้เงื่อนไข แต่มีส่วนร่วมในการตีความ ให้ความหมาย และเลือกที่จะยอมรับหรือต่อต้านสิ่งที่เข้ามากระทบการสร้างตัวตนจึงเป็นกระบวนการที่หยุดนิ่งมีทั้งการต่อรอง ปรับตัว และสร้างสรรค์ตัวตนของตนเองอยู่ตลอดเวลา ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดทางสังคมที่ดำรงอยู่ มาเชื่อมโยงเข้ากับกรอบความรู้ในยุคสมัยหนึ่ง (episteme) (Snow, 2018)

หากต้องการจะเข้าใจในการสร้างพลังในตนเองของผู้เรียนที่ถูกเคยถูกตีตราจากการประเมินผลนั้นจึงต้องเข้าไปในจิตใจหรือเข้าถึงวิถีคิดของบุคคลนั้นได้อย่างแท้จริงว่าความหมายของความสำเร็จ และการมีสุนทรีภาพการดำรงชีวิตนั้นคืออะไร ต้องมีจิตใจแน่วแน่เพียงใดเพื่อให้ผ่านพ้นสิ่งที่ถูกตีตรา แนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตนจะให้ความสำคัญเรื่องความเข้าใจและสำนึกในตนเองเป็นตัวตนผู้รู้เท่าทัน (subjectivity) ซึ่งเป็นการนิยามตนเองโดยการใช้ตัวเองเป็นองค์ประธานในการคิด การกระทำ และนำเสนอตนเองในรูปแบบต่าง ๆ หรือเป็นจิตสำนึกของตนเอง (self-consciousness) Technology of self ซึ่ง Foucault ได้ใช้เทคนิควิธีที่บุคคลตระหนักว่าในทุกสังคมจำเป็นต้องมี นั่นคือเทคนิควิธีที่ทำให้บุคคลสามารถจัดการต่อร่างกาย จิตวิญญาณ ความคิดและ พฤติกรรมของตนด้วยตัวเอง (Boal & Ransom, 1997) ซึ่งดำเนินไปเพื่อเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงตัวให้บรรลุสู่ภาวะสมบูรณ์ (state of perfection) มีความสุข ความบริสุทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เรียกว่า “เทคโนโลยีแห่งตัวตน” (technologies of the self) (Foucault, 1997)

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างพลังในตนเองในข้างต้น พบว่าพลังในตนเองที่เกิดโดยทั่วไปเกิดขึ้นจากการได้รับการเสริมพลัง (empowerment) โดยกระบวนการกลุ่ม

หรือการเสริมพลังรายบุคคลเพื่อให้ผู้ที่ได้รับการเสริมพลัง สามารถตั้งศักยภาพ และเห็นคุณค่าในตนเองสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง และใช้พลังในตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ รู้ว่าตนมีคุณค่า เพื่อเป็นพลังในการพัฒนาตนเอง และอยู่ได้ตามบรรทัดฐานของแต่ละสังคม แต่ทั้งนี้การสร้างพลังในตนเองที่เข้าถึงโดยแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน มีแนวคิดที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดอื่น ๆ กล่าวคือ เทคโนโลยีแห่งตัวตนที่ให้ความสำคัญในการก่อร่างตัวตน (self-formation) ที่เกิดจากความต้องการ และเลือกที่จะเป็นทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อย่างรู้เท่าทันจากอำนาจของชุดความรู้ที่มาจัดการกับความเป็นตัวตนและตนเองสามารถเลือกปฏิบัติตนอย่างอิสระ (Danaher et al., 2000a) อีกทั้งเทคโนโลยีแห่งตัวตนจึงเป็นการสร้างตัวตนที่เกิดจากการตรวจสอบตนเองและสำคัญคือการรู้จักตนเอง (self-knowledge) ซึ่งสัมพันธ์กับการกำหนดว่าอะไรคือความจริง สำหรับในแง่นี้ผู้ที่เคยถูกตีตราจากระบบการศึกษาจึงใช้เทคนิคตรวจสอบตนเองผ่านประสบการณ์ที่ถูกสังคมตีตราว่าเป็นบุคคลที่แตกต่างจากสังคมปกติ ทำให้สามารถเกิดการตั้งคำถาม ว่าแท้จริงแล้วความสำเร็จในชีวิตที่เกิดขึ้น เกิดจากสิ่งทีระบบการศึกษาจัดการให้ หรือเลือกที่จะสร้างขึ้นได้ด้วยตนเอง (Danaher, 2000)

ทั้งนี้ Foucault ได้กล่าวว่า การสร้างตัวตนของบุคคลเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีหลายมิติ โดยหนึ่งในวิธีการสำคัญคือการปฏิบัติการแบ่งประเภท หรือการสร้างความแตกต่างระหว่างตนเองกับ "ความเป็นอื่น" (The Other) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์หลากหลายแขนงในกระบวนการนี้บุคคลพัฒนาสำนึกของตนเองผ่านการเรียนรู้และตีความองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์นำไปสู่การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ควรยึดถือและพฤติกรรมที่ควรหลีกเลี่ยง โดยมีพื้นฐานจากการตระหนักรู้ถึงความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่น นำไปสู่การจัดลำดับชั้นทางสังคม โดยยกสถานะของกลุ่มหนึ่งให้เหนือกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง หรืออาจเป็นการกำหนดคุณลักษณะบางประการให้แก่กลุ่มคนบางกลุ่มโดยปริยาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคม ในบริบทนี้ องค์ความรู้ทางวิชาการถูกมองว่ามีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์สากลและมีความเป็นกลาง เปรียบเสมือน "วัตถุ" ที่บุคคลสามารถเข้าถึงและนำมาใช้ในการสร้างตัวตนของตนเอง โดยบุคคลสามารถเลือกที่จะเป็นองค์ประธาน (subject) ในการครอบครองและตีความองค์ความรู้เหล่านี้ กระบวนการนี้เปิดโอกาสให้บุคคลมีทางเลือกที่หลากหลายในการสร้างตัวตน โดยสามารถเลือกรับหรือปฏิเสธแนวคิด ความรู้ต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ และแรงขับภายในของตนเอง ทำให้การสร้างตัวตนเป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นและเป็นปัจเจก ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อม (Danaher et al., 2000a)

Foucault เสนอมุมมองด้านใหม่ที่ว่ามนุษย์มีคุณลักษณะที่ตกอยู่ภายใต้โครงสร้างทางสังคม และมนุษย์ต่างมีอิสระในการแสวงหาหรือเข้าถึงความรู้ของสรรพสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองหรือควบคุมตนเองได้ หรือเรียกว่าตัวตนผู้รู้คิด เป็นกระบวนการที่มนุษย์สร้างตนเองขึ้นมาโดยยอมรับการเป็นองค์ประธาน ผู้ถูกกระทำที่สามารถตัดสินใจกระทำการด้วยตนเอง (conscious agency) (Foucault, 2000) ฉะนั้นแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตนจึงเป็นกระบวนการที่ใช้ต่อรองกับบรรทัดฐานของสังคมเพื่อสร้างพลังในตนเอง ให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (subjectivity) เป็นองค์ประธานในการคิด และการนำเสนอตนเองในรูปแบบต่าง ๆ โดยตัวตนตามการมองของ Foucault จึงไม่มีแก่นแท้เป็นแต่เพียงร่างทรงที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเป็นเหตุให้ตัวตนของบุคคลไม่มีรูปลักษณะเดียวที่ตายตัว แต่สามารถแตกแยกออกตัวผันแปรไปตามสภาวะการณ์ทางสังคม บุคคลที่สามารถสร้างพลังอำนาจในตนเองเพื่อก้าวข้ามการถูกตีตราไปสู่ความสำเร็จในชีวิตของตนเองได้ตามความต้องการนั้น ย่อมต้องเผชิญกับหลาย ๆ สิ่งเผชิญกับภาวะการณ์ควบคุมของตนเอง มีกระบวนการต่อสู้ต่อรอง เพื่อที่จะสามารถกำกับตนเองในการดำรงชีวิต สิ่งรอบข้าง นับว่าเป็นช่วงเวลาที่ต้องใช้ความอดทนเพื่อบังจิตใจให้พ้นจากการถูกตีตราจากบุคคลอื่น ทำให้ผู้วิจัยมีประเด็นคำถามสำคัญว่า บุคคลเหล่านี้มีพลังอำนาจอะไรที่มีอิทธิพลที่ทำให้ไปสู่ความสำเร็จจากการวิเคราะห์ผ่านแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตนนั้นย่อมจะปรับเปลี่ยนบุคลิกลักษณะไปตามการรับรู้ที่เรามีต่อตัวเอง (The Transformation of One's Self by One's Knowledge Is) (Danaher et al., 2000a)

ดังที่ Foucault กล่าวไว้ว่าการเป็นผู้มีศิลปะแห่งการดำรงอยู่ จึงเป็นบุคคลที่สามารถหยิบยกจริยธรรมที่เหมาะสมกับตนเองยึดมั่นเป็นแนวปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างใช้ชีวิตงดงามตามที่ Foucault เสนอแนวทางการปรับเปลี่ยน ตัวเองของบุคคลไปสู่การเป็นตัวตนที่สมบูรณ์พร้อมไว้ใน ระดับ ร่างกาย (physics) โดยใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตน (Technology of Self) และระดับของสังคม ที่ใช้เทคโนโลยีทางสังคม (technology of social) ดำเนินกิจกรรมที่สร้างสรรค์ทางสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี เห็นคุณค่าของตนเอง แม้ขาดโอกาสแต่สามารถสร้างอนาคตที่ดีด้วยความเพียรพยายาม อดทน และให้ความสำคัญของทุกโอกาสที่เข้ามาในชีวิต (ณัฐพัชร อภิรุ้งเรืองสกุล และ พัทธ์ ศิริวงศ์, 2561)

การสร้างพลังในตนเองเพื่อผลักดัน และคลไคลไปสู่ความสำเร็จในสิ่งที่ตนต้องการนั้นด้วยตนเองนั้นทำได้โดยการตรวจสอบตนเอง ทบทวนไตร่ตรองตนเอง เพื่อที่จะได้รับรู้ในสิ่งที่ตนต้องการและรู้จักตน (Danaher et al., 2000a; Zimmerman, 1995) วิธีการในการตรวจสอบตนเองนี้ จะทำให้บุคคลรู้จักและสามารถระลึกถึงความรู้สึก ความต้องการในส่วนลึกของจิตใจได้

โดยการพิจารณาตรวจสอบผ่านมิติทางประวัติศาสตร์ตัวตน ที่เกิดจากการปลูกฝังตัวตน (cultivate of self) ของปัจเจกบุคคลมาตั้งแต่อดีตซึ่งประวัติศาสตร์ตัวตนของบุคคลนั้นถูกสร้างขึ้นมาจากบุคคลอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลและเกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์ต่อการสร้างประวัติศาสตร์ตัวตนผ่านเกมส์ของความจริง (a game of truth) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (relation of power) ในรูปแบบความสัมพันธ์ของตนเองต่อผู้อื่น (Danaher, 2000)

นอกจากนี้ภาคปฏิบัติการจากกรอบวิธีที่สร้างพลังอำนาจในตนให้แก่บุคคลจะสร้างพลังอำนาจ ผลักดันให้เกิดการก้าวข้ามไปสู่ความสำเร็จของตนได้ กรอบวิธีนับว่าเป็นพื้นที่ส่วนตัวที่อำนาจในการสร้างประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเกมส์ของความจริงอันเป็นชุดของกฎเกณฑ์ที่สามารถผลิตความจริง ทั้งทางด้านการกระทำ และความคิด ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างตัวตน (Danaher et al., 2000) โดยที่ผู้วิจัยมีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ และมีเสรีภาพในความปรารถนาแห่งตัวตนในการเลือกที่จะเป็นและมนุษย์กลับมาเป็นองค์ประธาน (subject) สร้างตัวตนของตนเองบนทางเลือกที่หลากหลายตามต้องการด้วยเหตุที่มนุษย์ มีพื้นฐานของการมีเสรีภาพ ในการเลือกที่จะเป็น ในการทำสิ่งที่เหมาะสมเพื่อการเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่า ทำให้มองเห็นกระบวนการสร้างความหมายเพื่อไปสู่ความสำเร็จของตนเองบนทางเลือกที่หลากหลายอย่างรู้เท่าทัน

ส่วนที่ 3 ความสำเร็จ : ความหมายในมิติที่หลากหลาย

ความสำเร็จของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลระบบโรงเรียนซึ่งแต่ละคนย่อมให้ความหมายที่แตกต่างกัน เมื่อเป็นเช่นนี้กระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามแนวทางของการใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตน นั่นคือความต้องการ หรือความปรารถนาที่แท้จริงจากเบื้องลึกและพยายามหาวิธีการที่จะก้าวข้าม เพื่อให้หลุดพ้นจากสิ่งที่ถูกมองว่า เป็นคนที่แตกต่างจากความเป็นปกติ เมื่อผู้ที่เคยถูกตีตราด้วยจากเกณฑ์ของการวัดประเมินผล นั้นเป็นการตัดสินใจที่ต้องการเป็นอิสระของบุคคลจากภาวะที่ถูกครอบงำ การที่บุคคลจะมีพลังอำนาจในตนเอง ย่อมต้องมีการทบทวน ไตร่ตรอง และรู้จักตนเองกระบวนการตรวจสอบตนเอง ผู้ถูกตีตราย่อมรู้ว่าตนไม่ใช่วัตถุที่ถูกกระทำ และตระหนักรู้ในการถูกตีตราจากสังคม เป็นแรงผลักดันให้ข้ามผ่านไปสู่ความสำเร็จ รู้ข้อจำกัดของตนเป็นรากฐานของการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง รู้เท่าทันว่าเขาถูกตีตราอย่างไร นั้นแสดงให้เห็นว่าบุคคลเหล่านี้ ต้องมีศักยภาพที่จะหลุดออกมาจากการถูกตีตรานั้นได้ด้วยเทคโนโลยีแห่งตัวตนที่เป็นการสร้างจิตใจ และวิถีทางเพื่อให้เกิดรูปแบบในการฝึกฝนตนเองให้ตัวเองสามารถที่จะระลึกและปฏิบัติที่ทำให้เขาสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองตามสิ่งที่ปรารถนา (Foucault, 2000) ตระหนักรู้ว่าการแบ่งขั้วแบบคู่ตรงข้าม และถูกตีตราจากระบบ

การประเมิน จนกลายเป็นจุดกำเนิดให้เขาต้องการที่จะหาความหมายและสร้างตัวตนของตนเอง (self-identities) ตามสิ่งที่เขาปรารถนาโดยไม่สยบยอมภายใต้สิ่งที่คนอื่นหรือสังคมมอบให้ สร้างความเป็นองค์ประธาน (subject) เปลี่ยนจากผู้ที่ถูกกระทำมาเป็นการจัดการกับตนเอง สามารถแยกแยะตนเองจากการถูกตีตราได้ (Danaher, 2000)

ความสำเร็จในมุมมองของนักจิตวิทยามนุษยนิยมที่ให้ความหมายของบุคคลที่ประสบความสำเร็จได้ย่อมเกิดจากการเห็นคุณค่าในตัวเองซึ่งเป็นระดับที่เห็นคุณค่าในตัวเองสูงจะเป็นผู้ที่เชื่อมั่นในตนเอง รักตัวเอง รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม กล้าเผชิญปัญหา รู้ว่าตนเองมีความสามารถ (competence) เผชิญอุปสรรคปรับตัวได้ดี รู้ว่าตนเองมีความสำคัญ (significance) รู้ว่าตนเองมีอำนาจ (power) ที่สามารถควบคุมตนเองได้ เชื่อมมั่นในอำนาจในการกระทำของตนเอง และ รู้ว่าตนเองมีคุณความดี (virtue) พอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ การแสดงออกของความคิดที่ดีและถูกต้อง การที่สะท้อนถึงผลสำเร็จของตนเองนั้นเป็นการรับรู้คุณค่าของตนเอง ที่บุคคลสามารถประเมินตนเอง รับรู้ได้ถึงการยอมรับจากตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งจะใช้แรงผลักดันให้เกิดผลสำเร็จหรือหลีกเลี่ยงความล้มเหลวในสิ่งที่ปรารถนา (Fleischer, 2011; Covington, 1984) ที่บุคคลเลือกตีความและให้ความหมาย รู้และเข้าใจ ซึ่งต้อง มองเห็นสิ่งที่สะท้อนจากการประเมินตัวเอง และตัดสินตัวเองภายใต้เจตคติที่มีต่อตนเอง ที่อยู่ภายใต้พื้นฐานและความเชื่อของตน ซึ่ง (Smith & Mackie, 2007) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ในแง่มุมต่างๆ การประเมินตนเองทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งความรู้สึกลึกและความคิดที่มีต่อตนเอง เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิดเกี่ยวกับตนเอง และการแสดงออก ซึ่งมุมมองของการรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งอันที่จริงย่อมมีทั้งด้านดีและไม่ดี เช่นประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จ ล้มเหลว การพึ่งตนเองและการปฏิเสธตนเอง หากเชื่อว่าตนเองยังมีความสำคัญ มีความหมาย รวมถึงความสำเร็จที่เกิดจากการยอมรับประเมินคุณค่าตนเองในความสามารถ ความชำนาญ และยอมรับการเห็นคุณค่าในตนเองที่ผู้อื่นมีต่อตน ซึ่งเกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ของแต่ละบุคคล นั้นย่อมส่งผลให้เกิดการสร้างพลังในตนเอง (สมิทธิ์ เจือจันดา และ วรณนา โพธิ์ผลิ, 2562)

ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ถูกตีตราจากการวัดประเมินผลที่ประสบความสำเร็จได้ย่อมต้องรู้จักตัวเอง มองเห็นค่าของตนเอง และรู้ว่าตนเองสำคัญ ประเมินตนเองควบคุมตนเอง เรียนรู้และปรับตัวเพื่อเป้าหมายสร้างพลังในตนเองเพื่อไปสู่ขั้นสูงสุดของชีวิตตามแนวทางของตน โดยอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับอคติจากภายนอกที่มาตัดสินคุณค่าของตัวเอง ความสำเร็จตามมุมมองของผู้ประกอบการหรือ มุมมองของการทำธุรกิจโดยวัดจากความเติบโตของธุรกิจหรือผลกำไร โดยการเทียบจากเป้าหมายของผลประกอบการหรือการคิดค้น หรือการออกผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ แต่ใน

บางครั้ง ผู้ประกอบการคิดว่าตนประสบความสำเร็จแต่ในสายตานักคิดคนอื่นอาจตัดสินว่าไม่สำเร็จก็ได้ การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายจึงมีความหมายหลากหลายแง่มุมเพื่อวัดความสำเร็จทางธุรกิจ จากการดำเนินการธุรกิจและการบริการที่มีผลสำเร็จในรูปของ “กำไร” ที่เป็นวัดจากสภาพทางการเงินภายใต้แนวคิดของสังคมทุนนิยม ดังนั้นผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในธุรกิจหรือต้องการมีผลกำไร ย่อมต้องใช้หลักการเพื่อนำทางเพื่อเป็นกระบวนการไปสู่ความสำเร็จนั้นคือ ต้องรู้จักตัดสินใจและพิจารณาว่าธุรกิจเหมาะสมกับตนหรือไม่ รวมถึงแหล่งสนับสนุนเพื่อดำเนินธุรกิจ (Foley & Green, 1989) เป็นแนวคิดที่ใช้วัดความสำเร็จจากการดำเนินธุรกิจจากมุมมองทางการเงิน ลูกค้า กระบวนการจัดการภายใน และการเรียนรู้ที่จะเติบโต และวัดความสำเร็จจากรายได้ในการดำเนินธุรกิจ ผลกำไร คุณภาพของสินค้าและบริการ) ผู้ที่ประสบความสำเร็จจึงต้องเป็นผู้ที่มีการรับรู้การควบคุมตนเอง (autonomy) ต้องมีมุมมองทางธุรกิจ (visionary) เผชิญและยอมรับกับความเสี่ยงหรืออุปสรรค และความไม่แน่นอน มีอิสระสร้างสรรค์ มีแนวคิดและเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นคงในธุรกิจที่ต้องการแรงกล้าในตนเองเพื่อเป็นแรงผลักดันให้บรรลุเป้าหมาย (Need for achievement) เชื้อมั่นในความคิดและความสามารถของตน มีทักษะของการเป็นผู้นำ และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง (Cheung, 2005 ; Jarrar, 2013; Kurako, 2009; Miller & Friesen, 1982)

การศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการ ต้องมีปัจจัยความสำเร็จ (Critical Success Factor: CSF) เกิดขึ้น เพื่อให้ บรรลุความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ หรือหลักการแนวทาง วิธีการที่องค์กรจะสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ ได้ การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เป็นสิ่งที่องค์กรต้องให้ความสำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการสร้างผลประกอบการให้สูงขึ้น (higher performance) ซึ่งเป็นการวัดประสิทธิภาพและสามารถติดตามผลการดำเนินการ (monitoring system) ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ ประกอบด้วย ความมุ่งมั่น (drive) ภูมิปัญญา (Knowledge/Wisdom) ได้แก่ ความรู้ความสามารถ ทักษะ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่จะก่อให้เกิดมุมมองใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากผู้อื่นมีทักษะการสื่อสาร การบริหารเวลา การแก้ปัญหาและตัดสินใจ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559) จากที่ Andrew Carnegie นักธุรกิจที่ร่ำรวยและมีอิทธิพลที่ให้ความหมายของความสำเร็จไว้ว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีจุดหมายและแผนการที่แน่นอนเพื่อบรรลุจุดหมายและต้องมีพลังอำนาจในตนเองเพื่อไปสู่ความสำเร็จ โดยที่เส้นทางนั้นต้องแวดล้อมไปด้วยคนที่มีความสามารถ จะต้องเป็นคนที่มีความมั่นใจในตนเองสูง เป็นคนเด็ดขาดและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และต้องพร้อมด้วยข้อมูลก่อนการตัดสินใจลงมือทำ ใส่ใจกับรายละเอียดและมีความมุ่งมั่น ยอมรับและเรียนรู้ข้อผิดพลาด ปราศจากการขึ้นนำ

ทางอารมณ์ (คมเพชร ฉัตรศุภกุล, 2557) ซึ่งแนวทางการความสำเร็จที่เกิดจากการได้ สะท้อนย้อนคิด ทบทวนอดีตถึง จุดอ่อน จุดแข็ง ของตนเองก่อนจะก้าวไปยังอีกขั้นของความสำเร็จ สะท้อนคิด และ เรียนรู้จากทุก ๆ ประสบการณ์การตัดสินใจที่ถูกต้อง หรือความผิดพลาดและการรับมือกับ สถานการณ์ที่ผิดพลาด รู้จักผ่อนคลายเป็นจิตใจไม่วุ่นวายเพื่อที่จะได้เกิดแรงกระตุ้นผลักดันใน การหาทางแก้ไขปัญหาคต่อไป จัดลำดับคุณค่าหรือ เปลี่ยนแปลงความสำคัญเรื่องต่าง ๆ ใหม่ เพื่อให้ภารกิจในอนาคต และสร้างพลัง (Maxwell, 2009)

นอกจากนี้ Stephen R. Covey ได้นำเสนอแนวคิดในหนังสือ "The 7 Habits of Highly Effective People" เกี่ยวกับพฤติกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ โดยเน้นหลักการ "จากภายในสู่ ภายนอก" ซึ่งประกอบด้วยอุปนิสัย 7 ประการ อุปนิสัยแรกคือการเป็นฝ่ายรุก หรือ "ริเริ่มด้วย ตนเอง" ผู้ที่มีประสิทธิภาพสูงจะไม่โทษสิ่งแวดล้อม แต่จะยึดมั่นในค่านิยมของตน พวกเขาจะ พิจารณารอบคอบก่อนตอบสนองต่อสิ่งเร้า ต่างจากคนที่เป็นฝ่ายรับซึ่งมักถูกควบคุมโดย ปัจจัยภายนอก อุปนิสัยที่สองคือ "เริ่มต้นด้วยจุดหมายในใจ" ซึ่งหมายถึงการกำหนดเป้าหมายชีวิต ที่ชัดเจน และใช้เป็นเข็มทิศในการตัดสินใจ ผู้ที่มีประสิทธิภาพสูงจะพยายามทำทุกอย่างให้สอดคล้อง กับเป้าหมายสูงสุดของตน อุปนิสัยนี้ยังเกี่ยวข้องกับการสร้าง "คำประกาศพันธกิจส่วนบุคคล" ซึ่ง ตั้งอยู่บนหลักการของความเป็นผู้นำ และมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ความมั่นคงทาง จิตใจ แนวทางชีวิต สติปัญญา และพลังอำนาจ (Chalorsuntisakul et al., 2023) ซึ่งต้องอาศัยซึ่ง กันและกันจึงจะให้ประโยชน์ สูงสุด อุปนิสัยที่สาม ทำตามลำดับความสำคัญ (put first things first) เป็นการบริหารจัดการ ตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ จัดระเบียบและปฏิบัติการโดยคำนึงถึง ลำดับความสำคัญด้วยการทำในสิ่งที่สำคัญที่สุดก่อนการบริหารเวลาที่จะก่อให้เกิดประสิทธิผล มากที่สุด บริหารเวลา ทำเรื่องที่มีความสำคัญก่อน ทำให้สามารถควบคุมตนเอง ได้และมีความสุข ในชีวิต อุปนิสัยที่สี่ คือคิดแบบชนะ-ชนะ(Think win-win) เป็นกรอบของความคิดที่แสวงหา ผลประโยชน์ร่วมกันเป็นไปเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์บนพื้นฐาน ของกรอบความคิดที่ยังมีที่ว่าง สำหรับทุกคน (Convey, 1989)

ความสำเร็จของคนคนหนึ่งไม่ได้หมายความว่าต้องทำให้คนอื่นหนึ่งล้มเหลว เสมอไป และต้องอาศัยความเป็นผู้นำอย่างมากผู้นำที่ดี นั้นต้องมองการณ์ไกล มีความคิดริเริ่ม กล้าตัดสินใจและมั่นคง นำทางได้มีภูมิปัญญาและอำนาจ ซึ่งมาจากการเป็นคนที่ไม่เคร่งครัดใน ระเบียบวินัย และนอกจากนี้กรอบความคิดที่ต้องเป็นผู้นำ มีความเชื่อตรงความเป็นผู้ใหญ่และ ความมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เข้าใจผู้อื่นก่อนจะให้อภัยผู้อื่นเข้าใจเรา เป็นหลักการสำคัญของหลักการ ติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ติดต่อสื่อสารถือเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดในการรับ

ฟังเพื่อแสวงหา ความเข้าใจซึ่งมากกว่าการสนใจฟังและฟังด้วยความรู้สึกด้วยความหมายที่แสดงออกมาถึงพฤติกรรม การรับฟังเพื่อแสวงหา เพื่อที่เราจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ประสานพลัง การนำข้อดีของอุปนิสัยทั้งหมดมารวมเข้าด้วยกันเพื่อทำงานใหญ่ให้สำเร็จ กฎแห่งสำคัญของการประสานพลังระหว่างบุคคลนั้นก็คือการประสานพลังในตัวบุคคลนั่นเอง (ณัฐริดา น้ามนต์ดี และ สมชาย เทพแสง, 2023; สุรวีร์ ชัยชนะ, 2019) เป็นการประสานพลังภายในตัวเอง เพียงพอที่จะรับมือกับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นและเป็นการลับเลื่อยให้คม (sharpen the saw) เป็นหลักการปรับตัวใหม่ให้สมดุซึ่งทำให้อุปนิสัยที่เหลือทั้งหมดทำงานได้ผล เปรียบเสมือนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลที่ช่วยรักษาและเพิ่มคุณค่าที่มีอยู่ในตัวให้มากขึ้นเป็น การปรับเปลี่ยนของสิ่งที่มีอยู่ในตัวเราโดยธรรมชาติ 4 อย่างได้แก่ร่างกายจิตวิญญาณ สติปัญญา และความรู้สึกที่มีต่อสังคม ผูกมัดใช้พลังทั้ง 4 ที่มีอยู่ในตัวเราอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมออย่างฉลาด และสมดุล ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจะต้องเริ่มต้นด้วยตัวเองเพื่อที่จะก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น พัฒนาให้เกิดอุปนิสัยเพื่อชนะใจตนเอง ชนะใจผู้อื่น และมีการปรับปรุงตนเองอยู่ตลอดเวลา การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เป็นคนที่พึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง และพร้อมจะช่วยเหลือ เกื้อกูลผู้อื่น นำไปสู่การเป็นผู้ประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน และมีความสุขอย่างแท้จริง (Chalorsuntisakul et al., 2023)

จากแนวทางความสำเร็จที่หลากหลายได้แสดงให้เห็นถึงความหมายของความสำเร็จของแต่ละคนแตกต่างกัน โดยที่แต่ละบุคคลได้นิยามความสำเร็จของตนเองโดยใช้ตัวเองเป็นองค์ประธานในการคิด และการนำเสนอความสำเร็จของตนเองตามรูปแบบที่เป็นจิตสำนึกของตนเอง (self-consciousness) จากการศึกษาแนวทางของความสำเร็จแล้วนั้น ผู้วิจัยมองว่าการสร้างพลังในตนเองให้เกิดความสำเร็จโดยแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน (technology of self) เป็นความสำเร็จที่เกิดจากการกำกับตนเอง (subjectivity) การเลือกที่จะสร้างตัวตน ดังนั้นความหมายของความสำเร็จของผู้ที่เคยถูกตีตราด้วยการประเมินจึงสร้างความหมายของความสำเร็จด้วยตนเองจากการรับรู้ของตนเอง และเห็นคุณค่าในตนเอง และเลือกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความปรารถนาบนพื้นฐานของตนเองเพื่อความสำเร็จและอิสระที่แท้จริง (D'Arcy, 2004)

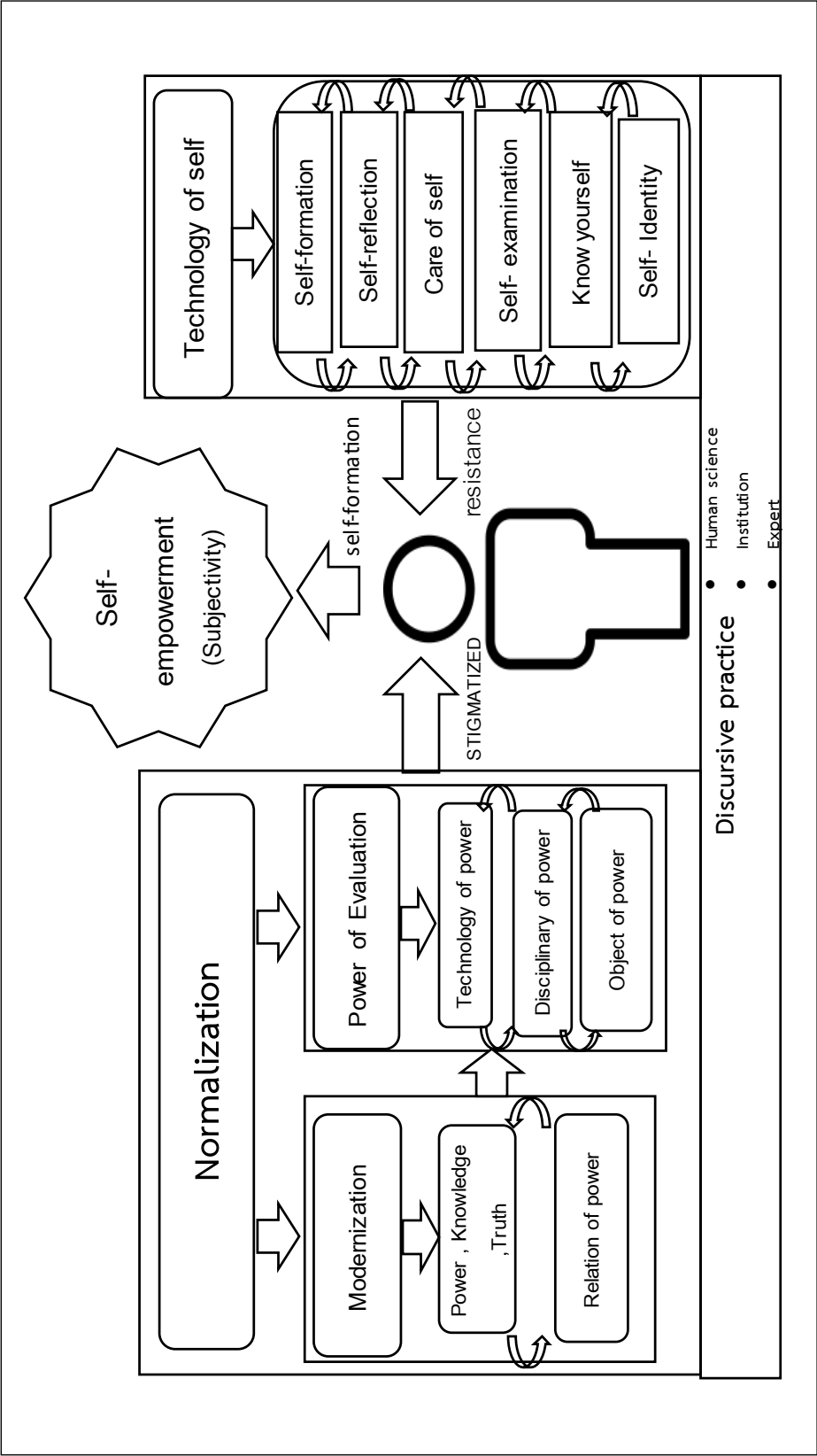
ส่วนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Conceptual Framework)

การหาความหมายความสำเร็จ และกระบวนการต่อรองกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเกณฑ์การประเมินผล และผู้เรียน เพื่อสร้างพลังอำนาจในตนเอง จากประสบการณ์ของผู้ที่เคยเป็นผู้เรียนถูกตีตรามีความหมายของความสำเร็จของเป็นอย่างไร อะไรที่เป็น

กระบวนการ ต่อสู้ ต่อรอง ของบุคคลที่เคยเป็นผู้เรียนถูกตีตรา และกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความ เป็นอื่น การเสริมพลังอำนาจในตนเองไปสู่ความสำเร็จของบุคคลที่เคยเป็นผู้เรียนถูกตีตราจาก ระบบโรงเรียนโดยใช้วิธีดำเนินการศึกษาเรื่องเล่า (narrative approach) (Somekh & Lewin, 2005) เป็นวิธีวิทยาการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต และเรื่องเล่า ถือเป็นการบันทึกประสบการณ์ ของมนุษย์ที่ถูกสร้างขึ้น ผ่านเรื่องราวที่นำมากลับมาเล่าใหม่ ซึ่งเป็นมโนทัศน์ที่ความหมายของ เหตุการณ์ถูกสร้างขึ้นมาโดยผู้เล่าภายใต้บริบทหนึ่งๆ โดยให้ความสำคัญ ต่อการแสดงออกด้วย การสื่อสารที่คนใช้ในชีวิตประจำวัน ผ่านการบอกเล่าถึงสิ่งที่ผู้เล่าปรารถนา จะให้ผู้ฟังได้รับรู้ ประเด็นสำคัญในการสร้างเรื่องเล่าของมนุษย์นั้นไม่ได้เชื่อมโยงเฉพาะเหตุการณ์กับ เหตุการณ์ เท่านั้น แต่เป็นการวางโครงเรื่องของเหตุการณ์ต่าง ๆ เชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างทางสังคมและ วัฒนธรรมที่ตนเองดำรงอยู่ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับการตัดสินใจหรือ ทางเลือกของ ชีวิตที่ผ่านมา (นภาพรณี หะวานนท์, 2552) การให้ความหมายของความสำเร็จใน ชีวิตของผู้ที่รู้สึกว่าเขาเคยถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษาและเพื่อศึกษาการรู้เท่าทัน และมีกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินนำไปสู่การสร้างพลังในตนเองเพื่อนำไปสู่การ สร้างองค์ความรู้ใหม่ให้แก่สังคม โดยที่ผู้วิจัยใช้ฐานคิดการศึกษาของโรงเรียนไทยโดยใช้แนวคิด เทคโนโลยีแห่งตัวตน (technology of self) (Foucault, 2000) ร่วมกับภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) เพื่อเผยให้เห็นกระบวนการของอำนาจของความรู้ สร้างความจริงเกี่ยวกับ ระเบียบของเกณฑ์การประเมินจนทำให้เกิดความเป็นเหตุเป็นผล ผ่านสถาบันการศึกษา และ ผู้เชี่ยวชาญที่บังคับให้ทุกคนในสังคมปฏิบัติตาม การก่อร่างตัวตนจนเป็นตัวตนผู้รู้เท่าทัน (subjectivity) ที่เกิดจากการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจของการประเมินผลมีการตรวจตรา และทบทวน ตนเองอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดการตระหนักรู้ จากภายใน กลายเป็นพลังอำนาจจากจิตใจที่สั่งการ ให้ตนพัฒนาตัวเองเป็นสำคัญ (Foucault, 2002)

เทคโนโลยีแห่งตัวตนในฐานะการสร้างพลังอำนาจในตนเองเพื่อผลักดัน และ บันดาลใจ ไปสู่ความสำเร็จในสิ่งที่ตนต้องการด้วยตนเองนั้น ทำได้โดยการตรวจสอบตนเอง (self examination) หรือต้องมีการทบทวนไตร่ตรองตนเอง (self reflection) เพื่อที่จะได้รับรู้ในสิ่งที่ตน ต้องการและรู้จักตัวตน (knowing the self) คือเทคนิควิธีการตรวจสอบตนเองในเรื่องความคิด ยึด ติดอยู่กับกฎเกณฑ์ ระหว่างความคิดที่อยู่ภายในของบุคคล (inner personal thoughts) กับความ ไม่สมบูรณ์ภายในของตนเอง (inner person impurity) การสำรวจตรวจสอบเกี่ยวกับความคิดของ ตนเองต่อความเป็นจริงเหล่านั้นเห็นคุณค่าและสร้างตัวตนผลักดันตนเองไปสู่ความสำเร็จตามที่ ตนปรารถนาอย่างมีอิสระ (Danaher et al., 2000a) ที่บุคคลไม่สยบยอมกับอำนาจของการ

ประเมินผลที่ตัดสินคุณค่าคนด้วยการกำหนดเกณฑ์ขึ้นจนกลายเป็นกฎเกณฑ์ที่ให้ความหมายว่าเป็นมาตรฐาน และสร้างความชอบธรรมให้กับเกณฑ์ของการประเมินผลนั้นมากำหนดให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติตาม และสร้างความหมาย (Significance) และความเชื่อ เพื่อให้เห็นชอบไปในทิศทางเดียวกันจนไม่เกิดการตั้งคำถามใด ๆ ต่อวาทกรรมนั้นจากสังคม ดังนั้นการประเมินผลในพื้นที่ในสถาบันการศึกษาจึงเป็นพื้นที่ของอำนาจและความรู้ด้านการประเมินผลเพื่อเข้ามาจัดระเบียบและสร้างความเป็นอื่นให้กับบุคคลที่ต่างออกไป ด้วยบรรทัดฐานของเกณฑ์การประเมินผลจึงสร้างความเป็นอื่นให้กับผู้ที่อยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ ถูกตีตราว่าเป็นคนที่ไม่เก่งและทำนายว่าไม่ประสบความสำเร็จในอนาคตดังภาพประกอบ 1 ที่แสดงให้เห็นว่า อำนาจของความรู้ที่พยายามสร้างความ เป็นปกติให้เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดของความทันสมัย ได้สร้างความรู้และการครอบงำให้ผู้เรียนจากอำนาจความรู้ของการประเมินผล ที่มาในรูปของระเบียบ กฎเกณฑ์ ผ่านการจัดการศึกษา และสถาบันการศึกษา พยายามใช้เกณฑ์การประเมินดังกล่าว เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแก่ผู้เรียน ควบคุมความคิดและ ศักยภาพ ผลิตผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามความต้องการของสังคม แม้ว่าจะเป็นที่ต้องการหรือไม่ก็ตาม ด้วยการพยายามสร้างความรู้ ความจริง ในเรื่องของ มาตรฐานการประเมินผล กำหนดแบ่งประเภท/คุณลักษณะ เพียงแค่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ทำให้ผู้เรียนบางคนรู้สึกว่ตนเองนั้นแตกต่าง กลายเป็นการตีตราผู้เรียน ผู้เรียนจึงพยายามเชื่อมโยงความต้องการ และ ต่อบรองกับอำนาจการประเมิน โดยใช้กระบวนการเทคโนโลยีแห่งตัวตน ในการตรวจสอบ ทบทวนตนเอง และสร้างความรู้จากภาคปฏิบัติการวาทกรรม เพื่อให้ดำรงตนอยู่ในพื้นที่ของอำนาจการประเมินยืนหยัดในเป้าหมายและสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จตามความปรารถนาของแต่ละบุคคล

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการหาความหมาย และกระบวนการสร้างพลังในตนเองของผู้ประสบความสำเร็จที่รู้สึกว่าคุณค่าของตนเองถูกตีตราจากการประเมินผลการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยต้องการเผยให้เห็นถึงกระบวนการต่อสู้ ต่อรองกับอำนาจของการประเมิน จนไปสู่ความสำเร็จตามที่ตนรับรู้ และให้ความหมายของความสำเร็จของตนเอง ที่อยู่ภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์ระเบียบการประเมินผล และถูกมองว่าเป็นบุคคลที่แตกต่างจากความเป็นปกติที่สังคมมอบให้ผู้วิจัยจึงศึกษาการสร้างพลังในตนเองจนเป็นผู้ประสบความสำเร็จ และเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดจากการสะท้อนข้อมูลของผู้ที่มีประสบการณ์ตรงได้อย่างลึกซึ้งเพื่อสร้างเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎี ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีดำเนินการวิจัยในรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีการศึกษาเรื่องเล่า (narrative approach) ซึ่งเป็นแนวการวิจัยที่อยู่ในกระบวนการทัศน์เชิงวิพากษ์ (critical paradigm) แนวคิดสร้างสรรค์สังคม (social constructivism) ที่เป็นกระบวนการที่บุคคลสร้างความหมายกับการกระทำ ความรู้สึก พร้อมตั้งคำถามกับความเชื่อที่ว่าความจริงเป็นสิ่งดำรงอยู่และเป็นความจริงที่จริงแท้ไร้อคติใด ๆ ด้วยการวิเคราะห์ผ่านเรื่องเล่า (Roberts, 2002) ประกอบสร้างเป็นเรื่องโดยเรื่องนั้นสะท้อนเรื่องราวของตนเองให้กับสิ่งต่างๆ ภายใต้โครงสร้างกรอบของกติกา หรือกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งบุคคลเป็นผู้สร้างความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ ที่ทำความเข้าใจและตีความเกี่ยวกับเหตุการณ์ และสิ่งที่ตนพบ มาประกอบกับความรู้อันมีอยู่เดิมของแต่ละบุคคล ที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม ความรู้สึกและทัศนะต่างๆ และสร้างความหมายขึ้นมาใหม่ (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552) เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าของประสบการณ์ที่เปิดพื้นที่ให้กับความรู้ความจริง เชื่อว่าความจริงเป็นสิ่งประกอบสร้างขึ้นมาจากบริบทใดบริบทหนึ่ง

แนวคิดการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative approach)

ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจในการศึกษาเรื่องเล่าที่เป็นเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลที่ได้บอกเล่าถึงชีวิตของตนเองเมื่อครั้งยังอยู่ในระบบการศึกษา ที่ผู้เล่าได้รู้สึกถึงประสบการณ์ ในความหมายของตนเอง และผู้อื่น โดยจะดำเนินชีวิตตามวิถีของเรื่องเล่า เรื่องราวที่แทรกตัว ห้อมล้อม สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ความสัมพันธ์ทางสังคม ที่ผู้เล่าเลือกที่จะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตาม โครงสร้างของเรื่องเกิดจากการรับรู้ จินตนาการ ความคิด โดยจะมีกฎเกณฑ์ของสถาบันและวัฒนธรรมเข้ามามีอิทธิพลในการ

เล่าเรื่องหรือเรื่องที่จะเล่า ในเรื่องราวของตนเองตามตัวตนของผู้เล่า (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552) เรื่องเล่ามีบทบาทมากในแง่การไตร่ตรองสะท้อนคิด (reflection) เมื่อผู้วิจัยฟังเรื่องเล่าการไตร่ตรองสะท้อนคิดเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์และมีความสัมพันธ์โดยตรงของผู้ให้ข้อมูล “เรื่องเล่า” จึงได้บรรจุความเป็นตัวตนของผู้เล่าเอาไว้ และสามารถนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ ด้วยการมองย้อนกลับไปในอดีตของผู้เรียนที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลเมื่อยังอยู่ในระบบการศึกษา ผ่านมุมมองความเป็นปัจจุบัน วิเคราะห์จากประสบการณ์ที่ผ่านมา โดยเน้นการวิเคราะห์ร่วมกันระหว่าง โครงสร้าง และ ผู้กระทำการหรือที่เรียกว่า actor oriented ใช้ในการวิเคราะห์ตีความ (Roberts, 2002) โดยการศึกษาเรื่องเล่ามีฐานคิดในแนวคิดสร้างสรรค์สังคม (social constructivism) ซึ่งเชื่อว่าความจริงมิใช่สิ่งที่ดำรงอยู่ในลักษณะที่เป็นวัตถุวิสัย แต่เป็นวิธีที่ศึกษาเรื่องเล่า ที่เชื่อว่าปัจเจกชนเป็นผู้สร้างความรู้เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่พยายามทำความเข้าใจและตีความเกี่ยวกับเหตุการณ์ และสิ่งที่ตนพบ มาประกอบกับความรู้ที่มีอยู่เดิมของแต่ละบุคคล ที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม ความรู้สึกและทัศนะต่าง ๆ และสร้างความหมายขึ้นมาใหม่ (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552) โดยไม่ยอมรับต่อความรู้ชุดเดิม แล้วสร้างความรู้ชุดใหม่ขึ้นมา ช่วยให้ผู้คนสามารถมองเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองในมุมที่ตนเองปรารถนา ตีความกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต และสถานการณ์ที่ดำรงในปัจจุบัน ตามวิธีคิดที่กล้าท้าทายต่อสิ่งที่เคย กตชี กตตัน ตีตราหรือดูหมิ่นผ่านการเล่าเรื่อง ทำให้เกิดพลังที่จะเลือกอนาคตตามวิถีของตน ประกอบด้วยชุดความรู้ที่บ่งบอกอดีตของผู้เล่าว่าเป็นอย่างไร และจะดำเนินชีวิตเช่นไรในอนาคต เป็นการจัดระเบียบประสบการณ์ให้เป็นรูปร่าง การศึกษาเรื่องเล่าผู้วิจัยจะไม่พยายาม หาข้อสรุปเกี่ยวกับความแน่นอนและไม่เชื่อในความจริงแท้ (exact truth) เพราะฉะนั้น จึงมิได้มุ่งไปที่การเชื่อมั่นในสิ่งที่คนพูดถึงเป็นความจริงหรือไม่ แต่เป็นการหาความหมายจากคำพูดที่สนใจว่าตัวบท (text) สร้างความหมายขึ้นมาอย่างไร (Roberts, 2002)

การศึกษาเรื่องเล่าที่ได้สร้างขึ้นผ่านเรื่องราวที่นำมากลับมาเล่าใหม่นั้น เป็นมโนทัศน์ที่ความหมายของเหตุการณ์ถูกสร้างขึ้นมาโดยผู้เล่าภายใต้บริบทหนึ่ง ๆ โดยให้ความสำคัญต่อการแสดงออกด้วยภาษาและการสื่อสารที่คนใช้ในชีวิตรประจำวัน ผ่านการบอกเล่าถึงสิ่งที่ผู้เล่าปรารถนา ผู้วิจัยจับประเด็นสำคัญในการสร้างเรื่องเล่าของผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ได้เชื่อมโยงเฉพาะเหตุการณ์ กับเหตุการณ์เท่านั้น แต่เป็นการวางโครงเรื่องของเหตุการณ์ต่าง ๆ เชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมที่ตนเองดำรงอยู่ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับการตัดสินใจหรือทางเลือกของ ชีวิตที่ผ่านมา (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552)

ผู้วิจัยต้องตีความจากการเล่าเรื่องออกมาให้ได้ และสามารถมองผ่านประสบการณ์ของผู้เล่าและการสะท้อนจากเรื่องเล่า โดยไม่ได้สนใจว่าความจริงจากเรื่องเล่านั้นเป็นความจริง และผู้วิจัยต้องวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามให้ความหมาย และประกอบสร้างขึ้นมาอย่างไร ผู้เล่าต้องการสะท้อนสิ่งใด การศึกษาจึงนำไปสู่การหาความหมายของกระบวนการสร้างความรู้ ภายใต้โครงสร้างทางสังคมและประวัติศาสตร์ของผู้ให้ข้อมูลที่มีความสลับซับซ้อน ไม่สามารถลดทอนลงเหลือเพียงข้อเท็จจริงได้ (จิตติมา เจือไทย, 2551; นภาภรณ์ หะวานนท์, 2552)

การสนทนาระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยเป็นการสนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวและไม่ได้อยู่ในบริบทเพียงการถาม-ตอบ แต่เป็นบรรยากาศของการเอื้ออำนวยการสนทนาพูดคุยให้ผู้เล่าได้รำลึกถึง และสื่อสารผ่านสิ่งที่เป็นเรื่องเล่าผู้วิจัยกับผู้เล่าเรื่องใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจบรรยากาศของการพูดคุยอาจทำซ้ำ ให้ผู้เล่าเรื่องพูดคุยจากมุมมองและเป็นกระบวนการของการสะท้อนกลับ (reflexibility) มีการสับเปลี่ยนไปมาระหว่างผู้วิจัยและผู้เล่า (Aléx, Hammarström, & Anne, 2008) การวิจัยเชิงเรื่องเล่านี้มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจผ่านการรับฟังประสบการณ์ของผู้เล่าอย่างลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยต้องตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการสนทนา พวกเขาจำเป็นต้องปรับท่าทีและวิธีการพูดคุยเพื่อสร้างบรรยากาศที่เสมอภาคมากขึ้น เรื่องราวที่ถูกเล่าขึ้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ทั้งบริบทของผู้ฟัง ความต้องการของผู้เล่า และความไวต่อสถานการณ์ของผู้วิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องมีความยืดหยุ่นในการสนทนา ซึ่งมีผลสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศแห่งความเสมอภาคและมีอิทธิพลต่อเนื้อหาที่ผู้เล่าเลือกที่จะแบ่งปัน ในกระบวนการนี้ ผู้วิจัยไม่ใช่เพียงผู้รับฟังที่เป็นกลาง แต่มีส่วนร่วมในการสร้างเรื่องราว (co-created narratives) ร่วมกับผู้เล่า โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าผู้เล่าคือผู้เชี่ยวชาญในประสบการณ์ของตนเอง ส่วนผู้วิจัยเป็นผู้ที่เข้ามาร่วมทำความเข้าใจประสบการณ์นั้นผ่านมุมมองทางทฤษฎี เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่การวิจัยแบบนี้ให้ความสำคัญกับผู้เล่าในฐานะศูนย์กลางของความรู้ เป็นผู้ให้ความหมายต่อประสบการณ์ของตนเอง อย่างไรก็ตาม ต้องตระหนักด้วยว่าผู้เล่าก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และได้รับอิทธิพลจากวาทกรรมทางสังคมที่แวดล้อมพวกเขา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อมุมมองและการเล่าเรื่องของพวกเขา (Aléx et al., 2008)

วิธีการศึกษาเรื่องเล่าของผู้ประสบความสำเร็จและเคยถูกตีตราจากการประเมิณผลในระบบโรงเรียน จึงเป็นการเล่าเรื่องของแต่ละคนที่เกิดจากเหตุผลบางประการ จากเหตุการณ์ที่เลือกนำมาเสนอ และวิธีการเล่าเรื่อง แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างที่เป็นแบบแผนที่ผู้เล่าให้ความสำคัญต่อประสบการณ์นั้น ๆ ภายใต้บริบท ๆ หนึ่ง เรื่องเล่าจึงเปรียบเสมือนงานเขียนแบบนวนิยาย โดยเรื่องราวที่น่าเสนอต้องประกอบด้วยจุดเริ่มต้น ส่วนกลางและตอนจบของเรื่องผ่านการวางโครง

เรื่อง ที่กำกับด้วยภาษา และเหตุการณ์ที่ผู้เล่าต้องการนำเสนอ เรียงลำดับจากเหตุการณ์หนึ่งไปสู่อีกเหตุการณ์ อย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจถึงประสบการณ์ และความหมายของผู้เล่าได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้การเล่าเรื่องสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอขึ้นอยู่กับระดับความเข้าใจของผู้ฟังด้วยเช่นกัน (Roberts, 2002)

การศึกษาเรื่องเล่าจึงเป็นการพยายามทำความเข้าใจการให้ความหมายต่อเหตุการณ์ต่างๆ หรืออาจใช้เหตุการณ์วิกฤต (critical event) ในชีวิตของผู้เล่า เป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดประเด็นหลักในการวิเคราะห์ได้ และมองเรื่องเล่านั้นเป็นประสบการณ์ระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (fact) กับความหมายที่สิ่งนั้นมีต่อคนที่เกี่ยวข้อง (facilities) ผสมกันเป็นเรื่องเล่าที่ผู้เล่าเชื่อว่าเป็นความจริง (narrative truth) เรื่องเล่าจึงมีความซับซ้อนอีกทั้งยังสะท้อนการให้ความหมายและมุมมองต่อประสบการณ์ของผู้เล่ากับวาทกรรมหลักในสังคม หรือการต่อต้านวาทกรรมเหล่านั้น ซึ่งเป็นการต่อรองที่ขึ้นอยู่กับบริบท ช่วงเวลา และผู้คนที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์นั้น ๆ การให้ความหมายต่อประสบการณ์ใด ๆ ของคนคนหนึ่งจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาซึ่งรวมถึงสิ่งที่ผู้เล่าเชื่อว่าเป็นความจริงด้วยเช่นกัน (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552) สอดคล้องกับแนวคิดของ Foucault ที่เชื่อว่าความรู้ และอำนาจทำงานร่วมกันเพื่อประกอบสร้างความจริง หรือวาทกรรมในสังคม ที่ทำให้ผู้คนเชื่อว่า ความจริงดำรงอยู่แต่แท้จริงกลับแฝงไปด้วยอุดมการณ์ต่างๆ และได้มีลักษณะเป็นหนึ่งเดียวตามแนวคิดของปรัชญาแบบปฏิฐานนิยม Foucault เชื่อว่าความจริงนั้นมีหลากหลายรูปแบบตามที่มีอำนาจอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมในช่วงเวลาหรือบริบทของชุดความจริงนั้น ๆ ได้มากกว่าชุดความจริงอื่น ความจริงชุดนั้นจึงกลายเป็นความจริงหลักในสังคม และแน่นอนบุคคลในสังคมย่อมมีอิสรภาพในการเลือกที่จะเชื่อหรือปฏิเสธความจริงชุดนั้น ๆ ซึ่งเหล่านี้นำไปสู่การต่อต้านวาทกรรมหลักในสังคมด้วยการสร้างวาทกรรมชุดใหม่ Foucault ได้ให้ความหมายปฏิบัติการนี้ว่าเทคโนโลยีแห่งตัวตน (technology of self) การวิเคราะห์เพื่อสร้างเรื่องเล่า (analysis of narrative) เพื่อสร้างแก่นของเรื่อง โดยอาศัยความไวเชิงทฤษฎี (theoretical sensitivity) ของผู้วิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมที่นำมาใช้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยในการตีความและให้ความหมาย (Roberts, 2002; นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552) การศึกษาประสบการณ์ของผู้ประสบความสำเร็จและเคยถูกตีตราจากการประเมิณผล จะช่วยเผยให้เห็นความหมายของความสำเร็จของแต่ละคน และกระบวนการต่อสู้ต่อรอง และรู้เท่าทันกับอำนาจการประเมิณผล ที่เข้ามามีผลกับพวกเขา และนำมาสร้างเป็นความรู้ใหม่ (reconstruction) ร่วมกันระหว่างผู้เล่าและผู้วิจัย

การเข้าถึงข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) (Mandal, 2018) โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะเป็นตัวแทนโดยทั่วไปของข้อมูลได้ดี (key Informant) เพื่อสะท้อนความเป็นจริงและให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึก (information-rich cases) (Creswell, 2008) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการสะท้อนความเป็นจริงจากผู้ให้ข้อมูลที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษา และเป็นผู้ให้ความหมายความสำเร็จในชีวิตตามรูปแบบ ความต้องการของตนเอง มีกระบวนการต่อสู้ต่อรองในการสร้างพลังในตนเอง และแตกต่างออกไปจากมุมมองกระแสหลัก และผู้ให้ข้อมูลบางคนไม่ต้องการเปิดเผยตัวตน ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือ ผ่าน gatekeeper เพื่อการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน (technology of self) (Foucault, 1997) ศึกษาวิธีการที่บุคคลสร้างตัวตนของตนเองและกลับมาเป็นองค์ประกอบของเรื่องที่มีความสมบูรณ์แบบและมีอิสระได้ตามต้องการ (Danaher et al., 2000a) และเชื่อว่าการสร้างตัวตนเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จของผู้เรียนที่เคยถูกตีตราหรือวิถีทางที่เขาเหล่านั้นตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ในการปรับ ทัดชนะและมุมมองของตนเอง ไม่ได้รู้สึกแตกต่างจากคนอื่น มีความสามารถ และมีคุณค่าในตัวเอง เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาศักยภาพในตน และเป็นพื้นฐานของการสร้าง อัตลักษณ์แห่งตนขึ้นมาใหม่แทนอัตลักษณ์ เดิมที่สังคมมอบให้ เช่น ความน่าสงสารการรอคอยการช่วยเหลือ (ธัชชนก สัตยวินิจ, 2559; อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555)

ผู้วิจัยมองเห็นกระบวนการสร้างความสำเร็จของบุคคลที่เคยถูกตีตราโดยระบบการประเมินผลของโรงเรียนและสามารถให้ความหมายกับตนเองบนทางเลือกที่หลากหลาย ที่ได้ผ่านระบบการศึกษาและสามารถรู้เท่าทันตัวตน ดำรงอยู่ในสังคม ต่อสู้ ต่อรองเพื่อที่จะยืนหยัดในสิ่งที่สังคมยึดเยียดให้ ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน เป็นฐานความคิดความคิดเพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการที่เผชิญกับภาวะการณ์ของการควบคุมของตนเอง จากสิ่งรอบข้าง ที่อาจช่วงเวลาที่ต้องใช้ความอดทนเพื่อบังคับจิตใจให้พ้นการถูกตีตราจากบุคคลอื่น ที่แสดงให้เห็นกระบวนการสร้างพลังในตนเองจากประสบการณ์ของบุคคลที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียนว่ามีความหมายของความสำเร็จของตนเองเป็นอย่างไร อะไรที่เป็นกระบวนการต่อสู้ ต่อรอง นำไปสู่การเสริมพลังอำนาจในตนเองและให้ความหมายของความสำเร็จอย่างไร

ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย (key informant) ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ผ่าน gatekeeper เป็นผู้อยู่ในช่วงวัยของการทำงานที่ออกจากระบบการศึกษามาแล้วมีคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลและเกณฑ์การคัดออกดังนี้

คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล (Inclusive criteria)

บุคคลที่มีอายุ 21- 60 ปี ตามแนวคิดของ Erikson ที่กล่าวถึงพัฒนาการทางจิตสังคม ในช่วงที่ 6 ถึงช่วงที่ 7 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีคุณสมบัติของการรู้จักตนเองและสามารถหาตัวตนของตนเองได้รู้ถึงความเชื่อและความต้องการในชีวิต มีความเป็นอิสระในสังคม รับผิดชอบตนเอง ครอบครัวและสังคมและให้ความสนใจในการสร้างประโยชน์ต่อสังคมรู้จักการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว ตั้งใจทำงานเพื่อให้สิ่งต่าง ๆ ดีขึ้น รวมทั้งมีพัฒนาการด้านจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ประสบความสำเร็จในชีวิต (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2554) และผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่ออกและ/หรือ สำเร็จการศึกษาจากระบบการศึกษา ประกอบด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนรวมถึงระดับอุดมศึกษาทุกระดับ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่ให้ความหมายต่อตนเองและรับรู้ว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จซึ่งในปัจจุบันคนเหล่านี้เคยเป็นผู้ที่รู้สึกว่าคุณค่าตนถูกตีตราจากการประเมินในระบบการศึกษาและถูกตัดสินคุณค่าจากเกณฑ์การประเมินผล เช่นเป็นผู้ที่เรียนไม่เก่ง สอบไม่ผ่าน ผลการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์และ/หรือถูกมองว่าไม่เรียนร้อย ไม่เชื่อฟัง ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ยอมทำตามคำสั่ง ขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ของการประเมินหรือด้านการใช้ชีวิต เช่น อาจจะยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งบุคคลเหล่านี้ถูกมองว่าไม่มีที่ดีตามที่สังคมคาดหวัง ทำให้กลายเป็นบุคคลที่เบียดเบียนจากความเป็นปกติจนส่งผลให้ถูกเลือกปฏิบัติ ถูกตำหนิจากผู้สอนและเพื่อน ถูกสบประมาท และถูกตีตราให้เป็นคนไม่ประสบความสำเร็จในอนาคต เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้สามารถเล่าประสบการณ์ที่เคยถูกตีตราจากเกณฑ์การประเมินผลในระบบการศึกษาและสามารถเล่าความสำเร็จในชีวิตได้

เกณฑ์การคัดออก (Exclusive criteria)

ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่ไม่สามารถให้ความหมายความสำเร็จจากการรับรู้ของตนเองได้ และ/หรือเป็นผู้ที่ไม่ได้รู้สึกว่าคุณค่าตนถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษาอีกทั้งไม่พร้อมให้สัมภาษณ์ และ/หรือไม่สามารถให้สัมภาษณ์จนจบสิ้นกระบวนการวิจัยรวมถึงไม่สามารถสะท้อนความเป็นจริงของข้อมูลได้ (information rich case) และเป็นบุคคลที่ยังอยู่ในระบบการศึกษา

การรวบรวมข้อมูล

การได้มาซึ่งข้อมูลโดยพื้นฐานนั้นตัวผู้วิจัย เป็นเครื่องมือหลัก ที่มีความสัมพันธ์ในฐานะครูกับศิษย์ เพื่อนกับเพื่อน เพื่อนของลูก เพื่อการสร้างความไว้วางใจให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าเรื่อง และใช้การสนทนากับผู้ให้ข้อมูลด้วย ความเข้าใจ ไม่มีการบังคับกดดันให้พูด และผู้วิจัยไม่ตัดสิน ผิดถูกในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เล่าได้เปิดเผยเรื่องราวได้อย่างสบายใจ การสื่อสารผ่านสิ่งที่เป็นเรื่องเล่า (narrative approach) ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องมีความไวในการปรับสถานการณ์เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลไม่ออกนอกประเด็น ซึ่งผู้วิจัยมั่นใจว่าจะได้รับข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อการสร้างประเด็นคำถาม เพื่อเป็นที่เข้าใจง่ายผู้วิจัยจึงได้ใช้ (Bold, 2012) เนื่องจากการศึกษานี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) เป็นวิธีการหลัก ผู้วิจัยจึงเป็นผู้ชักชวนพูดคุย กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถซักถามข้อสงสัยกับงานวิจัยได้ตลอดการสัมภาษณ์ และมีการขออนุญาตทุกครั้งที่มีการบันทึกข้อมูล

แนวทางการสนทนาหรือแนวทางการสัมภาษณ์นี้ ใช้การตั้งคำถามเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเรื่องราว โดยที่ผู้วิจัยได้ขมวดประเด็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง เน้นด้วยการพูดคุยสนทนา เพื่อให้ได้เรื่องเล่าที่ชัดเจนต่อการตอบคำถามวิจัยมากที่สุด แนวคำถามเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อน วิธีคิด กระบวนการที่ก้าวข้ามสิ่งนั้นมาเป็นคำถามที่มีลักษณะของการเน้นให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เล่าเรื่อง ประสบการณ์ (ชาย โพธิ์สิตา, 2559) กระบวนการสร้างแนวคำถามเป็นแนวคำถามที่เน้นประสบการณ์ที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และแนวคำถามจะเป็นการถามแบบการวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบรายบุคคล โดยที่ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกผ่อนคลายและเปิดเผย ขออนุญาตทุกครั้งในการบันทึกเสียง การสนทนา อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และรับรองการรักษาความลับของข้อมูล ผู้วิจัยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าเรื่องราวชีวิตในอดีต โดยเน้นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการฟังอย่างตั้งใจ และถามคำถามที่ลึกซึ้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดยิ่งขึ้นและสังเกต จดบันทึกภาษากาย อารมณ์ และปฏิกิริยาของผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบการวิเคราะห์ หลังจบการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยทบทวนแนวทางการสนทนา และปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นสำหรับการสัมภาษณ์ครั้งต่อไปจากนั้นถอดเทปบันทึกเสียงเป็นบทสัมภาษณ์ คำต่อคำจากสิ่งที่ได้บันทึกไว้เป็นตัวบทแล้วยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถซึมซับอารมณ์และความรู้สึกของผู้เล่าได้เป็นอย่างดีอีกด้วย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยหาประเด็นหลักและแนวคิดสำคัญนำข้อมูลที่ได้มาตีความและสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎี เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ตั้งไว้ (ชาย โพธิ์สิตา, 2559) โดยเฉพาะเรื่องการถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบ

การศึกษา ว่าเป็นผู้ที่ไม่เก่ง และประพติดนไม่อยู่ในระเบียบที่กำหนด ผู้ให้ข้อมูล คิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร กับสิ่งที่ได้รับ เกิดผลกระทบอย่างไร และสร้างความหมายใหม่อย่างไรในการก้าวข้ามได้ การใช้คำถามมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นการเล่าเรื่องและแลกเปลี่ยนทัศนะกับผู้วิจัยตามกรอบทฤษฎีผู้วิจัย ใช้ความสัมพันธ์เดิมพูดคุยรำลึกย้อนหลังประสบการณ์ในช่วงเป็นวัยเรียน และจะตั้งแนวคำถามแบบกว้างๆ ในลักษณะที่ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดจากประสบการณ์นั้น (นรินทร์ สังข์รักษา, 2561)

แนวทางของการเล่าเรื่องจะเป็นลักษณะของประสบการณ์ที่ได้รับจากระบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนหรือเคยรู้สึกถูกตีตราด้วยการประเมินผลจากระบบโรงเรียน และเรื่องราวการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจของการประเมินนั้น เป็นพื้นฐานในการพูดคุยเพื่อผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมา (life experience) ในเรื่องราวถึงระดับความคิด และความรู้สึกภายในส่วนลึก โดยการศึกษาย้อนกลับ (retrospective) เรื่องราวในอดีต (วีณา วุฒิจำนงค์, 2563) และผ่านพื้นเรื่องราวเหล่านั้นโดยเทคโนโลยีของตัวตน ทำให้รู้เท่าทันกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมสร้างขึ้น และใช้พลังอำนาจแห่งตัวตนเป็นตัวผลักดันให้สามารถหลุดพ้น จนกลายเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จได้ด้วยประเด็นทั้งหลายเหล่านี้

การสัมภาษณ์จะมีการนัดหมายล่วงหน้าขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนสนทนา พูดคุย กำหนดช่วงเวลา สถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลนัด วัน เวลา สถานที่ ที่สะดวกในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัย ผู้วิจัยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 60 -120 นาที ต่อครั้งในการเก็บรวบรวม ซึ่งในการสัมภาษณ์อาจจะมากกว่า 1 ครั้งทั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์เป็นเวลา 6 เดือน โดยสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นหลักและหยุดการสัมภาษณ์เมื่อข้อมูลมีความครบถ้วนหรือถึงจุดอิ่มตัว (saturation) (Bryant, 2007) ในการสัมภาษณ์มีการค้นพบความซ้ำซ้อนของข้อมูลซึ่งผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่ได้และสะท้อนจากประสบการณ์การเป็นนักเรียนที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียนและต่อรอง สร้างความสำเร็จ จากนั้นนำข้อมูลจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมารวบรวม จัดระบบให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นหลักในการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อสร้างให้เป็นเรื่องเล่า (analysis of narrative) จากการนำบันทึกเทปบทสนทนาที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ที่ได้มาถอดเทปบทสนทนา (transcribe) เพื่อทำการสังเคราะห์และจัดแยกความหมายตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย พิจารณาสืบที่เหมือนกัน และแตกต่างกันของข้อมูลเพื่อจัดระบบข้อมูลและลดทอนข้อมูลที่ไม่จำเป็นออก (data reduction) จากนั้นผู้วิจัยทำการตีความ โดยพยายามดึงความหมายออกมาจากข้อมูลที่มีอยู่และหาความเชื่อมโยงของข้อมูลที่ปรากฏ (Jane Ritchie and Liz Spencer, 2002) มาวิเคราะห์เรื่องเล่าโดยใช้วิธีวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ของการสร้างพลังในตนเองของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษา และนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ แล้วจึงนำหมวดหมู่เหล่านั้นมาจัดประเด็นย่อย (sub-theme) และเมื่อพบว่าประเด็นย่อยใดได้รับการกล่าวถึงหรือเอ่ยถึงบ่อยครั้งในการสัมภาษณ์ ประเด็นย่อยเหล่านั้นจะถูกนำมาจัดเป็นกลุ่ม (category) จากนั้นนำกลุ่มเหล่านี้มาจัดเป็นตัวบท (theme) (Bold, 2012) ในการสร้างขึ้นเป็นเรื่องราวจากการบูรณาการกลุ่มข้อมูลให้เกิดเป็น โครงสร้างทางภาษา (selective coding) ร้อยเรียงเรื่องราวผ่านการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของแนวคิดเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่จะศึกษา (ชาย โพธิ์สิตา, 2559) จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 16 ท่าน เพื่อนำเสนอในบทที่ 4 ที่สะท้อนความหมายของความสำเร็จของผู้ให้ข้อมูลเมื่อครั้งยังเป็นนักเรียนที่ถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษา ว่ามีกระบวนการ ต่อสู้ ต่อรอง รู้เท่าทัน และมีกระบวนการเรียนรู้การเสริมพลังอำนาจในตนเองไปสู่ความสำเร็จในความหมายของตนได้อย่างไร

ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถซักถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผย เกี่ยวกับงานวิจัยตลอดการสัมภาษณ์ อีกทั้งการบันทึกเสียงหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการให้บันทึกเสียง หรือเกิดความไม่สบายใจในขณะสัมภาษณ์ ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามความต้องการของผู้ให้ข้อมูล และรักษาความเป็นส่วนตัวสำหรับผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดข้อมูลภายในงานวิจัยได้อย่างเหมาะสม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การนำเสนอ และการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้สิ่งที่ได้รับจากการวิจัยนี้มีความน่าเชื่อถือ (trustworthiness) (Creswell, 2008) อีกทั้งมีแนวคิดพิจารณาในประเด็นของความไว้วางใจในข้อมูลโดยที่นำเรื่องราวกลับมาให้ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย (key informant) ได้ทบทวน (Reflexibility) เพื่อทำความเข้าใจ

ต่อข้อมูลว่าสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เล่าได้สะท้อนออกมาหรือไม่เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มา

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ให้ข้อมูล ทั้งในขณะเก็บข้อมูล และภายหลังจากที่ข้อมูลถูกนำเสนอออกไป ผู้วิจัยจึงต้องใช้ความระมัดระวังและรอบคอบเป็นอย่างมาก เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทบกระเทือนทางอารมณ์ หรือจิตใจของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชื่อการวิจัย “การสร้างพลังในตนเองของผู้ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลการศึกษาในระบบการศึกษาไทย” รหัสโครงการวิจัย : SWUEC-G-127/2565E ออกให้ ณ วันที่ 11 เมษายน 2565

ในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลสนทนาในครั้งแรกจะดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา พร้อมทั้งสอบถามความพร้อมและความสมัครใจทุกครั้งก่อนเก็บข้อมูล รวมไปถึงการขออนุญาตบันทึกเสียงและถ้าหากมีภาพเคลื่อนไหวจะขออนุญาตและแจ้งทุกครั้ง หากผู้ให้ข้อมูลไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูล สามารถปฏิเสธการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลา ขั้นตอนการถอดบทสนทนาผู้วิจัยใช้นามสมมติในการดำเนินการวิจัย

การเข้าถึงประสบการณ์

การเข้าถึงประสบการณ์การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลจากเรื่องเล่าในประสบการณ์ชีวิตของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผล ประมาณ 6 เดือน โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการขอสัมภาษณ์ ซึ่งสิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์ พุดคุยนั้นเป็นประสบการณ์ที่เล่าย้อนอดีตในวัยเรียนที่ผ่านการถูกตีตราจากการประเมินผลบางประสบการณ์ไม่สามารถหาอ่านได้ในตำรา การเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูลทั้งสิบห้าท่าน ที่ผู้วิจัยได้นำมาร้อยเรียง สามารถสะท้อนความเป็นตัวตนในการสร้างพลังในตนเองและตอบคำถามงานวิจัยได้อย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่อาจเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูล ทุกชื่อที่ปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นชื่อสมมติที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นแทนทั้งสิ้น โดยมีรายละเอียดพอสังเขปของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 16 คน ดังนี้

1. บอส อายุ 38 ปี ประกอบอาชีพเป็นวิทยากรให้ความรู้มากกว่า 10 ปี บอสอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ภาคใต้ เป็นผู้ที่มิบุคคลคล่องแคล่วมีความเป็นตัวของตัวเองและมีลักษณะของการเป็นผู้นำ บอสเติบโตมาในครอบครัวของข้าราชการตำรวจและแม่เป็น

ครู มีฐานะปานกลาง บอสเป็นเด็กที่มีผลการเรียนดีมาตลอดจึงเลือกเรียนในแผนการเรียน วิทยาศาสตร์- คณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแผนการเรียนที่บอส มองว่าน่าจะสามารถเลือกเข้าเรียนระดับ มหาวิทยาลัยได้หลากหลาย บอสมีประสบการณ์การทำงาน และมีทักษะของการปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี เนื่องจากทำงานพิเศษ และดูแลค่าใช้จ่ายสำหรับตัวเองมาตั้งแต่ยังเรียนในระดับมัธยมศึกษาโดยมักจะใช้เวลาว่างจากการเรียนในแต่ละวันทำงานพิเศษทุกอย่าง เพื่อที่จะไม่ต้องพึ่งพารายได้จากครอบครัวและบอสสามารถหาเลี้ยงตัวเองและส่งตัวเองเรียนจนจบ

บอสเรียนในโรงเรียนประจำจังหวัดตั้งแต่ระดับประถมถึงมัธยมศึกษา ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงโดดเด่นด้านการเรียนและมีผู้เรียนสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้จำนวนมาก ผลการเรียนของบอส อยู่ในระดับต้นๆ ของห้องเรียนมาตลอด ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขาเรียนในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ เกรดเฉลี่ยในแต่ละเทอมในขณะนั้นประมาณ 3.6 - 3.8 บอสชอบทำกิจกรรม ชอบพบปะผู้คนอีกทั้งยังสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียนด้วยกิจกรรมที่คิดขึ้นเองร่วมกับเพื่อนๆและน้องในชมรม ด้วยความที่บอสเป็นเด็กที่ทำงานพิเศษ ที่บางครั้งทำให้ไม่สามารถดูแลจัดการ ตัวเองเกี่ยวกับการแต่งกายให้ถูกระเบียบของโรงเรียน จนหลายครั้งมักจะถูกครูหลายคนว่ากล่าวตักเตือนจนสร้างความรู้สึที่ไม่ดีสำหรับบอส ต่อมาในระดับมหาวิทยาลัยทั้งปริญญาตรีและปริญญาโทบอสได้เรียนในสาขาที่ตั้งใจไว้และประกอบอาชีพวิทยากรให้ความรู้กับองค์กรต่างๆ มีบริษัทเป็นของตัวเอง ที่ให้คำปรึกษาสำหรับองค์กรใหญ่ ๆ มากมายและการประกอบอาชีพนี้ก็เป็นอาชีพที่สร้างความภาคภูมิใจและสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว

2. กุ๊กไก่ อายุ 39 ปี ประกอบอาชีพด้านการสนับสนุนการศึกษาโดยทำหน้าที่เป็นหัวหน้าแผนกของโรงเรียนตะวันออกเฉียงเหนือ กุ๊กไก่เป็นบุตรคนที่ 2 ในบรรดาพี่น้อง 5 คน กุ๊กไก่นสนใจกับการหารายได้ มากกว่าการเรียนหนังสือเนื่องจากรู้สึกเรียนไม่เก่งและไม่ต้องการเป็นภาระของทางบ้าน

กุ๊กไก่เรียนระดับประถมในโรงเรียนประจำตำบลและเรียนระดับมัธยมในโรงเรียนประจำอำเภอผลการเรียนของกุ๊กไก่นั้นตั้งแต่ประถมจนถึงมัธยมจะอยู่ในระดับท้ายๆของห้องเรียนทำให้ถูกพ่อและครูในโรงเรียนพูดเปรียบเทียบกับพี่สาวที่เรียนเก่งและได้ทุนในการเรียนมาตลอด จนทำให้หลายครั้งเธอคิดจะลาออกไม่ยอมไปโรงเรียน กุ๊กไก่ไม่เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และตัดสินใจมาหางานในกรุงเทพฯ และต่อมาเธอได้กลับเข้ามาเรียนระดับ ปวช. สาขาบัญชี และมีผลการเรียนอยู่ในระดับต้น ๆ ของห้องเรียน เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยาลัยจนในที่สุดเธอสามารถเรียนจบระดับปริญญาตรีสาขาบัญชี จากประสบการณ์ของการ

ทำงานที่หลากหลายทำให้เธอสามารถปรับตัวได้กับการทำงานได้เป็นอย่างดีและยังได้รับรางวัลจากความขยันและพัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จในอาชีพและมีรายได้ที่สามารถดูแลตัวเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี

3. โมโม อายุ 36 ปีอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ชนบทภาคอีสาน โมโมเกิดในครอบครัวที่พ่อแม่ทำอาชีพเกษตรกรรมที่มักจะมองว่าครอบครัวของตนเองนั้นด้อยกว่าคนอื่น โมโมจึงถูกอบรม และปลูกฝังให้เจียมเนื้อเจียมตัวและต้องขยันทำงาน พ่อกับแม่เคยคาดหวังให้เรียนแค่อ่านออกเขียนได้ เพียงพอแล้วสำหรับอาชีพชาวนา การได้เรียนต่อในระดับประถมเป็นความพอใจอย่างหนึ่งของโม ในขณะนั้นเขารู้สึกไม่ด้อยกว่าคนอื่น ๆ ผลการเรียนจะไม่เป็นที่พอใจนักสำหรับครูในบางวิชา และมักจะถูกครูตำหนิและพูดว่ากล่าวเกี่ยวกับบุคลิกร่างกายอยู่บ่อยครั้ง ด้วยเหตุนี้การได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยจึงเป็นเรื่องที่ไกลตัวมากแล้วสำหรับโมโม ประสบการณ์ด้านการเรียนโมโมเข้าเรียนระดับประถมในโรงเรียนขนาดเล็กของหมู่บ้าน เมื่อเรียนจบระดับประถมศึกษาโมโมจึงขอร้องพ่อกับแม่ว่า เพื่อเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ครอบครัวไม่เห็นด้วยหากต้องการเรียนมีข้อแม้คือต้องเรียนและสอบเข้าแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์เท่านั้นเพื่อมีโอกาสจะได้งานที่ดีตามความคิดเห็นของครอบครัว โมโมจึงสอบเข้าได้ในโรงเรียนขนาดใหญ่ประจำจังหวัด แต่การเรียนมีค่าใช้จ่าย ในการเดินทางซึ่งโมโมจึงต้องรับจ้างทำงานทุกอย่าง ทั้งตัดหญ้า เ็นของในตลาดและรับจ้างทั่วไปจากคนในหมู่บ้าน ถึงแม้โมโมมีรูปร่างเล็กและเป็นงานที่หนัก โมโมต้องตั้งใจทำงานเพื่อให้ได้ไปเรียน

โมโมประสบความสำเร็จในอาชีพนักวิชาการวิทยาศาสตร์การแพทย์ในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ของรัฐในกรุงเทพฯ ที่โมโมบอกว่าต้องอาศัยความอดทนและความพยายามในการเรียนเป็นอย่างมากอีกทั้งภูมิใจในความสามารถที่ได้ทำงาน และส่งตัวเองเรียนในระดับปริญญาเอกทำให้พ่อและแม่ภาคภูมิใจในตัวโมโม

4. แนทตี้ อายุ 36 ปี เดิบโตและอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร แนทตี้เป็นช่างพุดรูปร่างปราดเปรียว มีบุคลิกที่คล่องแคล่วและมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง เกิดในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะดี ครอบครัวของแนทตี้ทำการค้าและขายส่งสินค้า เธอได้รับการเลี้ยงดูแบบให้กล้าคิดและตัดสินใจด้วยตนเองจึงทำให้กล้าคิดกล้าทำ ซึ่งทำให้แนทตี้ไม่เป็นที่ต้องตา และมองว่าไม่เหมาะสม จนหลายครั้งโดนงวากล่าวตักเตือน ประสบการณ์ด้านการเรียน แนทตี้เรียนในโรงเรียนเอกชนหญิงล้วนขนาดใหญ่ เก่าแก่ และมีชื่อเสียงมายาวนานตั้งแต่ระดับประถมจนถึงระดับมัธยม ผลการเรียนของแนทตี้ อยู่ในระดับปานกลาง แนทตี้มีความชื่นชอบในภาษาอังกฤษ

เป็นพิเศษ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเธอเรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ -คณิตศาสตร์ แขนงที่มีผลการเรียน อยู่ในอันดับท้ายๆของห้อง เมื่อจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เธอจึงเรียนด้านบริหารธุรกิจที่ประเทศแคนาดาเป็นเวลา 2 ปีและกลับมาสอบเข้ามหาวิทยาลัย สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมในมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศและเรียนจบปริญญาตรีด้วยคะแนนเกียรตินิยมอันดับ 1 หลังจากนั้นได้ไปเรียนรู้เกี่ยวกับด้านภาษาและธุรกิจที่ประเทศจีน

ประสบการณ์การประกอบอาชีพ แขนงที่ประกอบธุรกิจหลายอย่าง เช่นบริษัทให้คำปรึกษาด้านธุรกิจขนาดย่อม ร้านอาหารเพื่อสุขภาพ นำเข้าสินค้า ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจขายสินค้าออนไลน์ สิ่งที่เราชอบมากที่สุดคือการเป็นแม่ค้าขายของออนไลน์ซึ่งเธอบอกว่าเป็นอาชีพที่ทำให้เธอมีรายได้มากมาย สามารถแสดงความเป็นตัวตนของเธอ เธอจึงสนุกไปกับอาชีพนี้ และสามารถนำเอาทักษะที่เธอถนัดมาใช้เกิดงานได้

5. เซอริ อายุ 36 ปี นักวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เซอริเกิดในครอบครัวที่มีแม่เลี้ยงเดี่ยวเนื่องจากคุณพ่อและคุณแม่ของเธอแยกทางกันตั้งแต่วัยเด็ก ชีวิตในวัยเรียนไม่ได้รู้สึกขาดหรือขาดสนเนื่องจากแม่ทุ่มเทให้เซอริ ทั้งเรื่องการให้การศึกษาที่ดีที่สุด และการให้ความรักความอบอุ่น ประสบการณ์ในการเรียน เซอริในโรงเรียนเอกชนหญิงล้วน ตั้งแต่เรียนในระดับประถมจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 เซอริมีความชื่นชอบในการเรียนภาษาอังกฤษและมีความสามารถเรียนที่ดีและสามารถสร้างผลงานจากการเข้าร่วมการแข่งขันทักษะทางภาษาอังกฤษ เซอริเป็นเด็กที่เรียบร้อยและอยู่ในวินัยของทางโรงเรียนมาโดยตลอด เซอริเลือกเรียนในแผนการเรียน วิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแผนการเรียนที่เธอไม่ถนัดจึงทำให้ผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เหตุที่เซอริยังเลือกเรียนแผนนี้เพราะมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานด้านวิทยาศาสตร์การอาหาร ทำให้ต้องใช้ความพยายามในการเรียนมากเป็นพิเศษ เซอริจบปริญญาตรีและปริญญาโทสาขา วิทยาศาสตร์การอาหารดังที่ได้ตั้งใจไว้

ประสบการณ์การทำงานเซอริประสบความสำเร็จในอาชีพนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ และได้รับรางวัลมากมายเซอริสามารถใช้ทักษะภาษาที่เธอถนัดประกอบกับความรู้ด้าน วิทยาศาสตร์และประสบการณ์ต่างๆที่ได้เรียนรู้เธอสามารถนำมาโดยตรงกับการทำงานทำให้เธอสามารถสร้างผลงานดีเด่น ต่างๆได้อย่างมากมายและเป็นที่ยอมรับ

6. เจเจ อายุ 36 ปี อาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐที่มีชื่อเสียงอาศัยอยู่ใน กรุงเทพมหานคร ภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัด เจเจเติบโตมาในครอบครัวข้าราชการครู

ประสบการณ์ในวัยเรียน เจเจเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขนาดใหญ่ของรัฐในกรุงเทพมหานคร และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ย้ายตาม ครอบครัวเพื่อกลับภูมิลำเนาเดิมของครอบครัว ทำให้เจเจต้องปรับตัวในด้านวิธีการเรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนใหม่ในโรงเรียนประจำจังหวัด แต่เจเจเป็นเด็กที่มีความเป็นตัวของตัวเองและรู้จักตัวเองเร็ว รู้จักการวางแผนในการเรียนให้กับตนเอง เขาเลือกเรียนแผนการเรียน ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สังคม เพราะความรักความชอบในศาสตร์ด้านนี้ อีกทั้งยังมีทักษะหาความรู้นอกห้องเรียน เช่นไปพิพิธภัณฑ์ หรือศึกษาด้วยตัวเองจากสื่อต่างๆ จนบางครั้งทำให้ถูกมองว่าเป็นคนสนใจแต่เรื่องไร้สาระในสายตาของครู แต่ เจเจ สามารถใช้เรื่องเหล่านั้นมาเชื่อมโยงกับการเรียนจนสามารถจบปริญญาเอกด้านสังคมศาสตร์ตั้งแต่อายุไม่ถึงสามสิบปี

ความสำเร็จของเจเจคือการได้ประกอบอาชีพที่รักคือการเป็นอาจารย์ที่ถ่ายทอดความรู้ เจเจมีตำแหน่งทางวิชาการและมีผลงานด้านการสอนและได้รับรางวัลมากมายมากมาย

7. อิงอิง อายุ 38 ปี นักธุรกิจเกี่ยวกับสิ่งทอ อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ครอบครัวของอิงอิงเปิดบริษัทนำเข้าส่งออกและค้าขายกับต่างประเทศ ประสบการณ์ในวัยเรียนอิงอิงเรียนในโรงเรียนเอกชนหญิงล้วนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย อิงอิงมีบุคลิกคล้ายเด็กผู้ชายและชื่นชอบการเล่นกีฬาและมีทักษะของการเล่นบาสเกตบอลเป็นอย่างดี อิงอิงชื่นชอบการเรียนคณิตศาสตร์ และเธอไม่ชอบเรียนภาษาอังกฤษแต่เธอจำต้องเลือกเรียนในแผนการเรียน ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ อิงอิงสอบเข้ามหาวิทยาลัยของรัฐในสาขาที่เธอไม่ถนัดเมื่อเรียนไปสักพักถึงรู้ว่าไม่ใช่ตัวตนของตนเองอิงอิงจึงลาออกและมาเรียนเรียนด้านบัญชีของมหาวิทยาลัยเอกชน ผลการเรียนอิงอิงได้เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง

อิงอิงประสบความสำเร็จในธุรกิจเสื้อผ้าของตนเองที่มีรายได้ที่ทำได้ทำให้สามารถเปิดบริษัทนำเข้า ส่งออกเป็นของตนเองและเปิดบริษัทตรวจสอบบัญชีจากสาขาที่เรียนมา อีกทั้งยังช่วยทำธุรกิจนำเข้าส่งออกที่เป็นกิจการของครอบครัว

8. จ๊อบ อายุ 35 ปี อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จ๊อบเกิดในครอบครัวที่พ่อรับราชการทหารและเป็นคนกรุงเทพโดยกำเนิดและเป็นลูกชายคนเดียวของบ้านการอบรมเลี้ยงดูของทางบ้านได้ฝึกให้จ๊อบเป็นเด็กที่มีวินัยและมีความเป็นตัวของตัวเองสูงซึ่งทางบ้านไม่ได้บังคับหรือกำหนดว่าต้องเรียนอะไรหรือโตขึ้นต้องประกอบอาชีพอะไรเขาเป็นเด็กที่มีความมั่นใจและมีความมุ่งมั่นในเป้าหมายของตนเอง จึงทำให้เป็นที่จับจ้องและกลายเป็นการจับผิดในบางเวลา

ประสบการณ์ในวัยเรียนจบเรียนในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายผลการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับดีมาก แต่จับเลือกแผนการเรียนคณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษเพราะเห็นเพื่อนของพ่อที่ทำงานเป็นทูตของทหาร จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจและความประทับใจ เมื่อจบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจับสามารถเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยได้หลายแห่ง แต่จับเลือกเรียนรัฐศาสตร์การทูตหลักสูตรนานาชาติในมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีชื่อเสียง และศึกษาต่อปริญญาโทด้านกฎหมายในมหาวิทยาลัยเดียวกัน จับ เมื่อเรียนจบได้หาประสบการณ์จากการท่องเที่ยว หลังจากนั้นจึงกลับมาเข้ามาทำงาน

จับประสบความสำเร็จในการทำงานและรับราชการทหารในกองทัพบกเกี่ยวการต่างประเทศและได้ใช้ความสามารถด้านกฎหมายที่ได้ใช้ความสามารถ และความถนัดด้านการสื่อสาร ด้านภาษา ตามที่ตนได้ตั้งใจไว้

9. โย อายุ 38 ปี อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของรัฐ จบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการศึกษาศึกษาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และมีพื้นเพเดิมเป็นคนภาคใต้ โยเป็นคนร่าเริง อารมณ์ดีมีความมั่นใจในตัวเองสูง กล้าคิด กล้าทำ และมักจะถูกคาดการณ์ว่าเรียนไม่เก่ง เพราะด้วยภาพลักษณ์ ประสบการณ์ในวัยเรียนเธอเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนประจำจังหวัด โย สนใจในภาษาตะวันตก และศาสตร์เกี่ยวกับศิลปะ ทำให้โยเลือกเรียนแผนการเรียนศิลปอังกฤษ-ฝรั่งเศส และมีผลการเรียนอยู่ในอันดับต้นๆ ของระดับชั้น เมื่อจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเธอเข้าเรียนระดับปริญญาตรีคณะนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีชื่อเสียง เรียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับแฟชั่นดีไซน์ด้านการออกแบบตกแต่งในต่างประเทศ

ประสบการณ์การทำงานและอาชีพ โยเริ่มทำงานในสาขาที่เรียนจบปริญญาตรีมา และเรียนต่อระดับปริญญาโทสาขาบริหารธุรกิจ ได้มีโอกาสสอนในสถาบันกวดวิชารู้สึกประทับใจจึงทำให้โย สอนในระดับมหาวิทยาลัย ถึงแม้ว่าไม่ได้จบด้านการศึกษาโดยตรง

10. ใจิก อายุ 41 ปี เป็นลูกครึ่งไทย-ญี่ปุ่น ใจิกเกิดและเติบโตและอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร คุณพ่อทำธุรกิจส่วนตัว คุณแม่เป็นแม่บ้าน ใจิกเป็นลูกชายคนโตและมีน้องสาว 1 คน การอบรมเลี้ยงดูจากคุณพ่อใจิกที่ฝึกให้รู้จักพึ่งพาตนเองมาตั้งแต่เด็ก ประสบการณ์ในวัยเรียนเขาเรียนในระดับประถมและมัธยมในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียง ใจิกเป็นเด็กที่ชอบทำกิจกรรมและมีความสามารถด้านกีฬาบาสเกตบอล ความฝันของใจิก คืออยากเป็นนักกีฬาตัวแทนของสโมสรบาสเกตบอล เขาจึงทุ่มเทให้กับการฝึกซ้อมจึงทำให้ผลการเรียนของใจิกอยู่ในระดับปาน

กลางและไม่ใช่ที่พึงพอใจจากครู โจ๊กเป็นคนที่มีร่าเริง และมีเพื่อนมากมาย เขาเรียนในแผนการเรียนคณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษ และเข้าเรียนปริญญาตรีเกี่ยวกับการบริหารการตลาดในระดับมหาวิทยาลัยเอกชน โจ๊กประกอบอาชีพที่เป็นของตัวเองจึงรู้สึกถูกจริตและชอบในอาชีพนี้

โจ๊กประสบความสำเร็จในธุรกิจขายรถยนต์ที่ขยายกิจการที่มีมูลค่าทางธุรกิจมากมายและเป็นธุรกิจที่เขาบอกว่านอกจากจะมีรายได้ดีแล้วยังสามารถสร้างงานและสร้างโอกาสให้คนอื่นได้อีกด้วย

11. แจง อายุ 38 ปี อาศัยในกรุงเทพมหานครโดยมีพื้นเพเดิมเป็นคนต่างจังหวัด ในภาคอีสานแจงเกิดในครอบครัวที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร พ่อกับแม่แยกทางกัน แจงเป็นลูกคนสุดท้องของพี่น้อง 12 คน ตั้งแต่เธอยังเด็กเธอก็อาศัยอยู่กับแม่และพี่สาวและมีป้าๆ ช่วยกันดูแล แจงเป็นเด็กที่มีความโดดเด่นแต่ไม่ค่อยเรียบร้อยในสายตาผู้ใหญ่ ประสบการณ์ด้านการเรียนของแจงเนื่องจากแม่ส่งพี่ๆ เรียนกันครบทุกคนแม่เริ่มไม่มีเงินส่งเรียน แจงจึงต้องไปอาศัยอยู่กับพี่สาวคนโตที่ทำอาชีพเสริมสวญ ควบคู่กับการเรียน กศน. หลังจากนั้นเธอได้ทุนเป็นเด็กยากจนในการเข้าเรียนต่อ ม.2 ของโรงเรียนประจำเอกชน เมื่อเรียนจบ ม.3 เธอต้องการเข้าเรียนด้านศิลปะเพราะรู้สึกว่ามีมากขึ้นชอบในด้านนี้ แต่แม่ไม่สนับสนุนเพราะต้องใช้ค่าใช้จ่ายในการเรียน ซึ่งทางบ้านไม่สามารถทำให้แจงได้ แต่เธอมีความมุ่งมั่น หาช่องทางด้วยตนเอง ทุ่มเททำงานทุกอย่างเพื่อหาเงินจนได้เข้าเรียนโรงเรียนศิลปะและเรียนจบปริญญาตรีสาขาศิลปะตามที่เธอตั้งใจ

แจงเป็นอาจารย์สอนศิลปะและประสบความสำเร็จในอาชีพที่เธอใฝ่ฝัน แจงรักในอาชีพนี้มากเพราะเป็นอาชีพที่สร้างเด็กและสร้างโอกาส ได้ใช้ความรู้ความสามารถส่งต่อไปให้ผู้เรียนที่รักในงานศิลปะเหมือนกัน

12. เอ๋ อายุ 38 ปี อาศัยและเติบโตในกรุงเทพมหานคร ครอบครัวทำธุรกิจและค้าขาย เอ๋เป็นลูกชายคนเดียว เอ๋จึงมีนิสัยรักครอบครัว ติดพ่อแม่และไม่ชอบขัดใจพ่อแม่ เอ๋เรียนในโรงเรียนมัธยมตอนต้นขนาดใหญ่ ผลการเรียนผลการเรียนอยู่ในระดับดี วิชาที่เรียนแล้วชอบคือภาษาอังกฤษ เอ๋ เลือกเรียนตอนมัธยมศึกษาตอนต้นในแผนการเรียนคณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษ ถึงแม้ว่าจะไม่ถนัดในวิชาคณิตศาสตร์ก็ตามเพราะ พ่อแม่บอกว่าเรียนแล้วจะมีงานทำ จึงทำให้เอ๋ต้องเลือกเรียนแผนการเรียนนี้เป็นสาเหตุให้เอ๋หาทางออกโดยยอมไปเรียนต่อต่างประเทศ เมื่อครอบครัวถามว่าจะไปเรียนหรือไม่ เอ๋จึงตอบตกลงทันทีเพื่อจะแสวงหาสาขาการเรียนที่ตนเองสนใจและ ไกลจากการตัดสินใจของครอบครัว จึงทำให้ระดับ high school เอ๋ จึงได้เรียนในสาขา

การเรียนที่สนใจและ ได้เข้าเรียนระดับปริญญาตรีและปริญญาโทในสาขาที่ตนเองสนใจในต่างประเทศและกลับมาจบปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยเพราะต้องกลับมาดูแลพ่อแม่

ประสบการณ์การทำงาน ได้เป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของรัฐ และประสบความสำเร็จในอาชีพที่ได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับสาขาที่เรียนมาและเป็นที่ปรึกษาในเรื่องการเรียนสำหรับนิสิต

13. นัน อายุ 39 ปี อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร พื้นเพเดิมอยู่ต่างจังหวัดภาคกลาง นันอยู่ในครอบครัวที่มีคุณแม่คุณยายและพี่สาวที่ช่วยดูแลและทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง นันรูปร่างสูงใหญ่ จึงมักเป็นที่สนใจของบุคคลอื่น ประสบการณ์ในวัยเรียนเขาเรียนในโรงเรียนประจำจังหวัดและมีความสนใจที่จะเรียนในสายอาชีพเมื่อจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากถ้าเรียนจบสายอาชีพ เพื่อเข้าสู่การทำงานได้เลย แต่พ่อขอว่าให้เรียนจบสายสามัญที่โรงเรียนประจำจังหวัดก่อน หากเรียนปริญญาตรีจะให้เลือกเรียนเอง เขาเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแผนการเรียน ศิลป์-คำนวณตามค่านิยมของคนทั่วไป ซึ่งในความเป็นจริง นั้นมีความสามารถพิเศษด้านศิลปะและกีฬา และหลังจากจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 พ่อไม่สามารถส่งเรียนในระดับมหาวิทยาลัย นันจึงเลือกเรียนสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมในสถาบันที่มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าและอาศัยทำงานแลกกับการได้ที่พักฟรีจากเพื่อนและทำงานพิเศษไปด้วยในขณะเรียนแต่เมื่อเรียนได้เพียง 1 ปี ก็ต้องออกมาวิทยาลัยนั้น เพราะไม่มีค่าเทอมด้วยการชักชวนของเพื่อนให้ลองสอบเข้ามหาวิทยาลัย ของรัฐเพื่อจะได้ขอทุนและเลือกเรียนในสาขาที่ราคาถูกกว่าเดิมและเป็นสาขาสามารถสอบเข้ารับราชการ นันจึงสอบเข้าคณะศึกษาศาสตร์เพื่อเป็นครู

ประสบการณ์การทำงานเมื่อได้มาประกอบอาชีพเป็นครูทำให้นันสามารถนำเอาความรู้ความสามารถที่ได้เรียนมาใช้กับผู้เรียนและสามารถพัฒนาผู้เรียนได้จนสามารถชี้แนะแนวทางการเรียนให้ผู้เรียนได้ซึ่ง นัน บอกว่านั่นเป็นสิ่งที่เขาภาคภูมิใจ ที่ได้ใช้ความรู้เพื่อช่วยเหลือเด็กอีกหลายๆคนที่ต้องการโอกาส

14. เฟรม อายุ 38 ปีเจ้าของผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพและความงามที่มีมูลค่าทางธุรกิจ เขาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เฟรมเติบโตมาในครอบครัวที่มีฐานะดี เขาได้เรียนในโรงเรียนชั้นนำของประเทศตั้งแต่ระดับประถมจนถึงระดับมัธยมศึกษา ประสบการณ์ในวัยเรียนเฟรมเป็นผู้เรียนที่มีผลการเรียนดีและมีความสามารถและชอบภาษาอังกฤษ เขาเลือกเรียน

แผนการเรียน ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ เฟรมมีบุคลิกที่มีความเป็นตัวของตัวเอง สมัยเรียนมัธยมศึกษาชอบทำกิจกรรมที่ได้แสดงออก ชอบเข้าประกวดเกี่ยวกับการพูดหรือ การแสดงและมักถูกครูในโรงเรียนจับจ้องและไปเรียกตำหนิบ่อยๆ เพราะด้วยบุคลิกที่แสดงออกมากกว่าผู้อื่น ทำให้ครูมักตัดสินว่าไม่เรียบร้อย

เฟรมสอบไปเรียนต่อระดับปริญญาตรีในต่างประเทศและจบด้านกฎหมายและปริญญาโทอีก 2 สาขาในต่างประเทศเช่นกัน เฟรมประสบความสำเร็จในธุรกิจของตนเองซึ่งมูลค่าทางธุรกิจที่มีแนวโน้มที่สูงขึ้น

15. เอก อายุ 41 ปี อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและมีพื้นเพอยู่ต่างจังหวัด พื้นฐานครอบครัวของเอกทำธุรกิจส่วนตัวเกี่ยวกับการเกษตรที่ต่างจังหวัด ในภาคกลางเดิมเขาเป็นคนที่มีบุคลิกคล่องแคล่ว ช่างพูด เอกถูกครอบครัวส่งมาเรียนในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพฯ ด้วยเหตุผลที่ครอบครัวต้องการให้มีสังคมที่ดีมีเครือข่ายธุรกิจในอนาคตตามความเชื่อของครอบครัว เอกเป็นคนมีความสามารถเล่นกีฬาได้หลายชนิด เมื่อเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครอบครัวไม่ได้คาดหวังกับการมีผลการเรียนที่สูง แต่เขายังสอบตกหลายวิชาเพราะติดเพื่อนและชอบเล่นกีฬาบาสเกตบอลกับกลุ่มเพื่อน ทำให้พ่อแม่เรียกไปตำหนิ เอกจึงเปลี่ยนกลุ่มเพื่อนมาเล่นกีฬาฟุตบอล โดยให้เหตุผลว่าเพื่อนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ตั้งใจเรียนและเล่นกีฬาเก่ง ผลการเรียนจึงดีขึ้นมาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เอกเลือกเรียนในแผนการเรียน คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษเพราะเพื่อนๆ ส่วนใหญ่อยู่แผนการเรียนนี้ เอกเข้าเรียนในระดับปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจเพื่อต่อยอดธุรกิจของครอบครัว

ประสบการณ์ด้านการทำงาน หลังจากเรียนจบเขาเริ่มต้นการทำงานในบริษัทเอกชน และภายหลังเอกทำธุรกิจนำเข้าส่งออกสินค้าด้านการเกษตร และอสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่ามากมายและประสบความสำเร็จแม้จะมีอายุน้อย

16. นานา อายุ 40 ปี อาจารย์โรงเรียนขนาดใหญ่เธออาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ครอบครัวของนานา เป็นครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง ภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัดภาคใต้ การเลี้ยงดูของครอบครัวส่งเสริมให้สามารถคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเองจึงทำให้เธอเป็นคนที่กำลังคิดและกล้าแสดงออกประสบการณ์ด้านการเรียน นานาเรียนจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประจำจังหวัด เธอเลือกเรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแผนการเรียนที่คนส่วนใหญ่ใช้เป็นตัวเลือกในการเรียนต่อมัธยมตอนปลาย อีกทั้งนานาได้รับการปลูกฝัง

จากครอบครัวว่า ให้เรียนสายวิทย์ไว้ก่อน จะได้มีโอกาสเลือกเรียนได้หลากหลายคณะ แต่นานารู้ตัวเองมาตลอดว่าไม่ชอบเรียนเรียนสายวิทยาศาสตร์จึงใช้ความอดทนเรียนให้จบและ ได้เกรดที่ดีเพื่อต่อตรงกับครอบครัวว่าเรียนมหาวิทยาลัยและขอเลือกสาขาเอง นานา เข้าเรียนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทในสาขาบริหารธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและ ทำหน้าที่สอนงานด้านธุรกิจของโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพมหานคร

ประสบการณ์การทำงาน นานา ทำงานเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวและประสบความสำเร็จในอาชีพด้านการสอนที่เธอบอกว่าเป็นอาชีพที่เธอสามารถถ่ายทอดความรู้และได้ใช้ความสามารถสร้างสรรค์ผลงานและส่งเสริมผู้เรียนได้ตามที่ผู้เรียนต้องการแบบที่เธอเป็น

เรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 16 คน ในการเข้าถึงประสบการณ์ของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียน สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับรู้ถึงอำนาจความรู้เบื้องหลังที่พยายามสร้างให้ผู้เรียนเป็นไปในแบบที่สังคมคาดหวัง ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนประสบการณ์ดังกล่าวผ่านการเล่าเรื่องราวเมื่อครั้งอดีต การแสดงออกด้วย สีหน้า แววตาและ รับรู้ถึงความรู้สึกที่แสดงออก เห็นถึงการสร้างพลังในตนเองและให้ความหมายของความสำเร็จของแต่ละบุคคล ตามทางเลือกที่หลากหลาย ที่สามารถรู้เท่าทันกับอำนาจการประเมินผล และดำรงอยู่ในสังคมเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายของแต่ละคน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

“ความสำเร็จ” ของผู้ที่เคยถูกตีตราจากอำนาจของความรู้การประเมินผลในโรงเรียนที่ทำให้ความหมายแตกต่างกันของแต่ละบุคคล ที่สะท้อนประสบการณ์เกิดการก่อร่างสร้างตัวตนและต่อรองกับอำนาจของความรู้การประเมินผล สามารถก้าวข้ามอุปสรรคและดำรงตนในพื้นที่ของสถาบันการศึกษาเผยให้เห็นถึงศักยภาพที่เกิดขึ้นในตัวตนหากมองย้อนกลับไปถึงที่มาของความสำเร็จเกิดจากประสบการณ์ที่หลากหลายของแต่ละคน

ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงการรู้เท่าทัน และมีกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจของความรู้จากการประเมินผลการศึกษาในโรงเรียนไทย จนนำมาสู่การสร้างตัวตนที่มีพลังในตนเอง ตระหนักรู้และเห็นศักยภาพของตนเอง ที่ให้ความหมายความสำเร็จในชีวิตตามรูปแบบและความต้องการของตน โดยใช้แนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน (technology of self) ร่วมกับภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) (Schirato & Danaher, 2020) ที่ Foucault ใช้ศึกษาวิธีการของมนุษย์ที่สร้างตัวตนของตนเอง ด้วยร่างกาย ความคิด กำหนดตนเองเป็นตัวตนผู้รู้เท่าทันกับชุดความรู้หรือองค์ประธาน (subjectivity) การวิจัยครั้งนี้เสนอผลการวิจัยไว้ 3 ส่วน ประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1 คือ การให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตและประสบการณ์ของผู้ที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบการศึกษาไทย ส่วนที่ 2 วิพากษ์การรู้เท่าทันและกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลการศึกษาของบุคคลที่ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราขณะอยู่ในระบบการศึกษาไทย ส่วนที่ 3 วิพากษ์การสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จของบุคคลที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลการศึกษาในระบบการศึกษาไทย

ส่วนที่ 1 การให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตและประสบการณ์ของผู้ที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบการศึกษาไทย

ความสำเร็จของผู้ที่เคยถูกตีตราจากอำนาจความรู้ของการประเมินผลในโรงเรียนในระบบที่อำนาจของความรู้การประเมินผลมากำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อควบคุมให้บุคคลเหล่านั้นเชื่อและทำตาม แม้ในระหว่างเรียนจะถูกสั่งสอนโดย ครูผู้ใช้อำนาจของการประเมินจนทำให้ไม่มั่นใจ เกิดความหวาดหวั่นต่อความหมายความสำเร็จ แต่ด้วยเทคโนโลยีแห่งตัวตนที่มีอยู่ของแต่ละคนทำให้พวกเขาซึ่งยังคงยืนหยัดต่อรองกับอำนาจของความรู้นั้น จนสามารถนำเสนอความหมายความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ความสำเร็จด้านการศึกษา 2) ความสำเร็จที่มีอิสระในการประกอบ

อาชีพและประสบการณ์การถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบการศึกษาไทย ประกอบด้วย การถูกตีตราพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านพุทธิพิสัย

1.1 การให้ความหมายความสำเร็จ

ความหมายของความสำเร็จสำหรับบุคคลที่เคยถูกตีตราจากอำนาจความรู้ของการประเมินผลในโรงเรียนในระบบ คือ การยืนหยัดและต่อรองกับกฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนดขึ้นแม้จะต้องเผชิญกับการทำให้ไม่มั่นใจจากผู้ใช้อำนาจการประเมิน แต่พวกเขาใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนในการสร้างพลังในตนเอง และนิยามความสำเร็จใหม่ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความสำเร็จด้านการศึกษา ที่แสดงถึงความรู้และความสามารถที่แท้จริงของพวกเขา และ 2) ความสำเร็จที่มีอิสระในการประกอบอาชีพ ซึ่งหมายถึงการมีเสรีภาพในการเลือกทางเดินชีวิตและอาชีพตามความต้องการของตนเอง โดยไม่ถูกจำกัดด้วยการประเมินผล

1) ความสำเร็จในด้านการศึกษา

ความสำเร็จด้านการศึกษาที่ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่น และมั่นคงกับเป้าหมายในชีวิตของตนเอง แม้ว่าวาทกรรมความรู้กระแสหลักจะพยายามสั่นคลอนตัวตนของพวกเขาให้ดำเนินเส้นทางไปตามการศึกษาก็ตาม แต่วาทกรรมของความรู้กระแสนั้นก็ไม่ได้ทำให้เป้าหมายความสำเร็จของพวกเขาเปลี่ยนไป ผู้ที่เคยมีประสบการณ์การถูกตีตราจากความรู้การประเมินผลเมื่อครั้งในอดีตยังยืนหยัดในความหมายความสำเร็จตามแบบของตน ตามที่ตนเองต้องการ ที่ใช้เพื่อต่อรองกับการประเมินที่แอบแฝงในรูปแบบการจัดการเรียนการสอน แม้บางครั้งอยู่ในภาวะของ “ความจำยอม” ต้องอยู่ภายใต้การเรียนรูปแบบเดียวและยังพยายามสวมอัตลักษณ์ของผู้เรียนที่ดี ตามที่หลักสูตรกำหนด มากกว่าการตอบสนองต่อความสำเร็จตามเป้าหมายที่พวกเขาตั้งไว้ ประกอบด้วย 5 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 คือการได้เรียนตามที่ตนรักและชอบ ประเด็นที่ 2 การเรียนให้สูงที่สุดในระดับที่ตัวเองคาดหวังด้วยวิธีการของตนเอง ประเด็นที่ 3 ชีวิตคือหนทางของการเรียนรู้ไม่สิ้นสุด ประเด็นที่ 4 การได้เลือกเรียนตามที่ตนเองต้องการประกอบอาชีพ และประเด็นที่ 5 สามารถใช้วิชาที่เรียนมาในการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

การได้เรียนตามที่ตนรักและชอบ

วิธีการเข้าถึงความรู้ที่หลากหลายของแต่ละคนล้วนมีวิธีการและแนวทางของการเรียนตามความรักและชื่นชอบที่แตกต่างกันไป ความถนัดหรือความชอบทำให้พวกเขาสามารถเติมเต็มความรู้ในเรื่องที่ต้องการ ที่ได้จากหลายช่องทางหรือหลากหลายวิธีการตามที่

สนใจ ดังที่มีคำกล่าวว่ามนุษย์ทุกคนมีความถนัดที่เยี่ยมยอดด้านใดด้านหนึ่งเป็นของตนเอง แต่ยังมีบางคนที่ไม่สามารถค้นพบความถนัดแบบของตนเอง ต้องอาศัยการลองผิด ลองถูกนับครั้งไม่ถ้วนจนค้นพบตัวเอง ทั้งในการเลือกเรียนและการทำกิจกรรมในชีวิต การได้ทดลองทำสิ่งต่างๆ เพื่อตรวจสอบทบทวนตนเองว่ามีความรู้สึกอย่างไร เช่น ทำแล้วรู้สึกสนุก ทำท่าย เรียนแล้วรู้สึกรักอยากเรียนและค้นคว้าต่อไป ผู้เรียนจึงใช้ความพยายามฝึกฝนและตั้งคำถามกับตนเอง เป็นการตรวจสอบตนเอง รู้จักตนเองและแสวงหาวิธีการเพื่อประสบความสำเร็จ แสดงให้เห็นว่าการแสวงหาความรู้ตามความรักและความชอบในบางเรื่อง ทำให้เกิดวิธีการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมศักยภาพในตนเอง แม้ว่าบางครั้งที่คนในสังคมส่วนใหญ่อาจจะมองว่าเรื่องที่เขารักและชอบเป็นเรื่องไร้สาระก็ตาม การได้เรียนในสิ่งที่รักและชอบจนสามารถนำไปต่อยอดความรู้ความชอบตามวิธีการของตนเองดังนี้

“...ผมใช้ความชอบของผมในบางเรื่อง ซึ่งคนอื่นบอกว่าไร้สาระ แต่ผมสามารถนำข้อมูลไปศึกษาเพิ่มเติมให้รู้สึกซึ่งที่สัมพันธ์กับในวิชาที่ชอบอย่างที่ผมชอบดูการ ประกวดนางงามนานาชาติ เช่นเมื่อนางงามประกาศชื่อประเทศ ผมก็จะไปศึกษาว่าประเทศนี้เป็นอย่างไร ผมสามารถหาความรู้ได้จากสิ่งนี้...” - เจเจ

การได้เรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนถนัด ย่อมเกิดการเรียนรู้แบบเป็นนายแห่งความรู้เปรียบเสมือนการเรียนรู้เพื่อตนเองได้จริง เพื่อที่จะได้เป็นนายแห่งความรู้นั้นผู้เรียนจึงใช้การต่อรองกับความรู้การประเมินผลในการแสวงหาโอกาสและหลุดออกจากการควบคุม การต่อรองจึงเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของบุคคลประสบความสำเร็จ เป็นหลักในการสร้างพลังให้กับตนเองตามความหมายของตน ที่ได้เรียนและใช้ความสามารถในเรื่องที่ตนเองถนัด นำพาตนเองไปสู่ความสำเร็จด้านการเรียนของจนสามารถสร้างความสุขความภาคภูมิใจให้กับตนเอง และใช้กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างแท้จริง ทำให้ผู้เรียนค้นพบตนเองและรู้จักตนเองให้เร็วขึ้น “...รู้ตัวตั้งแต่เด็กว่าชอบอะไรหรือไม่ชอบอะไรและเราก็จะไม่ฝืนตัวเอง..ทำให้เรียนแล้วมีความสุข...” โยกล่าว ดังนั้นความรักและความชอบ เป็นสิ่งที่ช่วยผลักดันตนเองและสร้างพลังในตนเองที่ใช้เพื่อไปสู่ความสำเร็จ แม้อำนาจของความรู้จากระบบการประเมินผลเข้ามาจัดการผู้เรียน สยบยอมด้วยการกำกับการเรียน การใช้ชีวิตในรั้วโรงเรียน การกำหนดตารางเรียนห้องเรียน และเวลาเข้าเรียน อีกทั้งอำนาจของการประเมินผลที่ยังคอยกำกับพฤติกรรมของผู้เรียนจนทำให้บางครั้งการไม่มีโอกาสที่จะเข้าถึงการเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ จนไม่สามารถเติมเต็ม

ศักยภาพของผู้เรียนตามความรักและชอบได้ เท่ากับโรงเรียนในระบบไม่ได้ส่งเสริมศักยภาพที่แท้จริง

การได้เรียนในสิ่งที่ตนรักและชอบช่วยส่งเสริมให้เขาเหล่านั้นพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ สถาบันการศึกษาจึงควรเป็นพื้นที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเลือกในสิ่งที่ถนัดหรือชอบ เพื่อเรียนรู้ว่าสิ่งที่กำลังเรียนอยู่นั้นใช่ตัวตนที่แท้จริงหรือไม่ เมื่อผู้เรียนสำเร็จจากสถาบันการศึกษาออกไปและนำตัวเองสู่โลกของความเป็นจริง ย่อมทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างตัวตนได้เร็วขึ้นและนำความสามารถตามความถนัดของตนเองไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมได้

การเรียนให้สูงที่สุดในระดับที่ตัวเองคาดหวังด้วยวิธีการของตนเอง

เป้าหมายของการเรียนให้สูงที่สุดตามที่ตนเองคาดหวัง แต่ละคนให้ความหมายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และชุดความรู้ที่เคยได้รับการหล่อหลอม จนนำไปสู่การตั้งเป้าหมายของการเรียนให้สูงที่สุดตามความคาดหวัง ดังที่ โมโม กล่าวไว้ว่า “..เห็นรอยยิ้มของพ่อกับแม่ตอนที่ผมได้ใบปริญญา มันอิ่มเอมใจได้ลบความรู้สึกที่เคยโดนดูถูกดูแคลนเมื่อในอดีตของครอบครัว...” แสดงให้เห็นว่า เป้าหมายของการเรียนสูงสุดของโมโม คือการที่ได้เห็นพ่อแม่มีความสุขจากการที่เขาสำเร็จการศึกษาจนได้รับปริญญา ความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ในมุมมองการพัฒนาตนเองเพื่อให้บรรลุตามความต้องการของตนนั้น อีกนำไปใช้พัฒนาสังคม หรือ เรียนเพื่อเพิ่มโอกาสในชีวิต ซึ่งแต่ละคนสะท้อนความหมายของการให้ความสำคัญของการเรียนได้สูงที่สุดตามความต้องการของแต่ละคนแตกต่างกัน โดยวิธีการของการเรียนให้สูงที่สุดย่อมไม่เหมือนกัน แม้ว่าจะไม่ได้ใช้รูปแบบที่ถูกกำหนดไว้ตามความคาดหวังของสังคม ก็ไม่ได้หมายความว่าพวกเขาเหล่านั้นจะต้องล้มเหลวในด้านการเรียน การมีพื้นฐานที่เหมาะสมกับความสามารถและจริตของแต่ละคนที่ทำให้สามารถเรียนได้สูงตามเป้าหมายความสำเร็จที่ตนเองตั้งไว้ ดัง กูกักโกเล่าเรื่องราวด้วยน้ำเสียงที่รับรู้ได้ถึงความรู้สึกภูมิใจในตัวเองที่สามารถเรียนจบปริญญาตรีด้านบัญชี จนมีงานทำตามที่ตนเองคาดหวัง “...มีคนเคยดูถูกว่าเราไม่มีทางได้ปริญญาด้านบัญชี แค่ว่าเราไม่เก่งเลขแต่จริงที่เรียนได้เพราะเราเป็นคนละเอียด ไม่ใช่เพราะบวกเลขเก่ง..พอเราเรียนเราได้เกียรติอันนับสองเลยนะ...”

การศึกษาศึกษาที่สูงที่สุดสำหรับบางคนทำเพียงเพื่อให้ความรู้สึกว่าได้พิสูจน์ตัวเองว่าเรามีความสามารถแม้ว่าจะถูกบั่นทอนจากคนรอบข้าง แต่ตัวเขาก็มุ่งมั่นเพื่อที่จะไปสู่ความสำเร็จด้านการเรียน และได้รับรู้ว่าตัวเรานั้นไม่ได้ด้อยความสามารถ ดังที่ เจเจ เล่าว่า “...ได้เรียนจนจบปริญญาเอกและเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยตั้งแต่อายุยังน้อย ภูมิใจในตัวเองมาก

ได้ทำตามฝันเมื่อได้เรียนรู้สักทำท่ายกับตัวเองและถึงรู้ว่าไม่มีอะไรที่เราทำไม่ได้หรือเกินความสามารถของเรา....” สะท้อนให้เห็นว่าเป้าหมายของความสำเร็จของพวกเขายังคงชัดเจนเสมอและเขาเหล่านั้นก็มุ่งไปสู่เป้าหมายด้วยวิธีการของตนเอง

ดังนั้น คุณค่าของตนเองคือการไม่นำตัวเองไปเปรียบเทียบกับหรือแข่งขันกับคนอื่น เพราะพวกเขารู้ถึงขีดความสามารถของตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ด้วยการประเมินตนเองทั้งจุดเด่นและจุดด้อย ทั้งความรู้สึกและความคิดที่มีต่อตนเอง เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิดเกี่ยวกับตนเองและการแสดงออก ซึ่งมุมมองของการรู้จักและเห็นศักยภาพในตนเองแท้ที่จริง รับรู้ว่าตนยังมี การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่สูงสุดตามความหมายของผู้เรียนที่ว่าสะท้อนให้เห็นว่านั่นเป็นเสมือน *ผ้ายันต์* ที่คอยป้องกันให้เป้าหมายนั้นยังดำรงอยู่กับตัวตนของเขา นั่นแสดงให้เห็นถึงการมีเทคโนโลยีแห่งตัวตน ที่รู้จักสำรวจตรวจตราตนเอง และสะท้อนย้อนคิดกับความรู้ที่เข้ามาสัมผัสคลอนเป้าหมาย

ชีวิตคือการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด

ความสำเร็จด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ไม่ได้จำกัดเพียงแค่การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ความหมายของพวกเขาคือชีวิตได้มีโอกาสเรียนรู้ในสิ่งที่ใคร่รู้อย่างไม่สิ้นสุด ถึงการเรียนรู้ในวิถีชีวิตด้วยตนเอง เช่น การค้นหาคำตอบหรือสิ่งที่อยากรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ได้มีเฉพาะในตำรา รวมไปถึงการทบทวนตนเองและการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการอยู่เสมอ จนสามารถสร้างวิธีการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้การมองภาพอนาคตของความสำเร็จนั้นชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป้าหมายเกี่ยวกับการเรียนด้วยตนเองแบบไม่สิ้นสุดได้สร้างโอกาสให้กับตนเองแล้วนั้นจะทำให้เรื่องที่ยากรู้ น่าสนใจมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา โดยไม่ได้มีครูมาจัดการหรือสั่งให้ทำตาม สามารถและหาแนวทางของตัวเองเพื่อมุ่งเรียนในสิ่งสนใจ ด้วยการพัฒนาแสวงหาความรู้และใช้ความคิดของตนเองในการกำกับเพื่อที่ให้ตนเองไม่ได้ใส่ใจกับบางสิ่งที่พยายามเข้ามาอุดรั้งความมุ่งมั่น เช่นเดียวกับ เฟรม ที่เขาเลือกเรียนแผนการเรียน ศิลป์คำนวณ เพราะเขานำการเรียนรู้จากวิถีชีวิตประจำวัน และกิจการของครอบครัวมาสร้างวิธีการเข้าถึงความรู้ แม้ว่าจะถูกเปรียบเทียบจากคนอื่นก็ตาม แต่เขามีความรู้สึกว่าการเรียนรู้จากวิถีชีวิตสามารถนำมาปรับใช้ เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ซึ่งนับเป็นความสำเร็จด้านการเรียนแบบหนึ่งได้เช่นกัน จนนำไปต่อยอดสู่ความสำเร็จในใบปริญญา

“..ผมว่าผมใช้ทักษะการเรียนรู้จากกิจการที่บ้าน ทำให้ผม จบปริญญาตรีและได้ปริญญาโท 2 ใบ แล้วก็ต่อป.เอก เลย เดี่ยวนี้ผมก็ยังอยากเรียนรู้อยู่ เรียนที่ไหนก็ได้เพราะมีอะไรให้เรียนรู้อีกเยอะ..เพื่อพัฒนาตนเองไปเรื่อย ๆ...” เพรม

ดังนั้นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบางคนที่เป็นการสร้างโอกาสให้กับอาชีพและนำความสุขให้กับคนใกล้ชิด ที่เกิดจากการเห็นบุคคลใกล้ชิดได้รับความสุขทำให้เห็นถึงความพยายามของการเรียนรู้ที่นำสู่ความสำเร็จ เช่นที่บอสเล่าถึงการเรียนรู้และการทำงานของเขา “...ผมทำงานและเรียนรู้ว่ารายได้ของเราจะเพิ่มมากขึ้นถ้าเรามีประสบการณ์และรู้เกี่ยวกับงานที่กำลังทำเลยตัดสินใจเรียนต่อ หาความรู้เพิ่มตามคอร์สที่เกี่ยวข้องตามสายงาน...” สะท้อนให้เห็นว่าการสร้างสมประสบการณ์จากการเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง นำไปสู่ความคิดการต่อยอดความรู้ที่พัฒนาตนเองในการประกอบอาชีพ

ความต้องการเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่งที่เกิดขึ้นจากตนเองกล่าวได้เป็น “ชีวิตคือการเรียนรู้” ที่ในทุกประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกช่วงชีวิต ที่เกิดจากการที่เราต้องรู้ให้รอบรู้ให้ลึกและเรียนรู้ให้มากขึ้น แม้ไม่ได้เรียนรู้เพียงตามระบบของการเรียนตามค่านิยมที่สังคมคาดหวัง แต่ก็สามารถสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและเกิดกับตน การเรียนรู้ที่แท้จริงในระบบการศึกษาควรมีไว้เพื่อเรียนรู้ตามสิ่งที่ถนัดเพื่อตัวตนของผู้เรียนระบบของโรงเรียนและไม่ควรมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อตอบสนองต่อมาตรฐานในการผลิตผู้เรียนตามความต้องการของผู้ใหญ่เท่านั้น

การได้เลือกเรียนตามที่ตนเองต้องการประกอบอาชีพ

ผู้เรียนเขามี “ธง” ของการมีอาชีพในใจไว้ก่อนการเลือกเรียนตามที่ต้องการ แม้ว่าจะถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดต่าง ๆ มากมายในโรงเรียน ความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพในอนาคตของแต่ละคน ที่มีความสนใจและมีความถนัด เหมาะสมกับตัวเอง การได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตัวเองและเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการ ย่อมสามารถพัฒนาต่อไปเพื่อต่อยอดความสำเร็จให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การเลือกศาสตร์ในการเรียนที่เหมาะสมด้วยตนเองแม้ว่าบางครั้งต้องต่อรองกับความรู้ในระบบโรงเรียน แต่พวกเขายังยืนยันในเป้าหมายการทำงานในอนาคต “..การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์เพราะผมต้องการเรียนด้านจิตวิทยา ยิ่งพอได้ศึกษาด้านนี้จริงจังมันตรงกับงานที่ผมต้องการทำ...” จากคำกล่าวของบอส ได้แสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจเลือกเรียนย่อมมีผลกระทบที่ยิ่งใหญ่ต่อชีวิตในอนาคต และสร้าง

ความภาคภูมิใจที่ได้ตัดสินใจเลือกเพื่อเป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจนเป็นเพราะเขารู้จักว่าในอนาคตต้องการทำอะไร สะท้อนถึงผลสำเร็จของตนเองนั้นได้รับรู้ศักยภาพของตัวเอง

“...หนูใฝ่ฝันอยากจะเป็นครูเพราะเคยประทับใจครูท่านหนึ่งเคยสอน
ประสบการณ์ใน การใช้ชีวิตและสอนให้เราได้รับความรู้ที่ไม่มีในตำรา..หนูจึง
อยากเป็นครูอย่างที่ครูเขาเป็น น่าจะทำให้หนูภูมิใจในความเป็นครู” โย

การประกอบอาชีพที่ตรงตามที่ได้เรียนมาถือเป็นอีกหนึ่งความสำเร็จที่พวกเขาเลือกสรร ย่อมต้องใช้การไตร่ตรองและมั่นใจในสิ่งที่ตนได้เลือก แม้ว่าสังคมอาจไม่ได้เห็นดีเห็นงาม แต่เป้าหมายเพื่อการประกอบอาชีพตามที่ตนได้เรียนนั้นยังชัดเจนเช่นเดียวกับ เฟรม ที่เล่าว่า “...ได้ทำงานตามที่ตัวเองรักและตั้งใจไว้ตั้งแต่เด็กๆ มีความสุขใจ อิ่มเอมใจที่ได้ใช้ความรู้ถ่ายทอดให้คนอื่น ...” จากตัวอย่างของเฟรมสะท้อนว่าความพอใจกับความสำเร็จที่เกิดจากการได้ประกอบอาชีพที่ตนเองตั้งใจไว้ สร้างความรู้สึกที่ไม่สูญเปล่า พลังในตนเองที่มุ่งมั่นในการเรียนเพื่อประกอบอาชีพและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เป็นพื้นฐานที่ดีในการสร้างความสำเร็จ พวกเขายังแสวงหาโอกาสในการเรียน เพื่อสร้างความสำเร็จในอาชีพที่ใฝ่ฝันตามความถนัดของตนเอง ความหมายความสำเร็จจึงไม่ใช่สิ่งที่สะท้อนเพื่อเป้าหมายที่สูงสุดเพียงเป้าหมายเดียว แต่เป็นความมั่นคงในตนเองเพื่อที่จะไปสู่เป้าหมายและความปรารถนาของตนเอง การเรียนรู้ที่จะต่อสู้เพื่อผลสำเร็จของตนเองนั้นเป็นการรับรู้ถึงคุณค่าของตนเอง ที่บุคคลสามารถประเมินตนเอง รับรู้ได้ถึง การยอมรับจากตนเองและบุคคลอื่น

สามารถใช้วิชาที่เรียนมาในการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

“เมื่อเราอ้อม เราจะช่วยคนอื่นได้ เมื่อเราไม่อ้อมเราจะช่วยคนอื่นได้
อย่างไร สิ่งหนึ่งที่รู้สึกดีคือการได้เรียนและนำความรู้จากการทำงานของผม
วันนี้มีส่วนช่วยเหลือคนอื่นได้เยอะมาก ” บอส

ความสุขจากการเป็นผู้ให้ เกิดขึ้นจากความสำเร็จที่มาจากการเรียนรู้ ในการประกอบอาชีพของตน ที่สามารถแบ่งปันให้กับสังคม แม้ว่าบางคนเริ่มต้นความสำเร็จจากการลองผิดลองถูก แต่สิ่งเหล่านั้นกลับเป็นประสบการณ์ และเป็นแนวทางที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพตามแนวทางของตน ความสำเร็จที่เกิดจากการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ และ

แบ่งปันดังเช่น แนนตี เธอไม่ได้มีความรู้หรือเรียนมาด้านการสอนแต่เธอยังสามารถถ่ายทอดความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในการประกอบอาชีพให้กับแม่ค้าออนไลน์มือใหม่ในช่วง โควิด -19 “...พื้นฐานของการเป็นแม่ค้าออนไลน์ที่ดี เราต้องรู้กลุ่มเป้าหมายของลูกค้าและต้องไม่อายที่จะขายของ และเราให้คำปรึกษากับแม่ค้าหน้าใหม่ เราใช้ประสบการณ์ที่มีช่วยสอนและเขาสามารถทำยอดขายได้...” แนนตี

การศึกษาที่นำไปสู่การประกอบที่ทำได้สังคมอย่างที่บริษัทของ บอส ที่เขาได้ทำเป็นประจำคือการให้ความรู้ อบรม ครูและผู้เรียน ให้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เป็นการอบรมเกี่ยวกับ การรู้จักตนเองและการเลือกอาชีพตามความถนัดหรือเป็นเรื่องที่พวกเขาสนใจเป็นพิเศษ “... โรงเรียน แจ่มกว่าต้องการอบรมให้กับผู้เรียน ผมดีใจมากครับ ไม่เคยคิดค่าใช้จ่ายเลย ทำแล้วมีความสุข...” แสดงให้เห็นว่าเขาความสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนจนนำไปสู่การประกอบอาชีพและสร้างประโยชน์ให้กับสังคม แม้ว่าก่อนหน้านี้เขาจะเคยถูกตีตราจากระบบการประเมินผลก็ตาม แต่ไม่ได้ทำให้ความปรารถนาของเขาสูญหายไปแต่เขากลับนำเอาความสามารถที่แตกต่างนั้นนำมาสร้างความสำเร็จในอาชีพ ทำได้ดีเมื่อรู้สึกเต็มเต็มให้กับตนเองและมีความสุขกับสิ่งนั้นแล้ว การได้แบ่งปันและถ่ายทอดความรู้ความสามารถทำให้มีพลังในการทำงาน สะท้อนเรื่องราวเกี่ยวกับความสำเร็จที่สร้างประโยชน์ให้กับสังคม

ความสามารถและ ทักษะที่สั่งสมมาจากประสบการณ์มีพื้นฐานมาจากความชอบช่วยเหลือสังคม ถึงแม้บางช่วงขณะเวลาจะต้องต่อสู้กับความรู้การประเมินที่มากกระทบกระเทือนแต่ความมุ่งมั่นและเป้าหมายที่ชัดเจนจึงไม่ได้สยบยอมต่ออำนาจความรู้นั้น และเขาเหล่านั้นยังเรียนรู้เพื่อนำมาส่งเสริมในอาชีพของตนเองอีกทั้งการนำความรู้และประสบการณ์นั้นที่ได้รับไปช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้สร้างความสุขและความอิ่มเอมใจ ตลอดระยะเวลาที่สร้างสรรคงานตามแนวทางอาชีพ ความรู้และประสบการณ์ของการทำงานในอาชีพทำให้สามารถมองเห็นถึงปัญหาของการถูกตีตราจากบุคคลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนที่อยู่รายล้อมจนทำให้เกิดความคิดกับตนเอง ว่าเราจะมีความสุขเพียงใดหากได้นำประสบการณ์การทำงานที่ช่วยให้คนอื่นประสบความสำเร็จเหมือนตนเอง ดังที่โยกกล่าวว่า “...ได้เอาความรู้และวิธีการเรียนตอนเป็นผู้เรียนมาใช้ในอาชีพอาจารย์เป็นอาชีพที่เรารักและตั้งเป้าหมายไว้ตั้งแต่แรกพอได้มาทำอาชีพนี้เลยอยากแบ่งปันให้กับสังคม ...” แสดงให้เห็นว่าศักยภาพของตนเองมีประโยชน์ต่อสังคมแม้ว่าเขาเหล่านั้น เคยเป็นผู้เรียนที่ถูกตีตราจากการประเมินและมีอำนาจบางอย่างมาลดทอนคุณค่าเมื่อครั้งยังอยู่ในระบบการศึกษา พวกเขาได้เล้าอย่างความภาคภูมิใจว่า นำสิ่งที่ตนเรียนรู้และประสบความสำเร็จมาสร้างประโยชน์ต่อสังคม สร้างสรรค์สิ่งดีและต้องการแบ่งปัน เป็นการเติม

เต็มความสุขให้กับตนเองที่ยังสร้างประโยชน์ และมีคุณค่าต่อคนอื่น ๆ ด้วยการนำความรู้ความสามารถ จากที่เคยสั่งสมจากการเรียนรู้ในชีวิต ช่วยส่งเสริมให้ผู้อื่นได้มีโอกาสในชีวิต

2) มีความสำเร็จที่มีอิสระในการประกอบอาชีพตามที่ตนปรารถนา

การมีอาชีพที่สร้างรายได้ตามที่ปรารถนาทำให้เกิดความหมายของความสำเร็จในอาชีพและการมีรายได้ของแต่ละบุคคลทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับหลากหลายปัจจัยของแต่ละคนว่ามีความมุ่งมั่น ความพยายามและวางแผนการทำงานในการกำหนดเป้าหมายของตนอย่างไร นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายที่เหมาะสมและสร้างสมดุลของชีวิตของครอบครัวพร้อมเรียนรู้ที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองเพื่อเป้าหมายของตน

การเป็นเจ้านายตัวเอง

การเป็นเจ้านายตัวเองได้สะท้อนถึงความเป็นอิสระที่สามารถกำกับตนเอง เพื่อสร้างความสำเร็จในอาชีพที่ตนรักและสามารถจัดการดูแลได้ด้วยตนเอง อาชีพที่สร้างขึ้นมามีด้วยตนเองย่อมมอบความภาคภูมิใจให้ตนเอง และใช้ความรู้ความสามารถทั้งพลังกาย ความกล้า อีกทั้งต้องมีวินัยในตนเอง รวมถึงพลังใจที่เข้มแข็งเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา ในมุมมองของการประสบความสำเร็จโดยทั่วไปที่มักจะตัดสินความสำเร็จจากความเติบโตของธุรกิจ หรือผลประกอบการและกำไร ภายใต้แนวคิดของทุนนิยม แต่การเป็นเจ้านายตัวเองสำหรับบางคนได้ให้ความหมายแตกต่างออกไป คือ ได้ทำในสิ่งที่ต้องการทำหรือประกอบอาชีพที่สามารถทำด้วยตนเองตามที่ปรารถนา ดังตัวอย่างของ ใจึก ได้เล่าถึงอาชีพของเขาย่างภาคภูมิใจว่า “...ผมดีใจที่ได้มีร้านเป็นของตัวเอง ผมมีวิธีการที่จะเพิ่มยอดขายของกิจการของผม และอีกอย่างมีอิสระในการบริหารในรูปแบบของผม...” สะท้อนให้เห็นว่า การเป็นเจ้านายตัวเองที่สามารถสร้างความสำเร็จตามที่ตนต้องการและพึงพอใจและมีอิสระในการจัดการตัวเอง ได้ นั่นคือความสำเร็จในรูปแบบหนึ่ง

การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงสามารถนำมาใช้ได้ในอาชีพเพื่อส่งเสริมการเป็นเจ้านายตนเอง เรียนรู้ถูก รู้ผิด และรู้จักการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ต่างกันออกไป ความสามารถที่เกิดขึ้นด้วยตนเองที่ประสบความสำเร็จตามความหมายของตนเองในทุกความสำเร็จ บางครั้งก็ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวเองเพียงลำพังแต่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานและการสั่งสมประสบการณ์การลองผิดลองถูกจากบุคคลรอบ ๆ ข้าง ก็ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จเหล่านั้นเช่นกัน ความล้มเหลวในอดีตที่ได้ใช้ความคิดและกำลังใจจากบุคคลรอบข้างและความรู้จักตัวเองสามารถสร้างและเรียนรู้วิธีการดำเนินธุรกิจและเรียนรู้ที่จะอดทน ขยัน มี

ระเบียบวินัย ที่เกิดจากการเรียนรู้เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ อีกทั้งการมีเครือข่ายที่ดีที่เกิดจากประสบการณ์นอกห้องเรียนและการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง “...ผมเริ่มทำธุรกิจจากการไม่มีประสบการณ์และไม่รู้ในพื้นฐานของงานผมก็ได้เรียนรู้โลกของความจริงด้านนี้จากการขาดทุน จนในที่สุด ผมก็นำประสบการณ์นั้นมาเริ่มต้นใหม่ อย่างรอบคอบ ซึ่งได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนๆ ในแวดวงงานเดียวกัน ที่คอยสนับสนุน ให้คำปรึกษา และกำลังใจ..ซึ่งทั้งหมดนี้ผมขอบคุณคนเหล่านั้น..” เอก

ความรู้บางอย่างที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมทำให้บุคคลคนนั้นได้เรียนรู้การใช้ชีวิต รู้จักการให้และการรับซึ่งบางครั้งก็ไม่สามารถหาได้จากในตำราแต่สามารถหาได้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ดี สิ่งเหล่านี้ช่วยส่งเสริมและสร้างแนวทางในการต่อยอดอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ที่ทำให้ดูแลตนเองและคนอื่นในอนาคต ทำให้เกิดความมีอิสระทางการเงินที่สร้างความสุขให้กับตัวเองและครอบครัว สามารถนำความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ช่วยเหลือผู้อื่น นอกจากนี้การแสวงหาความรู้เพื่อเพิ่มพูนทักษะในการทำงาน ส่งเสริมธุรกิจ ในวิถีทางของการทำงาน ย่อมมีอุปสรรคและไสวยาม แต่การได้มี “อิสระ” ที่เกิดจากการที่สามารถตัดสินใจและดำเนินธุรกิจได้โดยความสามารถ ได้บริหารจัดการธุรกิจหรือการทำงานต่างๆ ย่อมสร้างความสุข ความภาคภูมิใจที่สามารถได้ทำในสิ่งที่รัก สร้างสรรค์งาน สร้างความสุขให้และตนเองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังได้นำเอาประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้จากการทำงานของตนไปถ่ายทอดความรู้ให้กับคนอื่น ๆ ได้

สร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเป็นเจ้านายตัวเอง

กระบวนการสร้างความคิดที่ต้องการเป็น“เจ้านายตัวเอง” แสดงให้เห็นถึงความต้องการที่สามารถบริหารหรือจัดการระบบระเบียบ ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง หรือเรียกอีกอย่างว่า ต้องการเป็นเจ้านายตัวเอง ไม่ต้องการอยู่ภายใต้อำนาจของบุคคลอื่น และเลือกอยู่กับสังคมที่ตนต้องการ สามารถบริหารจัดการที่จะพัฒนางานของตนได้อย่างมีอิสระ ต่างกับความเชื่อของคนในสังคมที่มุ่งหวังในการประกอบอาชีพ จบการศึกษาได้ทำงานให้กับองค์กรที่มั่นคง เงินเดือนสูง งานไม่หนักและได้ค่าเป็นหัวหน้งาน แต่เมื่อลองเข้าสู่สถานการณ์ที่จริงกลับไม่ได้เป็นไปตามที่ตนตั้งใจไว้ การทำงานประจำทั่วไปที่ต้องทำไม่ต่างกับกิจวัตรประจำวัน (routine) และยังต้องมีระเบียบ มีกฎเกณฑ์มากมายที่สร้างความกดดันและหลายคนต้องการหลุดจากกรอบของวินัยเหล่านั้น ดังที่ เอก เคยลองเป็นพนักงานประจำของบริษัทแห่งหนึ่งที่ถูกกำหนดด้วยกรอบของพนักงานประจำที่กำหนดยอดการขาย ยอดการฝาก “ทำงานในบริษัทตอนนั้นมันเหนื่อยและน่าเบื่อมาก ต้องหาลูกค้า โดนกดดันสภาวะและต้องทำยอดให้ได้ตามเป้า ผมมองภาพอนาคตไม่

เจอเหมือนทำงานหาเงินให้คนอื่น..แต่ผมก็ไม่เคยทิ้งความฝันพอได้มาทำงานของตัวเองได้จัดการด้วยวิธีการแบบที่ตัวเองต้องการ แม้จะล้มลุกคลุกคลาน ผมก็ผ่านพ้นมาได้จนประสบความสำเร็จ..ตอนนี้ผมพินแล้วครับ.... ” เอก

ความเบื่อหน่ายกับรูปแบบการทำงานในองค์กรที่ต้องรอคำสั่งและทำงานแบบเดิม ๆ ซ้ำ ๆ กัน ในตลอดระยะเวลาผ่านไป 5 ปีของเอกกับอาชีพลูกจ้างที่เขาบอกว่ามองไม่เห็นความสำเร็จจึงทำให้เอกตัดสินใจที่ออกมาสร้างธุรกิจด้วยตนเองซึ่งในครั้งนั้นได้สร้างประสบการณ์ที่ไม่ค่อยสู้ดีนัก แต่นั่นก็ไม่ได้ทำให้เขาล้มเลิกที่จะสร้างธุรกิจขึ้นมาใหม่โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ความล้มเหลวจากความไม่รู้และความไว้วางใจในคนอื่นมากเกินไป ความรู้เหล่านี้ทำให้เอกเข้มแข็ง ซึ่งนั่นก็หมายความว่าเราได้มาซึ่งเจ้าของธุรกิจย่อมไม่ใช่สิ่งที่ง่ายเลย

สำหรับบางคนประสบการณ์ของการทำงานประจำที่ต้องกลักรับเงินเดือน ทำ ถึงแม้ว่าจะน่าเบื่อแต่แฝงด้วยเป้าหมายที่ชัดเจนคือเพื่อฝึกฝนเก็บเกี่ยวความรู้จากการทำงาน เพื่ออนาคตของการเป็นเจ้าของธุรกิจและความเป็นอิสระ ดังเช่น โจ๊ก ตลอดระยะเวลาที่ทำงานประจำเป็นเซลล์ขายรถยนต์ โจ๊กใช้เวลาที่เก็บเกี่ยวประสบการณ์ของการทำงานที่หลากหลายตำแหน่งเพื่อเก็บเกี่ยวความรู้และทักษะไปสร้างอาชีพของเขา

“....ตอนทำงานชีวิตมันก็ซ้ำๆ ไม่แตกต่างกันในแต่ละวันแต่ผมมีเป้าหมายที่ชัดเจนมาก ว่าผมจะต้องเปิดร้านขายรถของตัวเองให้ได้ ตลอดการเป็นลูกจ้างผมจึงพยายามศึกษาเรียนรู้งานในทุกๆ ฝ่ายให้ได้มากที่สุด....”
โจ๊ก

การเป็นนายตนเองประสบความสำเร็จเกิดขึ้นจากการที่ต้องนำตนเองเข้าสู่พื้นที่ของความรู้ที่เราต้องการ รวมถึงการหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ซึ่งความรู้ในที่นี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากความรู้ในระบบการศึกษา แต่เป็นความรู้เฉพาะด้านที่เราใส่ใจและสนใจ เรียนรู้กฎเกณฑ์และกติกาต่างๆ ของสังคมซึ่งหากนิ่งเฉยย่อมไม่เกิดการพัฒนา

ความสำเร็จด้านความสามารถเลี้ยงตนเองและคนที่รัก

การให้ความหมายของคำว่าเรามี “รายได้ที่มากพอ” ของแต่ละคนต่างกันและสิ่งสำคัญคือรายได้นั้นย่อมต้องสัมพันธ์กับอาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่และเชื่อมโยงสัมพันธ์ไปถึงการศึกษา สังคม เศรษฐกิจในช่วงเวลานั้นๆ รวมถึงค่านิยมส่วนตัวของแต่ละคนที่เกิดจากรายได้หรือผลตอบแทนจากการทำงานหรือการประกอบอาชีพที่เป็นความสุขทางอ้อม ความ

พึงพอใจและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับหลายคน แต่ความสุขทางตรงคือความภูมิใจที่ได้เป็นผู้ที่สร้างความสุขให้กับคนที่รัก ดังนั้นความพึงพอใจของรายได้จึงเกิดจากความพึงพอใจของตนเองเป็นพื้นฐาน ในการใช้ชีวิต ประสบการณ์ในอดีตมีอิทธิพลต่อการพอใจในรายได้ของตน เช่น โมโมที่เล่าถึงอดีตเมื่อตนเองยังอยู่ในวัยเรียนที่พบเห็นภาพของการทำงานหนักของพ่อและแม่ รายได้ของครอบครัวในขณะนั้นเกิดจากการขายข้าวในแต่ละปี ฐานะทางครอบครัวที่ยากจน ครอบครัวมีเงินจากการทำนาที่ต้องเอาไปใช้หนี้ และเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนเกิดคำตอบกับตัวเองว่าอยากมีบ้านที่หลังใหญ่ อยากมีเงินเดือนเพื่อครอบครัวจะได้สบาย “...ตอนที่ยังเด็กคิดแค่นั้นจริงๆ อยากมีเงินเดือนให้พ่อกับแม่เขาจะได้สบาย ตอนนี้ผมก็ทำได้จริงๆ มีความสุขกับชีวิตมาก..” โมโม ความคิดในอดีตที่เคยถูกสร้างประสบการณ์ สะท้อนการสร้างเป้าหมายความเชื่อของโมโมว่า รายได้สำหรับเขาแค่เพียงพอให้พ่อแม่มีเงินใช้ไม่ขัดสนไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน ไม่ต้องทำงานหนัก

สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ที่ทำให้เกิดความคิดสร้างรายได้จากอาชีพ “..ตอนเด็กๆ ผมรับรู้เกี่ยวกับว่าแม่ไม่ค่อยมีเงินแม่ต้องเลี้ยงลูกสองคนต้องยืมคนนู่น คนนี้ ผมไม่ได้คาดหวังว่าจะต้องมีเงินเป็นหลายล้านแต่มีเพียงพอที่จะดูแลตัวเองและให้แม่สบาย...” จากที่บอกละท้อนความพยายามหารายได้เลี้ยงตัวเองเพื่อไม่ให้ภาระของครอบครัว มีส่วนสำคัญสำหรับการพัฒนาตนเองของการมีรายได้ที่เกิดจากอาชีพ การกำหนดความต้องการของรายได้ที่มากพอนั้นเป็นความสุขของครอบครัว การมีสิ่งของอำนวยความสะดวก และมีมากกว่าความต้องการพื้นฐาน เพราะต้องการเติมเต็มความสุขให้กับคนที่รัก เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่สำหรับแนทตี้ เธอมองว่ารายได้จากการประกอบอาชีพของเธอประเมินแล้วว่า ทุกครั้งที่มีการทำงานต้องสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ เธอจึงมีการวางแผนเป้าหมายของรายได้ในแต่ละครั้ง แนทตี้ เติบโตมาจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพค้าขายจึงมีพื้นฐานของการขาย การหารายได้เป็นอย่างดีดังนั้นช่องทางอาชีพของเธอจึงเหมือนกับว่าถูกกำหนดมาเพื่อตัวของเธอ “...สำหรับตัวเองรายได้ตอนนี้การไลฟ์ขายของมันมีต้นทุนมีกำไร แต่ละวันหนูตั้งเป้าของรายได้ไว้เสมอ การไลฟ์แต่ละวัน มีเงินเข้ามาทุกวันไม่ต่ำกว่า 6 หลัก เหนื่อยเหมือนกันแต่ก็มีความสุข สนุกดีค่ะ...” แนทตี้ การกำหนดเป้าหมายของการมีรายได้สูงต้องวางแผนไว้ในการทำงาน การทำอาชีพ เพื่อเป็นเครื่องชี้ทิศทางความสำเร็จด้านความหมายในการเลี้ยงตัวเองและครอบครัว เป้าหมายที่กำหนดมีทั้งระยะสั้น และเป้าหมายในระยะยาว การกำหนดแบบแผนที่ต้องกำกับตนเอง หรือแม้แต่ต้องสร้างเพื่อกำกับการทำงานของตน

ความมั่นคงในชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นความปรารถนาของหลายคน เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความสุขความพอใจและความสงบสุขในชีวิต เป็นแรงพลังที่จะสร้างความก้าวหน้าให้กับตนเอง เช่นความมั่นคงในการประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ที่เพียงพอและรับมือกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดในอนาคต หากพิจารณาถึงความหมายของความมั่นคงความสำเร็จจากอาชีพที่สังคมส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญของการได้รับค่าตอบแทนหรือมีรายได้มาก ๆ ที่เพียงพอและสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้โดยไม่เดือดร้อนและการมีงานที่มีรายได้จากอาชีพที่รู้สึกว่ามันคง อีกทั้งสามารถดูแลตัวเองและครอบครัวได้ทำให้รับรู้ถึงการมีหลักประกันมั่นคงทางการเงินในอนาคต ความกระตือรือร้นที่จะแบ่งเบาภาระของครอบครัวทำให้ กล้า ได้เรียนรู้การสร้าง ความมั่นคงให้กับตนเองที่มาของรายได้เกิดจากการทำงานที่ใช้ความรู้ความสามารถและการเรียนรู้อยู่เสมอ “...เริ่มต้นทำงานใหม่ๆได้เงินเดือน 7,000 บาท ตอนนั้นก็ เป็นเงินที่มากสำหรับคนที่เรียนจบใหม่ ๆพอได้เริ่มเป็นหัวหน้าเงินเดือนก็เพิ่มอีกเท่าตัวและก็ได้ เรียนรู้ว่าประสบการณ์และทักษะสำคัญมากในการทำงานผมจึงเรียนต่อเพื่อยกระดับความ น่าเชื่อถือและหาความรู้เพิ่มเติม....”

การสร้างเป้าหมายและวางแผนที่ชัดเจนทำให้สามารถมองเห็นเส้นทางของการดำเนินชีวิตและรู้สึกมีความหวังที่จะประสบความสำเร็จ อาชีพที่มั่นคงและมีรายได้ที่ ตอบสนองความต้องการของตนเอง ย่อมส่งผลให้ความต้องการมีรายได้เกิดจากความสัมพันธ์ของ คนในครอบครัวที่เป็นแหล่งพลังงานและกำลังใจในชีวิต ช่วยทำให้เกิดพลังที่จะสร้างอาชีพ

ฉะนั้นแนวทางความสำเร็จในอาชีพเกิดจากการได้สะท้อนย้อนคิด ทบทวนอดีตถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ของตนเองก่อนจะก้าวไปยังอีกขั้นของความสำเร็จ เรียนรู้จากทุก ๆ ประสบการณ์ การตัดสินใจที่ถูกต้องหรือความผิดพลาดได้ จนเกิดแรงกระตุ้นผลักดันในการหา ทางแก้ไขปัญหาคต่อไป จัดลำดับคุณค่าหรือเปลี่ยนแปลงความสำคัญเรื่องต่าง ๆ ใหม่เพื่อให้ภารกิจ ในอนาคต และสร้างพลัง รายได้ที่มั่นคงเกิดจากการประกอบอาชีพที่ทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคงทาง จิตใจเป็นอาชีพที่ทำแล้วรู้สึกว่าได้ประโยชน์และทำให้เกิดความสุขซึ่งความมั่นคงในรายได้ของแต่ละคนไม่เหมือนกันบางคนมองว่างานที่สร้างเงินหรือประกอบอาชีพที่ทำให้รู้สึกว่ามันคงตามที่ สังคมต้องการ แต่สำหรับบางคนไม่ใช่การมีเงินมากมายเท่านั้น อาชีพนั้นต้องทำแล้วรู้สึกว่ามี ความสุขด้วย

การมีรายได้ที่สร้างความสุขทางใจ

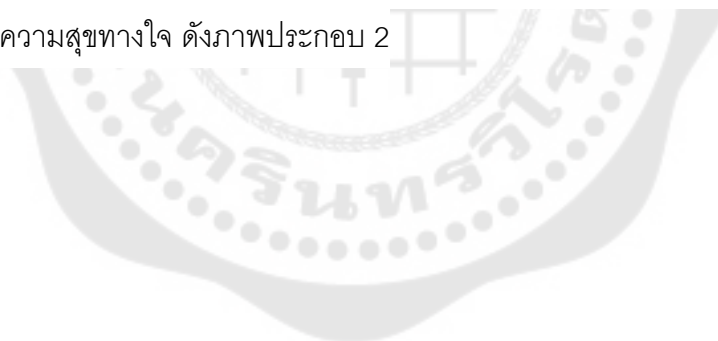
การสร้างความสุขใจให้กับบุคคลอื่นที่เกิดขึ้นจากความหมายที่หลากหลายและรายได้สิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างความสุขให้ผู้อื่นได้ การมีรายได้เพียงพอช่วยให้สร้างคุณภาพจิตใจในตนเองที่สามารถสร้างความสุขเพื่อครอบครัว เราปฏิเสธไม่ได้เลยว่า รายได้ที่เราพอใจในการดำเนินชีวิตจากการได้ช่วยเหลือคนที่รัก “...ไม่รู้คนอื่นคิดแบบเดียวกับหนูมั๊ย แต่สำหรับหนูหาเงินได้ก้อนแรก เอาไปจ่ายหนี้ให้แม่เลยแล้วส่งให้แม่ ใช้ทุกเดือน นี่แหละเป็นความสุขของหนู...” กุ๊กไก่ ที่สะท้อนให้เห็นว่าการสร้างความสุขทางใจที่เกิดจากรายได้เพียงพอเพื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดียังสามารถรองรับความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้ การมีรายได้ที่เพียงพอและสร้างความสุขทางใจช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการดำเนินชีวิต สนองตอบความต้องการ เช่น การสร้างความสุขความสบายให้กับคนในบ้านและนำไปต่อยอดธุรกิจของครอบครัว เป็นเงื่อนไขในการสนับสนุนและสร้างพลังในตนเองที่จะทำเพื่อเป้าหมายของตน เช่น โมโม ที่บอกว่า ตนเอง ได้ก้าวข้ามความยากจนในอดีตจากการที่ตนเองสามารถมีรายได้ที่มากพอจากการปฏิบัติหน้าที่และการได้ทำงาน “...ความสำเร็จของผมที่ได้รับมาเกินเป้าหมายของผม ที่สามารถทำให้พ่อแม่ไม่อับอาย มีเงินเดือนให้ท่านใช้ ผมเป็นข้าราชการที่มีรายได้ที่ท่านสามารถเอาไปบอกใครต่อใครไม่ต้องคอยหลบหรืออายใคร...” โมโม

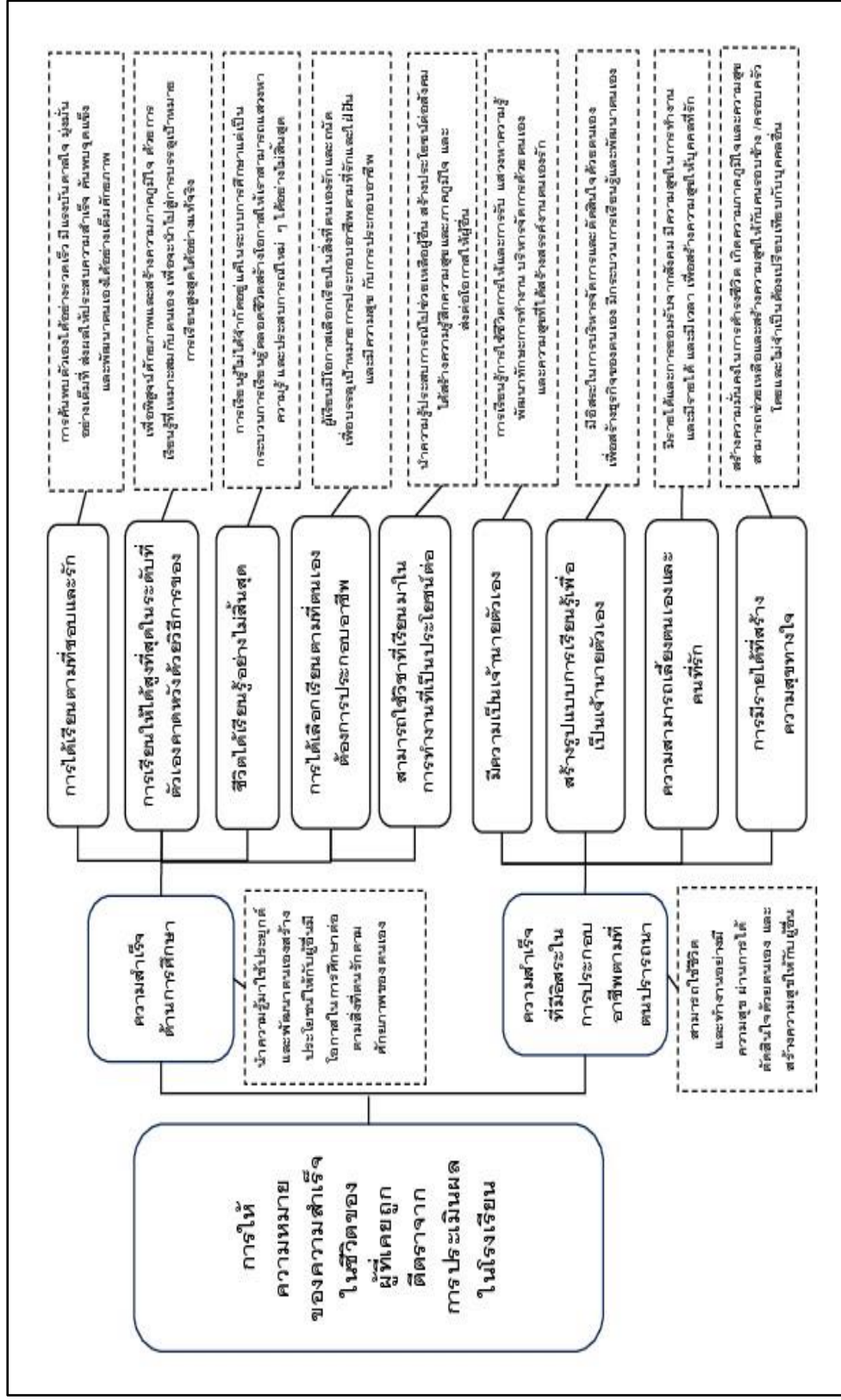
ความภาคภูมิใจที่ได้ให้กับคนในครอบครัวที่เกิดจากความรู้ความสามารถของตน รายได้ที่ตนเองต้องการที่ไม่ได้เกิดจากการเปรียบเทียบกับใคร แต่เป็นรายได้ที่มากพอกับความหมายของเขา ที่นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความสุขทางกายให้กับตนเองและครอบครัว ถึงแม้บางอาชีพที่คนในสังคมมองว่าเป็นอาชีพไม่จำเป็นต้องเรียนสูง เช่น อาชีพขายของออนไลน์ ที่ เนทตี้ บอกว่า เป็นอาชีพที่เธอรักและเป็นอาชีพที่มีเกียรติสำหรับเธอ “....หนูก็ใช้เงินเก่ง หนูเลยต้องขยัน หนูมีความสุขและสนุกกับการค้าขาย มีเงินเข้ามาทุกวัน อีกอย่างถ้าเราอยากพักก็ได้พักไม่มีใครบังคับแต่ทำเพราะเรารักอาชีพนี้ค่ะ....”

การมีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ที่มากพอที่เกิดจากอาชีพที่สร้างความสุขทางใจให้กับผู้ให้ที่ได้เห็นบุคคลที่ใกล้ชิดมีความสุขอีก การได้สร้างความสุข ความสบายให้กับคนในครอบครัว ได้ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นการเติมเต็มความสุขทางใจที่สามารถทำให้กับตนเองและคนในครอบครัวมีความสุข ผู้เรียนเหล่านี้ได้ให้ความหมายความสำเร็จที่เกิดการสร้างพลังในตนเองจากความสามารถใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตน ต่อรองกับความรู้การประเมินผล และสามารถสร้างความรู้ใหม่แม้โครงสร้างของการจัดการศึกษาของระบบการศึกษาไทยที่การจัดประเภทของผู้เรียนภายใต้ระบบคิดแบบทุนนิยม ได้สร้างกระบวนการชี้นำคนในสังคม และสร้างกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีแบบแผนเดียวกัน แต่ความรู้ที่เกิดจาก

ประสบการณ์ได้สะท้อนคิดจนเกิดการต่อรองต่ออำนาจความรู้การประเมินผลในโรงเรียน สามารถยอมรับในการตัดสินจากการประเมิน และใช้การไตร่ตรองกับตนเองและมองไปยังเป้าหมายและเอาชนะต่อทัศนคติที่ไม่ก่อให้เกิดผลดีกับพวกเขาใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนรู้ที่เท่าทันกับอำนาจความรู้สามารถนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้น เรียนรู้และใช้รับมือกับปัญหาต่างๆ เรียนรู้กับอยู่ในสังคมและแก้ไขปัญหาต่างๆได้อย่างรวดเร็ว มองโลกในแง่บวก ด้วยการไตร่ตรองและไม่ต้องการให้บุคคลอื่นได้รับประสบการณ์เช่นนี้ถึงแม้ว่าอาจจะถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เขาประสบความสำเร็จในชีวิตก็ตาม

สรุปภาพรวมจากผลการวิจัย ในการให้ความหมายความสำเร็จด้านการศึกษา ความสำเร็จที่มีอิสระในการประกอบอาชีพตามที่ตนปรารถนาที่ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนความหมายของความสำเร็จไว้ว่าความสำเร็จนั้นเกิดจากการที่แต่ละบุคคลสามารถได้เรียนตามที่ตนชอบและรัก การได้เรียนได้สูงที่สุดในระดับที่ตนเองคาดหวังด้วยวิธีการของตนเอง และเรียนรู้ถึงการเรียนที่ไม่มีสิ้นสุดเพียงในระบบโรงเรียน สามารถเรียนในด้านที่ตนต้องการประกอบอาชีพ จนสามารถนำสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ สร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับสังคม ประการที่สอง คือความสำเร็จที่มีอิสระในการประกอบอาชีพตามที่ตนปรารถนา ที่สะท้อนถึงการได้มีอาชีพที่ได้เป็นเจ้านายตนเอง สร้างรูปแบบและวางแผนการดำเนินอาชีพ จนสามารถเลี้ยงดู ดูแลบุคคลที่เป็นที่รัก มีรายได้ที่สามารถสร้างความสุขทางใจ ดังภาพประกอบ 2

1.2 ประสบการณ์ของผู้เรียนผู้ที่เคยถูกตีตราจากภาคปฏิบัติการของการประเมินผลในโรงเรียน

ถึงแม้คนกลุ่มนี้จะมีพลังในตนเองแต่ก็เคยมีประสบการณ์เข้ามาสัมผัสคลอนความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในระบบที่อำนาจของความรู้จากการประเมินได้แพร่กระจายอยู่ในพื้นที่ การสะท้อนประสบการณ์ของผู้เรียนผู้ที่เคยถูกตีตราจากอำนาจการประเมินผลในโรงเรียนที่ถูกสถาปนาขึ้นเพื่อแบ่งแยกผู้เรียนสร้างความแตกต่างและลดทอนศักยภาพของผู้เรียนทำให้กลายเป็นผู้สยบยอมและเชื่อเชื่องกับอำนาจของความรู้ที่พยายามหาโอกาสสัมผัสคลอนในบางช่วงเวลานั้นก็ไม่สามารถทำลายความฝันและเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตตามรูปแบบของพวกเขาได้ จากผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นรูปแบบการตีตราที่สร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นผู้เรียนในพื้นที่ของโรงเรียนในระบบ มาแบ่งแยกให้เกิดความเป็นอื่นมีทั้งสิ้น 3 ด้านประกอบด้วย ด้านที่ 1 ประสบการณ์การถูกตีตราพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ด้านที่ 2 ประสบการณ์การถูกตีตราพฤติกรรมด้านจิตพิสัย และด้านที่ 3 ประสบการณ์การถูกตีตราพฤติกรรมด้านสติปัญญา

1) ประสบการณ์การถูกตีตราพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย

ประสบการณ์ของการถูกตีตราพฤติกรรมด้านร่างกายคือการใช้อำนาจการประเมิน กวาระเปียบ เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านร่างกายให้เป็นไปข้อกำหนดแต่หากพฤติกรรมตรงกันข้ามสร้างความแตกต่างจากมาตรฐาน นำไปสู่การเลือกปฏิบัติ การถูกจำกัดกีดกันเพื่อไม่ให้ได้รับสิทธิอันพึงมีพึงได้ ประสบการณ์การตีตราจากการประเมินที่ถูกตีตราพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนาญ ตามเวลาและคุณภาพของผู้เรียนในการปฏิบัติหรือมีความรู้ คุณลักษณะตามต้องการ (Stufflebeam, 2014) การสะท้อนการตีตราพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ที่ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อน สามประเด็นคือ ประเด็นแรก การถูกตำหนิว่าไร้ความสามารถเนื่องจากร่างกายไม่ได้ตามมาตรฐาน ประเด็นที่สองการมีรูปร่างไม่เป็นไปตามมาตรฐานของผู้แข็งแรงที่สังคมคาดหวังและประเด็นสุดท้ายการมีกิริยาไม่ตรงกับเพศสภาพจึงทำให้ถูกกีดกันไม่ให่วมกิจกรรม

การถูกตำหนิว่าไร้ความสามารถและถูกคาดการณ์ว่าจะทำให้เสื่อมเสีย เนื่องจากร่างกายไม่ได้ตามมาตรฐาน

“มาตรฐาน” ข้อกำหนดที่เกิดจากความคิดเห็นหรือการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่สร้างขึ้นและถือเป็นเกณฑ์สำหรับเปรียบเทียบ กำหนดไว้ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณซึ่งได้รับการรับรองจากบุคคลที่มองไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นสิ่งที่ ควรยึดมั่น น่าเชื่อถือ เช่นเดียวกันมาตรฐานของการประเมินเพื่อใช้กำหนด ตัดสิน วัตรระดับ และแบ่งผู้เรียน กำหนดว่าบุคคลเหล่านั้นมีคุณลักษณะเป็นอย่างไร เป็นคนดี คนเก่ง ในแบบที่สังคมคาดหวังหรือไม่ มาตรฐานของการประเมินจึงถูกครูและ ผู้มีอำนาจใช้ควบคุม ให้ผู้เรียนเป็นไปตามความต้องการตอบสนองกับความคาดหวังของโรงเรียน และปรับพฤติกรรมตามที่ต้องการ ให้ผู้เรียนเทียบเคียง และมีความเหมือนกันให้มากที่สุด ดังนั้นหลักสูตรและการประเมินผลในโรงเรียนจึงตกอยู่ภายใต้กลุ่มคนไม่กี่คนที่พยายามจะใช้ความรู้และทฤษฎีที่เชื่อว่าได้มาตรฐานเป็นเกณฑ์การพิจารณาและ คัดเลือกบุคคลในการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นกระบวนการของการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ และความเหมาะสมกับกิจกรรมนั้น ๆ จึงควรมีเกณฑ์ของการประเมินที่สามารถวัดได้เพื่อความเหมาะสมของกิจกรรม แต่แท้จริงกลับกลายเป็นการประเมินที่เกิดจากการใช้ความรู้สึกส่วนตัวของผู้มีอำนาจและสายตาในการตัดสิน จนทำให้บางเหตุการณ์ไม่ได้ทดสอบทักษะความพร้อมและความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมดังที่ การประเมินผลในโรงเรียนถูกใช้เป็นกระบวนการที่ตัดสินเกี่ยวกับพฤติกรรมและในขณะเดียวกันก็เป็นกระบวนการที่สามารถสร้างให้เกิด ประสพการณ์กับผู้เรียนที่ต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม “ทักษะ พิสัย” คือหนึ่งในพฤติกรรมที่มีในเกณฑ์การประเมินผู้เรียนเพื่อใช้ตัดสินและประเมินว่ามี ความสามารถและทักษะบางประการเหมาะสมหรือเพียงพอสำหรับการทำกิจกรรมนั้น ๆ หรือไม่

โรงเรียนที่กลายเป็นพื้นที่ในการพัฒนาศักยภาพตัวตนของผู้เรียนตามที่ผู้ใหญ่ เห็นพ้องต้องกันและสำหรับผู้เรียนที่ที่มีความสามารถพิเศษที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาได้ เติบโตตามความสามารถในทักษะด้านกีฬา ที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นภายนอกกระบวนการ ศึกษา ความชื่นชอบในการเล่นกีฬาของผู้เรียนบางคนหากได้รับการสนับสนุนที่ดีย่อมสามารถ เข้าร่วมเป็นนักกีฬาในระดับสูงได้อย่างแน่นอน “...ครูพลละเค้าให้เธอผ่านแต่ชั้นไม่ให้ผ่านหรือก เอาไว้แข่งกินค๋อยลง...” อิงอิง ได้สะท้อนคำพูดของครูที่ตัดสินรูปลักษณ์ภายนอกว่าไม่น่าเล่น กีฬาเก่ง ทำให้เธอถูกตัดสินว่าลงแข่งขันไม่ได้แน่นอน เธอพลาดการเข้าร่วมการแข่งขัน บาสเกตบอลหลายครั้ง เช่นเดียวกับโจ๊ก ที่ได้สะท้อนประสบการณ์ของการถูกตีตราความสามารถ และทักษะในการเล่นกีฬา “...ทุกครั้งที่มีแผนการแข่งขัน โคช ไม่เคยเลือกให้ผมลงเล่นหรือไม่ก็

ตอนท้ายของเกมที่เราเห็นว่าเกมนั้นชนะแน่นอนมักจะพูดในทำนองว่า “ให้คนอื่นลงไปก่อน ตัวเดียวไปไว้ลงที่หลัง...” อีกทั้งการถูกกีดกันหรือถูกตัดสินจากครูหรือบุคคลที่ใกล้ชิดได้สร้างบาดแผลในใจ สร้างความคิดที่ไปในเชิงลบกับการเรียนในวิชานั้น “...เกลียดวิชาพละมาก ๆ ทำไมต้องเป็นวิชาบังคับเราเล่นกีฬาไม่ได้เรื่องสักอย่าง ม.3 มีเรียนตะกร้อ เจ็บขามาก โดนกดดัน ทั้งครูทั้งเพื่อน ทดสอบไม่เคยผ่าน...” กูกไก่ การถูกตัดสินที่ส่วนมากเกิดจากผู้ที่มีอำนาจของการประเมิน คัดเลือกผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมและมักใช้ความรู้สึกและสายตาที่มองและตัดสินจากภาพลักษณ์ภายนอก มาตัดสินที่จะชี้ว่าใครถูกต้อง ใครเป็นผู้ไม่อยู่ในเกณฑ์การประเมิน จนบางครั้งผู้เรียนมีอคติต่อการประเมินเกิดการต่อต้านหรือต่อรองเพื่อได้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรม

ความคาดหวังของคนในสังคมที่ส่งผลต่อภาคปฏิบัติการของการประเมินผลที่ผู้ชนะได้ยอมรับและยกย่องทำให้คนในสังคมต้องการเป็นเพียงผู้ชนะ จากเกณฑ์การตัดสินกำหนดขึ้นโดยคนส่วนใหญ่ ทำให้คนที่มีความสามารถและความถนัดที่แตกต่างไม่ได้รับการยอมรับ ความถนัดหรือความสามารถของแต่ละคนย่อมต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในชีวิต ความชอบและความถนัดแต่คนในสังคมส่วนใหญ่กลับให้ความสำคัญเพียงเพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นทำได้ตามเกณฑ์ของสังคมที่ใช้เกณฑ์แบบเดียวกันในการตัดสิน อย่างไรก็ตามการกำหนดเกณฑ์การประเมินย่อมต้องการที่จะตรวจสอบความสามารถของบุคคลเพื่อที่จะนำไปพัฒนาแต่นั้นไม่ได้หมายความว่า การใช้เกณฑ์เพียงเกณฑ์เดียวแล้วใช้ประเมินบุคคลที่มีความแตกต่างกัน

“ความมีหน้ามีตา” ที่สถาบันการศึกษาใช้เป็นคำที่สะท้อนความหมายของการได้รับการยกย่องชื่นชมและส่งผลต่อการประเมินความดีงามจากเบื้องบน ดังนั้นโรงเรียนในฐานะเป็นสถาบันการศึกษาจึงต้องหาวิธีการและต่อสู้ แข่งขันเพื่อให้ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติและการได้รับการประเมินที่ดีจากส่วนกลาง จากผู้มีอำนาจในโรงเรียนจำต้องของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนคือการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน ดังนั้นครูที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากโรงเรียนจึงต้องสร้างผลงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน รางวัลที่ได้รับจากการส่งผู้เรียนเข้าร่วมการแข่งขันแม้กระทั่งจำนวนผู้เรียนที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นเพื่อสร้างผลงานย่อมสร้างความรู้สึกให้ผู้เรียนต้องแข่งขัน ทั้งแข่งขันกับผู้อื่นและแข่งกับตัวเอง การแข่งขันในแต่ครั้งย่อมทำให้เกิดผู้แพ้ ผู้ชนะ ผู้เรียนที่มีความรอบรู้ และมีทักษะมักจะได้รับการถูกเลือกเพื่อให้เป็นผู้ชนะ ส่วนที่เหลือจะแพ้ไปโดยปริยาย สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเป็นประจำ อีกทั้งผู้ที่ถูกเลือกและเป็นผู้ที่ชนะ จะได้รับการยอมรับเพื่อให้ผู้นั้นทำกิจกรรมนั้น ซ้ำ ๆ เพื่อการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนดังนั้นกระ

บวนการสร้างผู้เรียนบางครั้งไม่ได้เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งผลการเรียนแต่หากมองในแง่ผู้เรียน เหล่านี้จะได้กระบวนการ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้น

ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับกลับไม่ได้สร้างความรู้สึที่พึงพอใจแต่กลับทำให้ผู้เรียนเหล่านั้นรู้สึกถึงการถูกตีตราซ้ำรอยเดิมได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ประสบการณ์ที่ทำให้ตัวเองรู้สึกถูกกีดกันจากการเข้าร่วมกิจกรรม ในการเรียนในชั้นเรียนที่มีกิจกรรมที่ผู้เรียนทุกคนต้องฝึกฝนทักษะต่างร่วมกันปฏิสัมพันธ์ย่อมเกิดขึ้นในขณะที่เรียนและผู้เรียนด้วยกันเองสามารถประเมินตนเองและผู้อื่นได้ เช่น กูกไก่มีความและมีการฝึกรำเธอได้รับคำชื่นชมจากครูและเพื่อนๆเสมอว่าเธอรำสวย “...จำได้ว่าเรียนชมรมนาฏศิลป์ครูเค้าก็มักจะคัดคนที่สวย ๆ นุ่นดี ๆ ไปรำ ส่วนเราก็ได้แค่ซ้อมไปเรื่อย ๆ ไม่เคยได้ขึ้นแสดงเลยเค้าบอกว่าเราตัวดำ รำไม่สวยหรอก....มันเป็นงานกลางคืนปิดไฟแล้วไม่เห็นเธอแน่ ๆ...” กูกไก่ เธอเล่าด้วยน้ำเสียงที่ยังคงแสดงถึงความรู้สึกไม่พอใจถึงแม้เธอจะรับรู้ว่ามันเป็นการพูดล้อเล่นแต่สิ่งออกจากปากของครู คำเหล่านี้ส่งผลเสียต่อจิตใจของผู้ที่ถูกต่อว่าอย่างมากซึ่งไม่ต่างอะไรกับการกลั่นแกล้ง ส่งผลนำไปสู่ความรู้สึกกังวล การทู่เทเวลาในการทำกิจกรรมบางอย่างเพื่อที่จะให้ไปถึงเป้าหมายของตนเอง เช่น โจ๊ก ที่ทู่เทและฝึกซ้อมบาสเกตบอลเพื่อความฝันว่าเขาจะได้นำเอาทักษะนี้ไปใช้สมัครเข้าเรียนมหาวิทยาลัย แต่เส้นทางนั้นมักจะถูกกีดกันและไม่ได้เข้าร่วมการแข่งขันในรายการสำคัญๆ เพราะโค้ชให้ความเห็นว่าถ้าเราลงกลัวทีมจะแพ้ “...ตัวเตี้ย สู้เค้าไม่ได้...” ไม่ต่างกับ อิงอิง ที่ถูกกีดกันไม่ให้ลงเล่นบาสเกตบอลของระดับชั้น “...เดี๋ยวห้องเราจะแพ้เธอยังไม่ต้องลงแข่ง...”

อำนาจของความรู้ได้กำหนดความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์และเกิดจากผู้ถือครองอำนาจในการจัดการเรียนการสอน นั่นคือครูที่จะเป็นผู้เลือกว่าใครเป็นผู้ชนะ และใครถูกทำให้กลายเป็นผู้แพ้โดยที่บางครั้งไม่ได้ใช้วิธีการประเมินที่ถูกต้องแต่ใช้การตัดสินจากรูปร่างที่ถูกมองว่า ไร้ความสามารถทำให้ “ไม่เป็นที่ยอมรับ” ทำให้ผู้เรียนที่มีความสามารถที่แตกต่างออกไปไม่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมและผู้ประเมินว่าไร้ความสามารถเพียงเพราะรูปร่างไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม

การมีรูปร่างไม่เป็นไปตามมาตรฐานของผู้แข็งแรงที่สังคมคาดหวัง

การแบ่งแยก เพศ ในโรงเรียนและสังคมทั่วไปที่กำหนดด้วยกฎเกณฑ์และระเบียบวินัยเป็นชุดความรู้ชุดหนึ่งที่โรงเรียนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียน เช่น ระเบียบการแต่งกาย ระเบียบการการสอบ ระเบียบการประเมินผล อีกทั้งมีการอบรมสั่งสอนด้าน

จริยธรรมและความรู้ ฝึกปฏิบัติให้พร้อมที่จะก้าวออกจากสถาบันการศึกษา กระบวนการทั้งหมดทั้งในการปฏิบัติและทฤษฎี มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนว่านอนสอนง่าย มีเงื่อนไขเจตนาที่กระทำต่อร่างกายให้อยู่ภายใต้บังคับการของระเบียบและคำสั่ง เช่นเพศหญิงต้องมีกิริยาที่อ่อนหวาน พุดไพเราะ นิ่มนวลและสวมกระโปรง เพศชายต้องมีบุคลิกลักษณะเข้มแข็ง สวมกางเกง เล่นกีฬา แต่สำหรับเพศอื่นจะถูกจัดให้เป็นเพศที่ต่างออกไป ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มจากความรู้ชุดเดิม และมักถูกจับจ้องพฤติกรรมด้านคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ กลุ่มเพศที่สามจึงมักถูกเหมารวมจากบุคลิกและการแสดงออกว่าเป็นการเรียกร้องการมีตัวตนในโรงเรียนจนบางครั้งถูกเหมารวมไปถึงด้านสติปัญญาว่าไร้ความสามารถเพียงเพราะว่าอาจจะมีบุคลิกที่ต่างไป “เพราะเป็นกระเทยนี้แหละเลยโง่ เรียนอะไรก็ไม่รู้เรื่อง สอบเอ็นทรานซ์ก็คงไม่ติด” ไมโม เล่าด้วยความรู้สึกที่ผู้วิจัยรับรู้ได้ถึงความคับข้องใจเอา “อะไรมาตัดสินว่าเราโง่” การหาทางออกในการใช้อำนาจเพื่อต้องการควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นไปตามความคาดหวังโดยอ้างความสามารถด้านสติปัญญาของผู้เรียนได้สร้างบาดแผลจนกลายเป็นผู้ถูกกระทำจนสร้างความคิดที่มีต่อกายของตนเองจนทำให้บางเวลาที่เผลอคิดไปว่า “ที่เราเป็นคนโง่ เพราะเราเป็นกระเทยหรือ?” ไม่ต่างกับ กล้าที่ถูกตีตราว่าเรียนไม่เก่งเพราะรูปร่างและลักษณะของการแสดงออกที่กระเดียดไปทางผู้หญิง การถูกบังคับให้เข้าไปอยู่กลุ่มเพศชายเพื่อความต้องการที่จะปรับพฤติกรรมเพื่อความต้องการสลายตัวตนของผู้เรียนไม่ให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา แต่กลับถูกมองว่าเอาัดเปรียบไม่ยอมช่วยเหลืองานบางอย่างที่ต้องออกแรง กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว แต่ในความเป็นจริง โดยหยิบยกความรู้ความสามารถด้านสติปัญญา “...พออยู่ในกลุ่มเพื่อนผู้ชายเราก็จะพยายามที่จะทำตัวเข้มแข็ง แต่มันก็ไม่รอดเพราะงานบางอย่างต้องออกแรง เราทำไม่ได้ เอาเปรียบเพื่อนเกินไปแล้วนะ จะไปทำมาหากินอะไรได้ จะไปเดินกินรำกินใครเขาจะจ้าง....”

ด้วยจิตใจและกิริยาที่เป็นผู้หญิงเพียงแต่อยู่ในร่างกายของเพศชาย การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ความต้องการที่จะหาพื้นที่ ๆ เหมาะสมกับตัวเองในการทำกิจกรรม ซึ่งตนเองนั้นก็ไม่ได้เหมือนเช่นเด็กชายทั่วไปแต่ระเบียบแบบแผนของสังคมได้กำหนดให้ต้องทำตามลักษณะทางสรีระ ซึ่งทำให้รู้สึกอึดอัด แต่ในทางกลับกันหากเข้าร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนผู้หญิงที่ กล้าบอกว่ามีความสุขมากกว่าแต่จะถูกตำหนิและถูกจับจ้องเป็นพิเศษเพียงเพราะเกรงว่าจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่เหมาะสม และใช้ประโยชน์จากการเป็นเพศที่สาม “...ผู้ชายเล่นกันเค้าจะเล่นกันแรงๆ เวลาเล่นบอล ก็ลงไปวิ่งๆ พยายามไม่เข้าปะทะพอไปอยู่ในกลุ่มเพื่อผู้หญิงก็ถูกว่า ไปหาเศษหาเลย...” ไมโม

นอกจากความรู้สึกที่มองว่าตัวเองมีพฤติกรรมที่ผิดไปจากความคาดหวังของพ่อแม่ ทำให้เกิดผลกระทบต่ोजิตใจซึ่งพวกเขารับรู้ได้ถึงความกังวลในการแสดงออกของลูกที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคม และพยายามหาทางที่จะกำหนด จัดการเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่สังคมกำหนด “...เป็นเด็กบ้านนอก พ่อแม่ก็ไม่มีความรู้แต่คอยสั่งให้เราทำงานแบบที่ผู้ชายทำ งานแบกหาม ทำนา อาจเพราะเค้าอยากให้เราเปลี่ยนตัวเองแต่เราตัวเล็ก ทำก็ไม่ได้มากอะไร...” โมโม เช่นเดียวกับนัน “...พยายามมากที่จะไม่ให้ที่บ้านรู้แต่จริงเค้ารู้แหละที่เราพยายามทำตัวเป็นผู้ชาย ดีหน่อยที่ตัวใหญ่ ก็เลยรู้สึกว่าเค้าดูไม่ออก...” นัน

ทั้งหมดนี้เป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมที่มีผลต่อเพศที่สามที่เกิดจากการใช้ภาษาและภาพที่ถูกนำเสนอผ่านผู้รู้ที่กำหนดให้เกิดเพศตามที่ศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์สร้างการรับรู้และประสบการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างจากชายและเพศหญิงแม้แต่ในระบบการศึกษาที่ได้เรียนรู้ว่าเพศไม่ได้มีเพียงสองเพศ แต่ความคิดดังกล่าวยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจได้การสร้างแม้กระทั่งยังส่งผลถึงเกณฑ์การประเมินในโรงเรียน โดยที่บางครั้งเกณฑ์เหล่านั้นถูกสร้างขึ้นมาจากสังคมแลสร้างความเคยชินจนทำให้เกิดการกำหนดความคิดที่ผู้ชายต้องแสดงพฤติกรรมตามเพศชายซึ่งต้องเข้มแข็ง และผู้หญิงต้องมีพฤติกรรมตามที่เรียบร้อยอ่อนโยนเพียงเท่านั้น

การมีกิริยาไม่ตรงกับเพศสภาพจึงทำให้ถูกกีดกันไม่ให้ร่วมกิจกรรม

ความปกติของสังคมที่กำหนดความเป็นเพศไว้เพียงชายและหญิง รวมถึงระบบความคิดของสังคมที่ชายเป็นใหญ่ (patriarchy) โดยกำหนดหน้าที่ให้เพศชายต้องมีบุคลิกลักษณะที่แสดงออกถึงความเข้มแข็ง และเพศหญิงต้องแสดงออกด้วยกิริยาที่นุ่มนวล อ่อนหวาน ทำให้ส่งผลถึงการประเมินบุคคลตามสรีระร่างกายที่แสดงบทบาทพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามเพศชายหรือเพศหญิง และหากแสดงพฤติกรรมผิดเพี้ยนจะถูกสังคมมองว่าเป็นผู้ที่เบี่ยงเบนทางเพศ การแสดงออกด้านพฤติกรรมของเพศส่วนใหญ่จะชัดเจนเมื่อเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ครูจึงมักจะคอยจับจ้องและให้ความสนใจดูแลเป็นพิเศษ และบางครั้งพยายามที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนเพื่อไม่ให้พฤติกรรมนั้นแตกต่างจากเพศที่สังคมกำหนด เช่นการแสดงออกของบุคลิกลักษณะของนักเรียนบางคนอาจมีความอ่อนหวานในนักเรียนชาย หรือแสดงออกด้วยความเข้มแข็งในนักเรียนหญิงจนบางครั้งทำให้ถูกมองว่าเรียกร้องความสนใจ เช่น เพื่อน ๆ ในห้องเรียนได้เลือกให้ อิงอิง เป็นตัวแทนถือพานในวันไหว้ครู แต่ครูประจำชั้นให้คนอื่นทำหน้าที่นี้แทนเพียงเพราะครูเกรงว่าจะไปทำกิริยากระโดดกระเดก “...แค่เรามีท่าทางคล้ายผู้ชายอาจารย์ไม่ยอมให้เป็น

ตัวแทนถือพานไหว้ครู...เค้าบอกว่ากลัวจะไปทำให้เสียชื่อ...” การได้รับการยอมรับจากครูหรือเพื่อน ๆ เป็นสิ่งที่นักเรียนต้องการ ดังนั้นในบางครั้งพวกเขาจึงต้องค้นหาตัวตนและฝึกฝนตนเองให้โดดเด่นเป็นพิเศษทั้งการเรียน การทำกิจกรรม การแต่งกาย และการแสดงออกของพฤติกรรม แต่บางครั้งความสามารถพิเศษเฉพาะตัวก็ไม่ได้ได้รับการยอมรับเสมอไปและบ่อยครั้งถูกกีดกันไม่ให้เข้าร่วมทำกิจกรรม เช่น เจเจที่มีคอมพิวเตอร์ที่บ้าน ทำให้มีโอกาสฝึกฝน จนมีความรู้และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี “...สมัยก่อนใครทำคอมพิวเตอร์ได้ถือว่าเก่งมากและผมก็เสนอตัวช่วยเพื่อนในชั้นเรียนจนทำให้เพื่อน ๆ เข้าใจ แต่ครูกลับพูดว่า ผมรู้มากเกินไปแล้วตั้งตั้งแบบนี้ไม่จำเป็นจะต้องมารู้เรื่องคอมพิวเตอร์จะรู้เรื่องไปทำไม ..” การที่บุคคลหนึ่งที่มีพฤติกรรมหรือกริยาอ่อนหวานนุ่มนวล หรือต่างออกไปจากความปกติ แต่ถูกกีดกันไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างอาจเป็นเพราะความแตกต่าง จนเกิดอคติในสังคม ที่ยึดมั่นถือมั่นเพียงภาพลักษณ์ และบทบาททางเพศที่ถูกกำหนดไว้ จนเกิดอคติทางเพศ แม้กระทั่งในระบบการศึกษาเองที่ผู้มีอำนาจพยายามที่จะนำแนวคิดนี้เพื่อควบคุมผู้เรียน ทำให้ความคิดเห็นและการตัดสินใจจากครูที่ไม่ยอมรับเพียงเพราะเกรงว่าจะทำให้เสื่อมเสียภาพพจน์และพยายามที่จะควบคุมพฤติกรรมโดยการไม่ให้เข้าร่วมทำกิจกรรมใด ๆ ปฏิเสธไม่ได้ว่าการถูกตัดสินด้วยเกณฑ์การประเมินทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ส่วนใหญ่มักจะมีเหตุผลของตนเองในประเมินโดยอ้างเกณฑ์การประเมินที่ได้รับการยอมรับจากสังคม

2) การถูกตีตราพฤติกรรมด้านจิตพิสัย

การตีตราพฤติกรรมด้านจิตพิสัย (effective domain) เป็นกระบวนการที่เกิดจากการสร้างความแตกต่างจากเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะที่ได้กำหนดไว้ในเกณฑ์เดียวกันเกิดจากความคาดหวังให้บุคคลมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่แสดงออก ที่เป็นไปตามเกณฑ์กำหนด การตีตราพฤติกรรมด้านจิตพิสัยประกอบด้วยสองประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 การถูกกีดกันความสามารถด้วยอำนาจการประเมินพฤติกรรมด้านจิตพิสัย และประเด็นที่ 2 การถูกตีตราว่าไม่เอาไหน เพราะแสดงกริยาไม่เป็นไปตามเกณฑ์

การถูกกีดกันความสามารถด้วยอำนาจการประเมินพฤติกรรมด้านจิตพิสัย

การประเมินพฤติกรรมด้านจิตพิสัยเป็นการประเมินพฤติกรรมที่สามารถแสดงออกในสิ่งเกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคล เกี่ยวข้องกับความรู้สึก อารมณ์และจิตใจ เป็นสิ่งสร้างจนเกิดเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัว การประเมินจิตพิสัย อีกนัยหนึ่งคือการประเมินความดีที่โรงเรียนได้อบรมกล่อมเกลามาเพื่อให้เป็นไปตามต้องการ ความดี คือสิ่งที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นใน

ตัวบุคคลและเชื่อว่า หากเป็นคนดี สังคมย่อมมีความสงบสุขดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นเสมือนพื้นที่ของการหล่อหลอม กล่อมเกล้าผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานของสังคมว่าเด็กดี ต้องเป็นเช่นไร ยากที่จะมองให้เห็นเป็นรูปธรรม การประเมินพฤติกรรมด้านจิตพิสัยจึงต้องมีความละเอียดอ่อนซึ่งประเมินจากการแสดงพฤติกรรมที่มองเห็นเพียงอย่างเดียวนั้นเป็นการประเมินที่ไม่ครอบคลุม และต้องไม่ใช้ความรู้สึกส่วนตัวของผู้ประเมินร่วมด้วย การที่ผู้เรียนถูกตัดสินหรือถูกประเมินบางครั้งเป็นการตัดสินที่ไม่ได้เกิดความน่าเชื่อถือหรือเกิดการยอมรับให้กับผู้เรียน แต่กลับสร้างความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยที่เจตนาของผู้ใช้กฎเกณฑ์ดังกล่าว ต้องการแค่ควบคุม โดยทิ้งรอยแผลในประวัติชีวิตของผู้เรียน นั่นคือ การกระทำผิดที่แต่งกายผิดระเบียบ การมาสาย การหนีเรียน หรือการทะเลาะวิวาท เมื่อใดก็ตามเมื่อเข้าสู่กระบวนการตัดสินของฝ่ายกิจการผู้เรียนจะถูกจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ซึ่งหลักฐานเหล่านี้จะถูกนำไปเชื่อมโยงกับสถิติการทำผิดระเบียบของโรงเรียน เมื่อผู้เรียนจบระดับการศึกษาจะมีกระบวนการคัดสรรให้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเมื่อเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีกระบวนการเสนอให้เข้าสอบมหาวิทยาลัย ประวัติเหล่านี้จะติดตัวพวกเขาไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือกเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะหมดโอกาสทันที ถึงแม้ว่าในบางครั้งเป็นความผิดพลาดที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้เจตนาก็ตาม ดังนั้นหากผู้เรียนคนใดถูกระทำเช่นนี้ ทำให้เขาไม่มีโอกาสที่จะสร้างภาพลักษณ์ที่ดีตามที่โรงเรียนต้องการ “...แค่ตัดผมทรงผู้เรียนจะตายหรืออย่างไร ครูว่าผมทำท่ายเลยโดนทำโทษ และบอกว่า จะเอาชื่อออกในกสณเรียนต่อ ม. ปลายเพราะทำผิดระเบียบ..” จ๊อบ ไม่ต่างกับ โจ๊กที่เคยตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน “คะแนนที่ใช้เลือกแผนการเรียนใช้คะแนน 5 เทอม (ม.1 จนถึง ม. 3 เทอม 1) เทอมสุดท้ายดันไปทำผิดระเบียบทรงผมถูกบันทึกพฤติกรรม... อย่าคิดว่าคะแนนถึงแล้วจะได้เรียนพฤติกรรมแย่ๆแบบนี้ไม่ต้องเอาไว้... ภายใต้อะไรแบบการควบคุมที่นำมาประเมินแบบแยกส่วนที่สร้างความรู้สึกที่ไม่เป็นธรรมแต่กลับดึงเอาการกระทำผิดไปเชื่อมโยงโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนที่ทำให้เกิดความขงใจต่อตัวผู้เรียน “...แย่มากๆเลยนะเธอ ระเบียบของทรงผมก็มี คนอื่นทำไมเข้าตัดกันได้เรียนก็ไม่ได้เรื่อง.. ครูไม่ถามผมสักคำว่าเหตุผลว่าจริงๆแล้วคืออะไร ” บอส เช่นเดียวกันกับการที่ผู้เรียนจะถูกตำหนิและถูกตักเตือนจากการมองเพียงภาพภายนอกเกี่ยวกับวินัยการแต่งกายจนบดบังความสามารถบางอย่าง “..อากาศร้อน หนูปลดกระดุมคอเสื้อ 1 เม็ดบน แล้วก็พับแขนเสื้อขึ้น ครูบอกว่า ..ทำไมไม่แก้ผ้าซะเลยล่ะ...” อิงอิง

ความรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมหรือไม่ได้รับความชอบธรรมที่มักจะเกิดขึ้นเมื่อมีการใช้กฎระเบียบด้านวินัยในการปกครองดูแลผู้เรียนที่บางครั้งใช้บรรยากาศของการจัดการโดยครูใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง และมักจะใช้อำนาจของเกณฑ์การประเมินเป็นมาตรการในการ

บังคับให้เชื่อฟังเพื่อให้ผู้เรียนสยบยอม ในการสั่งการที่มองว่าสิ่งที่ตนเองปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง การทำถูก/ผิดต่อกฎเกณฑ์จึงกลายเป็นรอยประทับในความทรงจำที่ถูกจารึกลงในสำนึกของผู้เรียน ลักษณะบางอย่างที่ถูกหล่อหลอมมาในหลายรูปแบบจากบ้านและสังคมรอบตัวแต่ต้องถูกจัดระเบียบเพื่อเข้าไปสู่สังคมแบบใหม่ในสังคมโรงเรียน ความเป็นตัวตนจึงถูกกำหนดขึ้นจนทำให้ขัดกับกฎที่ถูกกำหนดขึ้น “...โรงเรียนเดิมก่อนที่หนูจะย้ายมาเค้าไม่ให้ไว้ผมยาว แต่โรงเรียนนี้ไว้ยาวได้และผมที่กำลังยาวคือรวบก็ไม่ได้ ปล่อยผมก็รุงรัง เลยมองเหมือนชอยผม แต่ครูปกครองเค้าไม่รู้ ใ้หนูบันทึกพฤติกรรม อธิบายไปก็ไม่ฟัง..” เซอร์รี่ การกล่าวอ้างในการใช้อำนาจเพื่อควบคุมให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบข้อกำหนดกลายเป็นการก้าวล่วงความเป็นส่วนตัวและบางครั้งเพิกเฉยต่อความรับผิดชอบ “...เคยผมยาวแล้วโดนครูปกครอง เอากรรไกรมาตัดผมด้านข้าง ด้วยความเป็นเด็กตอนนั้นไม่พอใจครับ แต่ก็ต้องไม่ไปตัดทิ้งไว้อย่างนั้นแหละเป็นสัปดาห์...” ใจึก

ในความหลากหลายในตัวตนของผู้เรียน การใช้อำนาจของระเบียบหากใช้เพียงเพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพียงเพื่อต้องการควบคุมให้เชื่อฟังและทำตามให้อยู่ภายใต้การควบคุมในทางตรงกันข้ามหากการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ต่างกับกระบวนการฝึก ทำให้เกิดการต่อต้านและแสดงออกในทางขัดขึ้นข้อห้ามของโรงเรียน ไม่ยอมทำตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ เช่นถ้าให้ตั้งใจเรียนก็จะไม่ยอมเรียน หรือให้ทำตามระเบียบก็จะไม่ทำตาม

การถูกตีตราว่าไม่เอาไหนเพราะแสดงกริยาไม่เป็นไปตามเกณฑ์

“...อยู่ห้องท้าย ๆ ถึงจะเรียนเก่งยังไง ก็ไม่ได้รับความสนใจอยู่ดีครู เขาก็ด่าก่อนสอน ห้องไม่เป็นระเบียบบ้าง ทำไมเสื้อผ่ามอมแมมผมเผ้าทำไม่ ไม่ตัด วันนี้ไปก่อเรื่องอะไรมา กว่าจะเริ่มเรียนก็ปาเข้าไปเกือบครึ่งชั่วโมง การบ้านก็ไม่มี พวกผมเจอเกือบทุกวิชา...” เอก

ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมด้านจิตพิสัย หรือการประเมินความดีของผู้เรียนโดยใช้เกณฑ์ที่ทางโรงเรียนสร้างขึ้นยึดถือแนวทางตามอำนาจความรู้ที่ให้ความคาดหวังกับนิยามของคำว่า เด็กดี นั่นคือการเคารพเชื่อฟังครู อาจารย์ เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลือผู้อื่น อยู่ในระเบียบของโรงเรียน ซึ่งเหล่านี้ถูกส่งผ่าน การรับรู้จากคำกล่าวตักเตือนและการได้รับคู่มือผู้เรียนที่ระบุถึงระเบียบของการแต่งกาย ระเบียบการมาเรียน การขาด ลา มาสาย การสอบ และการกำหนดโทษเมื่อไม่ปฏิบัติตามกฎ ซึ่งคู่มือดังกล่าวจะไม่ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินไว้อย่าง

ชัดเจน เพื่อที่จะกำหนดให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีวินัยภายใต้ความเชื่อมั่นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ผู้ที่เป็นผู้เรียนทุกคนเมื่อผ่านกระบวนการดูและจากกฎระเบียบเหล่านี้ย่อมกลายเป็นคนดี ในสายตาของครูหรือผู้พบเห็น ระเบียบของการเข้าแถว การมาให้ทันเข้าแถวเคารพธงชาติและการแต่งกายจึงถูกยกมาเป็นเรื่องสำคัญของการเป็นผู้เรียนที่ดี และจะกลายเป็นคนเรียบร้อยในทันที การประเมินส่วนใหญ่จึงเกิดจากการตัดสินจากการมองด้วยภาพลักษณ์ภายนอก และเทคนิคและประสบการณ์ของครูเป็นส่วนใหญ่ “ ทำผมทำผมให้เรียบร้อยเหมือนคนอื่นไม่ได้รีบบนนี้เรียนก็ไม่ได้เรื่อง” และ ครูซึ่งต้องอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับและระเบียบปฏิบัติดังนั้นการเป็นครูที่ดี มีความสามารถจึงถูกกำกับไว้ว่านอกจากสอนดี ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ดีแล้ว ครูต้องสามารถควบคุมชั้นเรียน และผู้เรียนของตนให้อยู่ในระเบียบวินัยให้ได้ การเป็นผู้เรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ที่ปกติแล้วจะเป็นแผนการเรียนที่ถูกคาดหวังจากสังคมทั้งในและนอกโรงเรียน ภาพของผู้เรียนในห้องนี้จึงเป็นภาพของผู้เรียนที่มีสติปัญญาดีเหนือกว่าทุกแผนการเรียน มีความรับผิดชอบ ตั้งใจเรียนมีบุคลิกว่านอนสอนง่าย ส่วนภาพของผู้เรียนสายศิลป์ คำนวณ ศิลป์ภาษา ก็จะทำให้เห็นว่าเป็นเด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง และสำหรับผู้เรียนอีกกลุ่ม เช่นศิลป์สังคมศึกษา ภาษาไทย จะลดทอนคุณค่าลงเป็นผู้เรียนที่สติปัญญาไม่ดี ไม่มีความรับผิดชอบ และส่งผลกระทบต่อครูผู้สอนที่ส่วนใหญ่ต้องการสอนในห้องเรียนวิทย์ คณิตศาสตร์ โดยผู้บริหารเองก็ให้ความสำคัญแบบนี้เช่นกัน บางครั้งกำหนดโทษของการแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบถูกเลือกปฏิบัติเฉพาะกับผู้เรียนบางกลุ่มที่มีภาพรวมว่าเป็นผู้เรียนที่ไม่เอาไหน “..ผมกับเพื่อนกลับจากซ้อมบาสเกตบอลด้วยกันเพื่อนใส่ชุดนักเรียนเรียนแต่สวมรองเท้าแตะ ผมสวมชุดครบแต่ไม่ได้สอดชายเสื้อเข้าในกางเกงแต่ผมถูกด่า “...ระเบียบมีไว้ให้ทำตามไม่ใช่มีไว้ให้ทำทนายอย่ามาซ้ำกลับครูให้มากนัก เดี่ยวไม่ต้องจบ...” ใจ

การแต่งกายเป็นภาพพจน์ในเชิงประจักษ์ ที่ทางครูและโรงเรียนต้องการมากที่สุด และการแต่งกายที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบก็เป็นการแสดงออกถึงความท้าทาย และเป็นการแสดงเจตนาต่อต้าน ดังนั้นระบบการควบคุมจึงต้องส่งผ่านมายังครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน และคาดหวังด้วยการลิดรอนสิทธิบางอย่าง เช่นเดียวกับ โย ที่เมื่อครั้งยังเรียนในระดับมัธยมปลายห้องเรียน ศิลป์ - ภาษาฝรั่งเศส ตอนวัยรุ่น ที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง อีกทั้งผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศสของเธอ อยู่ในอันดับ ความชอบเรื่องแฟชั่นที่ได้รับอิทธิพลจากการมาเรียนพิเศษในกรุงเทพฯ เธอจึงตัดแปลงเสื้อผ้าให้ต่างกับคนอื่นเล็กน้อยด้วยการกระโปรงสั้นเหนือเข่า เสื้อตัวใหญ่ผิดปกติ เข็มขัดมีกิปติด เลยเป็นที่ขึ้นชื่อกับครูเรื่องการแต่งกายเพราะถูกบันทึกหลายครั้งมาก ถ้าครูไม่ไหว ก็ส่งไปห้องกิจการ “..เธอจะทำให้ครูขายหน้าไปถึงไหนเมื่อไหร่จะทำตัวดีเหมือนคนอื่น เรียกแม่มาแล้วก็ไม่หยาบจ๋า เดี่ยวไม่ต้องเข้าสอบ

การเรียนรู้และรู้จักความเป็นคนดี ควรได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติหรือได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยเหตุผลจากพื้นที่ ๆ ใช้เป็นที่กล่อมเกล่า อบรม แต่พื้นที่ดังกล่าวนั้นก็กลับใช้ข้อกำหนดของระเบียบการแต่งกายและทรงผม ที่ถูกยกให้เป็นเรื่องที่ถูกต้องและให้ความสำคัญเป็นพิเศษเพื่อการประเพณีพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ของผู้เรียน และมักใช้เป็นข้ออ้างในการควบคุมให้ผู้เรียนเป็นคนที่น่าสอนง่าย เพราะคำว่า เด็กดี ต้องเชื่อฟังและทำตาม

3) ประสพการณ์การถูกตีตราพฤติกรรมด้านสติปัญญา

การถูกตีตราพฤติกรรมด้านสติปัญญาที่ได้รับการประเมินความรู้ความสามารถด้านสติปัญญาหรือการประเมินด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ในด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และคิดสร้างสรรค์ (Bloom, 1967) ที่ใช้วัดความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือในการประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้ความจำความเข้าใจในบทเรียน หรือสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 การไม่อยู่ในบรรทัดฐานของระเบียบของห้องเรียนที่เป็นที่คาดหวัง ประเด็นที่ 2 การเรียนเก่งในบางวิชาที่ไม่ได้รับการยอมรับตามบรรทัดฐานทางสังคม ประเด็นที่ 3 การถูกตีตราว่าไม่เก่งเพียงเพราะไม่ถนัดในบางวิชาที่ต้องเรียนตามหลักสูตร ประเด็นที่ 4 การถูกตีตราว่าไม่เก่งเรื่องวิชาการ เพราะมีวิธีการเรียนในรูปแบบของตนเอง และประเด็นที่ 5 การถูกตีตราด้านสติปัญญาจากการเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น

การไม่อยู่ในบรรทัดฐานของระเบียบของห้องเรียนที่เป็นที่คาดหวังของสังคม

การควบคุมผู้เรียนเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของโรงเรียนหรือของบุคคลอีกหลายคนที่ตั้งความหวังไว้ว่าผู้เรียนที่เรียนที่เก่งต้องเป็นผู้เรียนที่เพียบพร้อม นั่นคือเด็กเก่ง คือเด็กดี ต้องทำตามระเบียบของโรงเรียน ต้องเชื่อฟัง หากทำผิดพลาดไปเด็กเหล่านั้นจะกลายเป็นเด็กไม่ดี และไม่เก่ง ในโรงเรียนแผนการเรียนที่ได้ชื่อว่าเป็นหัวกะทิสำหรับคนในสังคมคือแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ที่เชื่อว่าเป็นผู้ที่มีสติปัญญาดีกว่าทุกแผนการเรียน และมองว่าผู้เรียนแผนการเรียนนี้จะสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยในคณะที่จะประกอบอาชีพที่เชื่อว่า ได้รับการยกย่องในสังคมไทย ดังเช่น คณะแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ฯลฯ และมักจะคาดหวังว่าผู้เรียนกลุ่มนี้ต้องมีความตั้งใจ เอาใจใส่ต่อการเรียน มีบุคลิกภาพที่น่าสอนง่ายและปฏิบัติตามระเบียบได้ตลอดเวลาเมื่ออยู่ในรั้วโรงเรียน เช่น บอสผู้ที่เลือกเรียนในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ จึงถูกคาดหวังจากครูเช่นกันซึ่งผลการ

เรียนของบอสก็อยู่ในอันดับต้นๆ ของห้องเรียนอีกทั้งกิจกรรมก็โดดเด่น แต่ด้วยภาพลักษณ์ การแต่งกายที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของครูเพียงครั้งเดียว ทำให้แทบเกิดความรู้สึกที่ไม่ดี “...ดูสิ ปิดเทอมปุ๊บ มันก็ไผ่ผอมยาวปั๊บ คนแบบนี้ไม่มีทางเจริญหรอก แล้วเกรดมันก็ไม่ได้ดีเลย เหนื่อยจะแย่ เกือบจะที่สุดของห้องเลยนะ...” การตีตราพฤติกรรมด้านจิตพิสัยที่เกิดจากกระบวนการประเมินผลในโรงเรียน เกิดจากความคาดหวังของสังคมและมักจะถูกบันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมไว้ในรูปแบบของแบบบันทึกพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ที่ดำเนินการขึ้นเพื่อจะได้ไม่ประพฤติปฏิบัติในพฤติกรรมเดิม ๆ หรืออีกนัยหนึ่งมีไว้เพื่อการตราหน้าผู้เรียนว่าเป็นคนไม่เอาไหน เป็นคนเกเร ไม่ทำตามระเบียบ การประเมินเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นการเรียกเข้าไปในสถานที่ ๆ ผู้เรียนหลายคนเรียกว่า ห้องเขียด ห้องมิด ซึ่งก็แล้วแต่จะเรียกกัน แต่ความหมายนั่นก็คือ เป็นห้องที่ไม่มีใครอยากจะเข้าไป การที่เข้าไปในห้องปกครองที่ซ้ำๆ หลายครั้ง หรือการถูกตักเตือนจากผู้ดูแลระเบียบกลายเป็นการถูกจับจ้อง และตีตราจากการประเมินว่ามีผลการเรียนที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของสังคม การเข้าสู่ระบบของการศึกษาที่ถูกสร้างขึ้นจากความคาดหวังหรืออุดมการณ์ของสังคม โดยใช้อำนาจกำหนดกฎเกณฑ์ รูปแบบและเนื้อหาวิชาในแต่ละวิชาและในแต่ละแผนการเรียนนั้นยังให้คุณค่าของผู้ที่เลือกเรียนแต่ละวิชาแตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดหรือสังคมในชาวงเวลานั้น ว่าต้องการคนมีคุณสมบัติทางสติปัญญาหรือความรู้และมีคุณลักษณะอย่างไร ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับคัดสรรผู้เรียนตามที่สังคมต้องการ ผู้เรียนที่ไม่ได้เรียนในแผนการเรียนที่ได้ชื่อว่าเป็นแผนการเรียนอันดับหนึ่ง จะถูกลดคุณค่า กลายเป็นกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถทางสติปัญญาไม่เทียบเท่ากับแผนการเรียนแรก จนถูกมองว่า เรียนไม่เก่งเลยกลายเป็นเด็กไม่ดี จากการจัดแบ่งแผนการเรียน “..หนูไม่ใช่คนเกเร ผลการเรียนของหนูก็อยู่ในอันดับต้นๆ หนูทำทรงผมเสื้อผ้าที่ต้องการให้ตัวเองดูดี แต่ ครูบอกว่า..คนอย่างหนูไม่มีทางสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงได้แน่ ๆ ..เธอนี้แหละจะสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ได้คนเก่งกว่าเธอเค้ายังเลือกมหาวิทยาลัยแถวนี้เลย..” โย

การกำหนดแผนการเรียนได้กำหนดการแบ่งชั้นและจัดอันดับด้านสติปัญญาและยังส่งผลไปถึงการกำหนดพฤติกรรมและบุคลิกลักษณะของผู้เรียน หากผู้เรียนที่เรียนที่เป็นความคาดหวังไม่สามารถทำไปถึงเกณฑ์ก็จะแตกต่างทันทีจากการประเมิน เช่น การเลือกเรียนแผนการเรียนที่ตนนั้นไม่ได้ชอบที่เลือกเรียนในแผนการวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ที่เธอบอกว่าเป็นการเรียนที่ไม่ได้รู้สึกมีความสุขเลย แทนที่ เข้าเรียนด้วยคะแนนที่น้อยที่สุดของห้องเรียนสายวิทย์ เธอเข้าเรียนได้เนื่องจากมีความสามารถในด้านภาษาจึงมีคะแนนเฉลี่ยพอที่จะเข้าเรียนได้ประกอบกับครอบครัวที่สนับสนุนให้เรียนแผนการเรียนนี้ ความกดดันในการเรียนของเธอจึงมีมากขึ้นเนื่องจาก

ครูมักจะคอยพูดอยู่เสมอว่า เด็กห้องวิทย์จะต้องเรียนเก่งและต้องไม่ทำผิดระเบียบของโรงเรียน “..เรียนวิชาหลักสอบตกตลอด แต่ก็ทำเกรดวิชาอื่นได้ดีเลยเกรดเฉลี่ยไม่แย่เท่าไร ครูคอยจับผิดซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องเรียนอย่างเดียว กลายเป็นว่า การแต่งตัวผิดระเบียบนิดหน่อย ก็เอามาเป็นเรื่องราวว่าทำให้เสียชื่อห้องวิทย์” แนทตี้

ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดสรรและให้คุณค่าตามความคาดหวังของสังคมและตัดสินผู้เรียนด้วยเกณฑ์หรือมาตรฐานบางอย่างและพยายามสร้างให้ผู้เรียนเกิดความแตกต่างกับบุคคลที่อยู่ในมาตรฐานนั้น แท้จริงแล้วผู้เรียนกลุ่มนี้แต่ละคนย่อมมีความจำเป็นหรือเงื่อนไขและพื้นฐานของชีวิตที่แตกต่างกันการกำกับดูแลโดยใช้กฎระเบียบจึงเป็นเพียงการกล่าวอ้างเพื่อกำกับดูแลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นไปตามความคาดหวังเท่านั้นและเมื่อผู้เรียนบางคนเข้ามาเรียนในแผนการเรียนนี้แสดงพฤติกรรมไม่เป็นไปตามความคาดหวังเช่นมีท่าทีไม่สำรวม ควบคุมยาก หรือแต่งกายผิดระเบียบที่เข้ามาเรียนในแผนการเรียนนี้ได้ซึ่งผู้ใหญ่ที่มีความคาดหวังและเชื่อมั่นว่าผ่านประสบการณ์ในอดีตมาก่อนที่มักจะใช้คำพูดเปรียบเทียบ อวดน้ำร้อนมาก่อน และ สังคมมักจะให้คุณค่าสนใจศึกษากันแต่เฉพาะในรายวิชาหลักที่เป็นที่ต้องการของสังคม

การเรียนเก่งในบางวิชาที่ไม่ได้รับการยอมรับตามบรรทัดฐานทางสังคม

โรงเรียนเป็นพื้นที่ของการปฏิบัติการของอำนาจการประเมินในการควบคุมเพื่อที่สร้างผู้เรียนในรูปลักษณะต่างๆ แต่สำหรับผู้เรียนอีกจำนวนหนึ่งที่มีความสามารถเข้าใจและเรียนรู้ตามที่โรงเรียนกำหนดและจะพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ที่ยอมรับของครูและเพื่อน เพื่อการดำรงตนในสังคม แม้ว่าการเรียนรู้นั้นจะตรงกับความสามารถของตนหรือไม่ก็ตาม ความชอบและความสนใจในบางวิชาของผู้เรียนที่อาจไม่ตรงตามเป็นประสงค์ของทางโรงเรียนที่มุ่งเน้นผลิผู้เรียน สายวิทย์ เพราะเชื่อว่า ผู้เรียนเหล่านี้สร้างชื่อเสียงให้โรงเรียนได้มากกว่าผู้เรียนแผนการเรียนอื่นๆ ค่านิยมของ แพทย์ วิศวกร เภสัชกร ยังวนเวียนอยู่กับระบบการศึกษามาอย่างยาวนาน อีกทั้งภาพรวมของระบบการศึกษายังไม่สอดคล้องกัน การสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือผู้เรียนในระบบส่วนใหญ่ที่เข้ามาเรียน เพื่อโอกาสที่จะเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งก็ไม่ได้เปิดโอกาสให้มีทางเลือกได้มากนัก “...อยู่ห้องวิทย์ แต่วิชาฟิสิกส์ เคมี ชีวะมีแค่ 0 กับ 1 เรียนสายวิทย์ แต่ก็ไม่ได้ชอบวิทย์ ครูชอบว่าเป็นตัวถ่วง...” แนทตี้ เหตุการณ์แบบนี้ก็เกิดขึ้นกับผู้เรียนอีกหลายคนที่รู้จักว่าตนเองนั้นชอบและถนัดในเรื่องใดแต่ตัดสินใจไม่ได้เลือกเรียนตามที่ตนต้องการดังกล่าว ด้วยความรู้ที่ถูกลบเลือนสั่งมาว่าต้องเรียนให้เหมือนคนอื่นหรือต้องเรียนแบบที่สังคมต้องการจึงจะเป็นเส้นทางที่ถูกต้อง เช่น นานา ได้เล่าถึงการไม่ได้รับการยอมรับที่เรียนในห้องเรียนที่เป็นห้องเรียนที่คาดหวังของโรงเรียน เรียนพิเศษแล้วก็ได้ดีขึ้น...” เช่นเดียวกับ

โย ที่เธอเลือกเรียนเพราะรู้ว่าตนเองชอบในสิ่งใด “...พ่อ แม่ ครูเชียร์ให้เรียนวิทย์ แต่ตัดสินใจไม่เลือกเพราะไม่ชอบเรียนคำนวณ ปวดหัว อยากเรียนอักษรศาสตร์ เลยเลือกเรียน ศิลป์ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส แต่ก็ไม่พ้นเราต้องเรียนวิชาพื้นฐานคณิตด้วยไง ไม่เรียนก็ไม่จบ..โง่แค่เลขง่าย ๆ ก็ทำไม่ได้แล้วจะสอบติดได้ยังไง...” โย บางครั้งรูปแบบการเรียนควรต้องควบคู่กับการทำกิจกรรม ที่มักจะมีคำกล่าวที่ว่า การเรียนทำให้คนมีงานทำแต่กิจกรรมสอนให้คนทำงาน ในการประเมินผู้เรียนอีกด้านคือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต แต่ในบางครั้งความคาดหวังของสังคมที่ต้องการคนเก่งด้านวิชาการ และเชิดชูกลุ่มคนเหล่านี้จนสร้างความแตกต่างกับผู้เรียนบางกลุ่มที่ชอบทำกิจกรรมมักจะถูกมองว่าเป็นเด็กที่เกียจ เป็นเด็กกิจกรรม ไม่เรียนหนังสือ “...พ่อ แม่ ส่งให้มาเรียน ไม่ใช่โดดเรียนไปทำอย่างอื่น ซี้เกียจใหญ่แล้ว...” จ๊อบ การถูกตำหนิ ต้องทำกิจกรรมที่เป็นตัวแทนเช่น จ๊อบที่เป็นสภานักเรียน การทำกิจกรรมให้กับโรงเรียนจึงทำให้บางครั้งเข้าเรียนในเช้าและถูกตำหนิทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่าทำไมครูไม่ยอมรับทั้ง ๆ ที่เป็นกิจกรรมของโรงเรียน เช่นเดียวกับ โจ๊ก ที่ถูกมองว่า เอาแต่เล่นกีฬา ทำให้สอบตกวิชาคณิตศาสตร์ ทั้งที่เรียนห้องคำนวณ “...ผลสอบออกมาครูเรียกไปว่า ว่าผมเรียนไม่ได้เรื่อง เอาแต่ซ้อมกีฬา คนอย่างเธอเอาดีไม่ได้สักอย่างหรอก...” โจ๊ก

ความสามารถในการทำกิจกรรมบางอย่างเป็นการสร้างประสบการณ์ที่สามารถใช้ได้จริงในชีวิตซึ่งการประเมินด้านความรู้และด้านทักษะไม่สามารถนำมาตัดสินแทนกันได้ บางครั้งการถูกกล่าวหาว่าเรียนไม่เก่ง เพราะเป็นผู้เรียนที่ยังไม่รู้ว่าตนเองนั้นถนัดในด้านใด การตัดสินโดยนำค่านิยมของการศึกษาตามแบบที่สังคมคาดหวังที่ได้สร้างความรู้สึกที่แตกต่างสำหรับบางคน

การถูกตีตราว่าไม่เก่งเพียงเพราะไม่ถนัดในบางวิชาที่ต้องเรียนตาม

หลักสูตร

การนำทฤษฎีหรือการปฏิบัติมาใช้ในโรงเรียนล้วนมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่อ่านออกเขียนง่าย ทั้งนี้ได้กระทำผ่านอำนาจของความรู้ และระเบียบกฎเกณฑ์ ที่เจาะลึกลงไปถึงระดับปัจเจกบุคคล มีเงื่อนไขอันเป็นเจตนาที่จะกระทำต่อผู้เรียนให้อยู่ภายใต้ภายใต้ระเบียบที่ผู้เรียนจะต้องกระทำผ่านระบบคะแนน ของภาคทฤษฎีความรู้และการปฏิบัติ ตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงจะมีสิทธิที่ได้รับให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การสอนวิชาความรู้ที่ครูเป็นเจ้าของอำนาจทางวิชาการจะต้องกระทำผ่านเทคนิควิธี ที่เรียกว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งต้องทำให้ผู้เรียนผ่านเกณฑ์และบรรลุจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละรายวิชา ตามข้อกำหนดของนักวิชาการได้จัดวางไว้อีกชั้นหนึ่ง ความรู้ที่ถ่ายทอดนั้นจะกระทำตามที่ครูเห็นชอบและเห็นควร

ไม่ได้ แต่ต้องกระทำไปตามข้อกำหนดของ “หลักสูตร” ที่มีการกำหนดสาระสำคัญไว้ตายตัว และ จะจบหลักสูตรได้เมื่อต้องผ่านเกณฑ์อย่างไร ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าว ได้ถูกกำหนดไว้ การสอบ ถือว่า เป็นการประเมินอีกรูปแบบหนึ่งที่ถูกจัดขึ้นทั้งในขณะที่มีการจัดการเรียนการสอน ที่เป็นการ ประเมินระหว่างเรียน รวบรวมคะแนนเพื่อไปรวมกับการประเมินปลายภาคเรียนเพื่อใช้ในการ ตัดสินผลการเรียนให้กับผู้เรียน หลักสูตรการเรียนที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนในรายวิชาที่บางครั้ง ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต แต่ต้องถูกประเมินว่าต้องผ่านรายวิชาพื้นฐานทุกรายวิชาจึงจะ เลื่อนชั้นได้ ตัวอย่างจากประสบการณ์ของผู้เรียนที่ต้องปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของผู้เรียน โดยไม่สามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองได้ เอ๋ พุดได้อย่างน่าสนใจว่า

“.....ผมไม่ชอบเรียนวิชาศิลปะซึ่งเป็นวิชาที่ผมรู้สึกว่ามันไม่ได้เอาไป
ใช้ผมไม่มีความสุขเลย ไม่รู้ว่าจะเพิ่มคะแนนให้ตัวเองอย่างไร ครูชอบ
เปรียบเทียบงานกับคนอื่น และบอกว่าคะแนนที่ได้เพราะผมเป็นหัวหน้าห้อง
มันรู้สึกแย่มากๆ....” เอ๋

บางครั้งการต้องรองับความรู้การประเมินผลเพื่อที่จะก้าวข้ามข้อจำกัดบาง อย่างเช่นหลักสูตรที่กำหนดไว้ว่าต้องเรียนอะไรและบางวิชาไม่สามารถเลี่ยงได้เลย เช่นต้องผ่าน รายวิชาพื้นฐานทุกวิชาและผ่านรายวิชาเพิ่มเติมเต็มหน่วยกิจที่กำหนดจึงจะจบหลักสูตร จน บางครั้งผู้เรียนจำต้องใช้ คำว่า **อดทน** ในการเรียนวิชาตนเองมองว่าไม่รู้จะเรียนไปเพื่ออะไรการ เป็นผู้เรียนที่เรียนในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ ที่ต้องความสำคัญและทำคะแนน ได้ดีกับวิชาหลักของแผนการเรียน และยังต้องเรียนในรายวิชาที่ไม่ถนัด การที่ต้องเรียนตาม หลักสูตรและต้องสอบให้ผ่านในทุกรายวิชาวิชา ไม่ว่าจะเป็นรายวิชาที่วัดด้านสติปัญญา หรือด้าน ทักษะ หากไม่ผ่านในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง จะถูกตีตราว่าบกพร่อง และส่งผลต่อการรับรู้ของพวกเขา ทั้งจากบุคคลอื่นและแม้แต่ตัวเขาเองว่า “โง่ ไม่เก่ง” ซึ่งจะถูกมองว่า “...แควีซ่าย ๆ เธอยังทำ ไม่ได้แบบนี้จะไปทำอะไรได้...” จนบางครั้งส่งผลต่อคุณลักษณะหรือสร้างความรู้สึกที่เอกลบอกว่า “...ผมถูกผลักให้มาเป็นเด็กอ่อนของห้องวิทย์ เพียงเพราะผมชอบเรียนวิชาที่ไม่ใช่วิชาหลักของ แผนการเรียน...” เอก

หลักสูตรที่สร้างขึ้นจากส่วนกลางที่กำหนดไว้ให้สถาบันการศึกษาเพื่อแนวปฏิบัติ ในการบริหารจัดการสถาบันการศึกษาที่เริ่มจากการกำหนดสาระการเรียนรู้และจัดกระบวนการ เรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนต้องเรียนตามที่กำหนด ด้วยกระบวนการที่ต้องทำตัวให้สยบยอมเพราะ

หากไม่ผ่านในบางรายวิชาที่เป็นวิชาพื้นฐาน ซึ่งแม้วิชาเหล่านั้นผู้เรียนไม่ได้เลือกเรียนตามความต้องการแต่ถูกกำหนดให้เรียนเพราะผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นนักวิชาการทั้งหลายบอกว่าทุกคนต้องเรียน จึงกลายเป็นยกย่องเฉพาะคนที่ทำได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่กำหนดไว้ทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่ตอบสนองกับความต้องการหรือความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน

การถูกตีตราว่าไม่เก่งเรื่องวิชาการเพราะมีวิธีการเรียนในรูปแบบของตนเอง

ผู้เรียนที่อยู่ในแผนการเรียนต่าง ๆ จะถูกคาดหวังจากสังคมทั้งภายในสถาบันการศึกษาและภายนอกสถาบันการศึกษาที่แตกต่างกัน ภาพของผู้เรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จะถูกเหมารวมว่าเป็นผู้เรียนที่มีสติปัญญา เหนือกว่าทุกแผนการเรียน มีความรับผิดชอบสูง เอาใจใส่และตั้งใจเรียน อีกทั้งยังมีบุคลิกที่ว่องไวคล่องตัว เป็นค่านิยมเดิมที่ผู้ใหญ่ในสังคมถูกปลูกฝังมาอย่างไม่รู้ตัวจนทำให้เกิดแนวความคิดส่งผ่านมาจนเกิดเป็นภาพจำด้วยความเชื่อว่าเรียนสายวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ จะทำให้มีโอกาสประกอบอาชีพที่มีความมั่นคง ได้ค่าตอบแทนสูงเช่น แพทย์ พยาบาล วิศวกร เกษษกร แต่งตัวมีระเบียบ บ้างเล็กน้อย แต่อยู่ในระดับที่ควรรับได้ ส่วนภาพของผู้เรียนสายศิลป์ - คำนวน เป็นภาพของผู้เรียนที่มีอิสระทางความคิด แต่ถ้าหากเป็นผู้เรียนที่อยู่ในแผนการเรียน ศิลป์ - ภาษา หรือกลุ่มทั่ว ๆ ไปจะถูกมองว่า สติปัญญาไม่ดี ขาดความรับผิดชอบ ไม่มีวินัย “เด็กห้องนี้เป็นยังไงกัน เรียนก็ไม่ได้เรื่อง แถมยังชอบแต่งตัวมีระเบียบอีก ครู มักจะพูดแบบนี้บ่อยครั้ง เราก็ไม่ได้ใส่อะไรมีระเบียบเลย ..” โย การเหมารวมมักจะเกิดบ่อยครั้งว่านักเรียนในแผนการเรียนที่ไม่ใช่แผนการเรียนตามกระแสสังคม จนเกิดการเปรียบเทียบว่าผู้เรียนสายศิลป์จบมาส่วนมากจะตกงานหรือประกอบอาชีพที่มีรายได้ไม่น้อยอีกทั้งยังได้รับการยอมรับจากสถาบันที่แข่งขันกันว่าโรงเรียนใดสอบแพทย์ วิศวกรหรือ เกษษกร มากกว่ากัน ซึ่งการเลือกเรียนของผู้เรียนแต่ละคนและการเลือกเรียนสายศิลป์สำหรับผู้เรียนบางคนที่เขารู้จักตัวเอง ด้วยกระบวนการตรวจสอบ ทบทวนตนเองและรู้ว่าตนเองชอบสิ่งใด ถนัดในเรื่องใด และสามารถต่อตรงกับค่านิยมนั้นไปสู่สิ่งที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ กลับถูกประเมินว่ามีสติปัญญาไม่ดีเพราะไม่ได้เรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ ความรู้สึกนี้ส่งผลต่อครูผู้สอนด้วย ประสิทธิภาพและข้อมูล ทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้กลายเป็นผู้เรียนชายขอบของโรงเรียน ดังนั้นจึงไม่ได้มีโอกาสที่จะได้เรียนกับครูคุณภาพตามเงื่อนไขของการบริหารจัดการโรงเรียนและการบริหารบุคลากร ทำให้ผู้เรียนได้เจอกับครูที่ถูกจัดมาให้เพื่อให้อ่านหนังสือแต่กลับถูกคนอื่นมองว่า โง่ เพราะเข้าเรียนแผนหลักไม่ได้ “โง่ ! เลยมาเรียนแผน

อังกฤษ-ไทย-สังคม คำหาว่าผมโง่ เพราะผมชอบวิชาสังคมศึกษา แต่ในสมัยนั้นคนที่ เก่งสังคม ภาษาไทย เท่ากับไม่เก่ง ต้องเก่งเลข เก่งวิทย์ ถึงจะเรียกว่าเก่ง.....” เจเจ

การเป็นเด็กเรียนดีตามที่สังคมคาดหวัง ที่มักจะให้ความสำคัญกับคะแนนที่ผ่านการประเมินมาในรูปแบบที่หลากหลายจากครูผู้สอนแต่ละรายวิชาเกิดขึ้นซึ่งก็มักจะเกิดความกดดันสำหรับผู้เรียนที่ต้องแข่งขันกับตัวเองและต้องแข่งกับความกดดันรอบข้าง วิธีการจัดการเรียน การเลือกที่จะทำความเข้าใจในรูปแบบของแต่ละคน นั้นเป็นโอกาสให้เขาได้เรียนรู้และพัฒนา ศักยภาพของตนเองได้อีกทั้งการเลือกในสิ่งที่ผู้เรียนรับรู้ได้ว่าตนนั้นเหมาะกับสิ่งใดและพัฒนา ตนเอง สามารถนำพาตนเองไปสู่สิ่งที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้แต่กลับกลายเป็นการถูกตีตราพฤติกรรม ด้านคุณลักษณะเพียงเพราะไม่เรียนตามแผนการเรียนที่สังคมมองว่าไม่เก่งหรือเรียนในแผนการ เรียนที่มีผู้เรียนมีความประพฤติดีตามที่สังคมคาดหวังและมักจะตีตราผู้เรียนที่ไม่เลือกเรียนใน แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ ว่าเป็นผู้เรียนหัวไม่ดี เกเร หรือปัญญาไม่ถึง

การถูกเปรียบเทียบด้านสติปัญญากับบุคคลอื่น

“....ตอนที่ผมเดินผ่านบ้านหลังใหญ่ในหมู่บ้าน แม่บอกว่าลูกสาว
เขาเป็นพยาบาลมีเงินเดือนใช้ทุกเดือนสบายทั้งพ่อทั้งแม่ คำตอบมันเลยเกิด
ขึ้นกับตัวเองว่าถ้ามีเงินเดือนแม่กับพ่อก็สบายตั้งแต่นั้นว่าการเรียนนี้แหละที่
จะทำให้หลุดออกจากความจน” โมโม

การถูกเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มักกล่าวอ้างเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปรับ พฤติกรรม ที่เกิดขึ้นได้ทั้งในสังคมของโรงเรียน และในครอบครัวค่านิยมของการเรียน การสอบตก ถือเป็นการตัดสินว่าเป็นความบกพร่อง ทั้งของผู้เรียนเองและความบกพร่องของผู้สอนด้วยเช่นกัน ผู้เรียนที่สอบตก หรือสอบไม่ผ่าน ทั้งจากการสอบย่อย หรือสอบปลายภาค จะกลายเป็นตราบาป ที่ตัดสินด้านสติปัญญาว่ามีความบกพร่องในวิชานั้น จนทำให้ถูกสรุปว่า โง่ หรือแม้กระทั่งหลายคน ก็สรุปว่าตนเอง โง่ เช่นกัน กุ๊กไก่ เล่าถึงสิ่งที่เธอพบเจอในอดีตที่พ่อมักจะชอบเปรียบเทียบตัวเธอ กับพี่สาวเพราะพี่สาวเป็นคนเรียนเก่ง สอบได้ที่หนึ่งตลอด “..ทำไมเกิดมาโง่แบบนี้ ดูพี่เป็นตัวอย่าง สิบ โง่อย่างนี้ไม่ต้องเรียนแล้ว ออกมาช่วยกันทำงาน...” ในเวลานั้น กุ๊กไก่ อายุน้อยเกินกว่าที่จะมา วิเคราะห์ว่าสิ่งที่พ่อพูดคือความหวังดี เธอกลับรู้สึกว่าจะไม่มีความสำคัญ ไม่มีคุณค่า ซ้ำเมื่อไป โรงเรียน ครูก็มักจะคอยเปรียบเทียบกับพี่สาว “..การบ้านง่าย ๆ แค่นี้ยังทำผิด ทำไมเธอเรียนไม่ เก่งเหมือนพี่ ทำไมไม่ให้พี่เธอสอน..” อีกคำพูดที่เธอได้ยินอยู่เสมอ “...เรียนไม่เก่ง ก็ต้องทำงาน

หนัก..” บางครั้งความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ย่อมส่งผลกระทบต่อครอบครัวที่เกิดการเปรียบเทียบทางสังคมที่ทำให้บุคคลในครอบครัวย่อมรู้สึกว่าคุณค่าและเท่าเทียมกับบุคคลในสังคมเพื่อการได้รับการยอมรับการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียนทำให้เกิดการตั้งคำถามกับสังคมและกับตนเองเพื่อที่จะได้นำพาตนเองไปสู่สิ่งที่ปรารถนา โมโม ได้เล่าถึงที่มาและเหตุผลที่ทำให้เขาต้องการเข้าสู่วการศึกษาให้ได้มากที่สุดเท่าที่ตัวเองจะทำได้ไม่ได้เกิดจากคำเปรียบเทียบของใคร แต่ตนเองได้เปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นๆ ทำให้เขาเกิดความรู้สึกที่ต้องได้รับการยอมรับจากบรรทัดฐานที่สังคมให้คุณค่าและเขาได้เรียนรู้ถึงโอกาสที่ได้รับหลังจบการศึกษาที่สามารถสร้างงาน อีกทั้งยังสามารถเลือกดำเนินชีวิตได้มากกว่าคนที่ไม่ได้รับการศึกษา

การนำเอาความสามารถของคนอื่นที่สังคมมองว่าประสบความสำเร็จเพื่อนำมาเปรียบเทียบและวัดความสามารถของอีกบางคนจนทำให้กลายเป็นเรื่องปกติที่ต้องก้มหน้ายอมรับและรู้สึกว่าไร้ตัวตน ถูกมองข้าม ไม่มีใครสนใจ นั้นมันหมายถึงเขามองว่าเรา ไม่โดดเด่นมากพอที่จะทำให้สังคมยอมรับ ทั้ง ๆ ที่บางคน มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ได้เก่ง หรือไม่ได้แย่ตามเกณฑ์ของคนอื่น “...ทำไมวาดรูปไม่สวยเหมือนคนอื่นอุตส่าห์ให้ดูแบบของเพื่อนแล้ว...” คำพูดเหล่านี้สร้างความรู้สึกด้อยค่าของผู้ที่ได้รับฟัง “...ผมมองเกณฑ์ที่ใช้วัดก็คือเกณฑ์ของครู ถ้าเค้าไม่ชอบ งานของผมก็ไม่ได้ อยู่ดี กลายเป็นการที่เราไม่มีจินตนาการด้านนี้ เลยกลายเป็นเพราะเราไม่มีความสามารถ...” เอ้ การถูกเปรียบเทียบผลงานในการทำกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนเป็นรูปแบบการประเมินจากผู้ครูที่มักจะนำไปใช้กับนักเรียน เหตุการณ์การเปรียบเทียบในลักษณะนี้มีให้เห็นทั้งที่เกิดจากเกณฑ์การประเมินในโรงเรียน ถึงแม้บางครั้งคำกล่าวอ้างที่กล่าวอ้างทำไปเพราะต้องการสั่งสอนให้รู้สำนึกและต้องการให้ปรับพฤติกรรมแต่กลับกลายเป็นคำพูดที่ประเมินคนอื่นจากเป็นการสร้างความรู้สึกที่เป็นในด้านลบที่ถูกเปรียบเทียบด้านสติปัญญา นอกจากการประเมินจะเกิดขึ้นในโรงเรียนแล้วในบางเวลายังสามารถถูกประเมินจากบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเมิน “..บ้านที่อยู่อายุใกล้กันที่มักจะคอยชื่นชมลูกของเธอและคอยเปรียบเทียบกับบางที่ก็บอกว่า เราหลังยาวนะ แบบนี้จะสอบที่ไหนติด ตอนนั้นเรารู้สึกไร้ค่าเลยซึ่งในตอนนั้นเรารู้ความหมายว่าเราเป็นเด็กขี้เกียจ คือเค้ามองว่าถ้าไม่เก่งคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษคือเค้ามองว่าเราโง่ ไปเลย.” เจเจ การนำเอาความสามารถหรือความสำเร็จในบางเรื่องที่สังคมคาดหวังนำมาเปรียบเทียบและวัดความสามารถของอีกคน จนกลายเป็นการปฏิบัติที่สังคมมองว่าปกติ หรืออ้างว่าเขาจะได้พัฒนาศักยภาพตัวเองให้เหมือนคนอื่นเหล่านั้น ทำให้เกิดความรู้สึกว่าไร้ตัวตน ถูกมองข้าม ทั้ง ๆ ที่บางคน มีความเป็นตัวของตัวเอง

การถูกตีตราจากคะแนนสอบและเกรดเฉลี่ยด้วยเกณฑ์ที่ได้มาตรฐานแต่ไม่ยุติธรรมที่เกิดจากการประเมินผลการศึกษาโดยใช้คะแนนสอบและเกรดเฉลี่ยเป็นตัวชี้วัดหลักในระบบโรงเรียนทั้งนี้เพื่อให้เกิดมาตรฐานกลางในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทำให้สามารถเปรียบเทียบผลการเรียนระหว่างนักเรียน ห้องเรียน หรือโรงเรียนต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูและผู้ปกครองติดตามพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างไรก็ตามได้สร้างความรู้สึกลดคุณค่าให้กับนักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ดี ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อความมั่นใจและแรงจูงใจในการเรียนอีกทั้งไม่สามารถวัดทักษะและความสามารถที่หลากหลายของนักเรียนได้อย่างครอบคลุม เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา หรือความฉลาดทางอารมณ์ อาจนำไปสู่การเรียนแบบท่องจำเพื่อสอบมากกว่าการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจอย่างแท้จริง สร้างความกดดันให้กับนักเรียนและครู ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อบรรยากาศการเรียนการสอนเกิดความไม่เป็นธรรม

ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อมีกลุ่มผู้ผ่านเกณฑ์ ย่อมต้องมีกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์เกิดขึ้น ซึ่งการประเมินในลักษณะนี้ กลุ่มผู้เรียนที่ให้ความสำคัญกับเกรดเฉลี่ยจะเกิดการกดดันตัวเองซึ่งสำหรับผู้เรียนบางคนทำข้อสอบเพื่อให้ผ่าน ๆ ไป “....เก่งไม่เก่งไม่ควรวัดด้วยเกรดเฉลี่ย น่าจะวัดที่ความสามารถมากกว่า วิชาที่ไม่ถนัดแต่หน่วยกิตมันเยอะเลยจุดเกรดให้ตก พอผมเรียนเลขไม่เก่ง ครูก็ว่า ใจแล้วยังจะมาเรียนห้องวิทย์ เธอต้องพยายามให้มากกว่านี้ ผมพยายามให้เวลากับวิชาเลข ไปเรียนพิเศษ ไปติว มันเหนื่อยนะครับ แต่ทำไมไม่บอกว่าผมเล่นกีฬาเก่งบ้าง....” จ๊อบ ความไม่ยุติธรรมที่ผู้เรียนรู้สึกว่ตนนั้นถูกเอาเปรียบจากระบบการศึกษาและจัดอยู่ในกลุ่มผู้ที่ต้องพยายามอย่างมากเพื่อผ่านเกณฑ์นี้ไปได้ ไม่ว่าเกณฑ์ดังกล่าวถูกสร้างขึ้นมาเพื่อจุดมุ่งหมายใด แต่การตีความของสังคมต่อเกณฑ์ที่สร้างขึ้น กลับแบ่งแยกให้คุณค่าและความยุติธรรมไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย “...เกรดภาษาอังกฤษกับฝรั่งเศสหนูเกรด 4 แต่วิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ หนูได้ 0 ซ้อมก็ผ่านแค่ 1 เกรดเฉลี่ยแย่มาก อย่างเธอจะไปสอบติดได้ยังไง เกรดแค่นี้...” โย เกรดเฉลี่ยที่สูงเป็นเรื่องที่มีไว้เพื่อการสอบไปสู่โรงเรียนอื่น ที่มีชื่อเสียง ทางวิชาการ และการสอบเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ที่ผู้เรียนระดับมัธยมปลายที่ให้ความสำคัญในการสอบเอ็นทรานซ์เข้ามหาวิทยาลัยในสาขาที่ตนเองถนัดแต่เกรดเฉลี่ยไม่ได้สูงมากเลยถูกตีตราจากการประเมิน

จากการสะท้อนประสบการณ์การถูกตีตราจากอำนาจของความรู้การประเมินผลในโรงเรียนแสดงให้เห็นถึงกระบวนการการส่งผ่านอำนาจความรู้ในรูปแบบของมาตรฐานการเรียนเป็นกระบวนการตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติสำหรับผู้เรียนเพื่อตัวตนทางสังคมที่ถูกใช้ในฐานะของการกำหนดมาตรฐานของนักเรียน ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้

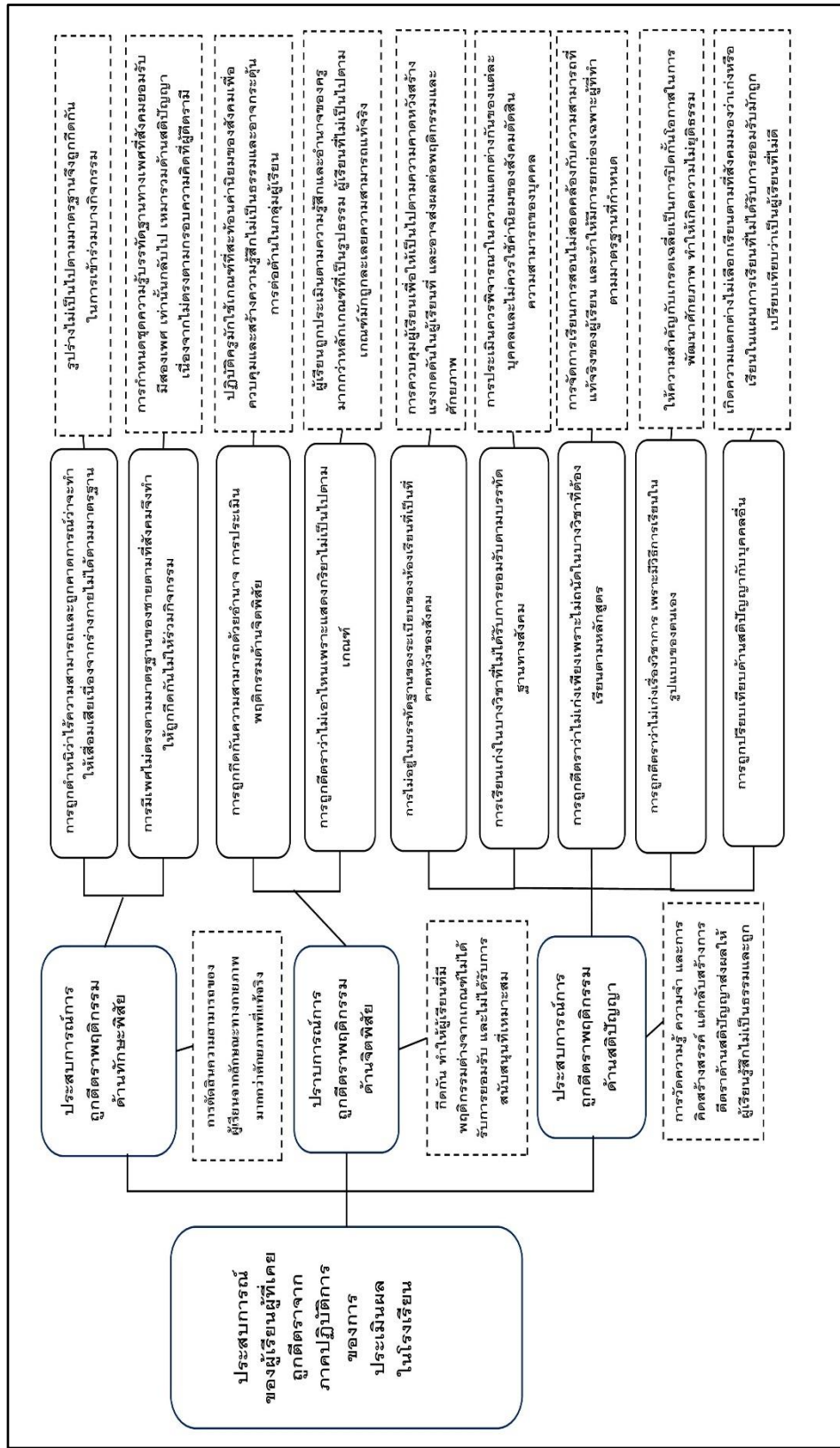
หนึ่งที่มีประสบการณ์และอยู่ในกระบวนการของการใช้การประเมินกับผู้เรียนในการเรียนการสอน และใช้กระบวนการของการประเมินผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินระดับความรู้ ความสามารถและพฤติกรรมของผู้เรียนและนำผลการประเมินไปใช้ในการจัดการศึกษาพัฒนา ความรู้ความสามารถตรงตามศักยภาพของผู้เรียนเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บข้อมูล ทำให้ผู้วิจัย ได้รับรู้ว่าแท้ที่จริงการถูกตีตราจากความรู้การประเมินผลเป็นเพียงอุปสรรคที่ทำให้เกิด ประสิทธิภาพของการเรียนรู้และปฏิเสธไม่ได้เลยว่ากระบวนการประเมินผลเป็นเพียงเครื่องมือที่ถูก ผู้ที่เกี่ยวข้องส่งผ่านความรู้ของการควบคุมและสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมที่ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตที่ห่างต่อศักยภาพที่แท้จริงของตนเองหากผู้ประเมินใช้กระบวนการ ประเมินที่หลากหลายเปิดกว้างให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามครรลองของความปรารถนาแห่งชีวิตตน โดยมีได้มีเงื่อนไขบังคับตามกระแสของอาชีพในกระแสนิยมเป็นเงื่อนไขบังคับและเปิดโอกาสให้ นำผลการประเมินให้ผู้เรียนได้สะท้อนตนเอง ค้นหาความชอบและความถนัดและความพยายามที่ จะพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละคนต้องในความพยายามและมีกระบวนการที่ต่อเนื่องยาวนาน โรงเรียนจึงควรเป็นสถานที่ ที่ใช้เป็นพื้นที่ในการค้นหาตัวตนของตนเองและพัฒนาศักยภาพใน ตนเองอย่าง ที่ควรเป็นความพยายามที่จะต่อสู้ต่อรองกับความรู้เมื่อผู้เรียนถูกตัดสินคุณค่าจากการ ประเมินการกระบวนการประเมินผลในโรงเรียนที่ส่งผลให้เกิดการตีตราตามพฤติกรรมของนักเรียน นั้นเกิดโดยการใช้การประเมินผลไม่ตรงตามพฤติกรรมที่ต้องประเมิน ทั้งด้านสติปัญญา ด้าน คุณลักษณะ และด้านทักษะพิสัย จนสร้างบาดแผลเกิดขึ้นในจิตใจและเกิดประสบการณ์ของการ ถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียนไทยที่สร้างความแตกต่างไปจากความเป็นปกติ มา แบ่งแยก กีดกัน และสร้างความเป็นอื่นให้กับผู้เรียนจนกลายเป็นอื่น จากสิ่งที่รู้จักคุ้นเคยการถูก เลือกรับปฏิบัติ ทำให้ขาดโอกาสในชีวิต บางครั้งทำให้บุคคลเหล่านั้นสร้างลักษณะบางอย่างขึ้นมา เพื่อทำให้เกิดการยอมรับ การถูกตีตรานั้นอาจไม่เกิดความสำเร็จได้ทุกคน แต่อาจเปลี่ยนแปลง ตนเองเพื่อความสมเหตุสมผลในการดำเนินชีวิตเพื่อสู้เป้าหมาย

อำนาจการประเมินผลในโรงเรียนที่ถูกส่งผ่านความรู้ในรูปแบบของมาตรฐานการ เรียนเป็นกระบวนการตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติสำหรับ ผู้เรียนเพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมที่ถูกใช้ในฐานะของการกำหนดมาตรฐานของนักเรียน ใน ฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่มีประสบการณ์และอยู่ในกระบวนการของการใช้การประเมินกับผู้เรียนใน การเรียนการสอนและใช้กระบวนการของการประเมินผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินระดับ ความรู้ความสามารถและพฤติกรรมของผู้เรียนและนำผลการประเมินไปใช้ในการจัดการศึกษาและ นำไปพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามศักยภาพของผู้เรียนเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาและ

เก็บข้อมูลทำให้ผู้วิจัยได้รับรู้ว่าแท้จริงการถูกตีตราจากความรู้การประเมินผล เป็นเพียงอุปสรรคที่ทำให้เกิดประสบการณ์ของการเรียนรู้และปฏิเสธไม่ได้เลยว่ากระบวนการประเมินผลเป็นเพียงเครื่องมือที่ถูกผู้ที่เกี่ยวข้องส่งผ่านความรู้ของการควบคุมและสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตที่ห่างต่อศักยภาพที่แท้จริงของตนเองหากผู้ประเมินใช้กระบวนการประเมินที่หลากหลายเปิดกว้างให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามครรลองของความปรารถนาแห่งชีวิตตนโดยมิได้มีเงื่อนไขบังคับตามกระแสของอาชีพในกระแสนิยมเป็นเงื่อนไขบังคับและเปิดโอกาสให้นำผลการประเมินให้ผู้เรียนได้สะท้อนตนเอง ค้นหาความชอบและความถนัดและความพยายามที่จะพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละคนต้องในความพยายามและมีกระบวนการที่ต่อเนื่องยาวนานโรงเรียนจึงควรเป็นสถานที่ที่ใช้เป็นพื้นที่ในการค้นหาตัวตนของตนเองและพัฒนาศักยภาพในตนเองอย่างที่เหมาะสม

ตราบดที่บรรทัดฐานทางการศึกษาบังคับให้มนุษย์มองเห็นเพียงมิติเดียว มนุษย์ที่มีลักษณะ **ตรง** ตามที่สังคมต้องการเท่านั้นจึงจะมีพื้นที่ในสังคม แต่สำหรับมนุษย์ที่ **ต่าง** ออกไปจากบรรทัดฐาน ย่อมต้องดิ้นรนและใช้ความพยายามเพื่อที่จะสร้างพื้นที่ของตน จนบางครั้งกลายเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ถูกจัดวางตำแหน่งให้ความเป็นมนุษย์ไม่เท่าเทียมกัน

สรุปภาพรวมของผลการวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์เมื่อยังเป็นนักเรียนและ ถูกตีตราจากภาคปฏิบัติการของการประเมินผลในโรงเรียน ประกอบด้วยการตีตราพฤติกรรม 3 ส่วนด้วยกันดังนี้ ประสบการณ์การถูกตีตราพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ที่ถูกตำหนิว่า ไร้ความสามารถและถูกคาดการณ์ว่าจะทำให้เสื่อมเสียเนื่องจากร่างกายไม่ได้มาตรฐาน อีกทั้งการมีเพศไม่ตรงตามมาตรฐานของชายตามที่สังคมคาดหวังจึงทำให้ถูกกีดกันไม่ให้อำนาจกิจกรรม ประสบการณ์ที่สอง คือการถูกตีตราพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ที่ถูกกีดกันความสามารถและ ถูกตีตราว่าไม่เอาไหนเพราะแสดงกิริยาไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ประสบการณ์ที่สาม การถูกตีตราพฤติกรรมด้านสติปัญญา คือการไม่อยู่ในบรรทัดฐานของระเบียบของห้องเรียน การเรียนไม่เก่งในบางวิชาที่ไม่ได้รับการยอมรับตามบรรทัดฐานทางสังคม การถูกตีตราว่าไม่เก่งเพียงเพราะไม่ถนัดในบางวิชาที่ต้องเรียนตามหลักสูตร การถูกตีตราว่าไม่เก่งเรื่องวิชาการเพราะมีวิธีการเรียนในรูปแบบของตนเอง และการถูกเปรียบเทียบด้านสติปัญญากับบุคคลอื่นดังที่สรุปไว้ในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ประสบการณ์ของผู้เรียนผู้ที่เคยถูกตีตราจากภาคปฏิบัติของการ

ส่วนที่ 2 วิพากษ์การรู้เท่าทัน และกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลการศึกษา

จากผลการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนถึงการต่อสู้และต่อรองกับอำนาจของการประเมินผลการศึกษาและการสร้างพลังในตนเอง โดยดำรงความเป็นตัวตนเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของตนเอง ในการนี้มีสองวิธีการ คือ การต่อสู้และต่อรองกับอำนาจของการประเมินผลการศึกษาที่ ผู้ให้ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงการรับรู้และวิธีการที่พวกเขาต่อรองกับการประเมินผลการศึกษา พวกเขาไม่ยอมรับผลการประเมินเป็นคำตัดสินที่แท้จริง แต่กลับใช้ความรู้ และการมีเทคโนโลยีแห่งตัวตนเป็นเครื่องมือในการต่อรอง เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถและทำความเข้าใจกับความรู้ การประเมิน ยึดมั่นในความเป็นตัวตนและเป้าหมายของตนเอง พวกเขามีการวางแผนและตั้งเป้าหมายในชีวิต และพยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายเหล่านั้น การดำรงความเป็นตัวตนในที่นี้หมายถึงการรักษาความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ไม่ยอมให้ผลการประเมินผลมาทำลายความมั่นใจ และมีการพัฒนาแนวทางการดำเนินชีวิต

2.1 การต่อสู้ต่อรองกับความรู้การประเมินผล : ปฐมบทการสร้างพลังในตนเองสู่เป้าหมายความสำเร็จ

การต่อรองกับอำนาจของความรู้จากการประเมินผลที่เป็นผลจากการวิเคราะห์ และตั้งคำถามกับความรู้การประเมินที่ทำให้ผู้ที่ถูกตีตราจากการประเมินผลดำรงอยู่ในความเป็นตัวตนของตนเอง ประกอบด้วย 5 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 แสวงยอมรับในการตัดสินใจจากอำนาจของการประเมินเพื่อให้ผ่านพ้นเวลานั้นไป ประเด็นที่ 2 การต่อรองด้วยความรู้จักตนเองเป็นทางลัดสู่เป้าหมายที่เร็วขึ้น ประเด็นที่ 3 เรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อมาใช้ต่อรองกับระเบียบการประเมิน ประเด็นที่ 4 การต่อรองด้วยการท้าทายกับอำนาจการประเมิน และประเด็นที่ 5 การจัดวิธีการเรียนรู้ด้วยวิธีของตนเอง

แสวงยอมรับในการตัดสินใจจากอำนาจของการประเมินเพื่อให้ผ่านพ้นเวลานั้นไป

การต่อรองด้วยการแสวงยอมรับในวิธีการตัดสินใจจากการประเมินเป็นวิธีที่ผู้เรียนที่ถูกตีตราจากอำนาจของความรู้การประเมิน ใช้ต่อรองให้ตนผ่านพ้นช่วงเวลานั้นไปเพื่อดำรงความเป็นตัวของตัวเองจากเกณฑ์การประเมินบังคับในการเรียนแต่ละรายวิชา ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนจึงแสวงยอมรับกับเกณฑ์การประเมินที่ตัดสินความสามารถที่มีอยู่ในตัวตนของพวกเขาเพื่อให้ผ่านช่วงเวลานี้ไปอย่างประนีประนอม บางครั้งได้สร้างความรู้สึกละแวกแยก จากการประเมินที่ไม่ตรง

กับพฤติกรรม ไม่สามารถบ่งบอกความสามารถของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนจึงเกิดการต่อต้านที่เกิดจากการถูกตัดสินจากเกณฑ์การประเมินเพื่อที่จะทำให้ตนเองดำรงตนอยู่ได้นั้น “การแสรัง” จึงมักมีให้เห็นอยู่อย่างต่อเนื่อง “..วิชาพละผมมองว่าน่าจะสอบจากการปฏิบัติมากกว่าแต่อาจารย์บอกว่าเก็บคะแนนไม่ทัน เสียเวลา ครูเลยสอบทฤษฎีอย่างเดียวแย่งไม่ได้ด้วยกลัวไม่ผ่านก็สอบไปตามนั้นคะแนนเลยน้อย..” ใจึก

หลายครั้งที่การตัดสินพฤติกรรมที่ต้องมีการลงบันทึกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกหลายจำและไม่กระทำผิดไปจากระเบียบของโรงเรียน ห้องกิจการเป็นห้องที่ได้รับการขนานนามว่าห้องเย็นบ้าง ห้องเข็ดบ้าง แสดงความหมายที่ผู้เรียนไม่ต้องการถูกเรียกเข้าไป การได้เข้าไปในห้องนี้แสดงว่าผู้เรียนได้ทำความผิดต่อระเบียบและทำให้รับรู้ทันทีว่าเป็น “เด็กไม่ดี” ผู้เรียนที่เข้าห้องนี้หากใครไม่ทำตามที่คุณครู “สั่ง” มักจะถูกเพิ่มโทษให้หนักขึ้นรวมถึงมาสามารถสร้างสรรค์ความคิดของตนเองได้ “...ผมทรงเกรียน ทรงสกินเฮด แต่ทำไมผิดระเบียบไม่เข้าใจ อยากจะว่าอะไรก็ได้แล้วแต่เค้าเลยยอม ๆ ไปผมถูกครูส่งตัวเข้าห้องปกครอง ครูในห้องนั้นมองผมเหมือนผมไปฆ่าใครตายแล้วพุดซู่สารพัดเค้าให้ผมเขียนเหมือนเป็นสัญญาถ้าไม่แก้ไข จะไม่ให้เรียนผมเลยนั่งอยู่คนเดียว....” จ๊อบ มีหลากหลายเรื่องราวที่เกิดขึ้นจากความต้องการเป็นผู้ควบคุมกฎระเบียบหลากหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องปกครองนั้น ต้องการเพื่อการอบรมผู้เรียนให้ได้ตามที่พึงประสงค์และที่เพื่อให้เป็น “เด็กดี” และให้ผู้เรียนเป็นไปตามมาตรฐาน แต่แฝงด้วยการตอกย้ำเพื่อให้เกิดการสยบยอมและชินชาต่อระเบียบที่ใช้บังคับทางกาย

การไม่ปฏิบัติตามระเบียบของการแต่งกายเช่น เสื้อผ้า ทรงผม ที่เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินด้านพฤติกรรมจิตพิสัย ที่ส่งผลต่อการจบการศึกษาที่ถูกกำหนดไว้ชัดเจน ผู้เรียนจะต้องผ่านการประเมินทั้งด้านความรู้และด้านพฤติกรรม หากปฏิเสธที่จะไม่ปฏิบัติตาม นั้นเป็นการแสดงออกถึงการต่อต้านที่อย่างเปิดเผย หากเมื่อผู้เรียนปฏิบัติไม่เป็นไปตามระเบียบของโรงเรียนย่อมส่งผลกระทบต่อภาพรวมของโรงเรียน เนื่องจากการแต่งกาย และทรงผมเป็นภาพที่เห็นได้ในเชิงประจักษ์ โรงเรียนจึงต้องเข้าควบคุมและติดตามผ่านฝ่ายปกครองโดยนำอำนาจจากการประเมินมาใช้ เช่น การตักเตือนหรือการส่งเอกสารการบันทึกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ผ่านครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนตามขั้นตอนหากผู้เรียนไม่ได้ปรับพฤติกรรม บางครั้งผู้เรียนอาจถูกดำเนินการเพื่อควบคุมโดยการไม่ให้เข้าสอบ หรือตัดสิทธิ์ในการเรียนต่อ

ครู ที่เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของการใช้อำนาจเพื่อเข้าควบคุมให้ผู้เรียนเป็นระบบ การบันทึกพฤติกรรมด้านจิตพิสัยเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดความรู้และใช้กำกับผู้เรียนโดยการบันทึกพฤติกรรม ลงไปในเอกสารรายงานผลการเรียน จนทำให้บางครั้งถูกริดรอนโอกาส ใน

การเลือกเรียนหรือในการเข้าศึกษาต่อ อำนาจของคะแนนที่บางโรงเรียนนำมาเป็นตัวตัดสินและประเมินด้านความประพฤติ โดยครูใช้ประโยชน์เพื่อแอบแฝงที่จะให้ผู้เรียนยินยอมทำบางอย่างให้ครูเป็นการใช้อำนาจความรู้ของการประเมินมากำกับพฤติกรรมผู้เรียน “...ระเบียบการเรียนต่อ ที่กำหนดว่าถ้าต้องการเรียนแผนการเรียนที่อยากเรียนหรือเรียนต่อโรงเรียนเดิมต้องมีพฤติกรรมที่ดี ผลการเรียนต้องมากกว่า 2.0 ทำให้ผมเสี่ยงว่าจะไม่ได้เรียนต่อจนบางครั้งก็ยอมให้ครูบันทึก...”

เอก

การต่อรองด้วยการยอมรับกับการถูกตัดสินจากการประเมินนั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนรู้เท่าทันและรู้วิธีการที่จะสามารถทำให้เขาไปสู่เป้าหมายของตนเองและรับรู้วิธีการประเมินผลเป็นเพียงความรู้ที่ถูกสร้างจากบรรทัดฐานสังคมโดยมีเกณฑ์ที่ใช้จัดแบ่งผู้คน แต่ความสามารถในการเรียนรู้ และความรู้คือสิ่งที่ทำให้แต่ละคนมีคุณลักษณะพิเศษ โดดเด่น ข้อความดังกล่าวถูกสร้างให้กลายเป็นการสร้างคุณค่าและให้ความหมายกับมนุษย์ด้วยตนเอง เรื่อยมา โดยไม่ได้ใส่ใจว่าลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันของมนุษย์ต้องกลายเป็นความแตกต่างและความผิดปกติของสังคมจนถูกมองว่ามนุษย์ที่ต่างจากมาตรฐานหรือไม่ได้ตามมาตรฐานต้องเป็นบุคคลที่ไม่มีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีไม่เท่าเทียมบุคคลอื่น

การต่อสู้ต่อรองด้วยการรู้จักตนเองเป็นทางลัดสู่เป้าหมายที่เร็วขึ้น

“....โชคดีที่เป็นคนรู้จักตัวเองเร็วมักจะถามตัวเอง มีลิมิตและพอใจ ในตัวเองแล้วหรือยัง ลองดูหรือยัง ไม่ชอบก็จะหยุดทำทันทีแต่สำหรับเรามีความสุขของเราคือเราอยู่ในช่วงการจัดการความรู้สึกตรงนั้นคือหาจุดเด่นตัวเองให้เจอแล้วพยายามทำ ค้นหาไปเรื่อยๆ ว่าเหมาะกับอะไรแล้วก็ปรับวิธีเรียนให้เข้ากับตัวเอง....” เจเจ

การหาทางลัดและวิธีการไปสู่ความสำเร็จในชีวิตเป็นเรื่องที่หลายคนปรารถนา แต่แท้ที่จริงไม่มีสูตรสำเร็จรูปหรือวิธีลัดที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกคน แต่ละคนย่อมมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน วิธีการและการใช้กลยุทธ์ของการต่อรองเพื่อเป้าหมายแตกต่างกัน เกิดผลลัพธ์จากการผสมผสานระหว่าง ความอดทน และตรึกตรองกับความสามารถของตน แม้บางครั้งเส้นทางไปสู่ทุกความสำเร็จต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างสม่ำเสมอ หากมีการวางเป้าหมายที่ชัดเจนและมีแรงบันดาลใจที่แน่นแฟ้น พร้อมทั้งจะทำงานหนักเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องการตรวจสอบตนเองก็เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้

แม้ว่าสังคมมนุษย์ถูกอำนาจของความรู้ทำให้เชื่อว่าความสามารถทางสติปัญญาคือสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นเลิศของมนุษย์ แต่สิ่งสำคัญผู้เรียนแต่ละคนต้องรู้จักตนเองให้เร็ว ปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อไปสู่เป้าหมายของตนเองแม้บางครั้งจะถูกสั่นคลอนจากสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น ต้องปรับตัวเรื่องการเรียนในวิชาที่ตนไม่ชอบเพื่อให้สามารถผ่านการประเมินจนบางครั้งกลายเป็นจำยอม เพื่อต่อรองกับความรู้และทำให้เราค้นหาตัวเองได้เร็ว “..เรียน ๆ ไปก็เริ่มรู้ว่าไม่ใช่ทางของตัวเอง มารู้ว่าชอบสังคมศึกษาตอน ม 6 แล้ว เลยตัดสินใจเลือกตามสิ่งที่ตัวเองมีเช่นความรู้ด้านสังคมมาเป็นทางที่เลือกให้ตัวเอง พบเรียนจบแล้วก็เลยมาเรียนธุรกิจการท่องเที่ยวมีความสุขมาก....”

การรู้จักตัวตนของตนเองรู้ว่าคุณสมบัติและความสนใจด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษทำให้สามารถเลือกการดำเนินชีวิตและการเลือกเรียนได้ตรงตามเป้าหมายให้เหมาะสมกับตนเองแทนที่จะต้องทำตามกระแสนิยมของสังคม อีกทั้งยังสามารถจัดสรร วางแผนเวลาเพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ “....หนูเลือกสอบโดยใช้โควตานักกีฬา ซ้อมหนักมากอีกอย่างเรื่องเรียนก็ทิ้งไม่ได้ ต้องทำเกรดให้ดีควบคู่กัน ช่วงเรียน ม.6 หาที่ลงเรียนพิเศษเพิ่มเติม การเรียนในห้องได้แค่พื้นฐานแต่ไม่ได้เทคนิคการทำข้อสอบที่ตรงเป้า ..” อิงอิง สะท้อนให้เห็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ตัวตนของผู้เรียนแต่ละคนก่อกำเนิดขึ้นนอกจากการได้ตรวจสอบตนเองจนตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงอยู่ภายใต้แรงปรารถนาของตนเองแล้ว การต่อรองกับอำนาจของการประเมินผลที่สร้างให้มนุษย์มีความเป็นปัจเจกและมองเห็นโลกแบบมาตรฐานเดียวได้สร้างให้เกิดการเรียนรู้และทดลองว่าใช้แนวทางของตนหรือไม่ยอมทำให้เรารู้จักตัวตนของตนเองถึงแม้ต้องใช้เวลา แต่ยังทำให้รู้วิธีการที่ได้มา เพื่อที่หาแนวทางไปสู่เป้าหมายของตนเองได้เร็ว

หนทางที่ต้องเดินอย่างมุ่งมั่น อดทน และทุ่มเทความพยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเองการรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญเป็นการตระหนักรู้ในศักยภาพและความสามารถที่ตนมีทำให้บุคคลประเมินตนเอง รู้จักจุดเด่น จุดด้อย และความสนใจในคุณค่ายอมรับในขีดจำกัดรับรู้ว่าคุณสมบัติปรับเปลี่ยนได้หรือไม่ และปรับวิธีการเรียนรู้ให้เข้ากับตนเองและรู้ว่าแต่ละคนมีความแตกต่างกัน สามารถค้นหาเส้นทางที่เหมาะสมกับตนเอง

เรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อมาใช้ต่อรองกับระเบียบการประเมิน

ผู้เรียนแต่ละคนจะแสดงตัวตนออกมาโดยชัดเจนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าโรงเรียนหรือบุคคลผู้ที่อยู่ภายใต้สถาบันนั้นมีปฏิสัมพันธ์ต่อผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ในลักษณะเช่นใด ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการถูกแบ่งแยกจากเกณฑ์การประเมิน ได้สั่งสมความรู้และประสบการณ์ของการต่อรองและทบทวนเรื่องราวในชีวิต โดยที่เขาไม่ได้จำนนต่อเกณฑ์การ

ประเมินที่สังคมหยิบยื่นให้ หลากหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของการเป็นผู้เรียนที่เกิดขึ้นจาก ภาควิชาการของโรงเรียน ทั้งกฎเกณฑ์ของระเบียบวินัยที่เป็นชุดความรู้ที่โรงเรียนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติที่กำหนดขึ้นมา การผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ประสบกับผลลัพธ์ของการปฏิบัติ จนเกิดเป็น ความรู้ชุดใหม่ที่ส่งสอนให้เห็นถึงเป้าหมายความสำเร็จในข้างหน้าที่ต้องปกป้อง และให้ช่วงเวลาที่ ถูกสั่นคลอนจากความรู้การประเมินทั้งจากระเบียบในโรงเรียน การเรียน หรือแม้กระทั่งความเป็น ส่วนตัว เช่น แนนตี เด็กหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มักจะถูกมองว่าเป็นเด็กไม่เรียบร้อย เพราะเธอเป็นคนที่มีความกล้าหาญ ช่างพูด และเป็นทีที่พูดและเล่าต่อกันสำหรับครูที่เคยสอนหลายๆ คน รวมถึงครูที่เธอไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์ด้วยเลย เช่นครูในห้องกิจการ แนนตีเคยถูกครู ตำหนิเรื่อง การแสดงออกด้านพฤติกรรมว่าก้าวร้าว และทำทนาย เหตุผลเพียงเพราะเธอถูกเรียกให้ลุกขึ้นยืนใน ขณะที่กำลังเรียนในห้องเรียน โดยที่เธอบอกว่ายังไม่ได้ทำความเข้าใจเลย ทำให้ครูรู้สึก ว่า ถูกจ้อง หน้า และต่อมาเธอทำผิดระเบียบเรื่องทรงผมที่ครูวิชาคณิตศาสตร์ว่ากล่าว “ เอาอีกแล้วหรอ เธอ อีกแล้วหรอ ” จนทำให้เธอรู้สึก ว่า เหตุการณ์ลักษณะนี้ต้องเกิดขึ้นกับเธออีกแน่นอน และจาก ประสบการณ์เหล่านั้นทำให้เธอรู้จัก การต่อรองเพื่อที่จะลดความรุนแรงลง เพื่อการผ่อนหนักให้ เป็นเบา “..ครูเรียกเข้าห้องมรกต(ห้องมีสีเขียว)เพราะหนูชอยผม ...คนนี่เเองชื่อเสียงดีนะเรา...ครู พุด. หนูไม่โหมกนะคะแต่ไม่ยอมมีปัญหาเพราะหนูรู้สึกว่าทำอะไรก็ไม่ถูกใจอยู่ดีแค่สงสัย มองหน้าครูก็ว่าหาเรื่องแล้ว..”

การเรียนรู้จากประสบการณ์ และนี่เองกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นวิธีการเอาตัว รอดที่ใช้ต่อรองกับความรู้การประเมิน แม้ว่าจะขัดต่อความรู้สึกและความไม่เข้าใจก็ตาม การใช้ รูปแบบการควบคุมผู้เรียนเพื่อให้ท่านสอนง่ายที่กระทำผ่านอำนาจความรู้และระเบียบวินัยที่ครู มักใช้มาตัดสินและกำหนดสิทธิเพื่ออนุญาตให้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่ ครบ 80% ของเวลาเรียนแต่ละรายวิชานั้นแสดงว่าผู้เรียนได้รับความรู้จากครูไม่เพียงพอ ถึงแม้ว่า บางครั้งจะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ก็ตาม “..ผมคำนวณมาแล้วว่าแต่ละวิชาผมหยุดเรียนได้ เท่าไหร่ ผมคิดไว้เป็นทอมเลยครับ ผมเตรียมสอบรัฐศาสตร์การพูด บางวิชาที่เป็นพื้นฐานเอาแค่ ผ่านพอ วิชาไหนที่หยุดจนครบแล้ว ก็มานั่งๆให้ครูเช็คชื่อแล้วอ่านหนังสือของผมไปแต่ถ้ามีงานผม ก็ทำส่งนะครับ..” จ๊อบ ประสบการณ์ที่สอนให้รู้จักยอม มักจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนบ่อยครั้งและผู้เรียน เหล่านั้นนำมาใช้ต่อรองกับอำนาจของครู ในความพยายามที่จะให้ผลการเรียนนั้นผ่าน ยอมอดทน รับรู้กับการแสดงออกถึงความไม่พอใจของครู การถูกตำหนิ การบ่นว่า หากผู้เรียนพลดพลังสอบได้ เกรดศูนย์ ความพยายามที่จะขอสอบซ่อมผู้เรียนต้องยอมถอดตัวตนไว้ชั่วคราว “..ผมติด ร วิชา งานบ้านแต่ได้เกรด 4 ตอนนั้นจำได้ว่าเกือบจะไม่จบเพราะเป็นวิชาพื้นฐาน ครูให้มาเรียนซ้ำใน

วันที่เพื่อนๆขึ้นรับวุฒิปัตร์ แต่ก็ต้องยอมไม่นั้นไม่ได้สอบเข้ามหาวิทยาลัย..” เอก ความพลาดพลั้งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของตนเองทำให้ต้องยอมที่จะอยู่ภายใต้ความรู้การประเมินในบางเวลาเพื่อที่จะไปสู่ความคาดหวังของตน

ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้พบเจอทำให้พวกเขาซึมซับและเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดและไปสู่เป้าหมายของตัวเองจึงยอมที่จะทำตามหรือยอมถอยออกมานั้นไม่ได้ทำให้เกิดความพึงพอใจของครูแต่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนเหล่านั้นได้ประเมินความสำคัญของเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่ามีความสำคัญและคุณค่าที่ยอมรับและเขาสามารถปรับเปลี่ยนตนเองในบางช่วงเวลา และมองว่าเป็นเรื่องเพียงเล็กน้อยที่ไม่กระทบต่อที่สำคัญ ที่พิจารณาแล้วว่าสมเหตุสมผลกับตัวเอง

การต่อรองด้วยการท้าทายกับอำนาจการประเมิน

การต่อรองของผู้เรียนด้วยการท้าทายกับอำนาจของความรู้การประเมินเป็นกลยุทธ์ที่ผู้เรียนบางกลุ่มใช้เมื่อพวกเขาไม่เห็นด้วยกับระบบการประเมินผลของโรงเรียน ซึ่งอาจมองว่าไม่ยุติธรรมหรือไม่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถที่แท้จริง การต่อรองด้วยการท้าทายที่จุดเริ่มต้นเกิดจากความไม่พึงพอใจ ในบางสิ่งที่คิดว่าไม่ถูกต้องและผุดพวยจากครูที่มักจะใช้หรือบางครั้งอาจจะแสดงออกโดยการพัฒนาตนเอง การสร้างความกดดันที่ผู้เรียนบางคนที่มีความแตกต่างจากบรรทัดฐานของผู้เรียนห้องวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ที่ต้องเป็นเด็กที่ว่องไวคล่องแคล่วและเป็นผู้เรียนที่มีผลการเรียนดีในทุกรายวิชาแต่สำหรับผู้เรียนที่แสดงออกด้วยคุณลักษณะที่ต่างออกไปจากความคาดหวังของผู้เรียนแผนการเรียนนี้ ย่อมเป็นบุคคลที่ถูกจับจ้องจากครูเป็นพิเศษ โดยที่ไม่ได้สนใจว่าผู้เรียนกลุ่มนี้มีความสามารถโดดเด่นในด้านใด “..ที่หนูตัดสินใจสอบเข้ามหาวิทยาลัยเพราะครูถูกหาว่า หนูอ่อนอย่างหนูไม่มีทางสอบติดมหาวิทยาลัย..แต่หนูสอบติดมหาวิทยาลัยของรัฐด้วยได้คณะที่ดีด้วยนะคะ สอบได้แล้วก็สละสิทธิ์ค่ะเพราะหนูสอบทุนได้ไปเรียนเมืองนอกได้อยู่ก่อนแล้ว..... ” แนนตี การท้าทายส่วนใหญ่ต้นเหตุเกิดจากการใช้อำนาจของครูที่ทำให้เกิดการจัดจำแนกที่สร้างความแตกต่างให้บุคคลทำให้บุคคลรับรู้ถึงความ “ไม่ปกติ” เพียงเพราะผู้เรียนบางคนมีคุณลักษณะที่แตกต่างจากเกณฑ์ของบรรทัดฐานของห้องเรียนในอุดมคติตอกย้ำจนทำให้เกิดการเลือกที่จะท้าทายจากผู้เรียนที่มีเทคโนโลยีแห่งตัวตน การท้าทายกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สร้างความไม่เท่าเทียมเอาชนะเพื่อเป้าหมายของตนเองแสดงให้เห็นถึงความพยายามและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดของกระแสหลักในการกำหนดเส้นทางการเรียนด้วยตนเอง “..เก่งศิลปะจะไปทำงานอะไรได้..แต่หนูคิดว่าจะไม่มีได้ไง..มีให้เรียนแสดงว่าต้องใช้ประโยชน์ได้.. หาเงินเรียนเอง...” แจง

การทำทายกับความรูการประเมินบางครั้งแสดงออกด้วยการเพิกเฉย ประวิงเวลา ไม่แสดงที่ท่าว่าไม่เห็นด้วยแต่ไม่ได้พูดออกมาว่าปฏิเสธกับข้อกำหนดและระเบียบของโรงเรียน ถือได้ว่าเป็นวิธีการการต่อรองที่ผู้เรียนกลุ่มหนึ่งนำมาใช้เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลง “ความเจียบ” อีกลักษณะของการทำทาย หรืออีกนัยหนึ่งใช้เพื่อการควบคุมพฤติกรรมของตนที่ไม่ได้ทำให้บุคคลเกิดการปรับพฤติกรรมแต่อย่างใดและทำเพียงเพื่อว่ากล่าวให้เกิดความรำคาญในใจและมีผู้เรียนจำนวนไม่น้อยที่เมื่อผิดหรือถูกว่ากล่าวจะใช้การเลือกที่จะเจียบ เพียงเพื่อให้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นผ่านพ้นไปแต่ในความเป็นจริงพวกเขาไม่รู้ตัวว่าความเจียบที่นำมาใช้เพื่อลดปัญหานั้นไม่ใช่การควบคุมอารมณ์ตนเองแต่กลับกันกลับกลายเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมของอีกฝ่ายเพื่อให้ยอมทำใจ การต่อรองที่ใช้ความเจียบ ไม่ได้ตอบ หรือแสดงออกใด ๆ “..เวลาครูด่าพวกเราก็มักจะใช้วิธีเจียบกัน เด็กๆรู้กัน ด่าเสร็จเค้าก็เลิกด่าเอง...” เอก

ในขณะที่ผู้เรียนหลายคนรับรู้ถึงภาพลักษณ์ ทศนคติ ของความเชื่อของสังคมที่ทำให้ผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินต้องกลายเป็นบุคคลที่เรียนไม่เก่ง ไม่เรียนร้อย หรือไม่ได้เรื่อง ทศนคติเหล่านี้ถูกส่งออกมาทางสายตา ท่าทาง หรือคำพูดที่สับทอดและหยั่งรากลึกในสังคมมาอย่างยาวนาน และหลายครั้งที่ความเชื่อดังกล่าวเข้าไปกระทอตัวตนและจิตใจของผู้เรียนที่ถูกตีตราจากการประเมินจนทำให้ตระหนักถึงผลที่ตามมาทำให้ลดบทบาทของตนเองเพื่อ

การจัดวิธีการเรียนด้วยวิธีของตนเอง

ปฏิบัติการการประเมินที่มีทั้งการประเมินย่อยของแต่ละวิชาแล้วยังมีการประเมินรวมโดยการสอบปลายภาคเรียนจะที่ถูกจัดขึ้นพร้อม ๆ กันในโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าการประเมินมีอำนาจทำให้ห้องเรียนซึ่งเป็นพื้นที่การเรียนรู้กลายเป็นพื้นที่ของการตัดสินและจับจ้อง (panopticon) กล่าวคือ มีการกำหนดให้ห้องเรียนกลายเป็นห้องสอบ โดยมีครูกลายเป็นผู้ควบคุมการสอบ มีการจัดวางตำแหน่งที่นั่งของผู้เรียนให้มีระยะห่าง และเข้าสอบตามตารางที่กำหนด มีข้อกำหนด ในการสอบ มีข้อห้าม และถูกจับจ้องจากครุคุมสอบเพื่อป้องกันการทุจริตในการสอบ ผลสอบจะถูกประเมินและตัดสิน ว่า ผ่าน หรือ ตก โดยมีระดับคะแนน เป็นเกรด 0 ถึง 4 หรือ เป็นตัวอักษร เพื่อแบ่งแยก ผู้ที่สอบผ่าน ที่แสดงให้เห็นความแตกต่างกันในระดับคุณภาพความสามารถในการเรียนของแต่ละวิชาผู้เรียนจึงต้องพยายามที่จะดำรงตนอยู่รอดให้ได้ในระบบของโรงเรียนที่ต้องการผู้เรียนที่มีผลการเรียนที่สูง กลายเป็นการทำลายต่อการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนที่กำลังค้นหาตัวตนของตนเองในการบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตนเองต้องการ

การจัดการวิธีการเรียนด้วยวิธีของตัวเองที่เป็นการต่อรองกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีข้อจำกัดทั้งในเรื่องของจำนวนชั่วโมงที่ถูกเบียดบังจากกิจกรรมบางอย่างในโรงเรียน ผู้เรียนบางคนต้องใช้คำว่าต้องเอาตัวรอดเพื่อให้ตนเอง เรียนให้ทันและให้มีความรู้เพื่อเตรียมตัวสอบในระดับที่สูงขึ้น หรือแม้แต่การปรับตัวต่อความยากลำบากของผู้เรียนหลายคนที่ต้องเปลี่ยนสถานที่เรียนและต้องปรับตัวมาถึงการเริ่มต้นใช้ชีวิตใหม่ของผู้เรียนที่โรงเรียน และต้องสามารถยอมรับว่าเป็นอิทธิพลทางสังคมที่ต้องฟันฝ่าทั้งเรื่องการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมของสังคมใหม่ “..หนูย้ายเข้า ม.3 เทอม 2 ครูถามว่าถูกไล่ออกมาหรือถึงมาที่นี่..จริงก็ไม่ได้อยากเรียนที่นี่เท่าไรขอแค่จบ ม.3 พอ จะเอาวุฒิไปสอบเพื่อเรียนศิลปะครูจะคอยว่าตลอดเอาตัวไม่รอดพยายามอ่านทฤษฎีฝึกวาดรูปเองทุกเย็น...” แจง เช่นเดียวกับเชอร์รี่ ที่เธอจัดการวิธีเรียนด้วยตัวเองในรายวิชาที่หลักสูตรไม่สามารถจัดให้ได้มากพอ “..อยากได้ชั่วโมงการทำอาหารเพิ่มมากขึ้นซึ่งที่เรียนอยู่มีแค่ 1 คาบต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่ได้เรียนแต่ทฤษฎี บางเทอมก็เอาไปสลับกับคอมพิวเตอร์ เลยหาที่เรียนทำอาหารเพิ่มเองเลยละ ไปเรียนรู้เทคนิค แพงเหมือนกันคะแต่หนูชอบ...” เชอร์รี่

การจัดการวิธีการเรียนด้วยตนเองของผู้เรียนบางคนที่ไม่ได้รับการส่งเสริมศักยภาพและไม่ได้คาดหวังจากโรงเรียนที่อีกทั้งการถูกจำกัดโอกาสบางในบางครั้งหรือถูกประเมินและตัดสินบางอย่างทำให้ผู้เรียนเหล่านั้นได้พัฒนาทักษะที่สำคัญกับตนเองอย่างแท้จริงและไม่ได้รอคอยจากผู้อื่นแต่สามารถใช้วิธีการจัดการวิธีการเรียนด้วยตนเองอีกทั้งสร้างประโยชน์ต่อตนเองในระยะยาว กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เกิดจนความคิดสร้างสรรค์ แก้ไขปัญหาและสำรวจความสนใจพัฒนาศักยภาพของตนเองตามความถนัดของตนเองอย่างแท้จริง

การต่อรองอัตลักษณ์แห่งตัวตนของผู้ที่ถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียนจึงเป็นผู้ที่มีพลังในตนเองสามารถกำกับและดูแลตนเองเพื่อ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทำให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตภายใต้โครงสร้างทางสังคมและรูปแบบของความรู้ได้อย่างได้อย่างรู้เท่าทันจนสามารถสร้างความสำเร็จตามความหมายของตนเองได้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่การสร้างพลังในตนเอง แม้เกณฑ์การประเมินบางอย่างที่ถูกนำมาตัดสินคุณค่าและศักยภาพแต่พวกเขามีกลยุทธ์การรู้เท่าทันเพื่อต่อรองกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจและสร้างการรับรู้ใหม่ในการหาเส้นทางการเรียนให้กับตนเองอีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ให้กับบุคคลอื่นแต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า จะสนับสนุนให้เกิดการตีตราไม่ว่าจะเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใด แต่นำความรู้ที่ได้มาปรับใช้เพื่อสร้างพลังให้กับตนเองการประเมินผล กระบวนการสร้างพลังในตนเอง ที่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนค้นหาตัวตนของ

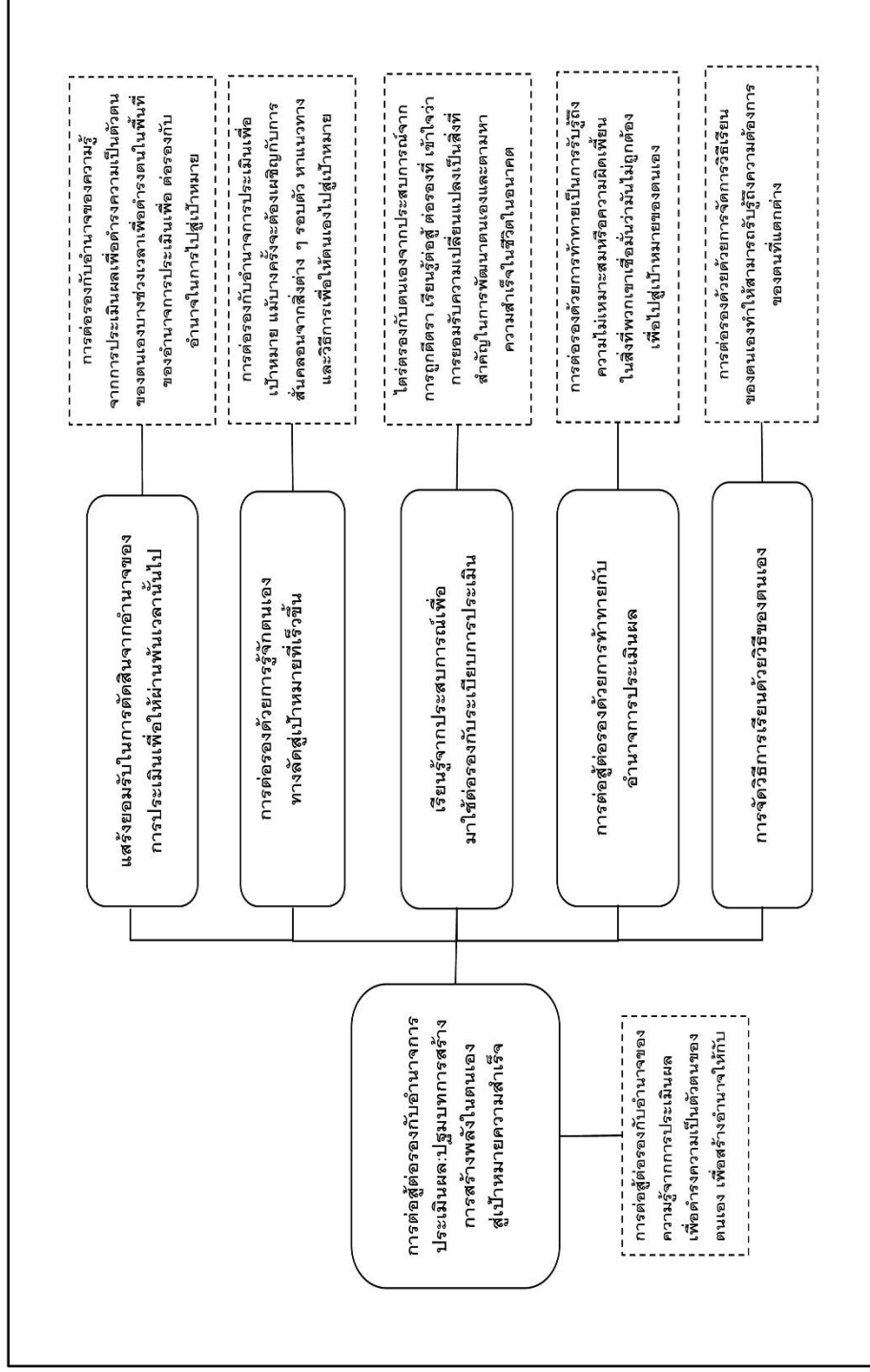
ผู้เรียนให้รู้ถึงศักยภาพในตนเองการประเมินควรเกิดจากทั้งผู้ประเมินและผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้ สะท้อนตนเอง วิพากษ์ตนเองเพื่อนำผลเหล่านั้นมาใช้ในการพัฒนาตนเองตามศักยภาพความสามารถได้ตรงตามพฤติกรรมจริง การประเมินแบบสร้างพลังในตนเองต้องสามารถช่วยกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองมากกว่าการประเมินเพื่อตัดสิน ทำให้ผู้เรียนกำกับตนเองนำไปสู่การตัดสินใจหรือกำหนดตนเอง

การประเมินผลในโรงเรียนจึงควรเป็นการประเมินที่สร้างความกระจำและมีเสรีภาพในการกำหนดตัวตนของตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายกระบวนการสร้างพลังอำนาจในตนเองเป็นการบังคับควบคุมพฤติกรรมตนเอง ตั้งแต่การติดตามตนเองถือว่าเป็นขั้นตอนของการสังเกตติดตาม มีการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของตนเองกับเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจปรับเปลี่ยน และการเสริมแรงตนเอง ที่บุคคลควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยขึ้นอยู่กับ การให้รางวัล หรือการลงโทษ และต้องต่อสู้กับพลังอำนาจของตนเองในการควบคุม การปฏิบัติพฤติกรรม ด้วยเหตุนี้ทำให้แรงผลักดันที่บุคคลเหล่านั้นจะทำการเปลี่ยนแปลงตัวเองที่มีจุดเริ่มต้นเกิดจากการที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ของการถูกจัดอันดับ แบ่งแยก กำหนดคุณค่า และถูกตัดสินจากการประเมินของโรงเรียน และเกิดการแสดงออกโดยการต่อต้านกับความรู้เพื่อทำให้เกิดอำนาจในตนเองโดยการหลบหลีกเพื่อให้ไม่ถูกจับจ้องกระบวนการสร้างพลังจากการประเมินจึงควรเป็นของการตรวจตราและทบทวนตนเองอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดการตระหนักรู้จากจิตใจที่สั่งการให้ผลักดันและพัฒนาตัวเอง ผู้ที่มีพลังอำนาจในตนเองความสามารถที่จะควบคุมจัดการสถานการณ์ได้ ความพึงพอใจในความสามารถของตนเอง มีแนวทางเพื่อพัฒนาตนเองมองเห็นคุณค่าที่มีต่อผู้อื่น และผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ตลอดจนเกิดความเข้าใจ ต่าง ๆ สามารถทำทุกสิ่งทุกอย่าง ควบคุมจัดการและแก้ไขสถานการณ์ให้ตนเองได้สำเร็จโดยใช้ความรู้ความสามารถของตน

สรุปผลภาพรวมจากผลการวิจัยผู้ให้ข้อมูลได้มีถึงการสะท้อนวิธีการต่อรองกับอำนาจการประเมินผลที่ถือเป็นปฐมบทของการสร้างพลังในตนเองสู่เป้าหมายความสำเร็จ ประกอบด้วย การแสวงยอมรับในการตัดสินใจจากอำนาจของการประเมินเพื่อดำรงความเป็นตัวตนในพื้นที่ของอำนาจการประเมินบางช่วงเวลาเพื่อให้ผ่านพ้นช่วงเวลาและดำรงตนในการไปสู่เป้าหมาย การต่อรองด้วยความรู้จักตนเองได้เร็วเพื่อเป็นทางลัดไปสู่เป้าหมาย แม้บางครั้งจะต้องเผชิญกับการสั่นคลอนจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัวแต่ผู้ให้ข้อมูลพยายามหาแนวทางและวิธีการเพื่อความปรารถนาของตนเองมีวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ได้ตรงตรงกับตนเองจากประสบการณ์จากการถูกติตรา การเรียนรู้เพื่อ ต่อรองที่ เข้าใจว่าการยอมรับความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่สำคัญในการ

พัฒนาตนเองและ ตามหาความสำเร็จในชีวิตในอนาคต การต่อรองด้วยการท้าทายกับอำนาจการ
ประเมิณการจัดวิธีการเรียนด้วยวิธีของตนเอง เป็นการรับรู้ถึงความไม่เหมาะสมหรือ ความผิดเพี้ยน
ในสิ่งที่พวกเขาเชื่อมั่นว่ามันไม่ถูกต้อง และการต่อรองด้วยด้วยการจัดการวิธีเรียนของตนเอง ทำให้
สามารถรับรู้ถึงความต้องการของตนที่แตกต่างจากค่านิยมในสังคม ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 การต่อสู้ต่อการท้าทายกับอำนาจการประเมินผล : รูปแบบการสร้างพลังในตนเอง

ส่วนที่ 3 วิพากษ์การสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จของบุคคลที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบการศึกษาไทย

กระบวนการสร้างพลังในตนเองเกิดจาก “ตนเอง” เป็นสำคัญเพราะทั้งหมด มีพื้นฐานจากความรู้สึกนึกคิดและความเชื่อของตนเองที่ได้ไตร่ตรองแสวงหาหนทางนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละบริบทเพื่อไปสู่เป้าหมายของตนเอง ผลการวิจัยที่สะท้อนการสร้างพลังในตนเองที่ประกอบด้วย 3 ประเด็น ประเด็นที่ 1 การตั้งคำถามกับความรู้การประเมินผล ประเด็นที่ 2 การรู้เท่าทันกับความรู้การประเมินผล ประเด็นที่ 3 รู้เท่าทันกับความรู้และนำพาตนเพื่อไปสู่เป้าหมายของตนเอง

3.1 การตั้งคำถามกับความรู้การประเมินผล

การตั้งคำถามเป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้ที่มองเห็นในศักยภาพและความเป็นตัวของตัวเองจนตระหนักรู้และรู้เท่าทันกับความรู้ที่เข้ามามีอิทธิพลแสดงถึงความสามารถของผู้เรียนว่ารู้จักการวิพากษ์กับความรู้และแสดงให้เห็นความสามารถของการจัดการตนเอง ความขี้ใจสงสัยกับความรู้การประเมินผลที่ทำให้ผู้เรียนเหล่านี้สามารถจัดการวิธีเรียนด้วยตนเองภายใต้ความจำกัดของการจัดการศึกษาและมักจะให้ความสำคัญในความรู้กระแสหลัก จนผู้เรียนบางคนต้องหาโอกาสเพื่อให้เป้าหมายของตนเองสำเร็จ เช่น ความต้องการเรียนต่อในสาขาวิชาที่พิเศษในระดับมหาวิทยาลัยแต่การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไม่สามารถสนองตอบผู้เรียนได้ “...หนูจะสอบเข้าเรียนสถาปัตยกรรมแต่โรงเรียนไม่มีครู มีแต่วิชาศิลปะที่พอจะประยุกต์ได้แต่...” พื้นที่ของโรงเรียนที่ต้องใช้เวลาในการเรียนมากกว่า 7-8 ชั่วโมง และต้องมีรายวิชาที่ต้องเรียนเพื่อให้ครบและจบตามหลักสูตรผู้เรียนเหล่านี้จึงต้องแสวงหาโอกาสให้กับตนเองและมีแนวทางในการเรียนและการจัดการเวลา

“...หนูหาวิธีเองเลยว่าต้องทำคะแนนในวิชาที่เราถนัดให้ได้มากที่สุด
ซึ่งหนูทำได้ดีอยู่แล้ว ส่วนวิชาที่เหลือก็ต้องพยายามมากหน่อยแต่พอมาเฉลี่ย
แล้วคะแนนก็ดีค่ะผ่านเกณฑ์มาเป็นที่น่าพอใจ.....” อิงอิง

เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนทำให้ผู้เรียนหลายคนต้องใช้ความพยายามอย่างมากเพราะในหลักสูตรของทางโรงเรียนที่ถูกกำหนดไว้ว่าผู้เรียนต้องผ่านในรายวิชาพื้นฐานที่มีถึง 8 วิชา ถึงแม้ว่าผู้เรียนไม่มีโอกาสได้เลือกที่จะเรียนสิ่งที่ตนถนัดแต่เขาก็นั้นยังพยายามหาช่องทางและวิธีการเพื่อทำผลการเรียนให้ดีที่สุดไม่ว่าในวิชาที่ตนถนัดและทำได้ดี ผลการเรียนเมื่อมาเฉลี่ยรวมกันเพื่อตัดสินในภาพรวมก็ได้ช่วยให้ดีขึ้นแต่ทั้งนี้ผู้เรียนก็ยังรู้สึกว่าการประเมิน ส่งผลกระทบ

เชิงลบมากกว่าเชิงบวก “..สำหรับหนูมันเป็นไปได้ยากที่จะทำได้ เกรด 4 ทุกวิชา พละ กับศิลปะ ตัดทิ้งไปได้เลย แต่ครูก็ชอบบอกว่า ง่าย ๆ แคะนี้ยังทำไม่ได้ หนูเบื่อกับคำพูดนี้มาก มันอาจจะง่าย กับคนอื่นจนเกิดคำถามและพยายามหาทางว่าจะทำยังไงให้ผ่านให้ได้เอาแค่ผ่านพอคะ ...” เซอร์รี่ ในการค้นหาคำตอบให้กับตนเองที่เกิดจากการตั้งคำถามทำให้ตัวตนเกิดความสะท้อนคิดและ เลือกที่จะไม่เชื่อกับความรู้ดังกล่าวโดยง่ายตาย โดยที่ แจง ได้เล่าให้ฟังว่า “...หนูสงสัยมานานแล้วว่าทำไมผู้ใหญ่ถึงไม่อยากให้เราเรียนตามที่เรายากเรียนมีแต่บอกว่าเรียนให้เก่งๆ โตขึ้นไปจะได้มีงานทำดีๆ ซึ่งหนูถูกพูดใส่หูแบบนี้มาตั้งแต่ผู้เรียนๆ บังคับให้หนูเข้ามัธยมปลายให้ได้ซึ่งหนู ไม่ได้ชอบ เรียนไปก็ตก เค้าบอกว่าเรียนวาดรูปจะไปทำมาหากินอะไรได้ หนูว่า แล้วถ้ามันไม่สามารถนำไปทำมาหากินได้ แล้วเค้าจะมีวิชาศิลปะในหลักสูตรทำไมกัน มันต้องสร้างอาชีพได้สิ” แจง

การตั้งคำถามกับความรู้จึงเป็นความกล้าที่จะเผชิญกับอำนาจความรู้ที่เลือกจะเชื่อหรือไม่เชื่อกับความรู้เหล่านั้นเพื่อนำไปสู่การสร้างชุดความรู้ที่ตรงตามความปรารถนาแห่งตน ในที่สุดจนเกิดการค้นหาความรู้นั้นเป็นคุณสมบัติของผู้ที่รู้เท่าทันชุดความรู้จนสามารถทำให้เห็น เบื้องหลังของชุดความรู้ เข้าใจและสามารถกำกับตนเองได้ การตั้งคำถามเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้รู้และผู้เรียนที่แสดงถึงการตระหนักรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อความรู้ที่ได้รับเมื่อผู้เรียน เกิดคำถามที่ดี แสดงว่าพวกเขาสามารถวิเคราะห์และวิพากษ์ความรู้นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การรู้เท่าทันกับความรู้การประเมินผล

การวิเคราะห์และรู้จักตั้งคำถามกับความรู้การประเมินอย่างมีวิจารณญาณ และ ไตร่ตรองก่อนที่จะเชื่อและยอมรับนับว่าเป็นกระบวนการรู้เท่าทันของบุคคลที่รู้จักตัวตนของตนเอง ในความต้องการที่มีต่อการจัดระบบการศึกษาตามศักยภาพของนตน และไม่ได้คาดหวังหรือยอม จำนนกับมาตรฐานของการประเมินแต่ สามารถมีวิถีทางในแนวทางของตน การไตร่ตรองตนเอง และการตรวจสอบตนเองโดยไม่ได้เชื่อและสยบยอมต่ออำนาจความรู้และทำตามในบางเรื่องหาก มีเหตุผลสำหรับตนเองไม่เพียงพอ จนบางครั้งกลายเป็นการต่อสู้กับเกณฑ์ตามค่านิยมของสังคม เช่นระเบียบต่างๆของโรงเรียนเพื่อที่จะให้ตนเองอยู่ได้ภายใต้กฎเกณฑ์นั้นและไม่ได้ก่อความ เดือดร้อนให้กับผู้อื่น “...ระเบียบมีไว้ให้ปฏิบัติตาม ไม่ต้องถามมากเรื่อง..แต่ระเบียบบางอย่างมัน ก็ล้าสมัยไปแล้ว อย่างทรงผมที่ต้องตัดสั้นต่งหู บางครั้งหนูก็ถามหาเหตุผลซึ่งก็ได้คำตอบแค่ ว่า กฎ นี้เค้ามีมาหลายสิบปีสืบทอดกันมาเรื่องแค่นี้ทำไมต้องฝ่าฝืน...” อิงอิง เช่นเดียวกับที่ โย เกิดความ สงสัยในการต้องเรียนในบางวิชาตามที่ถูกจัดสรรไว้ “.....รู้ตัวว่าชอบเรียนคณิตศาสตร์เรียนแล้วไม่ รู้เรื่อง คิดแล้วว่าไม่ไปสายนี้เลยและลงเรียนอังกฤษแทนพอเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเลยได้

เรียนในห้องคิงส์ของแผนการเรียน ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ซึ่งหนูก็เป็นอันดับต้นๆในห้องค่ะ ...” โย เช่นเดียวกับ จี๊อบ “.. อันไหนที่ผมคิดแล้วว่าไม่ได้เอาไปใช้ ผมก็จะไม่ค่อยเสียเวลากับมัน และให้ความสำคัญน้อยลงครับ ตอนสอบก็สอบไปอย่างนั้น ตกก็ซ่อม เกรดเฉลี่ยไม่ได้ใช้อยู่แล้ว เอาแค่อยู่ในระดับ 2 กว่า ๆ ...”

นอกจากการรู้เท่าทันกับความรู้ของการประเมินในด้านสติปัญญาแล้วผู้เรียนยังรู้เท่าทันกับความรู้การประเมินด้านคุณลักษณะที่ทำให้เขาต้องจำยอมเพื่อที่จะไม่สร้างปัญหาให้กับตัวเองการแสดงออกของผู้เรียนที่เป็นช่วงของวัยรุ่นที่ต้องการเรียกร้องความสนใจจากเพื่อนๆ เพียงแค่ทำตัวเองให้แตกต่างเล็กน้อย สิ่งที่สามารถแสดงออกได้ในขณะอยู่ในวันเรียนนั้นคือทรงผม และเครื่องแบบผู้เรียน ที่พวกเขามองว่าเป็นการทำผิดระเบียบโรงเรียนเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อถูกจับได้ และทำให้กลายเป็นเด็กเกเร นอกจากนี้ยังพาดพิงไปถึงเรื่อง ของอนาคตว่าเรียนไม่จบ ไม่มีอนาคต จนการทำผิดพลาดสำหรับผู้เรียน กลายเป็นเรื่องใหญ่โต ซึ่งบางครั้งทำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยว่า พวกเขาทำผิดอะไรมากมายต่อโรงเรียน

“..หนูไม่เคยกังวลเรื่องทรงผมค่ะ หนูตัดสินใจทำตามระเบียบทุกอย่างแต่บังเอิญหนูเป็นคนที่มีผมฟูก็ซอยข้างในนิดหน่อย เคยมีครูชู้ว่าจะไม่ให้ออก ไม่เข้าใจเหตุผลของครู..เพราะหนูก็เชื่อมั่นว่าไม่ได้ทำผิดระเบียบ เพราะยังใ้กฎคือแต่งฟูและไม่่น่าเกี่ยวกับผลการเรียน...” อิงอิง

เช่นกันผู้เรียนที่มีบุคลิกที่แตกต่าง โดดเด่นและเป็นผู้เรียนที่ทำกิจกรรมจะทำให้เป็นที่สนใจจากบุคคลอื่น ทั้งเพื่อน ๆ และครู เช่น จี๊อบ เป็นนักกีฬา ทั้งฟุตบอล บาสเกตบอล อีกทั้งทำกิจกรรมให้กับโรงเรียนมากมายเป็นที่รู้จักในโรงเรียนหากมองเพียงภายนอกจะถูกมองว่าเป็นผู้เรียนเข้าข่ายว่าเป็นเด็กขี้เกียจไม่เรียนหนังสือเอาแต่เล่นฟุตบอลทำกิจกรรม แต่ตรงกันข้ามเขามีความเป็นตัวของตัวเองและมีเป้าหมายชัดเจนในการเรียนนั่นทำให้จี๊อบมักจะถูกจับจ้องจากครูผู้สอนในหลายวิชา และมักจะถูกเรียกเข้าห้องปกครองบ่อยครั้ง ถูกบันทึกประวัติหลายรอบ แต่นั่นก็ไม่ได้ทำให้การทำกิจกรรมของจี๊อบน้อยลง และผลการเรียนก็ไม่ได้ลดลง อีกทั้งการเล่นฟุตบอลของจี๊อบยังสามารถใช้ยื่นเพื่อเข้ามหาวิทยาลัยได้เมื่อตอนจบ ม.6 “..เดี๋ยวจะส่งผลให้ฝ่ายวิชาการ..ถ้าทำอีกครั้งเธอไม่มีสิทธิเรียนจบแน่..”

จากหลาย ๆ เหตุการณ์การประเมินถูกใช้เป็นข้ออ้างเพื่อควบคุมผู้เรียนให้กลายเป็นคนว่านอนสอนง่ายจนกลายเป็นการผลิตซ้ำว่าทรรคมการประเมินผู้เรียนโดยอ้างถึงระเบียบวินัยของโรงเรียน ผลการเรียนซึ่งมักจะเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถึงแม้อยู่ในรูปแบบของ

โรงเรียนที่ต่างบริบทกัน ก็ยังพบเจอเหตุการณ์ในลักษณะเช่นเดียวกันอย่างไรก็ตาม การรู้เท่าทันก็ไม่ได้หมายความว่าต้องปฏิเสธและต่อสู้กับทุกกฎเกณฑ์หรือระบบของสังคม การไม่ยอมเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎระเบียบทุกอย่างอาจนำไปสู่ความวุ่นวายและส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ดังนั้น จึงควรใช้วิจารณญาณในการประเมินว่าสิ่งใดควรเชื่อฟังหรือปฏิบัติตาม และสิ่งใดควรตั้งคำถามหรือหาทางเลือกอื่น โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคมส่วนรวมด้วย

รู้เท่าทันกับความรู้และนำพาดนเพื่อไปสู่เป้าหมายของตนเอง

“...ผมอยากเรียนรัฐศาสตร์ต่างประเทศ เลยไม่เลือกเรียนแผน
วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ พยายามหาเวลาว่างอ่านหนังสือในเรื่องที่ใช้สอบ
บางวิชาเลยแค่ให้ผ่าน” จ๊อบ

ความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดในการเรียนการสอนทุก ๆ รายวิชาคือต้องการให้ผู้เรียนทุกคนมีความเป็นเลิศ นั้นหมายถึงผู้เรียนต้องมีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงและมักจะใช้เกณฑ์ที่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เป็นการวัดว่าควรจะได้เกรดเฉลี่ย มากกว่า 3.00 ถึงจะได้ชื่อว่าเรียนดี เป็นคนเก่ง ซึ่งไม่ได้อยู่กับความสำเร็จหรือความสามารถตามศักยภาพของตัวเองเท่านั้นแต่ยังถูกนำไปเปรียบเทียบกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนความพยายามของเด็กหนึ่งคนที่พยายามเพื่อไปสู่เป้าหมายของตนเองโดยไม่ได้เกิดจากความคาดหวังของสังคมย่อมต้องเกิดจากความปรารถนาในตนเองเป็นสำคัญและนอกเหนือจากนั้นคือการได้รับการสนับสนุนที่เกิดจากบุคคลรอบข้างเพื่อที่จะให้มีแนวทางเพื่อไปสู่เป้าหมายของตนเอง ย่อมไม่ใช่สิ่งที่ง่ายนักจากสังคมที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู พ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ ที่เชื่อว่าถูกต้อง ย่อมต้องประสบความสำเร็จในขณะเดียวกัน การแสดงความเป็นตัวของตัวเองก็กลายเป็นสิ่งที่ขัดต่อมาตรฐานบางอย่างของสังคมซึ่งบางทีใช้คำว่าขัดต่อ “ทำนองครองธรรม” ที่ถูกมองว่าแปลกแตกต่างออกไป ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงได้สร้างกระบวนการเพื่อต่อรองให้ตนนั้นยืนหยัดได้ในสังคม นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนที่หลักสูตรของโรงเรียนได้จัดสรรรายวิชามาให้เพราะเล็งเห็นว่าเป็นสิ่งที่ผู้เรียนส่วนใหญ่จำเป็นต้องเรียน คล้ายกับว่า ให้ลองเรียนดูก่อนว่าผู้เรียนถนัดสิ่งใดแล้วจึงมาเลือกแผนการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งก็ไม่ได้มีทางเลือกให้ได้เลือกตามความสนใจอย่างแท้จริง การเรียนในวิชาบังคับเป็นการสร้างความกดดันต่อผู้เรียนจนทำให้บางครั้งเกิดความเบื่อหน่ายและมองภาพความสำเร็จของตนเองไม่ออกว่าเรียนวิชานี้แล้วเกิดประโยชน์อะไรกับพวกเขาการรู้เท่าทันความรู้ “..เรียนห้องวิทย์ต้องแข่งกับตัวเอง สำหรับผมมันไม่ง่ายอย่างน้อย ผมก็พยายามส่งงานไม่ให้ขาด ทำคะแนนวิชาที่เราถนัดให้ได้เกรดสูงทดแทน เป็นเด็กเรียบร้อยคนหนึ่ง..” โมโม

การทำตามความปรารถนาของเด็กที่กว่าจะไปถึงฝันผ่านอุปสรรคที่มาหมายที่มา ล้นคลอนจบบางครั้งเป้าหมายนั้นอาจจะไปถึงช้าจากระบบระเบียบของการเรียนการสอนบางครั้ง ตอมนอมทำตามและบางครั้งต้องต่อสู้และข้ามผ่านให้ได้ในวิธีของตนเอง เช่นแจ้เด็กหญิงที่มี ความสามารถเป็นพิเศษในด้านศิลปะ เธอใช้ความชอบนี้เป็นแรงผลักดันตัวเองเพื่อให้ไปสู่ เป้าหมายคือการที่เธออยากเป็นครูสอนศิลปะ ด้วยความประทับใจในครูที่เคยสนับสนุนให้เธอใน ด้านศิลปะและเทคนิคการวาดรูปเมื่อครั้งเธอเมื่อยังอยู่ในระดับประถมนอกจากการมีพรสวรรค์ แล้ว เธอยังฝึกฝนด้วยตัวเอง เพื่อที่จะสอบเข้าเรียนด้านศิลปะโดยตรงถึงแม้ว่าจะถูกคัดค้านจาก คนในบ้าน และประกอบกับฐานะทางครอบครัวที่กดดันและกำหนดว่าเธอควรจะเรียนตาม แนวทางที่สังคมมองว่าควรจะเรียนในขณะนั้นแต่เป้าหมายของแจ้ชัดเจนมากที่จะได้เรียนด้าน ศิลปะโดยตรงในวิทยาลัยเพาะช่างตามที่ตั้งใจซึ่งต่อสู้เพื่อให้ได้เรียนในสิ่งที่ต้องการที่เธอบอกว่าไม่ ง่ายเลยที่จะอธิบายให้คนอื่นฟังว่าเธอคิดอย่างไร “..เป้าหมายอยากเรียนศิลปะอยากทำงานด้านนี้ แต่ครูบอกกับว่าจบมาไม่มีงานทำแม่จึงส่งไปเรียน ม.ปลายที่โรงเรียนประจำเอกชนเป็นทุนยากจน ความรู้สึกเหมือนว่าเราไปเอาเปรียบคนอื่นเลยออกหนีไปอยู่กับพี่สาวทำงานรับจ้างเก็บเงินจน พอที่จะจ่ายค่าเรียนได้ ไปสอบเข้าเรียนเพาะช่างหาเงินส่งตัวเอง..” แจ้ ในหลากหลายเหตุการณ์ ที่กฏกติกาและเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการประเมินได้กำหนดลักษณะหรือเงื่อนไขของการเรียนรู้ไว้ จนทำให้เกิดเป็นปฏิกิริยกลายไปเป็นความจริงที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งถึงแม้ว่าเด็กคนนั้นจะมีคุณ สมบัติส่วนตนอย่างไร มีความต้องการในลักษณะการเรียนรู้อย่างไร ก็จะไม่ค่อย ๆ ถูกหล่อหลอมให้ เข้ามาสู่ระบบที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะ แต่ในทางตรงกันข้ามหากเด็กได้รู้และเรียนรู้ที่จะตอบสนองใน ความต้องการในตนเอง ทำให้เด็กหาหนทางที่หลบหลีกหรือเอาตัวรอดโดยพยายามที่ไม่สร้างความ แตกต่างเพราะการขัดขึ้นหรือฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนจำทำให้เกิดความยากลำบากที่จะไปสู่ เป้าหมาย

กระบวนการส่งเสริมความรู้ในโรงเรียนมีขีดจำกัดไม่สามารถตอบสนองต่อความ ต้องการที่หลากหลายของตัวตนได้ไม่ว่าจะเป็นด้วยลักษณะของความรู้ที่อยู่ในระบบโรงเรียน การ ถ่ายทอดความรู้หรือการประเมินผล ที่เด็กต้องขวนขวายการหาหนทางและหาทางออกให้กับ ตนเอง ด้วยการสร้างโอกาสหาเรียนเพิ่มเติมในเวลาที่นอกเหนือจากการใช้ชีวิตในโรงเรียน การ รู้เท่าทันกับอำนาจและกฎเกณฑ์การประเมินที่พวกเขาพยายามเรียนรู้และหาวิธีการเพื่อต่อรองกับ เกณฑ์การประเมินที่คอยกดทับและยังต้องรักษาความสัมพันธ์อันดีของคนในสังคมโดยที่ไม่ ก่อให้เกิดความรำคาญอีกทั้งยังต้องรักษาบทบาทของความเป็นผู้เรียนที่มีเป้าหมายของตนเอง

3.2 รู้จักปล่อยวางในบางกฎเกณฑ์ของการประเมินเพื่อไปถึงเป้าหมาย ความสำเร็จ

ข้อกำหนดของเกณฑ์การประเมินเป็นชุดความรู้ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนสบาย ยอมและเชื่อฟังเป็นการง่ายในการกำกับดูแลและควบคุมซึ่งในประสบการณ์ของการเป็นผู้เรียนที่ ตนเองอยู่กับกฎระเบียบและเกณฑ์ต่าง ๆ ตลอดเวลา ทั้งการมาเรียน การจดชื่อเมื่อทำผิด หรือมา สาย การถูกไม่ให้เข้าชั้นเรียน หรือการตัดแต้มความดีสุดแล้วแต่ผู้มีอำนาจจะจัดสรรเพื่อให้ ผู้เรียนเกิดความเกรงกลัวและหวังว่าจะไม่ทำพฤติกรรมนั้นอีก การหลบเลี่ยงเพื่อไม่ต้องการให้เกิด ปัญหาวีธีการปล่อยผ่านจึงเป็นวิธีหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อจะไม่เกิดกระบวนการลงโทษที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบด้วย 4 ประเด็น ประเด็นที่ 1 ยอมรับต่อการตัดสินใจต่อความคิดของตนเอง ประเด็นที่ 2 การเอาชนะกรอบของกฎเกณฑ์ที่ตัดสินคุณค่าของตนด้วยการสร้างคุณค่าใหม่ ประเด็นที่ 3 การ ควบคุมตนเองและความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกนึกคิดของตัวเองได้ ประเด็นที่ 4 การ สร้างเส้นทางการเรียนใหม่ให้กับตนเอง

การยอมรับต่อการตัดสินใจในความคิดของตนเอง

“กล้าได้กล้าเสีย” ที่ถือว่าการยอมรับและตัดสินใจด้วยตนเองที่อาจจะเกิดได้ ทั้งการกระทำที่เกิดผลดีกับตนเองหรืออาจเกิดผลเสียที่ตามมาจากการตัดสินใจเป็นการแสดงออก ถึงความเป็นตัวของตัวเองและยอมรับหากเกิดความผิดพลาด หากอยู่ในบริบทของการเป็นผู้เรียน ที่ถือว่าเป็นความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ที่ใช้เป็นเครื่องต่อรองเพื่อเป้าหมายในตนเอง การกล้าตัดสินใจที่ จะแตกต่างกันเกิดจากไตร่ตรองกับตนเองอย่างอิสระแสดงถึงความมั่นใจในตนเองแม้บางครั้งอาจ ถูกมองว่าไม่ คิดอะไรบ้า ๆ ก็ตาม “...ได้เกรด 4 การงานฯ ไม่ได้ช่วยให้เกรดดีขึ้น แต่หนูชอบเรียน อยากทำอาหารวิชาการงานมีเวลาให้เรียนแค่ 1 คาบต่อสัปดาห์ ได้ หนูเลยไปเรียนเพิ่มเองยอม เสียเงิน....” เซอร์รี่ ในขณะที่ความรู้ในรายวิชาพื้นฐานที่มีอยู่ในโรงเรียน ไม่ตอบสนองและไม่ได้ ส่งเสริมเพื่อพัฒนาศักยภาพตามทิศทางความถนัดของผู้เรียน ผู้เรียนจึงต้องหาความรู้เพิ่มเติมจาก สถาบันภายนอก ศักยภาพของผู้เรียนหากไม่ได้รับการสนับสนุนหรือไม่มีผู้สนับสนุนที่ดีย่อมต้อง ยกเลิกความฝันนั้น แต่ถ้าจะเข้าไปเลือกเรียนในสายวิชาชีพโดยตรง ก็ยังเป็นปัญหาตามการรับรู้ ของสังคมว่าเหมาะสำหรับคนที่ไม่เก่งด้านวิชาการเป็นเพียงสถาบันการศึกษารองที่ใช้สำหรับฝึก อาชีพโดยตรง จึงทำให้เกิดทัศนคติด้านลบต่อสถาบันการศึกษาและทำให้ผู้เรียนไม่เลือกเรียนทั้ง ๆ ที่เป็นการเพิ่มพูนทักษะความสามารถ และความรู้ที่ถูกทางได้ “....เลือกเรียนมัธยมเพราะ ผู้ปกครองกลัวว่าถ้าเรียนสายอื่นอาชีพจะเสียคน food science เลยเป็นอีกทางเลือกที่ชอบก็เลย เรียนวิทย์ แต่ชอบเลยใช้วิธีไปเรียนเพิ่มเติมตามสถาบันสอนทำอาหารช่วงที่มีเวลาว่างแทน....”

เซอร์ การที่ผู้เรียนสามารถหาแนวทางการเรียนของตนและตัดสินใจได้โดยไม่ลังเลรู้ว่าตนเองรักและชอบในด้านใด การเลือกเรียนในแผนการเรียนที่หลาย ๆ คนมองว่าเป็นแผนการเรียนที่יותרท้ายที่สุดและผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้เรียนที่ได้ชื่อว่าเป็นหัวโจกไม่มีครูคนไหนอยากมาสอน อีกทั้งการสั่งงานไม่ได้มากเพราะถึงอย่างไรสั่งงานไปก็ไม่มีการส่งอยู่ดี “..เลือกเรียนแผนการเรียนภาษาอังกฤษ - ภาษาไทย - สังคม เพราะเรารู้ว่าเราจะได้มีเวลากับการอ่านหนังสืออีกอย่างครูไม่ค่อยสนใจ การบ้านก็น้อยทำให้เรามีเวลาเตรียมตัวเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย..”เจเจ

แม้ว่ากฎเกณฑ์ของสังคมที่ครอบงำผู้เรียนเพื่อให้อยู่ภายใต้บริบทของการเป็นผู้เรียนที่ถูกขีดเส้นและกำหนดให้เดินตามเส้นทางนั้น แต่ผู้เรียนกลุ่มนี้ ยังสามารถนำมิติที่หลากหลายของความเป็นผู้เรียนที่มีความเป็นตัวของตัวเองนำมาใช้ต่อรองหรือต่อต้านกับวาทกรรมความรู้ของการประเมิน ด้วยความเชื่อมั่นในการคิดตัดสินใจและสามารถหาแนวทางได้ความถนัดและความสามารถของเขาเอง

กล้าเผชิญกับคำวิพากษ์วิจารณ์เพื่อเรียนรู้เพื่อสร้างเส้นทางสำเร็จ

การสร้างคุณค่าให้กับตนเองโดยการมองไปที่เป้าหมายนั้นคือการที่รู้เท่าทันว่าเกณฑ์ของการประเมินที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือของครูในการตัดสินผู้เรียนได้ทั้งหมด หากแม้ว่าพวกเขาเหล่านั้นมีเป้าหมายที่ชัดเจนในตนเองที่สามารถกำหนดรูปแบบของการเรียนเพื่อไปสู่สิ่งที่ต้องการได้ด้วยวิธีการของพวกเขา เช่น บอส ที่เป็นผู้เรียนคร่อมองว่าไม่อยู่ในวินัยของห้องเรียนที่เป็นที่คาดหวังแต่การจัดการตัวเองของเขาคือใช้การจัดการการเรียนที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด “...ผมมีความรู้สึกว่าคุณครูมีอคติ ผมเลยเสี่ยงที่จะไม่ลงเรียนวิชาเลือกเสรีเป็นคณิตศาสตร์ เพราะถึงยังไงผมลงวิชาอื่นคะแนนของผมก็ยังคงอยู่ในระดับต้น ๆ.....” บอสไม่ได้ใส่ใจหรือทำให้ตนเองจมอยู่กับความคิดที่ทำให้รู้สึกไม่ดีเขาแรงปรารถนาที่ต้องการนำพาตัวเองไปสู่เป้าหมายของตนเองกิจกรรมต่างๆที่เคยทำบอสก็ยังทำตามปกติถึงแม้ว่าจะถูกว่ากล่าว ว่าทำได้ดีแต่กิจกรรมเดียวการเรียนก็แย่ แต่บอสกลับมองว่าได้ประโยชน์จากการทำกิจกรรมเพราะนั่นใช้เป็นแนวทางการทำงานด้านจิตวิทยาที่เป็นอาชีพที่สร้างความสำเร็จตามความหมายของบอสเป้าหมายไม่เคยที่จะหายไปจากตัวเขาที่ความต้องการคือการได้ทำงานตามที่ตั้งใจไว้เขาพยายามหาวิธีการเรียนสร้างตนเองเพื่อได้เรียนรู้และหาเครือข่ายจากการทำกิจกรรมมากมายที่ทั้งได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันตามที่นักจิตวิทยาที่ดีพึงมี เช่นเดียวกันกับอีกหลายคนที่วางแนวทางเพื่อหลีกเลี่ยงที่จะไม่ใส่ใจกับคำว่ากล่าวที่คอยมาทำให้จิตใจไขว่เขว “..แม้แต่เล่นกีฬา ดินะที่พอรวบไม่มันจำไปทำมาหา กินอะไร..” ตั้งแต่นั้นมา ทำให้เขาตัดสินใจที่จะลบคำสบประมาทว่าเขาต้องสร้างตัวเองโดยไม่ต้อง

ฟังพาพ่อให้ได้ ซึ่งโจ๊กบอกว่าถึงแม้ว่าบ้านจะมีฐานะร่ำรวยแต่เขาถูกเลี้ยงดูแบบต้องช่วยเหลือตัวเอง เมื่ออยากได้สิ่งของฟุ่มเฟือย เขาต้องทำงานบางอย่างแลกเปลี่ยนเสมอ พ่อของโจ๊กเป็นชาวญี่ปุ่น และพูดเสมอว่าในอนาคตถ้าโตขึ้นพ่อไม่ให้ลูกทำธุรกิจต่อจากพ่อแน่นอน ธุรกิจของพ่อให้ลูกน้องพ่อทำ ลูกต้องสร้างธุรกิจของตัวเองถ้าไม่อยากเป็นลูกน้องใคร “..ผมเลยตัดสินใจเรียนเลือกเรียนศิลปคำนวณและพยายามที่จะรักษาเกรดเพื่อเข้าเรียนมหาวิทยาลัยอย่างน้อยผมต้องมีปริญญาและต้องเป็นด้านบริหารธุรกิจหรือไม่ก็การตลาดเป็นใบเบิกทาง ..” อีกทั้งเขาได้เรียนรู้วิธีการทำงานจากพ่อ ที่มักจะพาไปพบเพื่อนๆ ของพ่อซึ่งโจ๊กบอกว่าเขาได้ซึมซับและเรียนรู้จากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แตกต่างจึงทำให้โจ๊กเป็นคนที่มีความคิดที่เป็นผู้ใหญ่และเห็นประโยชน์ของการสร้างมิตร “ ...ผมจะเห็นเวลาที่พ่อทำงานพ่อก็มีเพื่อนเยอะและมีเพื่อนที่หลากหลายวงการมาก และพ่อจะสอนบ่อยๆว่า มิตรภาพเป็นสิ่งที่ดี....” ซึ่งเขาบอกว่าการเล่นกีฬาทำให้รู้จักผู้คนมากมาย เช่นเดียวกันกับ จ๊อบ ที่แม้จะถูกตำหนิเรื่องไม่เอาใจใส่ในการเรียนจ๊อบบอกว่าในช่วงโมโงที่ครูว่านั่นเป็นวิชาที่ทำคะแนนแค่ผ่านเพราะเป็นวิชาบังคับนั่งเรียนให้ครบตามเวลาเรียนไม่ก่อทวนครูเป็นพอ “...ผมก็นั่งทำงานวิชาอื่นไปไม่ก่อทวนครูเข้าเรียนไม่เคยขาดเกิน 80 % ไม่อยากมานั่งแก้ มส. มันต้องเรียนไม่เรียนก็ไม่จบ...”

จากกรณีที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่าสุนทรียะที่เกิดขึ้นภายในตัวตนอันหลากหลายของผู้เรียนแต่ละคนที่ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะการรู้เท่าทันต่ออำนาจที่เกิดจากการสร้างบรรทัดฐานแต่เพียงลำพัง หากแต่บางประสบการณ์เกิดขึ้นจากผู้คนที่อยู่แวดล้อมรอบเขาที่ไม่ได้มองโลกและความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ แบบมาตรฐานเดียวกันจึงสามารถเปิดพื้นที่และสร้างคุณค่าให้กับตนเอง ซึ่งเกิดจากการได้ทบทวนตนเองอีกทั้งยังสามารถประเมินความสามารถของตนเพื่อวางแผนในการปรับเปลี่ยนตนเองให้ไปสู่เป้าหมาย เพื่อสร้างความมั่นใจ จัดความกลัวหรือก้าวข้ามข้อจำกัดหรือความรู้สึกถูกจำกัดและรับรู้ว่าคุณค่า มีความสามารถถึงแม้ว่าจะเกิดอุปสรรค แต่ก็ยังมีความมานะพยายามที่เพื่อเป้าหมายของตน

การควบคุมตนเองและความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกนึกคิดของตัวเองได้

ความสามารถในการควบคุมตนเองและการจัดการความรู้สึกนึกคิดของตนเองในบางสถานการณ์ที่สำคัญและส่งผลกับความรู้สึกบางอย่างเป็นทักษะที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ที่มีเทคโนโลยีแห่งตัวตนพลังในตนเองที่มีควบคุมและต้องอยู่ภายใต้คำสั่งกฎระเบียบมาเป็นแนวทางในการควบคุมผู้เรียนเพื่อหวังว่าพวกเขาจะเป็นคนอ่านสอนง่ายสอนง่ายแต่ภายใต้พื้นที่อำนาจความรู้นั้นย่อมมีความรู้สึกและแสดงปฏิกิริยาที่ต่อต้าน ชดชืน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่พวกเขา

ต้องการสงวนพื้นที่ส่วนตัวของตนเอง และไม่กระทบ การแสดงความเจียม หนึ่ง อุดทนและการควบคุมความคิดที่เป็นการต่อต้านขัดขึ้นต่อกฎระเบียบเป็นสิ่งที่พวกเขาสามารถแสดงออกได้ แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าพวกเขาสยบยอมต่ออำนาจของกฎเกณฑ์ เพียงแค่สร้างความรู้สึกเป็นหน่วยหรือรำคาญใจ หรือให้มันจบ ๆ ไป จ๊อบเป็นเด็กอีกคนหนึ่ง ในหลายๆคนที่ถูก ครู ที่เป็นตัวแทนของอำนาจและใช้อำนาจของการประเมินเพื่อบังคับให้มีการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จนบางครั้งทำให้เกิดความไม่เข้าใจในวิธีการเรียนของเด็กอีกหลายคน และมักมองว่า เด็กคนนั้นทำไม่ได้ ขาดความพยายาม หรือทำไมเต็มที่ แต่กระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของการเรียนครูกลับใช้การกระตุ้นด้วยการลงโทษ ซึ่งในที่นี้ไม่ใช่การลงโทษที่รุนแรงทางด้านร่างกาย แต่เป็นการลงโทษด้วยการเพิ่มงาน หรือการใช้คำพูดที่เสียดแทงว่าคนๆนั้นไร้ความสามารถ แต่สำหรับเด็กบางคน ที่รู้เท่าทันสามารถเลือกใช้วิธีที่ไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงเพิ่มขึ้น แต่ใช้การจัดการกับตนเอง ควบคุมตนเองเพื่อลดความรุนแรงนั้น “...ผมนั่งทำงานเจียม ๆ เพราะงานในวิชาเสร็จแล้วแต่ครูบอกว่าแอบเอางานมาทำในชั่วโมง ญกว่าแรงมาก ไม่ถามเหตุผลสักคำเลยส่งผมไปห้องปกครอง ผมก็ไปแบบงง ๆ ครูห้องปกครองก็ว่าเรื่องไม่เชื่อฟังครู เดียวก็เรียนไม่จบ แล้วก็พาไปถึงเรื่องการมาโรงเรียน การตัดผมไม่ถูกระเบียบแล้วบังคับให้เขียนบันทึกผมก็เจียม ฟัง ไม่อยากมีปัญหาเพราะอธิบายไปเค้าก็ไม่ฟังอยู่ดี...” จ๊อบ เช่นกันกับ บอสที่ถูกมองว่าเป็นเด็กไม่รักเรียนเพียงเพราะภาพลักษณ์การแต่งกาย “...เมื่อครูมองว่าผมเป็นเด็กเกเร ซึ่งครูมีธงอยู่ในใจว่าผมเป็นคนแบบนั้นโดยที่ไม่ได้ฟังสิ่งที่ผมเลยอธิบายและครูก็ไม่ได้รู้จักผมจริงๆเลยปล่อยให้ครูเค้าพูดไปเพราะผมมองว่าพูดไปแล้วอาจจะเกิดเรื่องราวใหญ่โต ผมไม่อยากถูกบันทึกพฤติกรรม...” บอส การตั้งคำถามกับความรู้ที่คอยกำกับดูแลเพื่อให้ผู้เรียนอยู่ในวินัยที่กำหนดมีขั้นตอนของการทำงานของอำนาจที่ส่งผ่านมาเป็นทอด ๆ ตามระดับชั้น เช่นครูผู้สอน ตักเตือน ทำโทษ ส่งต่อไปยังครูประจำชั้น และชั้นที่สูงที่สุดสำหรับผู้เรียนนั้นคือครูฝ่ายปกครอง ในขณะที่นั้นคือเป็นผู้ที่ตัดสินในลำดับสุดท้ายที่ผู้เรียนหลายคนไม่ต้องการและถือว่าเป็นการฝ่าฝืนที่ร้ายแรง

การควบคุมตนเองที่ถูกมองว่าเป็นการต่อต้านอีกรูปแบบคือการปฏิบัติตามคำสั่งหรือตามระเบียบของโรงเรียนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เกิดปัญหากับแต่ละบุคคลที่หลายครั้งมาสามารถจัดการกับความขัดแย้งของตนเองได้ ซึ่งขณะที่เผชิญกับปัญหาด้วยวิธีการที่หลบหลีก หลีกเลี่ยง นั้นเกิดจากการไตร่ตรอง ทบทวนตัวเอง ก้าวข้ามสิ่งเหล่านั้นไปได้

การสร้างเส้นทางการเรียนใหม่ให้กับตนเอง

ทางเลือกใหม่ที่เกิดจากการประเมินความสนใจและความถนัดของตนเองพร้อมทั้งพิจารณา ไตร่ตรองถึงความต้องการและความจำเป็นที่สามารถทำให้ตนเองไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของเกณฑ์การประเมินของได้ ผู้เรียนกลุ่มนี้สามารถประเมินตัวเองได้ว่ามีความรู้ความสามารถในวิชาใด หรืออ่อนในวิชาใด ทำให้รู้ว่าจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการทุ่มเทกับสิ่งใดเพิ่มขึ้นความรับผิดชอบหรือจิตสำนึกส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ต้องมีการรู้จักตนเอง ผ่านการดูแลตนเอง ซึ่งเป็นเทคนิคที่ทำให้มนุษย์มีศักยภาพทำลายวงจรและกับดักทางสังคมออกมา การรู้จักตัวเองเป็นสิ่งที่ทำให้ตนเองมีจุดมุ่งหมายของตนเองในการสร้างความสำเร็จของบุคคลคือต้องรู้จักความต้องการของตนเองเป็นฐานในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเองดังกรณีของ เซอร์รี ที่สามารถได้กำหนดและจัดการวิธีการเรียนของเธอโดยที่ไตร่ตรองแล้วว่าตนเองนั้นรักและชอบในสิ่งใดและต้องทำอะไร การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ให้ความสำคัญของวิชาหลักมากกว่าทักษะของการปฏิบัติเพื่ออาชีพเพราะมีคำพูดที่ครูเคยบอกเธอว่า ถ้าอยากมีอาชีพก็ต้องไปเรียนสายอาชีพ เรียนสายสามัญหลักสูตรไม่ได้จัดไว้ให้ ความชอบในการทำอาหารเพื่อการเรียนในระดับที่สูงขึ้นของเธอจึงต้องใช้ในการปฏิบัติที่เพิ่มมากขึ้น ครั้นจะไปเรียนสายอาชีพที่เกี่ยวกับอาหารโดยตรงผู้ปกครองก็ไม่อนุญาต เธอจึงจัดการการเรียนขึ้นเองโดยที่หาเวลาเรียนทำอาหารเพิ่มเติมจากสถาบันที่สอนทำอาหารโดยตรงซึ่งก็ต้องมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น “...เรียนในห้องเรียนเวลาน้อย อีกอย่างครูที่สอนก็เป็นครูที่ไม่ได้ถนัดเลยเรียนจากหนังสือ ไม่ค่อยได้ฝึกปฏิบัติ หนูเลยต้องไปหาคอร์สเรียนทำอาหารโดยตรงอยากได้เทคนิคการทำอาหารจริง ๆ...” เซอร์รี วิธีการแสวงหาโอกาสให้ตนเองเพื่อที่ได้ทำตามความปรารถนาที่ในบริบทของการจัดการเรียนการสอนเต็มไปด้วยข้อจำกัดมากมายทั้งในเรื่องของเวลา งบประมาณที่ต้องเฉลี่ยให้เพียงพอ บุคลากรที่มีทักษะไม่ตรงกับวิชาที่สอนทำให้การพัฒนาผู้เรียนไม่ได้เต็มตามศักยภาพ ผู้เรียนหลายคนที่ต้องพยายามที่จะสร้างโอกาสให้กับตนเองเพราะประเมินตนเองแล้วว่าสิ่งใดที่สำคัญมากกว่า

การเรียนในรายวิชาที่ตนถนัดทำให้การเรียนมีความสุขและพร้อมที่จะหาความรู้ต่อยอดความรู้ของตนตลอดเวลาแม้ว่าโรงเรียนมีข้อจำกัดและไม่สามารถสนับสนุนได้ก็ตาม ผู้เรียนจึงต้องหาวิธีการเพื่อส่งเสริมความสามารถใช้ศักยภาพในตนเอง “...ชอบภาษาอังกฤษ ฟังเพลง ดูหนังเรียนรู้แบบตัวเองชอบ มีเรียนเพิ่มเติมกับสถาบันและกลุ่มเพื่อน ๆ ที่เป็นต่างชาติ...” แนนดี้ การแสวงหาโอกาสให้กับตนเองเพื่อไปถึงความต้องการบางครั้งเกิดจากความไม่พร้อมของสถานการศึกษาที่ไม่สามารถตอบโจทย์ด้านการเรียนให้กับผู้เรียนได้จึงทำให้ผู้เรียนที่ต้องการความรู้พิเศษ ที่ต้องพยายามหาวิธีเพื่อที่จะให้ตนค้นพบคำตอบย่อมทำทนายให้ผู้เรียนต้อง

พัฒนาตนเอง รู้จักบททวน ไตร่ตรองและหาแนวทางในการหาความรู้ความต้องการของตนเองจนสร้างแนวทางและทางเลือกที่เหมาะสมได้

3.3 การสร้างพลังในตนเองที่เกิดจากความท้าทาย

การสร้างพลังในตนเองเป็นวิธีการต่อรองกับอำนาจของความรู้จากการประเมินของผู้ที่มีเทคโนโลยีแห่งตัวตนที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าถึงการรู้จักตนเองเพื่อจะนำพาตนเองไปสู่การสร้างความสำเร็จให้กับชีวิตตามที่ตนเองสนใจ พวกเขาสามารถกำหนดอนาคตและเป้าหมายของความสำเร็จด้วยตัวเองเป็นการแสดงออกถึงการมีพลังในตนเองที่ไม่สยบยอมกับอำนาจของความรู้ต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่หลากหลาย จึงเป็นการเรียนที่ประทับใจรอบรู้ความเป็นตัวตน ทั้งจากการเรียนรู้ที่เกิดจากความประทับใจ ความไว้วางใจหรือแม้แต่การเรียนรู้ที่เกิดจากความรู้สึกต่อต้านที่สร้างความท้าทายตนเองที่รู้เท่าทันความรู้ที่ทำให้เกิดความต้องการที่จะเอาชนะและต่อสู้กับความรู้การประเมินจนสามารถสร้างพลังให้เกิดขึ้นในตนเอง ประกอบด้วยสองประเด็น คือ ประเด็นแรก ความต้องการเอาชนะต่อทัศนคติของการเป็นผู้คุมกฎเกณฑ์ประเด็นที่สองคือการสร้างแนวทางในการจัดการตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายประเมิน

ความต้องการเอาชนะต่อผู้คุมกฎเกณฑ์การประเมิน

“ครู” ถูกสถาปนาให้เป็นผู้คุมกฎผ่านภาคปฏิบัติการของวาทกรรม กล่าวคือ ความรู้จากการประเมินในระบบโรงเรียนได้สร้างให้ครูกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญและมอสิทธิของผู้ตัดสิน ที่มีอำนาจนำและสามารถประเมินผู้เรียนว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ระบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไม่ได้เปิดพื้นที่เพื่อให้ผู้เรียนได้เสนอความเป็นตัวตน ตามความประสงค์ของตนเองได้มากนัก นอกจากนั้นกฎเกณฑ์ของการควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียนได้ถูกนำมาใช้อย่างเข้มงวด เห็นได้จากผู้เรียนบางคนที่เคยถูกคาดโทษ ถูกบันทึกพฤติกรรม หรือแม้แต่ผู้เรียนที่มีผลการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์จะถูกจัดกลุ่มและตีตราว่าเป็นบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ จนในบางครั้งได้สลายความเป็นตัวตนของผู้เรียนบางคน กลายเป็นบาดแผล ประทับความทรงจำที่ไม่ดี แต่ผู้เรียนบางกลุ่มสามารถสร้างพลังจากความมุ่งมั่น และต้องการเอาชนะอำนาจของความรู้จากการประเมิน ด้วยการท้าทาย เช่นเดียวกับ โย “...หนูเอาชนะคำดูถูกของครูที่ชอบมองว่าหนูแต่งตัวไม่ถูกระเบียบและตราหน้าว่าสอบไม่ติดแน่ ๆ แต่หนูได้คะแนนอันดับที่หนึ่งวิชาภาษาอังกฤษ...” โย ในทำนองเดียวกันความท้าทายเพื่อเอาชนะต่อทัศนคติของสังคมในด้านลบต่อการแสดงออกด้านเพศสภาพที่จนถูกตัดสินเหมารวมไปถึงด้านสติปัญญา “..เป็นกระเทยไง ถึงได้โง่สอบก็ไม่ติดแน่นอน..สุดท้ายผมก็สอบติดมหาวิทยาลัย...” โมโม พวกเขาเล่าเอาคำสบประมาทแล้วมา

ปรับเปลี่ยนมาเป็นการท้าทายที่จะเอาชนะ แสดงให้เห็นว่าพวกเขาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และต่อรองกับอำนาจการประเมินที่ถูกยึดเยียดความเป็นอื่นให้กับพวกเขา แต่พวกเขายังมั่นคงกับเป้าหมายของความสำเร็จในตนเองด้วยการสร้างพลังในตนเองที่ท้าทายต่ออำนาจของความรู้จากการประเมิน ด้วยการสร้างคุณค่าในตนเองและไม่ใส่ใจกับคำพูดหรือคำที่ถูกกล่าวอ้าง ของครู ที่มักจะบอกว่า “หวังดี” ดังที่ เฟรม เล่าว่า “..เธอตัดผมผิกระเปียบมาอีกแล้ว ฉันเตือนเธอแล้วนะ.. อาจารย์เรียกตั้งออกจากแถวไปด่าแล้วพูดว่าไม่อยากจะเชื่อว่า จะเรียนเก่ง น้ำหน้าอย่างเธอไม่ได้ไปไกลกว่านี้แน่....” เฟรม ไม่ต่างแรงที่เธอบอกว่า “..หนูไม่สนใจหรอก ครูจะว่าอะไร ตอนนั้นคิดว่าต้องเข้าเรียนที่โรงเรียนเกี่ยวกับศิลปะให้ได้ เพื่อหนูจะได้ทำตามความฝันที่ได้เรียนศิลปะ แต่ครูกลับพูดว่าจบไปเป็นศิลปินไส้แห้ง... แต่หนูเชื่อในตัวเองว่ามันเป็นอาชีพที่เลี้ยงตัวเองได้” แจง

พลังสำคัญที่ซ่อนอยู่ในตัวตนได้สร้างให้เกิดแรงบันดาลใจ ผลักดันให้เกิดการทำ ทายกับอำนาจความรู้จากการประเมิน ที่ไม่ได้เป็นการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์แต่เป็นการต่อรองเพื่อสร้าง พื้นที่ความเป็น “ตัวตน” และยืนหยัดในเป้าหมายของตนเอง

สร้างแนวทางในการจัดการตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายของตนเอง

การรู้เท่าทันกับอำนาจการประเมินที่ถูกนำมาใช้เพื่อกำกับตัวตนของผู้เรียน การลงโทษที่มาในรูปแบบของการตัดสินและลดทอนคุณค่าของคนด้วยตัวเลข ที่ถูกนำมาใช้กับผู้เรียน นั้น คือเครื่องมือของผู้มีอำนาจแน่นอนว่าหากแต่ละคนมีภาพความสำเร็จในความหมายของตัวเอง ย่อมมีแรงบัลดาลใจและพยายามสร้างเส้นทางไปสู่ความคาดหวัง เช่น แนนตี้ เป็นผู้เรียนแผนการ เรียนวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ ถ้าเทียบกับผู้เรียนในห้องเดียวกันผลสอบในวิชาหลักที่เธอบอก ว่าไม่ตกก็เกือบตกวิชาความกังวลของเธอมียิ่งแค่ขอเกรดเฉลี่ยให้มากกว่า 2 ถึงแม้ว่าเธอจะรู้ว่า คะแนนเป็นสิ่งสำคัญมากถ้าเรียนที่เมืองไทย เธอจึงตั้งใจและทุ่มเทให้กับวิชาที่เธอทำได้ดีเพราะถึง อย่างไม่เป้าหมายคือการไปเรียนต่อที่ต่างประเทศ “..ที่ไปเรียนต่างประเทศเพราะตั้งใจอยากได้ ประสบการณ์ที่แตกต่างเลยเรียน ก็เอาแค่ผ่านผลการเรียนได้ เกิน 2 มาหุุดหวิด แล้วก็ยังสอบเข้า มหาวิทยาลัยได้ด้วยนะคะ ...” แนนตี้

ระบบการศึกษาไทยมักจะให้ความสำคัญของการตัดสินจากคะแนนเป็น หลักการเปลี่ยนวิธีการและมุมมอง เปลี่ยนสถานที่ยอมทำให้เกิดการเรียนรู้กับตนเองมากขึ้น ประสบการณ์บางอย่างโรงเรียนไม่สามารถจัดสรรให้ได้ครอบคลุม และทั่วถึงสิ่งหนึ่งที่พึงทำก็คือ ต้องรู้จักตนเองให้มากพอและเรียนรู้รอบกรอบให้มากขึ้นเอาชนะต่อการตัดสินผลการเรียน “...การ เรียนวิชาที่เป็นวิชาบังคับเรียนมันอัดอั้นมากเพราะผมตั้งใจผมจะเข้ารัฐศาสตร์การทูต แต่จำใจ

ต้องเรียนบางวิชาเพื่อให้จบผม ก็นั่งให้จบชั่วโมง ค่ะแนก็ทำแค่ผ่านใช้วิธีเอาวิชาที่ผมต้องสอบเข้าเรียนมาอ่านแทน.." จ๊อบ

การมีพลังในตนเองมีจุดเริ่มต้นจากความคิดและทัศนคติของบุคคลสิ่งสำคัญที่สุดคือตัวตนที่ต้องเริ่มที่สภาวะภายในนั่นคือจิตใจที่ไม่เคยรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองนั้นต่ำต้อย ถึงแม้ว่าจะถูกกดทับ เนื่องจากไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง การเรียนไม่เก่ง หรือ การถูกตราหน้าว่าเป็นเด็กเกเร เพียงเพราะไม่สามารถทำได้ตามความต้องการของผู้อื่น ผู้เรียนที่ความชอบในวิชาที่ไม่ใช่วิชากระแสหลักที่มักจะถูกลดคุณค่าลงไป โยที่ชอบเกี่ยวกับด้านศิลป์และที่ชอบเป็นพิเศษคือวิชาภาษาฝรั่งเศส -ภาษาอังกฤษ มาก เธอบอกว่าโชคดีที่เธอรู้จักว่าตัวเองชอบสิ่งใดประกอบกับการได้รับคำแนะนำของอาจารย์ท่านหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมและให้ทัศนคติที่ดีต่อการเป็นตัวของตัวเอง ทำให้เธอเห็นคุณค่า และรับรู้ว่าคุณค่าความสามารถในด้านใด ถึงแม้ว่าบางครั้งจะได้รับความกดดันจากผลการเรียนในวิชาที่เธอไม่ถนัด "... มีคนบอกว่าแบบเราเนี่ยไม่มีทางสอบเข้ามหาวิทยาลัยดัง ๆ ได้หรอกเอาแค่มหาวิทยาลัยแถวบ้านก็สอบเข้าให้ได้ก่อน..." โย ความรู้สึกขุ่นเคืองใจกับคำพูดดังกล่าวทำให้เธอนำมาเป็นแรงผลักดันและสร้างพลังให้กับตัวเอง "...เดี๋ยวจะทำให้ดูว่าเราก็ทำได้..." ซึ่งเธอก็ได้ใช้ความสามารถของเธอลบคำกล่าวโดยที่เธอสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่ต้องการได้ เช่นเดียวกับ แนนตี ที่ก้าวข้ามการถูกตำหนิว่าเรียนไม่เก่ง แล้วยังมาเรียนห้องเรียนที่เป็นหน้าเป็นตาของโรงเรียนอีกทั้งยังทำผิดแล้วถูกบันทึกพฤติกรรมแต่หลังจากเหตุการณ์นั้นผ่านไปเธอบอกไม่ได้เสียใจนะค่ะแต่รำคาญมากกว่า "...เดี๋ยวจะทำให้ดู..แค่สอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ยาก.." แนนตี มุ่งมั่นใช้วิชาที่เราถนัดนี้แหละค่ะจะเป็นตัวต่อรอง..."

พลังในตนเองที่ผลักดันให้ไปสู่เป้าหมาย เกิดขึ้นได้จากการที่ผู้เรียนรู้จักตัวตนและรู้เท่าทันกับอำนาจความรู้การประเมินผล สามารถต่อรองกับความรู้ รู้จักการจัดลำดับค่าความสำคัญมุ่งมั่นโดยไม่ละทิ้งเป้าหมายของตนเอง แสวงหาหนทางแก้ปัญหาโดยดึงเอาพลังในตัวตนมาใช้ภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์และออกแบบมาให้เหมาะสมกับตัวตน กาสร้างพลังในตนเองนี้เกิดจากความสามารถใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตน ต่อรองกับความรู้การประเมินผล และสามารถสร้างความรู้ใหม่ ถึงแม้โครงสร้างของการจัดการศึกษาของระบบการศึกษาไทยที่ยังอยู่ภายใต้ระบบคิดแบบทุนนิยมได้สร้างกระบวนการที่นำคนในสังคมและสร้างกระบวนการจัดการเรียนการสอนและมีแบบแผนเดียวกันแต่ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ได้สะท้อนคิดจนเกิดการต่อรองต่ออำนาจความรู้การประเมินผลในโรงเรียนสามารถยอมรับในการตัดสินใจจากการประเมินและใช้การไตร่ตรองกับตนเองและมองไปยังเป้าหมายและเอาชนะต่อทัศนคติที่ไม่ก่อให้เกิดผลดีกับพวกเขาใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนรู้ที่เท่าทันกับอำนาจความรู้สามารถนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้น เรียนรู้

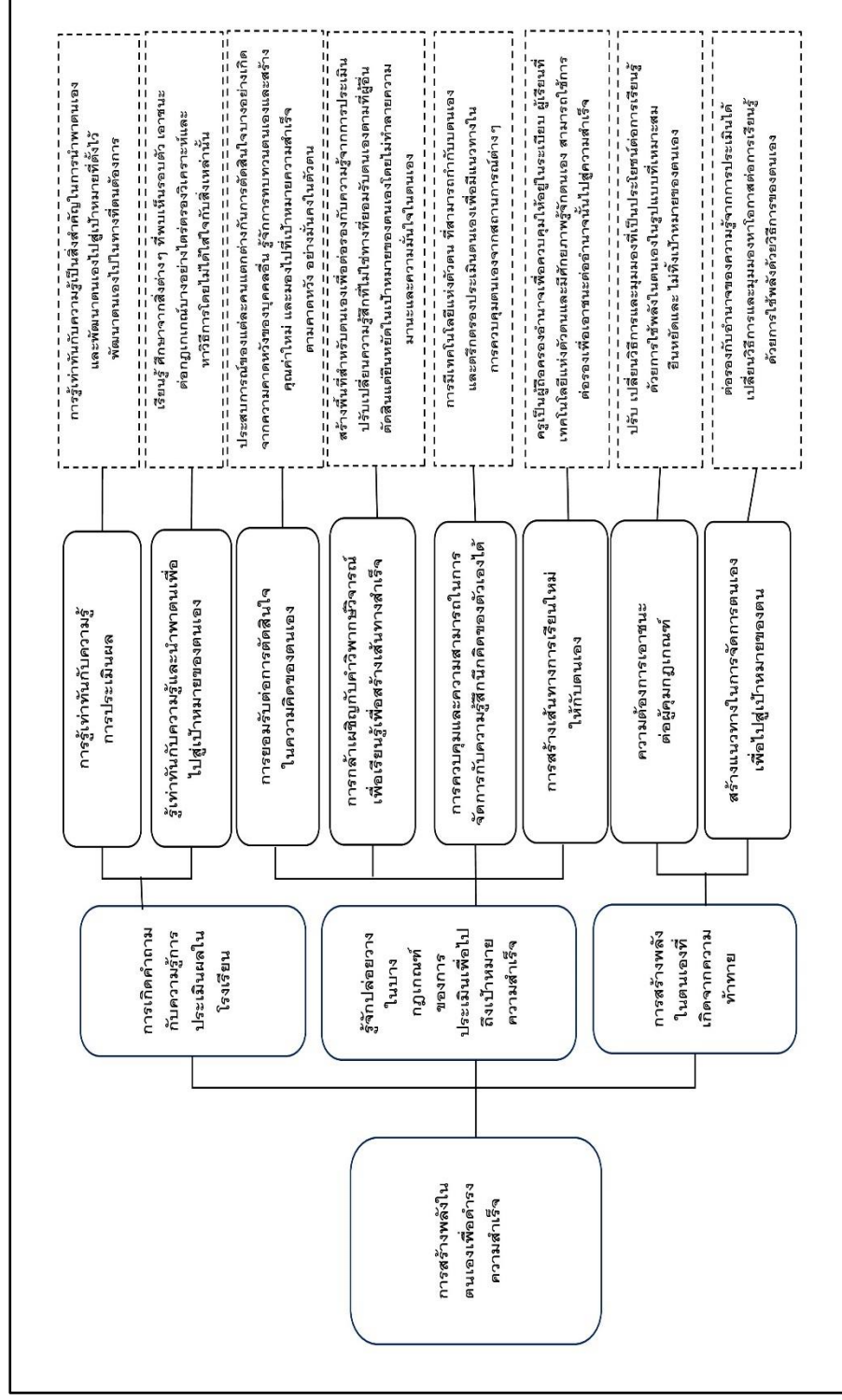
และใช้รับมือกับปัญหาต่างๆ เรียนรู้กับอยู่ในสังคมและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว มองโลกในแง่บวก ด้วยการได้ตรงและไม่ต้องการให้บุคคลอื่นได้รับประสบการณ์เช่นนี้ถึงแม้ว่าอาจจะถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เขาประสบความสำเร็จในชีวิตก็ตาม

การต่อรองอัตลักษณ์แห่งตัวตนของผู้ที่ถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียนจึงเป็นผู้ที่มีพลังในตนเองสามารถกำกับและดูแลตนเองเพื่อ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทำให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตภายใต้โครงสร้างทางสังคมและรูปแบบของความรู้อื่นอย่างได้อย่างรู้เท่าทันจนสามารถสร้างความสำเร็จตามความหมายของตนเองได้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่การสร้างพลังในตนเอง แม้เกณฑ์การประเมินบางอย่างที่ถูกนำมาตัดสินคุณค่าและศักยภาพแต่พวกเขามีกลยุทธ์การรู้เท่าทันเพื่อต่อรองกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจและสร้างการรับรู้ใหม่ในการหาเส้นทางในการเรียนให้กับตนเองอีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ให้กับบุคคลอื่นแต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า จะสนับสนุนให้เกิดการตีตราไม่ว่าจะเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใด แต่นำความรู้ที่ได้มาปรับใช้เพื่อสร้างพลังให้กับตนเองการประเมินผล กระบวนการสร้างพลังในตนเอง ที่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนค้นหาตัวตนของผู้เรียนให้รู้ถึงศักยภาพในตนเองการประเมินควรเกิดจากทั้งผู้ประเมินและผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้ สะท้อนตนเอง วิพากษ์ตนเองเพื่อนำผลเหล่านั้นมาใช้ในการพัฒนาตนเองตามศักยภาพความสามารถได้ตรงตามพฤติกรรมจริง การประเมินแบบสร้างพลังในตนเองต้องสามารถช่วยกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองมากกว่าการประเมินเพื่อตัดสิน ทำให้ผู้เรียนกำกับตนเองนำไปสู่การตัดสินใจหรือกำหนดตนเอง การประเมินผลในโรงเรียนจึงควรเป็นการประเมินที่สร้างความกระจำและการมีเสรีภาพในการกำหนดตัวตนของตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายกระบวนการสร้างพลังอำนาจในตนเองเป็นการบังคับควบคุมพฤติกรรมตนเอง ตั้งแต่การติดตามตนเองถือว่าเป็นขั้นตอนของการสังเกต ติดตาม มีการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของตนเองกับเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจปรับเปลี่ยน และการเสริมแรงตนเอง ที่บุคคลควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยขึ้นอยู่กับการให้รางวัล หรือการลงโทษ และต้องต่อสู้กับพลังอำนาจของตนเองในการควบคุม การปฏิบัติพฤติกรรม ด้วยเหตุนี้ทำให้แรงผลักดันที่บุคคลเหล่านั้นจะทำการเปลี่ยนแปลงตัวเองที่มีจุดเริ่มต้นเกิดจากการที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ของการถูกจัดอันดับแบ่งแยก กำหนดคุณค่า และถูกตัดสินจากการประเมินของโรงเรียน และเกิดการแสดงออกโดยการต่อต้านกับความรู้เพื่อทำให้เกิดอำนาจในตนเองโดยการหลบหลีกเพื่อให้ไม่ถูกจับจ้องกระบวนการสร้างพลังจากการประเมินจึงควรเป็นของการตรวจตราและทบทวนตนเองอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดการตระหนักรู้จากจิตใจที่สั่งการให้ผลักดันและพัฒนาตัวเอง ผู้ที่มีพลังอำนาจในตนเอง

ความสามารถที่จะควบคุมจัดการสถานการณ์ได้ ความพึงพอใจในความสามารถของตนเอง มีแนวทางเพื่อพัฒนาตนเองมองเห็นคุณค่าที่มีต่อผู้อื่น และผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ตลอดจนเกิดความเข้าใจ ต่าง ๆ สามารถทำทุกสิ่งทุกอย่าง ควบคุมจัดการและแก้ไขสถานการณ์ให้ตนเองได้สำเร็จโดยใช้ความรู้ความสามารถของตน

สรุปภาพรวมจากการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความหมายของการสร้างพลังในตนเอง เพื่อดำรงความสำเร็จและ ไม่หวาดหวั่นต่อการถูกตีตราจากการประเมิณผลในโรงเรียน ที่เกิดจากการตั้งคำถามกับความรู้การประเมิณผล จนรู้เท่าทันกับความรู้การประเมิณผลและ นำพาตนเองไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย รู้จักปล่อยวางในบางกฎเกณฑ์ของการประเมิณเพื่อไปถึงเป้าหมาย ด้วยการยอมรับต่อการตัดสินใจในความคิดของตนเอง กล้าเผชิญกับคำวิพากษ์วิจารณ์ และเรียนรู้ในการดำรงอยู่ในพื้นที่ของอำนาจนั้นจนสร้างวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ให้กับตนเอง การสร้างพลังในตนเองที่เกิดจากการท้าทาย ต้องการเอาชนะต่อผู้คุมกฎเกณฑ์การประเมิณ และสร้างแนวทางในการจัดการตนเองเพื่อเป้าหมาย ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 การสร้างพลังในตนเองเพื่อสร้างความสำเร็จ

สรุปกระบวนการสร้างพลังในตนเองของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียน

อำนาจ ความรู้การประเมินผลภายใต้แนวคิดความทันสมัยที่สร้างความเป็นปกติให้เกิดขึ้นให้กับสังคมทั้งยังเชื่อมั่นในแนวคิดทุนนิยมและศาสตร์ที่เป็นกระแสหลักเช่น ศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อในความเป็นเหตุเป็นผล ภายใต้แนวคิดความทันสมัยได้มีการกำหนดมาตรฐานในการประเมินผลเพื่อวัดความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งมีผลในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ใช้หลักสูตรแบบเดียวกัน ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามข้อกำหนดและมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจนำไปสู่การเชื่อฟังและการทำตามแบบแผนที่สังคมต้องการ ทำให้การประเมินผลบางครั้งอาจไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมและความสามารถจริงของผู้เรียนจนทำให้เกิดกีดกันความสามารถสร้างสรรค์และการพัฒนาทักษะในด้านอื่น ๆ ของผู้เรียน และตีตราพฤติกรรมของผู้เรียนที่ต่างออกไปจากความเป็นปกติ เกิดการผลิตซ้ำผู้เรียนที่ปฏิบัติตามแบบแผนเดิมและไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาตนเองในด้านที่แตกต่างและทำให้รู้สึกเป็นอื่นจากความเป็นปกติการตีตราผู้เรียนที่แตกต่าง ทำให้ผู้เรียนเหล่านั้นจนเกิดการเรียนรู้ที่จะต่อรองกับความรู้การประเมินผลและไตร่ตรอง รู้เท่าทันกับอำนาจความรู้การประเมินผล และแนวคิดทุนนิยม รู้เท่าทันมายาคติของความเป็นปกติ และตั้งคำถามกับกรอบคิดการประเมินผล เข้าใจตนเองในบริบทของการถูกตีตราด้วยการประเมินผลจนมีความสามารถในการเข้าใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประเมินผล การยอมรับและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประเมินผล รับฟังคำวิจารณ์และมีการปรับปรุงพฤติกรรม เรียนรู้ที่จะรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องปรับเปลี่ยนมุมมองและพฤติกรรมตนเองให้สอดคล้องกับการประเมินผลและสร้างพลังในตนเองเพื่อให้ตนเองบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ทั้งด้านการศึกษาและชีวิตส่วนตัวการรู้จักตัวตนและศักยภาพของตนเองการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการประเมินผลนำความรู้และทักษะที่ได้รับมาใช้ในการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

การมีความเชื่อมั่นในตัวเอง สามารถสร้างรูปแบบการพัฒนาที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองมีความสามารถในการวางแผนการดำเนินชีวิต มีความยืดหยุ่นและความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จมีอิสระในการเลือกประกอบอาชีพตามที่ปรารถนาประสบความสำเร็จด้านการศึกษาและการพัฒนาตนเอง รวมถึงการบรรลุเป้าหมายส่วนตัวและเป้าหมายทางอาชีพ พัฒนาตนเองและสร้างความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ ดังภาพประกอบ 6

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างพลังในตนเองของผู้ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราโดยความรู้ของการประเมินผลการศึกษาในโรงเรียนไทยที่มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตและภายหลังจากประสบการณ์การถูกตีตราจากการประเมินผลในระบบการศึกษาของไทย 2) เพื่อวิพากษ์การรู้เท่าทันและกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลการศึกษา ของบุคคลที่ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราขณะอยู่ในระบบการศึกษาของไทย 3) เพื่อวิพากษ์การสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จของบุคคลที่เคยถูกตีตราโดยระบบการประเมินผลของการศึกษาไทย

ผลการวิจัยจากข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลได้เผยตัวตนของบุคคลที่เคยมีประสบการณ์การถูกตีตราจากการประเมินผลการศึกษาและได้ให้ความหมายของความสำเร็จที่แสดงให้เห็นถึงการรู้เท่าทัน และมีกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจความรู้ของการประเมินผลการศึกษาในโรงเรียนไทยสามารถสร้างตัวตนที่มีพลังในตนเอง รับรู้และเห็นคุณค่าของตนเองว่าตนนั้นมีศักยภาพจนประสบความสำเร็จตามความหมายของแต่ละคน นำไปสู่การสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่ยังอยู่ภายใต้ระบบการศึกษาได้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และรับรู้ว่ามีศักยภาพ หรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้แนวทางสำหรับการจัดการศึกษาให้เหมาะสม ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีดำเนินการวิจัยในรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเรื่องเล่า ที่ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนตนเองให้กับสิ่งต่าง ๆ ภายได้โครงสร้างกรอบของกติกาทฤษฎีหรือแก่นของการประเมินผล ซึ่งบุคคลเป็นผู้สร้างความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การถูกตีตรา ที่พยายามทำความเข้าใจ และตีความเกี่ยวกับเหตุการณ์ และสิ่งที่ตนพบ มาประกอบกับความรู้ที่มีอยู่เดิมของแต่ละบุคคล เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม ความรู้สึกและทัศนะต่าง ๆ ผู้วิจัยต้องการสะท้อนความเป็นจริงจากผู้ให้ข้อมูลที่เคยถูกตีตราจากระบบการประเมินผลการศึกษาในโรงเรียนไทยและเป็นผู้ให้ความหมายความสำเร็จในชีวิตตามรูปแบบและความต้องการของตนเอง มีกระบวนการต่อสู้ต่อรองในการสร้างพลังในตนเอง

ดังนั้นการที่ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตน เป็นฐานคิดในการศึกษารั้งนี้และเชื่อว่าการสร้างตัวตนเพื่อก้าวสู่ ความสำเร็จของมนุษย์ หรือวิถีทางที่บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ในการปรับ ทัศนะและมุมมองของตนเอง ไม่ได้รู้สึกแตกต่างจากคนอื่น มีความสามารถ และมีคุณค่าในตัวเอง เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาศักยภาพในตนเองและเป็นพื้นฐาน

ของการสร้าง อัตลักษณ์แห่งตนขึ้นมาใหม่แทนอัตลักษณ์ เดิมที่สังคมมอบให้ เช่น ความน่าสงสาร การรอคอยการช่วยเหลือ (Schirato & Danaher, 2020)

สรุปผลการวิจัย

1. การให้ความหมายความสำเร็จของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลของโรงเรียนในระบบการศึกษาไทย

ผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จ ได้นิยามความหมายความสำเร็จที่ตนเอง สามารถในการเลือกทางการศึกษาตามความสนใจและความชอบของตนเอง การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดและการเลือกเรียนตามความต้องการในอาชีพ นอกจากนี้ยังมีความสำเร็จที่มาจากการสร้างสรรค์สิ่งที่ดี และส่งเสริมให้ผู้อื่นได้รับโอกาสในชีวิต การมีอิสระในการประกอบอาชีพ และการเป็นเจ้านายตัวเองในการวางแผนการเรียนรู้และชีวิตด้วยความเห็นนี้ ความสำเร็จของพวกเขาไม่ได้ถูกจำกัดเพียงแค่ผลการการที่ปรากฏและตัดสินเพียงคะแนน จากการประเมินหรือการทดสอบเพียงเท่านั้น แต่การให้ความหมายความสำเร็จของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลของโรงเรียนในระบบการศึกษาของประเทศไทย เป็นกระบวนการที่เกิดจากผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เคยถูกตีตราจากความรู้ของการประเมินผลทำให้ความรู้สึกที่เสมือนเป็นการบั่นทอนความสำเร็จและทักษะของตนเอง ในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง แต่

อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนประสบการณ์การถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบการศึกษาไทย รูปแบบการตีตราที่สร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในโรงเรียน มี 3 ด้าน ดังนี้ ประสบการณ์การถูกตีตราพฤติกรรมด้านร่างกาย ประสบการณ์การถูกตีตราพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ประสบการณ์การถูกตีตราพฤติกรรมด้านสติปัญญา สามารถนำเสนอความหมายความสำเร็จตามรูปแบบของตนเองในด้านความสำเร็จด้านการศึกษา ได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนรักและชอบ ได้เรียนให้สูงที่สุดตามที่ตัวเองคาดหวัง ตามวิธีการของตนเอง เรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด ได้เลือกเรียนตามที่ตนเองต้องการประกอบอาชีพและสามารถนำวิชาที่เรียนมานั้นไปทำงานที่เป็นประโยชน์ เกิดการพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ สร้างสรรค์สิ่งที่ดีและส่งเสริมให้ผู้อื่นได้รับโอกาสในชีวิต และได้ให้ความหมายความสำเร็จในด้านการมีอิสระในการประกอบอาชีพ มีความเป็นเจ้านายตัวเอง สร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเป็นเจ้านายตนเอง สามารถเลี้ยงตนเอง ดูแลคนที่รัก และมีรายได้ที่สร้างความสุขทางใจ ถึงแม้การประเมินผลในโรงเรียนถูกสถาปนาขึ้นเพื่อแบ่งแยกผู้เรียน สร้างความแตกต่าง สันคลอนความมุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จในบางช่วงเวลาและลดทอน

ศักยภาพของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้สยบยอมและเชื่อฟังอำนาจความรู้ที่ผู้เรียน ได้ใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตน รู้เท่าทันและต่อสู้ต่อรอง กับอำนาจความรู้ของการประเมินผลของโรงเรียน

2. วิพากษ์การรู้เท่าทันและกระบวนการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลในระบบการศึกษาไทย ระบบการประเมินในระบบการศึกษาไทย

ผู้เรียนที่รู้เท่าทันกับอำนาจความรู้การประเมินผลในโรงเรียน คือผู้ที่ได้ทำความเข้าใจ วิเคราะห์และตีความ ตั้งคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของวิธีการและกระบวนการประเมินผลว่าถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ ผู้เรียนที่มีการรู้เท่าทันสามารถการต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลเกี่ยวข้องกับความรู้สึกละอายใจของนักเรียนที่ต้องการให้กระบวนการประเมินผลเป็นอย่างชัดเจนและไม่ส่งผลให้นักเรียนที่ไม่ผ่านมาตรฐานตกอยู่ในสภาพที่ไม่พึงประสงค์ การต่อรองในกรณีนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจและยอมรับการประเมินผลและยืนยันในศักยภาพของตน อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่มีการรู้เท่าทันและสามารถต่อสู้ต่อรองกับอำนาจการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาต่อยอดไปสู่การพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ในอนาคตได้อย่างเต็มศักยภาพ

การต่อรองกับอำนาจการประเมินเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนรู้สึกคับข้องใจต่อกระบวนการประเมินผลที่ไม่ชัดเจน และระบบการประเมินไม่ได้วัดพฤติกรรมของพวกเขาอย่างแท้จริง การต่อรองนี้เป็นการยืนยันตัวตนและการรักษาตัวตนโดยไม่ยอมรับคำสั่งการของผู้ใช้อำนาจการประเมิน ซึ่งเป็นการสร้างความเป็นเลิศของตนเอง ด้วยความรู้และความสามารถในการต่อรองกับอำนาจการประเมินผล นักเรียนสามารถใช้ประสบการณ์และความรู้เพื่อจัดการกับกระบวนการประเมินที่ทำทลายได้อย่างเหมาะสม การรู้จักตนเองเป็นทางลัดสู่การจัดการการศึกษาและชีวิตในอนาคตที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของตนเอง การสร้างพลังในตนเอง เกิดจากตนเองเป็นสำคัญ โดยมีพื้นฐานมาจากความคิด ความรู้สึก และความเชื่อของตนเอง ที่แสวงหาหนทางแก้ปัญหาเพื่อไปสู่เป้าหมาย การตั้งคำถามกับความรู้การประเมินผล เป็น การรู้เท่าทันกับความรู้การประเมินผลในโรงเรียน แสดงถึงการวิพากษ์ความรู้ และความสามารถในการจัดการตนเอง โดยตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของวิธีการ การประเมินผล ที่บางครั้งไม่สมเหตุสมผล และไม่สามารถนำพาตนเองไปสู่เป้าหมาย เช่น ความการเรียนต่อในสาขาที่ต้องการ แต่โรงเรียนไม่สามารถสนองตอบได้ ผู้เรียนควรถูกวัดความสามารถจากสิ่งที่ทำที่ ไม่ใช่จากคะแนน หรือการตัดสินว่าเก่งหรือไม่เก่ง และหลักสูตรในโรงเรียนมักให้ความสำคัญกับวิชาหลักตามที่สังคมให้ความสำคัญ ซึ่งอาจไม่ตรงกับความถนัดของผู้เรียน

3. การสร้างพลังในตนเองเพื่อดำรงความสำเร็จ

การสร้างพลังในตนเองเกิดจากตนเองเป็นสำคัญ โดยมีพื้นฐานมาจากความคิด ความรู้สึก และความเชื่อของตนเอง ที่แสวงหาหนทางแก้ปัญหาเพื่อไปสู่เป้าหมาย การตั้งคำถาม กับความรู้การประเมินผล เป็นการรู้เท่าทันกับความรู้การประเมินผลในโรงเรียน แสดงถึงการ วิพากษ์ความรู้ และความสามารถในการจัดการตนเอง การรู้เท่าทันกับความรู้การประเมินผล โดย ตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของวิธีการ กระบวนการ ที่บางครั้งไม่สมเหตุผลและนำไปพาตนเอง ไปสู่เป้าหมาย เช่น การเรียนต่อในสาขาที่ต้องการ แต่โรงเรียนไม่สามารถสนองตอบได้ นักเรียน ควรถูกวัดความสามารถจากสิ่งที่ทำที่ ไม่ใช่จากคะแนนหรือการตัดสินว่าเก่งหรือไม่เก่งและ หลักสูตรในโรงเรียนมักให้ความสำคัญกับวิชาหลักตามที่สังคมให้ความสำคัญ ซึ่งอาจไม่ตรงกับ ความถนัดของผู้เรียน การสร้างพลังในตนเองเพื่อผลักดันและลงมือไปสู่ความสำเร็จในสิ่งที่ตน ต้องการเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและครบวงจร ซึ่งเริ่มต้นจากการตรวจสอบ หรือการทบทวน ไตร่ตรองตนเอง ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจและรับรู้ในสิ่งที่ตนต้องการและตัวตนได้ ดีขึ้น ในการตรวจสอบตนเอง ผู้คนต้องสำรวจความคิดของตนเองอย่างลึกซึ้งซึ่งว่ามีความผูกพันหรือ ยึดติดกับกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานของสังคมในระดับใด โดยการพิจารณาให้เข้าใจและตรวจสอบ ให้แน่ชัดว่าความคิดที่มีอยู่นั้นเป็นแบบไหน และมีผลต่อตัวตนเองอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่าง ความคิดที่มีภายในตัวเองกับความไม่สมบูรณ์ภายในตัวเองเป็นขั้นตอนที่ตามมา โดยเข้าใจและ ตรวจสอบความสัมพันธ์นี้เพื่อเข้าใจหรือตรวจสอบว่าความรู้สึกที่ซ่อนเร้นหรืออารมณ์ที่ไม่สุข สมบูรณ์มีผลต่อการพัฒนาตัวตนอย่างไรและ ตอบสนองต่อความเป็นจริงเหล่านั้นเป็นขั้นตอนของ การรู้เท่าทันกันและสามารถระลึกถึงความรู้สึกหรือความต้องการในส่วนลึกของจิตใจได้ผ่านการ พิจารณาตรวจสอบผ่านมิติทางประวัติศาสตร์ตัวตนที่มาจากการปลูกฝังตัวตนของบุคคลในอดีต

การสร้างพลังในตนเองเพื่อผลักดันและลงมือไปสู่ความสำเร็จในสิ่งที่ตนต้องการ จึงเป็นการนำกระบวนการที่ซับซ้อนนี้มาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อเพิ่มพลังและความมั่นใจใน การเลือกทางและการดำเนินชีวิตตามความเป็นจริงของตนเอง

อภิปรายผล

1. การสร้างพลังในตนเอง: กลยุทธ์การหลุดพ้นการถูกตีตราจากการประเมินผล ในโรงเรียน

การก้าวข้ามช่วงเวลาที่เกิดจากการได้รับประสบการณ์จนเกิดพลังในตนเองที่ เรียนรู้โลก เรียนรู้สังคม เรียนรู้ตนเองและคนรอบข้างทำให้พวกเขาสร้างความรู้จากเรื่องเล่า

ประสบการณ์ชีวิตจริงและปรับเปลี่ยนให้ตนเองกลายเป็น “องค์ประฐาน” หรือมีความคิดเป็นของตนเอง รู้เท่าทันการทำงานของวาทกรรมกระแสหลัก ภายใต้บริบทของการเป็นผู้เรียนในสถาบันการศึกษา ที่การแสดงตัวตนที่แตกต่างจากความคิดของคนในสังคมที่บางครั้งเป็นเสมือนการต่อต้านความจริงเกี่ยวกับมาตรฐานการประเมิน เช่น แสดงออกถึงความไม่ใส่ใจเนื่องจากมีเป้าหมายการเรียนรู้ตามรูปแบบของตนเอง เป็นแรงปรารถนาภายในตัวตนของผู้ที่มีเทคโนโลยีแห่งตัวตน ที่ใช้เป็นแรงผลักดันให้ตนเองนั้นผู้หนึ่งเปลี่ยนแปลงตัวเองและไม่ได้เกิดจากการบังคับของกรอบ และกฎเกณฑ์ ในโรงเรียน ที่เข้ากระทำต่อตัวเขาแต่หากแต่เป็นผลของการดูแลและทบทวนตนเองอย่างสม่ำเสมอ (care of the self) จนเกิดการตระหนักรู้จากภายในและเป็นการสร้างพลังภายในจิตใจ เป็นผู้ที่มีความรู้ คิดเป็นสามารถตัดสินใจกระทำการด้วยตนเอง (conscious agency) ที่ไม่ได้เป็นเพียงร่างกายที่สยบยอมต่อพื้นที่ของอำนาจแต่อย่างใด

1.1 แรงปรารถนาแห่งตัวตน: กระบวนการสร้างพลังในตนเอง

กระบวนการสร้างพลังในตนเองมีจุดเริ่มต้นจาก “ตนเอง” เป็นสำคัญ การผ่านช่วงเวลาที่เหมาะสมกับเหตุการณ์วิกฤต (critical events) หลากหลายรูปแบบของผู้ที่เคยถูกตีตราจากระบบการประเมินผลการศึกษาในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการถูกกำหนดให้เรียนในแผนการเรียนที่ไม่ตรงตามศักยภาพจนไม่สามารถค้นพบตัวตนของตนเองได้เร็วหรือแม้กระทั่งการถูกตีตราว่า ไร้เพียงเพราะ ไม่ได้อยู่ในเกณฑ์การประเมินของโรงเรียน แรงปรารถนาหรือแรงบันดาลใจในส่วนลึกที่เป็นพลังที่ทำให้ผู้ที่เป็นผู้เรียนในขณะนั้นต้องพยายามไต่ตรองแสวงหาหนทางแก้ปัญหาโดยดึงเอาพลังในตนเองนั้นมาใช้ภายใต้กรอบที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละคน จนเกิดจากการต่อรองกับอำนาจความรู้ของการประเมินจากสถานการเหล่านี้จึงได้นำไปสู่การกลับมาทบทวนตนเอง (care of the self) เพราะสิ่งสำคัญที่จะทำให้ไปสู่เป้าหมายความสำเร็จตามศักยภาพของพวกเขาเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของการมีเทคโนโลยีแห่งตัวตน (technologies of the self) อันเป็นส่วนสำคัญและเป็นฐานของการจะเป็นผู้ที่มีพลังในตนเอง (self - empowerment) การตั้งคำถามกับความรู้ ต่อกับความรู้ และสร้างตัวตนขึ้นใหม่ เป็นหัวใจหลักที่สำคัญของการก่อร่างตัวตน (self-formation) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของจริยธรรม ethics) และเป็นการที่ทำให้ปัจเจกบุคคลลดข้อจำกัด (delimits) ในส่วนหนึ่งของชีวิต แล้วนิยามความสัมพันธ์ในตำแหน่งที่ตนเองรับรู้ว่าควรวางตัว หรือปฏิบัติตัวอย่างไร และในที่สุดตัดสินใจกับเป้าหมายของตนเองอย่างไรในการก่อร่างตัวตนจึงมีความสำคัญและเกี่ยวพันกับชุดของภาคปฏิบัติทางจริยธรรม (ethical Practice) ที่สังคมนิยามการกระทำว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง มีคุณธรรม เป็นภาวะที่ทุกคนพึงปรารถนา ซึ่งสังคมสร้าง

และประเมินคุณค่าให้กับสิ่งที่เรียนกว่าเป็นสภาวะปกติ และให้คุณค่ากับสิ่งที่แตกต่างออกไปจากค่านิยมที่สังคมกำหนดว่าเป็นภาวะที่เบี่ยงเบน (Foucault, 2002)

กระบวนการต่อรองที่เกิดขึ้นจากการอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และข้อบังคับที่ถูกสร้างขึ้นมากมายภายในพื้นที่ของการศึกษาเช่นต้องทนเรียนในสิ่งที่ตนไม่ถนัด ทนต่อความรู้สึกที่ไม่ยุติธรรมและการถูกจัดอันดับชั้น ทนและยอมจำนนกับความเป็นปกติของ เด็กดี เด็กเก่ง ตามเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินคุณค่าผู้ที่แตกต่าง จนทำให้ผู้ที่มีเทคโนโลยีแห่งตัวตนเหล่านี้สามารถจัดการตนเองในรูปแบบของตนเพื่อที่ไปสู่เป้าหมาย การต่อรองจึงมีความหมายเช่นเดียวกับการดูแลตนเองที่เป็นผลของการต่อต้านและหลีกเลี่ยงจากการครอบงำของระบบความจริงที่ถูกสร้างขึ้น การต่อรองอัตลักษณ์สู่ความจำยอมและความไม่ยุติธรรม โดยการสวมใส่อัตลักษณ์เด็กดีตามที่สังคมกำหนดจากหลักสูตรทั้งการแบ่งรายวิชาออกเป็นรายวิชาหลักและรายวิชารองที่สร้างความหมายของการไม่เท่าเทียมรวมถึงการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มผ่าน และกลุ่มไม่ผ่านเกณฑ์อันพึงประสงค์ตามต้องการ โดยรวบรวมเด็กที่เคยกระทำความผิด และไม่อยู่ในเกณฑ์ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเด็กทุกคนมีวาทกรรมเด็กดีเพียงแต่มีการเลือกปฏิบัติหรือนำมาใช้เป็นอำนาจในการต่อรองเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษหรือให้ได้รับในสิ่งที่ตนต้องการ (กฤษดา บัณฑิตเยี่ยม, 2561)

ไม่ต่างจากวาทกรรมเด็กดีที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐเพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะการต่อรองกับอำนาจของความรู้การประเมินที่ใช้ เช่น ชีวอำนาจ (bio-power) ต่อต้านกับวาทกรรมหลักทางสังคม ได้โดยผ่านเทคโนโลยีแห่งตัวตน เป็นเทคนิคของอำนาจที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถปกครองตนเอง จนรู้เท่าทันการทำงานของอำนาจเหล่านั้นได้ด้วย เหมือนกับการรู้จักการใช้ชีวิตและการดำรงตนในโรงเรียนจึงเป็นขั้นตอนในการกำหนดวิถีชีวิตของตนที่มีความปรารถนาและตัดสินใจหลุดออกจากสภาวะดังกล่าวและไม่ได้ให้ความสำคัญของความหมายของการประเมินผลที่ไม่ตรงตามหลักและระเบียบของการประเมินและไม่ยอมต้องการเป็นผู้ถูกกระทำด้วยการรู้จักตนเองและสร้างความหมายของการดำรงชีวิตอย่างมีสุนทรียะ และให้คุณค่ากับตนเอง แสดงให้เห็นถึงการต่อรองกับอำนาจของวาทกรรมที่ผู้ที่เป็นบุคคลที่ถูกตีตราด้วยการวัดประเมินผลในโรงเรียน ไม่ได้เกิดความรู้สึกว่าตนเองถูกกดทับเพียงเพราะนำเกณฑ์การวัดประเมินผล มาตัดสินความสำเร็จตามรูปแบบของตนเองในอนาคต บางครั้งการต่อรองกับอำนาจเพื่อสร้างพื้นที่ให้กับตนเองในสังคม (Corrigan & Rao, 2012) และใช้ความสามารถหรือศักยภาพในด้านอื่น ที่เด็กสร้างตัวตนของตนเองขึ้นมาใหม่ผ่านกระบวนการ สร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตน เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี เห็นคุณค่าในตนเอง ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งบุคคลนี้

ยอมรับและเข้าใจสถานการณ์ของตนเองว่าความยากจนไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดในสังคม แม้ขาดโอกาสแต่ยังสามารถสร้างอนาคตได้ด้วยความสามารถ และให้ความสำคัญกับทุกโอกาสที่เข้ามาในชีวิต (ณัฐพัชร อภิรุ้งเรืองสกุล และ พิทักษ์ ศิริวงศ์, 2561)

กระบวนการต่อรองที่เกิดจากพลังอำนาจในตนเองเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนที่มีในตัวตนของแต่ละบุคคลที่ทำตนเองให้หลุดพ้นจากการถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียนซึ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากการมีแรงใจความมุ่งมั่นตั้งใจแน่วแน่ ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงตนเอง สร้างคุณค่าให้ตนเอง จนสามารถให้ความหมายความสำเร็จของตนถึงแม้อยู่ในกระบวนการส่งเสริมความรู้ในโรงเรียนที่มีขีดจำกัดและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของตัวตนของผู้เรียนได้ไม่ว่าจะเป็นด้วยลักษณะของความรู้ที่ถูกกำหนดจากเกณฑ์การประเมินในโรงเรียน (Danaher et al., 2000) การถ่ายทอดความรู้ซึ่งผู้เรียนต้องขวนขวายหาหนทางและหาทางออกให้กับตนเอง ด้วยแสวงหาโอกาส หาเรียนเพิ่มเติมในเวลาที้นอกเหนือจากการใช้ชีวิตในโรงเรียน การรู้เท่าทันกับอำนาจและกฎเกณฑ์การประเมินที่พวกเขาพยายามเรียนรู้และหาวิธีการเพื่อต่อรองกับเกณฑ์การประเมินที่คอยกดทับและยังต้องรักษาความสัมพันธ์อันดีของคนในสังคม โดยที่ไม่ก่อให้เกิดความรำคาญอีกทั้งยังต้องรักษาบทบาทของความเป็นผู้เรียนที่มีเป้าหมายของตนเองสภาวะปกติในสังคมจึงมิใช่เรื่องที่จะดำรงอยู่ในธรรมชาติหากแต่เป็นรูปธรรมแห่งจริยธรรมและศีลธรรมของสิ่งปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่มนุษย์มุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงสภาวะปกติจึงเป็นสิ่งที่ต้องสร้างหรือจำเป็นที่จะต้องถูกกำหนดให้เป็นไปตามแบบความปรารถนาและเมื่อบุคคลเข้าสู่สภาวะปกติของสังคมแล้วเราเรียกสภาวะนั้นว่าเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม (Moral Being) ซึ่งนำไปสู่สิ่งสังคมมองว่านั่นคือสิ่งที่ดีงาม สภาวะการมีศีลธรรมจึงถูกสร้างขึ้นจากสังคมให้เป็นกฎเกณฑ์ตายตัวว่า ควรทำอย่างไร ควรเป็นอย่างไร โดยวางเป็นระเบียบไว้ให้ปฏิบัติ (D'Arcy, 2004)

เป็นกฎที่มีความมั่นคงและสำคัญที่จำเป็นต่อความเป็นมนุษย์ที่ดีงาม กฎของศีลธรรมโดยทั่วไปจะถูกสร้างเป็นกฎทางบวก (Positive rule) เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติและกฎทางลบ (Negative rule) คือกฎที่เป็นข้อห้ามที่จะป้องกันการกระทำที่ผิดต่อศีลธรรม และเป็นสิ่งที่สังคมใช้ตัดสินผู้ที่กระทำผิดสิ่งที่สังคมบอกว่านั้นคือสิ่งที่ดีงามของสังคม แม้ว่ากฎเกณฑ์ของสังคมที่ครอบงำผู้เรียนเพื่อให้อยู่ภายใต้บริบทของการเป็นผู้เรียนที่ถูกขีดเส้นและกำหนดให้เดินตามเส้นทางนั้น แต่ผู้เรียนกลุ่มนี้ยังสามารถนำมิติที่หลากหลายของความเป็นผู้เรียนที่มีความเป็นตัวของตัวเองนำมาใช้ต่อรองหรือต่อต้านกับวาทกรรมความรู้ของการประเมิน ด้วยความเชื่อมั่นในการคิดตัดสินใจและสามารถหาแนวทางได้ ความถนัดและความสามารถของเขาเอง ที่สามารถเลือกวิถีทางในแนวทางของตนที่เกิดขึ้นจากการรู้เท่าทันตนเองและการตรวจสอบตนเอง เพื่อที่โดยไม่ได้

เชื่อและสยบยอมต่ออำนาจความรู้ที่เกิดขึ้นกับบุคคลเหล่านี้ที่แสดงให้เห็นว่าพวกเขามีความเป็นตัวของตัวเองและยอมที่จะเชื่อหากมีเหตุผลที่เกิดจากการไตร่ตรองและไม่ยอมเชื่อหรือทำตามในบางเรื่องจนบางครั้งกลายเป็นการต่อสู้กับเกณฑ์ตามค่านิยมของสังคม

ในช่วงเวลาที่รับรู้ถึงการถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียนคือการที่ไม่สามารถจัดการกับความคิดที่ขัดแย้งของตนเองถึงแม้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจไม่ได้สร้างความรุนแรงหรือไม่ได้รู้สึกว่าการรุนแรงสำหรับบุคคลทั่วไปที่มองว่าเป็นเรื่องปกติ ในขณะที่ผู้ที่ถูกตีตราได้รับรู้และเผชิญกับเหตุการณ์นั้น จะมีสัญชาตญาณที่ซ่อนลึก ๆ ที่เป็นพลังสำคัญซ่อนอยู่ในตัวของพวกเขา ในความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ และหาแนวทางจากการไตร่ตรองกับตนเอง โดยการดึงเอาพลังในตนเองนั้นใช้กับกรอบและรูปแบบที่เหมาะสมกับความเป็นตัวตนของเขาโดยมีจุดหมายปลายทางที่เป็นสุนทรียภาพแห่งชีวิตในการดำรงอยู่ การมีชีวิตที่ดีงาม ส่งผลให้เกิด ความรู้สึกที่มีคุณค่า ที่เกิดจากแรงปรารถนาที่เป็นพลังพิเศษในส่วนลึกในใจ (Spohrer, 2016) เช่น “โมโม” ที่ต้องการก้าวออกจากการถูกตีตราด้านพฤติกรรมของเขาที่มีลักษณะคล้ายกับผู้หญิง แต่กลับถูกเบี่ยงเบนการประเมินไปตีตราด้านสติปัญญา “เป็นกระเทยไฉ่ เลย์ไฉ่” ถึงแม้จะมีความรู้สึกที่มี แต่โมโม ได้ใช้ความคิดความเชื่อจากตัวเองและไม่ได้เชื่อกับการถูกตีสานั้น ความพยายามที่จะไปให้ถึงเป้าหมายของการหลุดพ้นจากความยากจนเป็นหนึ่งเดียวของเป้าหมายทำให้เขาไม่ได้ให้ค่ากับการถูกตีตรา การสร้างพลังให้กับตนเองเพื่อเป้าหมาย ทำให้เขาประสบความสำเร็จและหลุดออกจากความจนได้ดังนั้นการสร้างพลังในตนเองจึงเป็นเรื่อง ของการรู้คิดของแต่ละบุคคล ที่ส่งผลต่อการกระทำ แวดล้อมด้วยสิ่งที่มีผลต่อความคิด และความรู้ สึกของบุคคล นำสู่การประเมินตนเอง ทำให้การรับรู้ เชื่อในความสามารถของตนเอง ส่งผลให้ บุคคลเกิดคุณค่า และความหมายของชีวิตมีสุนทรียะที่เกิดขึ้นภายในตัวตนอันหลากหลายของผู้เรียนแต่ละคนที่ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะการรู้เท่าทันต่ออำนาจที่เกิดจากการสร้างความเป็นปกติแต่เพียงลำพัง (Kenneth & Betty, 1990; พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์, 2558)

ประสบการณ์บางประการที่เกิดขึ้นจากผู้ที่อยู่แวดลอมรอบพวกเขาที่ไม่ได้มองโลกและความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ แบบมาตรฐานเดียวกันจึงสามารถเปิดพื้นที่และสร้างคุณค่าให้กับตนเองซึ่งเกิดจากการได้ทบทวนตนเองอีกทั้งยังสามารถประเมินความสามารถของตนเพื่อวางแผนในการปรับเปลี่ยนตนเองให้ไปสู่เป้าหมาย เพื่อสร้างความมั่นใจ ขจัดความกลัว หรือก้าวข้ามข้อจำกัดหรือความรู้สึกถูกจำกัดและรับรู้ว่ามันมีคุณค่า มีความสามารถถึงแม้ว่าจะเกิดอุปสรรค (Fleischer, 2011) แต่ก็ยังมีความมานะพยายามที่เพื่อเป้าหมายของตน ความกดดันที่เกิดขึ้นในการเรียนในห้องเรียนที่เป็นความคาดหวังของโรงเรียนยอมท้าทายให้ผู้เรียนต้องพัฒนา

ตนเองเพื่อให้เป็นไปตามสิ่งที่ผู้ใหญ่เห็นว่าสมควรและสำคัญแล้วจึงค่อยให้ผู้เรียนค้นหาความถนัดของตนเองด้วยระยะทางของการค้นพบตนเองที่ไม่ใช่ว่าเด็กทุกคนจะสามารถค้นหาตัวเองเจอและเด็ก แม้ว่าการจบของการเรียนที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อคนส่วนมากในสังคมดังนั้นการเลือกตามความชอบหรือตามความถนัดจึงทำได้ยากผู้เรียนที่รู้เป้าหมายของตนเองย่อมต้องรู้จักทบทวนไตร่ตรองและหาแนวทางในการหาความรู้และพยายามใช้สิ่งนั้นในการมองจินตนาการที่มองเห็นเป้าหมายหรือภาพความสำเร็จมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองนำพาตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตน (McCauley & McClelland, 2004) สัญชาติญาณลึก ๆ ที่เป็นพลังสำคัญที่ซ่อนอยู่ในความรู้สึกและความเชื่อจนทำให้เกิดแรงผลักดันที่ช่วยให้บุคคลสามารถฝ่าฟันอุปสรรค การที่บุคคลหนึ่งที่กำลังข้ามอุปสรรคในชีวิตจนประสบความสำเร็จนั้นย่อมมีแรงผลักดันในตนเองหรือเรียกว่าแรงบัลดาลใจ เพื่อที่ผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินนำมาใช้เป็นพลังในการ ผลักดัน เพื่อไปสู่สิ่งที่มุ่งหวังที่สามารถสร้างความหมายความสำเร็จของตัวเอง พลังอำนาจแห่งตนเป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมในการกระทำ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสามารถ และบรรลุเป้าหมายสำคัญของชีวิต และเป็นโอกาสในการส่งเสริมการเรียนรู้ ทักษะ สามารถกำกับตนเอง (self-regulation) เพื่อตั้งเป้าหมายรับรู้พฤติกรรมของตนเองและสามารถคิดวิถีทางเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Zimmerman, 1995) ดังนั้นคนที่มีพลังอำนาจ ในตนเองจะมีคุณ ลักษณะคือเป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้ และมีการพัฒนาตนเองอย่างเสมอ ความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้เพื่อปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม นั้น ๆ ลำดับต่อมาคือด้านการเพิ่มเป้าหมายในชีวิต (Clutterbuck, 1994)

1.2 เทคโนโลยีแห่งตัวตน : การสร้างพลังในตนเองไปสู่ความสำเร็จ

กระบวนการต่อรองกับความปกติของสังคมจึงเป็นกระบวนการที่ผู้ที่มีเทคโนโลยีแห่งตัวตนใช้ต่อรองกับความเป็นปกติตามความปรารถนาและให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Subjectivity) การใช้ตนเองเป็นองค์ประธานในการคิดและการนำเสนอตนเองในรูปแบบต่าง ๆ โดยตัวตนตามการมองของ (Foucault, 1997) จึงไม่มีแก่นแท้เป็นแต่เพียงร่างทรงที่รอคอยการเติมเต็มให้สมบูรณ์และสามารถปรับเปลี่ยนไปตามบทบาทหน้าที่ และสถานภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เป็นเหตุให้ตัวตน ของบุคคลไม่มีรูปแบบลักษณะเดียวที่ตายตัวแต่สามารถแตกแยก และแตกตัว ออกเป็นส่วนเลี้ยวผันแปรไปตามสภาวะการณ์ทางสังคม สถานภาพทางสังคม บุคคลที่สามารถสร้างพลังอำนาจในตนเองเพื่อก้าวข้ามการถูกตีตราจากการประเมิน ใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนปรับเปลี่ยนตนเอง ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งในรั้วโรงเรียนและประสบการณ์ชีวิตที่เกิดขึ้นโดยเกิดจากการใช้ศักยภาพความสามารถในการเรียนรู้ ที่จัดการเรียนรู้

ตามวิถีของตนเอง การไตร่ตรอง ทบทวนและตรวจสอบตนเอง ในเรื่องราวที่เคยประสบมาจากผลของการการตัดสินใจจากเกณฑ์ประเมิน จนทำให้เกิดความรู้สึกที่บุคคล ๆ จากชีวิตของการเป็นผู้เรียน หลายครั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้สร้างความกดดัน ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ และถูกกีดกันในโอกาสหลายๆอย่าง (เบญจพร ตันตสุติ, 2560)

การมองกลับมาที่เป้าหมายความสำเร็จของพวกเขาจึงเป็นวิธีการที่ผู้ที่ถูกตีตราจากการประเมินใช้เพื่อที่จะนำไปสู่การหลุดพ้นและปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ การปฏิบัติตนหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งหมายถึงความเข้าใจต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ปฏิบัติการของการตีตราจากการประเมินในโรงเรียน และนำความเข้าใจนั้นมาตรวจสอบ ไตร่ตรอง สะท้อนและตั้งคำถามกับตนเองที่มองภาพของความสำเร็จ ที่แต่ละคนมีวิธีการจัดการกับประสบการณ์ของการถูกตีตราด้านพฤติกรรมด้านร่างกาย สติปัญญาและด้านคุณลักษณะที่ต่างกันออกไปไม่ว่าจะเป็น การยอมรับต่อการถูกตีตราโดยไม่แสดงความรู้สึกก้าวร้าว (Foucault, 2002) การเลือกเรียนในสิ่งที่ตนมีศักยภาพทดแทน การเอาชนะท้าทายและการรู้เท่าทันในความสามารถของตนเอง เมื่อผู้ที่ถูกตีตราจากการประเมินต้องกลายเป็นบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในเกณฑ์การประเมินตามที่สังคมกำหนด จนพวกเขาต้องกลับมาทบทวนตนเองเพื่อที่จะให้ตนเองนั้นยังสามารถอยู่ในกระบวนการของการประเมินผลการศึกษาและเป็นผู้เรียนที่ไม่ได้สร้างปัญหาให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการศึกษาในโรงเรียน พวกเขาจึงต้องจัดการตัวเองใหม่เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางของตน (Dreyfus, 2013) อย่างเช่น เจเจ ที่รู้จักว่าตนนั้นชอบในสิ่งใด เขามีวิธีการหาความรู้ด้วยตนเอง จากสิ่งรอบตัวเพื่อช่วยสนับสนุนและส่งเสริมในสิ่งที่ตนได้เลือกถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นไปตามสิ่งที่สังคมคาดหวังในขณะนั้น เจเจ ต้องเลือก ตั้งคำถามกับเป้าหมายความสำเร็จตัวเอง ทำให้เขาเลือกที่จะเรียนในด้านที่ตนเองรัก การสร้างพลังในตนเอง ในอีกด้านหนึ่งคือ ครู และบุคคลรอบข้างโดยเฉพาะครอบครัวที่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดการตัดสินใจ ในการต่อรองกับอำนาจความรู้ของการประเมินผลของโรงเรียนที่ทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนกับความสามารถและศักยภาพของตนเองจากที่เลือกเรียนในแผนการเรียนตามค่านิยมของสังคมจนได้รับการถูกตีตราด้านสติปัญญาจากการประเมิน “ตอนนั้นได้รับคำแนะนำให้วางแผนการเรียนของตนเองและเลือกเรียนในด้านที่เรามีความสามารถและชอบจริง ทำให้เราเป็นตัวเราจนทุกวันนี้” โย ประกอบกับครอบครัวของเธอสนับสนุนในสิ่งที่เธอเลือก เธอจึงมีโอกาสได้เรียนตามปรารถนา นอกเหนือจากตัวอย่างของโย แล้ว ความเชื่อมั่นที่ได้รับจากคนในครอบครัวมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและพลังใจ ดังเช่น แนทตี้ ที่สะท้อนว่า

“...ถึงแม้ในการเลือกเรียนครั้งแรกเราเลือกเรียนตามค่านิยม
ของคนในสมัยนั้นที่เน้นให้เรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ แต่ สุดท้าย
เมื่อเราไม่สามารถเป็นไปได้ตามความต้องการ ก็ยังมีครอบครัวที่คอย
สนับสนุนเสมอแม้ว่าเราจะเลือกทำอะไร...” แน่ที่

การต่อรองกับความรู้การประเมินผลในโรงเรียนของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการ
ประเมินผลจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการโต้ตอบกับตนเองเพื่อที่จะสามารถกำกับตนเองใน
การดำรงชีวิต สิ่งรอบข้าง นับว่าเป็นช่วงเวลาที่ต้องใช้ความอดทนเพื่อบังจิตใจให้พ้นจากการถูกตี
ตราจากบุคคลอื่นให้มองเห็นว่า เทคโนโลยีแห่งตัวตนให้มีความสำคัญกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับ
ตนเองตัวตนรู้คิดด้วยตนเองที่มนุษย์มี อิสระในการแสวงหาหรือเข้าถึงความรู้ ด้วยตนเองหรือ
ควบคุมตนเองได้ (Foucault, 2000) เทคโนโลยีแห่งตัวตน เป็นกระบวนการที่จะนำพาตนเองเพื่อไปสู่
ความสำเร็จ ตระหนักรู้ถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งตน และเกิดการต่อรองกับความรู้จนตระหนักถึง
ความสำคัญของการเป็นตัวของตัวเองที่อยู่ภายใต้แรงปรารถนาของตน การตั้งคำถามกับความรู้
จึงเป็นความกล้าที่จะเผชิญกับความเป็นปกติของสังคม ที่เลือกจะเชื่อหรือไม่เชื่อกับความรู้
เหล่านั้นเพื่อนำไปสู่การสร้างชุดความรู้ที่ตรงตามความปรารถนาแห่งตนในที่สุดจนเกิดการค้นหา
ความรู้ที่เป็นคุณสมบัติของผู้ที่รู้เท่าทันชุดความรู้จนสามารถทำให้เห็นเบื้องหลังของชุดความรู้
เข้าใจและสามารถกำกับตนเองได้ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2559) กระบวนการต่อรองกับ
ความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างกฎเกณฑ์ของการประเมินในโรงเรียนกับผู้เรียน เป็นการตระหนัก
ถึงอำนาจของตัวผู้เรียนเองด้วยเช่นกันว่ามีความหมายต่อตนเองอย่างไร ควรจะสยบยอม หรือควร
จะหลบหลีก และทำอย่างไรตนเองที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข การต่อรองกับอำนาจจึงมี
ความหมาย เช่นเดียวกับการดูแลตนเองนั้นจึงเป็นผลของการต่อต้านและหลีกเลี่ยงจากการครอบงำ
ของระบบความจริงที่ถูกสร้างขึ้น วาทกรรมเด็กดีที่สร้างขึ้นโดยรัฐเพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ตามต้องการ โดยรวบรวมเด็กที่เคยกระทำความผิดและไม่อยู่ในเกณฑ์ของคุณลักษณะอัน
พึงประสงค์นั้น เด็กทุกคนมีวาทกรรมเด็กดีเพียงแต่มีการเลือกปฏิบัติหรือนำมาใช้เป็นอำนาจใน
การต่อรองเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษหรือให้ได้รับในสิ่งที่ตนต้องการ กระบวนการนี้จึงเป็น
ขั้นตอนในการกำหนดวิถีชีวิตของตนด้วยการรู้จักตนเองและสร้างความหมายของการดำรงชีวิต
อย่างมีสุนทรียะ และให้คุณค่ากับตนเองแสดงให้เห็นถึงการต่อรองกับอำนาจของวาทกรรมที่ผู้
เป็นบุคคลที่ถูกตีตรา ด้วยการวัดประเมินผลในโรงเรียน ไม่ได้เกิดความรู้สึกว่าตนเองถูกกดทับ

เพียงเพราะนำเกณฑ์การวัดประเมินผล มาตัดสินความสำเร็จตามรูปแบบของตนเองในอนาคต บางครั้งการต่อรองกับอำนาจเพื่อสร้างพื้นที่ให้กับตนเองในสังคม และใช้ความสามารถหรือ ศักยภาพในด้านอื่น ที่สร้างตัวตนของตนเองขึ้นมาใหม่ผ่านกระบวนการ สร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตน เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี เห็นคุณค่าในตนเอง ได้รับการยอมรับจาก สังคม ซึ่งบุคคลนี้ ยอมรับและเข้าใจสถานการณ์ของตนเองว่าความยากจนไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาด ในสังคม แม้ขาดโอกาสแต่ยังสามารถสร้างอนาคตได้ด้วยความสามารถและให้ความสำคัญกับทุก โอกาสที่เข้ามาในชีวิต (ณัฐพัชร อภิรุ้งเรืองสกุล และ พัทธพงศ์ ศิริวงศ์, 2561)

สภาวะปกติในสังคมจึงมิใช่เรื่องที่จะดำรงอยู่ในธรรมชาติหากแต่เป็นรูปธรรมแห่ง จริยธรรมและศีลธรรมของสิ่งปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่มนุษย์มุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงสภาวะปกติจึง เป็นสิ่งที่ต้องสร้างหรือจำเป็นที่จะต้องถูกกำหนดให้เป็นไปตามแบบความปรารถนาและเมื่อบุคคล เข้าสู่สภาวะปกติของสังคมแล้วเราเรียกสภาวะนั้นว่าเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม (Moral Being) ซึ่ง นำไปสู่สิ่งที่สังคมมองว่านั่นคือสิ่งที่ดีงาม สภาวะการมีศีลธรรมจึงถูกสร้างขึ้นจากสังคมให้เป็น กฎเกณฑ์ตายตัวว่า ควรทำอะไร ควรเป็นอย่างไร โดยวางเป็นระเบียบไว้ให้ปฏิบัติตาม กฎของ ศีลธรรมโดยทั่วไปจะถูกสร้างเป็นกฎทางบวก (Positive rule) เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ และกฎทางลบ (Negative rule) คือข้อห้ามที่จะป้องกันการกระทำที่ผิดต่อศีลธรรม และเป็นสิ่งที่สังคมใช้ตัดสินผู้ ที่กระทำผิดสิ่งที่สังคมบอกว่านั้นคือสิ่งที่ดีงามของสังคม (เบญจวรรณ บุญโทแสง, 2560)

1.3 การสร้างพลังในตนเอง: อัตลักษณ์แห่งตัวตนไปสู่การประสบความสำเร็จ

ผู้วิจัยค้นพบว่าการสร้างพลังในตนเองจนนำไปสู่การหาความหมายของ ความสำเร็จแห่งตนได้นั้นต้องมาจากกระบวนการที่เกิดขึ้นจากภายในของตนเองว่ามีความพร้อมที่ จะก่อให้เกิดกระบวนการดังกล่าวหรือไม่ กระบวนการภายในที่เกิดจากความสามารถควบคุม ตนเองให้ดำเนินการเพื่อต่อรองกับชุดความรู้การประเมิน จนสามารถหาแนวทางและสร้างโอกาส เพื่อให้ตนเองนั้นไปสู่เป้าหมายตามทางเลือกและศักยภาพของตนเอง ต่าง ๆ จนเกิดเป็นอัตลักษณ์ แห่งตัวตนเกิดกระบวนการสร้างพลังแห่งตัวตนเพื่อก้าวให้พ้นกับดักของการประเมิน ซึ่งสำหรับ ผู้เรียน ที่ต้องเกิดจากความปรารถนาในส่วนลึกในใจที่เกิดแรงบรรดาลใจที่เป็นพลังพิเศษ ที่ช่วยให้ ก้าวพ้นจากการถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียน หรือความรู้สึกที่ตนเองเคยได้รับการ ถูกตัดสินพฤติกรรมที่ถูกมองว่าไม่พึงประสงค์ตามความคาดหวังของสังคมจนกลายเป็น ความเครียดกับผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยที่ต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ด้านอารมณ์ ร่างกาย รวมถึงสังคม (Horwitz, Hill, & King, 2011)

จุดเริ่มต้นที่สำคัญในการมีเทคโนโลยีแห่งตัวตนที่พร้อมจะเผชิญกับอุปสรรค และเมื่อประสบความสำเร็จแม้การทำกิจกรรมบางอย่างเพียงเล็กน้อยค่อย ๆ ผ่านไปที่ละขั้น นั้นทำให้บุคคลเริ่มที่จะยอมรับนับถือตนเองเพิ่มขึ้น บุคคลที่นับถือตนเองสูง ย่อมสร้างพลังให้กับตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายความสำเร็จที่พวกเขาได้ให้ความหมายนั้นเกิดจากการสร้างพลังในตนเอง โดยอิงอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่เกิดการปลดปล่อยความคิดทำให้เกิดความมั่นใจในการมีอำนาจแห่งตน (self-empower) ผู้ที่มีเทคโนโลยีแห่งตัวตนจึงเป็นผู้ที่เกิดจากวิธีการในการสร้างความเป็นตัวตนของมนุษย์จากร่างกาย จากความคิดและการกำหนดของตัวมนุษย์ การมีเทคโนโลยีกำกับตนเอง โดยกระบวนการตรวจสอบกำกับตนเอง (Self-policing self) จึงกลายเป็นวิธีการที่จะทำให้มนุษย์สามารถบรรลุผลในการสร้างตัวตนที่มีความสมบูรณ์มีความสุขและอิสระตามต้องการ (Danaher et al., 2000a) ความสำเร็จที่ผู้ถูกติดตามจากการประเมินผลในโรงเรียนได้ให้ถูกให้ความหมายในด้านวิชาชีพ ด้านวิชาการ ความสุข ครอบครัวยุทธกิจและการเงินที่เกิดจากการสะท้อนคิดและตั้งคำถามกับอำนาจของความรู้ที่เข้ามาเกิดจากที่พวกเขาเหล่านั้นมีเทคโนโลยีแห่งตัวตนจนสร้างพลังในตนเองในการก้าวข้ามกรอบบางอย่างของอำนาจการประเมินผล ความสำเร็จของความสำเร็จของผู้เรียนจำเป็นต้องมีจุดหมายและแผนการที่แน่นอนเพื่อบรรลุจุดหมาย และต้องมีพลังอำนาจในตนเองเพื่อไปสู่ความสำเร็จ โดยที่เส้นทางนั้นต้องแวดล้อมไปด้วยคนที่มีความสามารถ และจะต้องเป็นคนที่มีวินัยในตนเองสูง เป็นคนเด็ดขาดและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และต้องพร้อมด้วยข้อมูลก่อนการตัดสินใจลงมือทำ ใส่ใจกับรายละเอียดและมีความมุ่งมั่น ยอมรับและเรียนรู้ข้อผิดพลาด ปรากฏจากการขึ้นทางอารมณ์ (คมเพชร ฉัตรสุภากุล, 2557)

การสร้างเป้าหมายของชีวิตที่เกิดขึ้นจากการได้สะท้อนย้อนคิด ทบทวนอดีต เหตุการณ์ต่างที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ถึง จุดอ่อน จุดแข็ง ของตนเอง ก่อนจะก้าวไปยังอีกขั้นของความสำเร็จ สะท้อนคิด และเรียนรู้จากทุก ๆ ประสบการณ์ การตัดสินใจที่ถูกต้อง หรือความผิดพลาดและการรับมือกับสถานการณ์ที่ผิดพลาด รู้จักผ่อนคลายเป็นจิตใจไม่กดดันเพื่อที่จะได้เกิดแรงกระตุ้นผลักดันในการหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป จัดลำดับคุณค่าหรือ เปลี่ยนแปลงความสำคัญเรื่องต่าง ๆ ใหม่เพื่อให้ภารกิจในอนาคต และสร้างพลัง (Maxwell, 2009) อีกทั้งการรู้จักสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และหาโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสมกับตนเอง และการต่อรองกับความหมายใหม่ที่เกิดขึ้น มองเห็นคุณค่าภายในตัวตนของพวกเขาและปกคลุมความหมายเดิมที่เกิดจากภาคปฏิบัติทางวาทกรรมเกิดจากการสร้างพลังในตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองและรู้จักตัวตนของตนเองจนสามารถสร้างความหมายความสำเร็จตามรูปแบบที่ตนปรารถนาที่

แตกต่างจากกรอบของสังคมที่ต้องจัดการตนเองและใช้ความเข้มแข็งของจิตใจต่อสู้กับแรงกดดันของอำนาจการประเมินที่ต้องบังคับตนเองเพื่อสร้างภาพของการศึกษาเป็นแสงสว่างทางปัญญา เป็นการสืบเสาะหาความจริง เพื่อเรียนรู้และเป็นนายแห่งความรู้ในสิ่งที่เราถนัดและค้นหาตัวเอง (Schirato & Danaher, 2020) ของความสำเร็จในความพยายามที่จะดำรงอัตลักษณ์แห่งตัวตน แต่นั่นไม่ได้ทำให้การมองเห็นเป้าหมายที่เลือกตามที่ต้องการเปลี่ยนไปพวกเขาแสวงหาโอกาสเพื่อสร้างความสำเร็จในงานที่ไฝ่ฝันตามความถนัดของตนเองความหมายความสำเร็จจึงไม่ใช่สิ่งที่สะท้อนเพื่อเป้าหมายที่สูงที่สุดเพียงเป้าหมายเดียว แต่เป็นความพยายามต่อรอง ต่อสู้ เพื่อที่จะไปสู่เป้าหมาย และความปรารถนาของตนเอง (Zimmerman, 1995) การเรียนรู้ที่จะต่อสู้ เพื่อที่จะเอาชนะความคิดการที่สะท้อนถึงผลสำเร็จของตนเองนั้นเป็นการรับรู้คุณค่าของตนเอง ที่บุคคลสามารถประเมินตนเอง รับรู้ได้ถึงการยอมรับจากตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งจะใช้แรงผลักดันให้เกิดผลสำเร็จหรือหลีกเลี่ยงความล้มเหลวอีกทั้งยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการมีความสุขที่ตนเองได้ถ่ายทอดความรู้ความสามารถในสิ่งที่ถนัดได้นำมาสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและสามารถช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ ได้สร้างความภาคภูมิใจในตนเองบางครั้งความรู้สึก คับข้องใจหรือประสบการณ์ที่เคยถูกลดทอนคุณค่าจากการประเมินผล ได้กลายเป็นความรู้สึกภูมิใจในตนเอง ในวิถีทางของการทำงาน ที่ในบางครั้งไม่ได้สวยงามและไม่ได้เป็นอิสระจากหลากหลายสิ่ง ทั้งในแวดวงของการดำเนินธุรกิจ หรือความคาดหวังของสังคมรอบข้าง (Ritscher, Otilingam, & Grajales, 2003) แต่อย่างน้อยการได้มี “อิสระ” ที่เกิดจากการที่สามารถตัดสินใจและดำเนินธุรกิจ ได้โดยความสามารถ ได้บริหารจัดการธุรกิจหรือการทำงานต่างๆ ย่อมสร้างความสุข ความภาคภูมิใจที่ สามารถได้ทำในสิ่งที่รัก สร้างสรรค์งาน สร้างความสุขให้และตนเองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังได้นำเอาประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้จากการทำงานของตนไปถ่ายทอดความรู้ให้กับคนอื่น ๆ ได้

2. การประเมินผลของโรงเรียนในระบบกระบวนการผลิตซ้ำการติตราในสังคม

กระบวนการประเมินผลในโรงเรียนที่ส่งผลให้เกิดการติตราตามพฤติกรรมของผู้เรียนนั้นเกิดโดยการใช้การประเมินผลไม่ตรงตามพฤติกรรมที่ต้องประเมิน ทั้งด้านสติปัญญา ด้านคุณลักษณะ และด้านทักษะพิสัย จนสร้างบาดแผลเกิดขึ้นในจิตใจ และความรู้สึกของผู้ที่เคยมีประสบการณ์ของการถูกติตราจากการประเมินผลในโรงเรียนไทย ที่เกณฑ์การประเมินได้สร้างความแตกต่าง (Differences) และการเลือกปฏิบัติ เป็นการสร้าง “ความเป็นอื่น” เป็นแนวคิดในการบ่งบอกถึงคุณลักษณะ ของความแตกต่าง (different) หรือความแปลกประหลาด (Strange)

การกล่าวถึงความ เป็นอื่นเป็นนิยามของผลผลิตจากการสังเกตเห็นความแตกต่างและความแปลกประหลาด รวมไปถึงความรู้สึกแตกต่างของภาพลักษณ์หรือคุณลักษณะที่แตกต่างไป (Link & Phelan, 2016) จากสิ่งที่รู้จักคุ้นเคย ความคาดหวัง หรือแนวคิดทั่วไป ทำให้ถูกเลือกปฏิบัติ ทำให้ขาดโอกาสในชีวิต เกิดปมด้อย บางครั้งทำให้บุคคลเหล่านั้นสร้างลักษณะบางอย่างขึ้นมาเพื่อทำให้เกิดการยอมรับ (acceptance) หมายถึง การที่บุคคลนั้นเผชิญกับสิ่งแปลกแยกต้องการให้ได้รับการยอมรับ แต่การที่บุคคลที่ถูกตีตรา นั้นอาจไม่เกิดความสำเร็จได้ทุกคน แต่อาจเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อความสมเหตุสมผลของการถูกตีตรา เกิดการต่อรอง การขอโทษ หรือหลีกเลี่ยงสังคม หรือเกิดความยินยอมและปรับตัวต่อการถูกตีตรา (Byrne, 2009)

2.1 การประเมินผล : ข้อจำกัดการสร้างสรรคตัวตนของผู้เรียน

ความเชื่อมั่นต่อเกณฑ์การประเมินผลในโรงเรียนที่นำมาใช้ประเมินพฤติกรรมด้านสติปัญญา ด้านคุณลักษณะ และด้านทักษะพิสัย รวมทั้งระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของบุคลากรในโรงเรียนที่ถูกส่งต่ออำนาจและสืบทอดมายาวนาน แต่การใช้การประเมินให้ถูกต้องและตรงตามพฤติกรรมนั้นยังคงเป็นไปได้ยาก ขณะที่ผู้เรียนก้าวเข้ามาสู่รั้วโรงเรียนในแต่ละปี แต่ละรุ่นยังถูกล้อมกรอบด้วยรูปแบบของระเบียบวิธีการประเมินที่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่คนกลุ่มหนึ่งสวมบทบาทผู้ดูแลกฎเกณฑ์ ควบคุมโดยใช้อำนาจในพื้นที่ของโรงเรียน ที่มีกฎระเบียบ และการประเมินหลากหลายชุด เพื่อบังคับและห้ามปฏิบัติ ต่าง (Danaher, 2000; V. Plumwood, 1993; ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560a) กำหนดการจัดการเรียน การทำกิจกรรมการกระทำของเกณฑ์การประเมินที่ผ่านกลไกการกำกับดูแลของครู ไม่ได้เกิดขึ้นแบบตรงไปตรงมาตามเป้าประสงค์ของระเบียบวิธีการประเมิน และไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างชอบธรรม แต่ระเบียบการประเมินถูกหยิบยกใช้ในรูปแบบใดก็ตาม การใช้ระเบียบวิธีการประเมินได้เข้ากระทำต่อผู้เรียนในเชิงการ ลดทอนตัวตน ของผู้เรียน จนนำไปสู่การต่อต้านและตีตราจากการประเมินผลในที่สุด

ภาคปฏิบัติการของอำนาจฝึกฝนร่างกายของผู้เรียนให้เป็นผู้สยบยอมและเป็นร่างกายที่เชื่อเชื่อ (docile body) ที่หมายถึงร่างกายที่อ่อนน้อมง่าย ผ่านปฏิบัติการของอำนาจการประเมินผลที่แทรกซึมไปทั่วทั้งในกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน การแสดงกิริยา ท่าที่ ขณะอยู่ในโรงเรียน การวางตัวในขณะเรียน การรับประทานอาหาร หรือแม้ช่วงเวลาพักผ่อนของผู้เรียน เป็นกิจวัตร ครูและผู้เรียนต้องตื่นตัวมีความพร้อมตลอดเวลา (Fleischer, 2011) การประเมินผลจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือของอำนาจที่คอยควบคุมผู้เรียนด้วย การกำหนดคาบเรียนที่ต้องเรียนตามตารางสอน มีการตรวจสอบรายชื่อการเข้าเรียน เพื่อใช้ประเมินเวลาเรียนผู้เรียนต้องจัดรูปแบบของการเรียนที่เพื่อที่จะสามารถใช้ทฤษฏีนั้นทำความเข้าใจ วิเคราะห์ และสังเคราะห์

สามารถนำไปใช้ในรายวิชานั้นๆได้ อีกทั้งในแต่ละกลุ่มวิชายังประกอบด้วยกระบวนการมากมาย ที่ผู้สอนต่างมีแนวทางปฏิบัติแบบแยกส่วนผลที่เกิดกับผู้เรียนทำให้เขากลายเป็นวัตถุทางการศึกษา ที่ควบคุม (monitor) และคอยสอดส่องดูแลอย่างรอบด้าน (panoptic surveillance) พยายาม กำหนดและ สร้างความเป็นปกติในการประเมินผลกับผู้เรียน ทำให้ผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจนี้ ปฏิบัติตาม ควบคุมตนเอง นำไปสู่การสร้างวินัยในตนเองขึ้น อย่างสยบยอมต่อความจริงทางสังคม (Dreyfus, 2013; เบญจวรรณ บุญโทแสง, 2560)

การเรียนรู้จึงกลายเป็นภาระหนักที่ผู้เรียนต้องแบกรับไว้ จากข้ออ้างของการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่เป็นนโยบายที่ทางภาครัฐให้ความสนใจ กลายเป็น ภาระของครูที่ต้องมอบหมายงานเพื่อให้ตอบสนองความต้องการ เป็นการมอบหมายงานที่สื่อให้ รู้ว่าผู้เรียนต้องไปเรียนรู้ด้วยตนเอง และทุกกลุ่มวิชาก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน ดังที่ อิงอิง เล่าให้ฟัง “เรียนมัธยมปลายมันเหนื่อยมาก ไหนจะต้องเตรียมสอบ การบ้านเยอะ แล้วก็เกือบทุกวิชาสั่งงาน โครงการงานแล้วงานที่ครูสั่งก็ต้องทำให้ทันอีกอย่างชอบสั่งงานใกล้ ๆ สอบ พิเศษก็ต้องเรียน เลยต้องเลิกเล่นบาสเกตบอลไปเลย กลัวสอบไม่ผ่าน” ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับ “อิงอิง” ที่เป็นคำบอกเล่าของเด็กหลายคนทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินได้สร้างภาระงานจนกลายเป็นความทุกข์จากการเรียนที่ให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดที่ต้องผ่านเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนดทำให้ทั้งงานและภาระงานกลายเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องแบก ทำให้ช่วงเวลาของการเรียนรู้ในสิ่งที่พวกเขาสนใจนั้นถูกลดทอนไป

การเข้าสู่ระบบการศึกษาของผู้เรียน ที่ถูกสร้างขึ้นตามความคาดหวังหรืออุดมการณ์ของสังคม โดยใช้ความรู้เป็นฐานของอำนาจกำหนดเกณฑ์ รูปแบบเนื้อหา ของแต่ละวิชา รวมถึงวิธีการประเมินผู้เรียน ซึ่งในแต่ละแผนการเรียน ยังให้คุณค่าของผู้เรียนที่เลือกเรียนนั้นแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความต้องการของสังคม ณ ช่วงเวลานั้น ๆ ในการกำหนดคุณสมบัติของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของตัวตนอย่างไร มีการส่งผ่าน ถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ เพื่อส่งไปยังผู้รับความรู้ อย่างเป็นขั้นตอนเป็นนัยยะ ของการใช้อำนาจที่ควบคุมบุคคลที่เข้ามาอยู่ในระบบการศึกษา และถูกผู้รู้เหล่านั้นตัดสินชะตาชีวิต และเป็นเครื่องมือในการสืบอำนาจต่อไป จึงกลายเป็นความแยบยลของการใช้อำนาจ ในการกดทับคุณค่าความต้องการและคุณลักษณะเฉพาะตน (Gunnar, Marvin, & Craig, 2006 ; จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2553) ด้วยมาตรฐานทางสังคมแอบอ้างมาตรฐานของการประเมินทำให้การประเมินผู้เรียน บิดเบือน และประเมินไม่ตรงตามพฤติกรรม โรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่ส่งผ่านความรู้ เพื่อรองรับการใช้อำนาจ สร้างความจริงผ่านผู้รู้ คือ ครู อาจารย์ ใช้อำนาจในการคัดสรรและเลือกผู้เรียนที่มีคุณลักษณะตามที่โรงเรียนถูก

ทำให้เลือก กระบวนการคัดสรรเหล่านี้จึงเป็นการตอกย้ำการให้คุณค่ากับผู้เรียนที่บรรลุมাত্রฐานของโรงเรียนได้ (Schirato & Danaher, 2020)

ในความหลากหลายในตัวตนของผู้เรียน การใช้อำนาจของระเบียบหากใช้เพียงเพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพียงเพื่อต้องการควบคุมให้เชื่อฟังและทำตามให้อยู่ภายใต้การควบคุมในทางตรงกันข้ามหากการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ต่างกับกระบวนการฝึก ทำให้เกิดการต่อต้านและแสดงออกในทางขัดแย้งข้อห้ามของโรงเรียน ไม่ยอมทำตามที่ถูกผู้ใหญ่ต้องการ เช่นถ้าให้ตั้งใจเรียนก็จะไม่ยอมเรียน หรือให้ทำตามระเบียบก็จะไม่ทำตามความคาดหวังของสังคมที่ส่งผลต่อภาคปฏิบัติการของการประเมินผลที่ผู้ชนะได้ยอมรับและยกย่องทำให้คนในสังคมต้องการเป็นเพียงผู้ชนะ จากเกณฑ์การตัดสินกำหนดขึ้นโดยคนส่วนใหญ่ (จิตติมา เจือไทย, 2551) ทำให้คนที่มีความสามารถและความถนัดที่แตกต่างไม่ได้รับการยอมรับ ความถนัดหรือความสามารถของแต่ละคนย่อมต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในชีวิต ความชอบ และความถนัดแต่คนในสังคมส่วนใหญ่กลับให้ความคาดหวังเพียงเพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นทำได้ตามเกณฑ์ของสังคมที่ใช้เกณฑ์แบบเดียวกันในการตัดสิน อย่างไรก็ตามการกำหนดเกณฑ์การประเมินย่อมต้องการที่จะตรวจสอบความสามารถของบุคคลเพื่อที่จะนำไปพัฒนาแต่นั้นไม่ได้หมายความว่าใช้เกณฑ์เพียงเกณฑ์เดียวแล้วใช้ประเมินบุคคลที่มีความแตกต่างกันของผู้เรียนอีกทั้งความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์ส่วนใหญ่มักจะเกิดจากผู้ถือครองอำนาจในการจัดการเรียนการสอน ที่จะเป็นผู้เลือกว่าใครเป็นผู้ชนะ และใครถูกทำให้กลายเป็นผู้แพ้ โดยที่บางครั้งไม่ได้ใช้วิธีการประเมินที่ตรงตามพฤติกรรมแต่ใช้การประเมินอ้าง ทำให้ผู้เรียนที่มีความสามารถกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งหมดนี้เป็นการปฏิบัติการของวาทกรรมการประเมินที่มีผลต่อผู้เรียนแม้กระทั่งความแตกต่างทางเพศสภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามมาตรฐานเกี่ยวกับเพศ การกำหนดความคิดที่ผู้ชายต้องแสดงพฤติกรรมตามเพศชายซึ่งต้องเข้มแข็ง และผู้หญิงต้องมีพฤติกรรมตามที่เรียบร้อยอ่อนโยนเพียงเท่านั้น ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการประเมินพฤติกรรมแต่อย่างใด (เบญจวรรณ อุปษฌา, 2564)

2.2 เกณฑ์การประเมิน : การสร้างความเป็นอื่นให้กับผู้เรียน

เมื่อวิธีคิดตามแนวคิดของศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์เป็นชุดความรู้ที่มอบความเป็นปกติ (normalization) และแฝงด้วยความเป็นเหตุเป็นผลและเป็นความเป็นปกติของสังคม ตามมาด้วยแนวคิดความเป็นสากลตามแนวคิดความทันสมัย จึงเป็นการสร้างความจริงและเกิดการผลิตซ้ำของชุดความรู้ของการประเมินผลในระบบการศึกษาว่า ได้มาตรฐาน สามารถกำกับ และกำหนดคุณค่าของคนได้ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมและเกิดการแบ่งแยก สำหรับผู้ที่ไม่ได้อยู่ความ

เป็นปกตินั้นย่อมต้องเกิดการต่อรองหรือต่อสู้กับชุดความรู้ดังกล่าวเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของความปกติได้สร้างความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้เด็กทุกคนเป็น “เด็กดี เด็กเก่ง”

แต่รูปแบบการประเมินเพื่อจะได้ถูกเชิดชูว่าเรียนเก่งหรือเป็นเด็กดีต้องใช้เกณฑ์ที่ให้ความสำคัญกับคะแนนที่ผ่านการประเมินตามที่สังคมคาดหวัง จนบิดเบือน และกลายเป็นผู้เรียนที่มีสติปัญญาดี คือเด็กดีด้วยวิธีการประเมินที่ไม่ตรงตามพฤติกรรม จนเกิดคำถาม “สมองไม่ดีมาจากการแต่งกายผิดระเบียบ” หรือบางคนบอกว่า “ผู้เรียนห้องวิทยุไม่ต้องตัดผมสั้นหรืออย่างไร” จนสร้างความก้ำก้ำต่อการประเมินคุณลักษณะ ที่ผู้ใหญ่ใช้อำนาจของการประเมิน ลดทอนความมั่นใจ และสร้างความกดดันสำหรับผู้เรียนอีกทั้งความพยายามที่จะควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ตรงตามเกณฑ์ของการประเมิน บางครั้งก็เกิดขึ้นไม่ให้เกิดการกระทำผิด ๆ คงปฏิเสธไม่ได้เลยว่า การถูกตัดสินด้วยเกณฑ์การประเมินทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินส่วนใหญ่ที่มักจะมีเหตุผลของตนเองด้วยทั้งสิ้น ผู้มีอำนาจในการประเมินจะประเมินโดยอ้างเกณฑ์การประเมินที่ได้รับการยอมรับจากสังคม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560a; ศรีรัช ลอยสมุทร, 2563) การเรียนรู้และรู้จักความเป็นคนดี ควรได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติหรือได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยเหตุผลจากพื้นที่ ๆ ใช้เป็นที่กล่อมเกล่าอบรม แต่พื้นที่ดังกล่าวนั้นก็กลับใช้ข้อกำหนดของระเบียบการแต่งกายและทรงผม ที่ถูกยกให้เป็นเรื่องที่ถูกต้องและให้ความสำคัญเป็นพิเศษเพื่อการประเมินพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ของผู้เรียน และมักใช้เป็นข้ออ้างในการควบคุมให้ผู้เรียนเป็นคนที่อ่อนน้อมง่าย เพราะคำว่า เด็กดี ต้องเชื่อฟังและทำตาม (Schunk, 1997; มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ กรรทมา เชาตะ, 2555)

การจัดสรรและให้คุณค่าตามความคาดหวังของสังคมและตัดสินผู้เรียนด้วยเกณฑ์หรือมาตรฐานบางอย่างและพยายามสร้างให้ผู้เรียนเกิดความแตกต่างกับบุคคลที่อยู่ในมาตรฐานนั้น แท้จริงแล้วผู้เรียนกลุ่มนี้แต่ละคนย่อมมีความจำเป็นหรือเงื่อนไขและพื้นฐานของชีวิตที่แตกต่างกันการกำกับดูแลโดยใช้กฎระเบียบจึงเป็นเพียงการกล่าวอ้างเพื่อกำกับดูแลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมเท่านั้นแต่ผู้เรียนที่มีศักยภาพ มีความสามารถในการทำกิจกรรมบางอย่างเป็นการสร้างประสบการณ์ที่สามารถใช้ได้จริงในชีวิตซึ่งการประเมินด้านความรู้และด้านทักษะไม่สามารถนำมาตัดสินแทนกันได้ (Schirato & Danaher, 2020) บางครั้งการถูกกล่าวหาว่าเรียนไม่เก่ง เพราะเป็นผู้เรียนที่ยังไม่รู้ว่าตนเองนั้นถนัดในด้านใดแต่กลับถูกตัดสินโดยนำค่านิยมของการศึกษาตามแบบที่สังคมคาดหวัง และนำมาเปรียบเทียบความสามารถ จนกลายเป็นการปฏิบัติที่สังคมมองว่าปกติ หรืออ้างว่าเขาจะได้พัฒนาตัวเองให้เหมือนคนอื่นเหล่านั้น ทำให้เกิดความรู้สึกว่าไร้ตัวตน ถูกมองข้าม ทั้ง ๆ ที่บางคน มีความเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องกังวลในการกำกับดูแลตัวเองและระมัดระวังรูปลักษณ์ของทรงผม เครื่องแต่งกายที่

ปรากฏสู่ภายนอกและยังต้องแข่งขันกับตนเองเพื่อจัดวิธีการเรียน เพื่อการเลือกที่จะทำความเข้าใจในรูปแบบของแต่ละคน นั่นเป็นโอกาสให้เขาได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อีกทั้งการเลือกในสิ่งที่ผู้เรียนรับรู้ได้ว่าตนนั้นเหมาะกับสิ่งใดและพัฒนาตนเอง สามารถนำพาตนเองไปสู่สิ่งที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้แต่กลับกลายเป็นการถูกตีตราพฤติกรรมด้านคุณลักษณะเพียงเพราะไม่เรียนตามแผนการเรียนที่สังคมมองว่าไม่เก่งหรือเรียนในแผนการเรียนที่มีผู้เรียนมีความประพฤติดีตามที่สังคมคาดหวังและมักจะตีตราผู้เรียนที่ไม่เลือกเรียนในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ ว่าเป็นผู้เรียนหัวไม่ดี เกเร หรือปัญญาไม่ถึง (Fleischer, 2011)

ตราบไคที่ความเป็นปกติทางการศึกษาบังคับให้มนุษย์มองเห็นเพียงมิติเดียว มนุษย์ที่มีลักษณะ **ตรง** ตามที่สังคมต้องการเท่านั้นจึงจะมีพื้นที่ใน แต่สำหรับมนุษย์ที่ **ต่าง** ออกไปจากความเป็นปกติ ย่อมต้องดิ้นรนและใช้ความพยายามเพื่อที่จะสร้างพื้นที่ของตน จนบางครั้งกลายเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ถูกจัดวางตำแหน่งให้ความเป็นมนุษย์ไม่เท่าเทียมกันกับคนอื่น สังคม (Danaher et al., 2000a)

2.3 การประเมินเป็นการเสริมอำนาจให้กับโรงเรียนนำไปสู่ตัดสินผู้เรียน

โรงเรียนที่เป็นสถาบันแห่งการส่งผ่านความเชื่อและเจตนารมณ์ในการควบคุม สร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในสังคมในการผลิตผู้เรียนเพื่อให้คงอัตลักษณ์ที่เป็นหนึ่งเดียว และถูกส่งผ่านมารุ่นต่อรุ่นกลายเป็นการผลิตซ้ำวาทกรรมของระบบการศึกษาที่ไม่อาจหลุดพ้นกับรูปแบบ และวิธีการของการใช้อำนาจเพื่อเข้าควบคุม ส่งผลให้โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษากลายเป็นพื้นที่ของการใช้อำนาจควบคุมผู้เรียนได้อย่างง่ายดายด้วยการใช้เกณฑ์ของการประเมินที่มีหลากหลายรูปแบบ นั้นเพียงเพื่อให้ผู้เรียนแลกกับสิ่งที่ได้เมื่อจบการศึกษา (Schirato & Danaher, 2020) ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการให้ความหมายของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียนที่ได้ถูกวาทกรรมการประเมินที่พยายามกดทับและตัดสินคุณค่าพวกเขาจนทำให้เกิดการต่อรองความหมาย และไม่ได้สยบยอมต่ออำนาจเหล่านั้น เพื่อคงอัตลักษณ์และเป้าหมายของตนเอง

ฉะนั้นความหมายที่เกิดขึ้นกับผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินในระบบโรงเรียน จึงเป็นเพียงภาคปฏิบัติทางวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นควบคู่กับการบริหารการศึกษาในระบบโรงเรียนโดย มีหลักสูตรและข้อบังคับไว้เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อให้ผู้เรียนต้องเรียนตามที่กำหนด (Smith & Ragan, 1999) ซึ่งแม้วิชาเหล่านั้นผู้เรียนไม่ได้เลือกเรียนตามความต้องการแต่ถูกกำหนดให้เรียนเพราะผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นนักวิชาการทั้งหลายบอกว่าทุกคนต้องเรียน

และยกย่องเฉพาะคนที่ทำได้ตามเกณฑ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้ กระบวนการจัดการเรียนการสอนเหล่านี้จึงไม่ตอบสนองกับความต้องการหรือความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนและโรงเรียนเองก็ไม่สามารถใช้อำนาจในการจัดการ หรือบริหารได้ด้วยตนเองแต่ถูกควบคุมทุกอย่างผ่านหน่วยงานที่เป็นส่วนกลางซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษาที่ดูเหมือนว่าจะเป็นระบบมีอิทธิพลสูงสุด (Foucault, 1997)

การกำหนดหลักสูตรของโรงเรียนขึ้นอยู่กับความต้องการของสังคมแต่ละยุคสมัย และอำนาจนโยบายของการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย การสร้างความรู้ถูกกำหนด ให้ผู้เรียนสังคมสนใจเพียงรายวิชาที่ต้องเรียน ซึ่งขัดกับความต้องการและศักยภาพที่มีในตัวผู้เรียนที่แตกต่างกันหรือความถนัดที่ไม่เหมือนกัน จนทำให้เกิดการต้องรองและโต้แย้งและเกิดวาทกรรมการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อ “ความสำเร็จ” ทางการศึกษาจึงเป็นปฏิบัติการทางอำนาจผ่านความรู้และการสร้างความเป็นอื่นระบุว่าความเป็นปกติทางการศึกษามีที่มาจากหลักสูตรกำหนดแนวทางการศึกษาในระบบสร้างความสำเร็จให้กับการศึกษาโดยอำนาจนโยบายของการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย (Pieterse, 2009b)

“ครู” บุคลากรผู้มีบทบาทสำคัญที่อยู่ภายใต้อำนาจของการประเมินผลและใช้อำนาจของการประเมินผล จัดกระบวนการเรียนการสอนเพียงเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและผู้เรียนมุ่งเรียนเพื่อให้สอบผ่านเกณฑ์การประเมินและให้ได้ผลการเรียนเป็นไปตามความคาดหวัง ดังนั้นคุณค่าของพวกเขาจึงถูกวัดด้วยระดับคะแนน อีกทั้งการประเมินผู้เรียนด้านทักษะหรือความสามารถผู้เรียน ในบางครั้งยังใช้คะแนนมาเป็นเกณฑ์เพื่อตัดสินเช่นกัน แม้ว่ารูปแบบของการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบความรู้เพื่อประเมินดังที่ Bloom นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้จำแนกพฤติกรรมของผู้เรียนแล้วกลุ่มพฤติกรรมเป็น 3 หมวดในการวัดพฤติกรรมของคนนั้นคือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ที่วัดความสามารถทางสติปัญญา ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมด้านจิตใจ ความรู้สึก ทศนคติ ความเชื่อและคุณธรรม และการประเมินด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนาญ ซึ่งแสดงออกโดยตรง ตามเวลาและคุณภาพเป็นตัวชี้ระดับของทักษะ ว่าเกิดมากน้อยเพียงใด (Bloom, 1967)

ความพยายามของครูที่พยายามประเมินตามพฤติกรรม ทั้งสามด้านเพื่อที่จะเชื่อมั่นได้ว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นไปตามประสงค์ตามหลักสูตร และเพื่อควบคุมพฤติกรรมไม่ให้เบี่ยงเบน ออกจากความปกติของสังคมโรงเรียนแม้ว่าในส่วนตัวผู้วิจัยเอง ในฐานะที่เป็นทั้งครูผู้สอนและทำหน้าที่เป็นครูวัดผล ได้รับรู้ถึงการความพยายามของครูที่นำระเบียบวิธีการประเมิน

มาใช้ให้ตรงตามพฤติกรรมที่ต้องการประเมิน แต่กลับกลายเป็น การประเมินเหล่านั้นถูกนำมาใช้ เพียงเพื่อตัดสินคนจากเกณฑ์และมาตรฐานการประเมินที่มุ่งหวัง ให้เกิดทิศทางของการวัด ความสำเร็จไปให้เฉพาะผู้เรียนเก่ง ผู้เรียนเชื่อง ผู้เรียนที่อยู่ในระเบียบ ทำให้มองข้าม ผู้เรียน แตกต่าง การประเมินผลในบางพฤติกรรมอาจส่งผลต่อการประเมินอีกพฤติกรรม การถูกประเมิน และตัดสินในด้านสติปัญญาว่า “โง่” ในบางเรื่อง ทำให้ส่งผลต่อการประเมินและตัดสินด้าน กายภาพของผู้เรียนไปโดยไม่รู้ตัว (Ebel & Frisbie, 1986) มาวัดและตัดสินว่าใครได้มาตรฐาน จากการประเมินและแน่นอน เมื่อมีกลุ่มผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินก็ย่อมต้องมีกลุ่มผู้ที่ไม่ผ่าน เกณฑ์ เกิดการแบ่งลำดับชั้นทางสังคมขึ้นมาโดยอัตโนมัติ มาพร้อมกับความคับข้องใจ จนบางครั้ง เป็นความคับแค้นใจ ที่ให้ความรู้สึกว่ามันถูกเอาเปรียบด้วยเกณฑ์การประเมินที่จัดการขึ้นจาก หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถูกจัดอยู่ในกลุ่มคนที่ต้องพยายามเพื่อที่จะผ่านเกณฑ์นี้ไปได้ อีกทั้ง ยังใช้เพื่อตัดสินและประกาศผลโดยแสดงออกมาเป็นเกณฑ์รายปี และเกณฑ์การจบการศึกษาว่า ผลที่ได้อยู่ในระดับใด (Schirato & Danaher, 2020)

นอกจากนี้ผู้ถือครองอำนาจการประเมินผลนำไปใช้ประเมินผู้เรียนไม่ตรงตาม พฤติกรรมแต่ใช้เป็นเพียงคำกล่าวอ้างเพื่อควบคุมผู้เรียนให้อยู่ใต้อำนาจ แบ่งแยกระดับชั้น บางครั้งทำให้เกิดสัญลักษณ์ของการแบ่งชนชั้นด้วยการแยกแผนการเรียน เช่น ห้องเรียนพิเศษ ที่ มักจะเป็นห้องเรียนที่ ให้ความหมายว่าเป็นผู้เรียนที่ถูกคัดและอยู่ในมาตรฐาน หรือความคาดหวัง ของโรงเรียน สำหรับห้องเรียนปกติซึ่งก็หมายถึง ห้องเรียนที่มีผู้เรียนที่มีศักยภาพด้านอื่นที่ไม่ เป็นไปตามความคาดหวัง แสดงให้เห็นถึงการสื่อความหมายและแบ่งระดับสติปัญญาของผู้เรียน นอกจากนี้ยังใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตามที่เกณฑ์มาตรฐานของคุณลักษณะ ไม่ ว่าจะด้วยเรื่องของระเบียบเครื่องแต่งกาย ทงผมการมาเรียนมซึ่งมักจะใช้คำว่าห้องปกครอง ที่สื่อ ความหมายถึงกำกับพฤติกรรมของผู้เรียนนั่นเอง การกำกับดูแลและควบคุมเพื่อให้ทุกคน อยู่ ภายใต้อำนาจของเกณฑ์การประเมินและควบคุมแม้กระทั่งการควบคุมพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ (วรณิดี แสงประทีปทอง, 2556) ที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องถูกกำกับควบคุมโดยใช้รูปแบบผู้เรียน ที่แบ่งแยกเพศโดยที่ กระโปรงสำหรับเพศหญิง กางเกงสำหรับเพศชาย ทงผม ที่ต้องมีคุณลักษณะ และพฤติกรรมตามอุดมคติ เพื่อให้ผู้เรียนฝึกฝน คิดและปฏิบัติตามความถูกต้องและให้มีใจจดจ่อ อยู่กับการเรียน ผู้เรียนถูกควบคุมให้อยู่กับการรับรู้เฉพาะเนื้อหาวิชาและการปฏิบัติตนอย่าง เคร่งครัดเพื่อที่จะได้บรรลุในวัตถุประสงค์ของการเรียน ผู้เรียนจะถูกควบคุมตามตารางเรียน เวลา เรียน กำหนดขอบเขตพื้นที่ ตามคำสั่ง จนกลายเป็นผู้ถูกกระทำจากอำนาจ (อุษณีย์ ธเนศวรวิทย์ และ ศรีชัย พรประชาธรรม, 2553)

เพื่อสร้างความคุ้นเคยและเคยชินกับการสร้างประสิทธิภาพให้บุคคล ทั้งด้านความคิดและร่างกาย ตลอดเวลาที่อยู่ในระบบการศึกษา ทำให้การจัดการดูแลควบคุมเพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนไม่ต่างกับการใช้อำนาจเหนือร่างกายมนุษย์ซึ่งปรากฏเป็นลักษณะของการใช้อำนาจเหนือร่างกายแต่ละปัจเจกบุคคลด้วยการกำหนดในระเบียบของการประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้วยการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อให้เชื่อฟัง ด้วยการทำให้เชื่อและเชื่อฟังด้วยความแยบยล โดยปราศจากการใช้การควบคุมที่ให้ความรุนแรง ของเทคนิควิทยาต่างๆ ผ่านวินัยของกฎระเบียบดังนั้นเมื่อผู้เรียนไม่ปฏิบัติตาม ก็จะไม่ผ่านตัวชี้วัดและไม่จบหลักสูตร นั่นเป็นการกระทำผ่านระบบการจัดการในสถาบันโรงเรียนที่มีการควบคุมเป็นลำดับขั้นจากบนลงล่างอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อง่ายต่อการใช้อำนาจในการกำกับดูแล ตามแนวคิดความทันสมัย เป็นความสัมพันธ์ มีการเชื่อมโยงอำนาจในทุกเลี้ยวของสังคม (Ritzer, 1993)

นอกจากนี้เกณฑ์การประเมินมีอำนาจส่งต่อการสร้างกฎระเบียบในโรงเรียนเพื่อนำมาบังคับใช้หากมองด้วยแนวคิดทุนนิยมการสร้างและตอบสนองความต้องการของสังคมทุนนิยม ผู้เรียนจึงกลายเป็นเพียงทรัพยากร ที่คำนึงถึงการผลิตผู้เรียนเพื่อให้มีคุณลักษณะตามที่ตลาดต้องการเท่านั้น การจัดกิจกรรมในโรงเรียนจึงกำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดการแข่งขัน การเอาชนะ เพื่อให้มีประสิทธิภาพเหนือผู้อื่น เกิดการตีตราทั้งในด้านการเป็นผู้ชนะ และตีตราว่าเป็นผู้แพ้ การตีตราจากการจัดการศึกษาที่ยังคงใช้เกณฑ์การวัดประเมินผล รูปแบบเดียวกัน กีดกันผู้เรียนเหล่านี้ไปสู่การสร้างความแตกต่าง (Differences) ไปจากความเป็นปกติ แบ่งแยก กีดกัน และสร้าง “ความเป็นอื่น” (Otherness) การถูกตีตราจากชุดความรู้ของการประเมินที่ ถูกสำรวจ (surveillance) และถูกคอยจับจ้อง (gazing) (Banjamin S. Bloom, 1967; Danaher, 2000; ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560a) จากผู้สอนเพื่อนหรือแม้กระทั่งผู้ปกครองแสดงให้เห็นถึงการทำงานของอำนาจที่การทำงานทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการสังเกตที่เป็นลำดับขั้น (Hierarchical observation) การตัดสินจากเกณฑ์การประเมิน เพื่อสร้างความเป็นปกติ (Normalizing judgment) และการตรวจสอบ (Examination) ถูกทำให้เป็นเครื่องมือทางอำนาจที่ทำงานอย่างแยบยล ในการกำกับผู้เรียนเหล่านี้ ที่พยายามสร้างควมมีประสิทธิภาพ โดยผ่านการประเมิน ที่เรียกว่า Normalizing process เป็นการประเมินที่สอบผ่านหรือไม่ผ่าน มีพฤติกรรมดีหรือไม่ดี จากเกณฑ์ตัวเลขที่มองว่า ปกติเป็นเช่นไร ไม่ปกติเป็นเช่นไร (เกศรินทร์ บริบูรณ์, 2559; เบญจวรรณ บุญโทแสง, 2560)

การประเมินผลจึงถูกใช้ป็นสิ่งต่อรอง และตัดสินผู้อื่นจากผู้ที่ได้รับอำนาจ ที่ส่งผลให้เกิดเป็นการตีตราจากการประเมิน ทั้งที่ยังไม่มีการตัดสินผลการเรียน ดังนั้นคุณลักษณะของ

ผู้เรียนจำนวนหนึ่งจึงไม่เป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานของโรงเรียนหรือความคาดหวังของสังคม ด้วยลักษณะที่แตกต่างของตัวตน การเรียนรู้หรือลักษณะความชอบส่วนตัวที่แตกต่างกัน กลายเป็นความทรงจำที่ส่งผลต่อการให้คุณค่าของตน จนกลายเป็นบาดแผลในใจ ผู้เรียนบางคนต้องทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้ตนได้รับการยอมรับจากเกณฑ์การประเมินผลที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนในเวลานั้น ผู้เรียนบางคนเลือกทำบางสิ่งแม้จะต้องต่อต้านกับครูที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้กุมอำนาจของการประเมินนั้น เพียงเพื่ออยากต่อสู้ต่อรองในการให้คุณค่าของตนเอง

3. กระบวนการสร้างพลังในตนเองของผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียนไทย

การสร้างพลังในตนเองของผู้เรียนที่เคยมีประสบการณ์ของการถูกตีตราจากการประเมินผลที่สร้างตัวตนที่สัมพันธ์กับความเป็นจริงเป็นการนิยามตนเองโดยการใช้ตัวเองเป็นองค์ประธานในการคิด ให้เป็นการรับรู้เฉพาะตัว การกระทำและนำเสนอตนเองในรูปแบบต่าง ๆ หรือเป็นจิตสำนึกของตนเอง (self-consciousness) (Schunk, 1997) การใช้เทคนิคตรวจสอบตนเองผ่านประสบการณ์ที่ถูกสังคมตีตรา จึงเป็นเทคโนโลยีแห่งตัวตนและสำคัญคือการรู้จักตนเอง (self-knowledge) ซึ่งสัมพันธ์กับการกำหนดว่าอะไรคือความจริงตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นจากเทคโนโลยีแห่งตัวตน จึงเป็นการสร้างความเป็นตัวตนของมนุษย์ จากความคิด จากร่างกาย จากการกำหนดของมนุษย์กลายเป็นวิธีการที่ทำให้มนุษย์สามารถบรรลุผลในการสร้างตัวคนที่มีความสมบูรณ์แบบ มีความสุข มีอิสระได้ตามต้องการ (Lemke, 2011) และเป็นศิลปะแห่งการดำรงอยู่ล้วนเกี่ยวโยงกับจริยธรรมที่บุคคลผู้นั้นยึดถือ เพราะการใช้ชีวิต อย่างมีศิลปะของบุคคลคือการดำรงตน เช่นผู้มีรสนิยมที่ดี ประครองตนอย่างมีสติโดยใช้ปัญญา ดำเนินชีวิตตามครรลอง คลองธรรมอันดี (Dreyfus, 2013)

ถึงแม้ว่าอำนาจของการประเมินผลในโรงเรียนที่ได้ผู้ที่อยู่ภายใต้พื้นที่นั้น ได้ทำให้เกิดการตีตราพฤติกรรมจนไปสู่การสร้างความแตกต่างจากความเป็นปกติของความรู้กระแสหลัก มีการจัดการควบคุมตามลำดับชั้น (Ritzer, 2014) การสร้างข้อกำหนด และระเบียบปฏิบัติการประเมินผลที่ถูกนำมาใช้ไม่ตรงตามเป้าประสงค์จนทำให้การประเมินผลที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองทำให้การกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มเด็กปกติตามบรรทัดฐานโดยกำหนดการประเมินในระบบการศึกษากลายเป็นแนวทางของการแบ่งแยกจัดอันดับประเภทผู้เรียน (กฤษดา บัณเฑียร, 2561) ถูกจัดประเภท ด้วยเกณฑ์ของการวัดประเมินผล ได้สร้าง“ความเป็นอื่น” เกิดความลดทอนคุณค่าของบุคคล ทำให้กลายเป็นบุคคลที่แตกต่าง ถูกเลือกปฏิบัติ หรือไม่เห็นว่ามีค่าสำคัญ

ไม่มีตัวตน กำหนดความเป็นอื่น และมองเป็นวัตถุและไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560)

อีกทั้งอำนาจในรูปแบบของการประเมินที่จัดกระทำกับผู้เรียนผ่านระบบความรู้ มนุษย์จึงเป็นความจริงที่ถูก ประดิษฐ์ขึ้นโดยเทคโนโลยีของอำนาจที่เข้ามากำหนดตัวตน และ กลายเป็นผู้ถูกกระทำจากอำนาจที่สร้างขึ้น (object of power) การปรับเปลี่ยน ตัวเองของบุคคล ไปสู่การเป็นตัวตนที่สมบูรณ์พร้อม โดยใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตน (technology of Self) สร้างตัวตนที่ ตระหนักว่าตนเองเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมหรือผู้กระทำ (Lemke, 2011) และที่สำคัญ คือการรู้เท่าทันและใช้ความมีศักยภาพและความสามารถของตนที่ทำให้ตนเองพ้นจากการตีตรา จากสังคมโรงเรียนและระบบการประเมินผล ในรูปแบบความสัมพันธ์กับตนเองในวิธีการและ เทคนิคที่จะประสานความสัมพันธ์นั้นในการฝึกฝนทำให้ตัวเองระลึกรู้และมีปฏิบัติการที่ทำให้ สามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงอยู่ ผู้เรียนสามารถค้นหาทางเลือกที่เหมาะสม ตามความ ต้องการของตน (Foucault, 2002) การรู้จักตนเอง (Knowing the self) และรู้เท่าทันเพื่อให้ สามารถดำรงอยู่ได้ของผู้เรียนในโรงเรียนเมื่อถูกตีตราจากการประเมินผล ย่อมต้องผ่านมิติในเรื่อง ของการดูแลตนเองของผู้เรียน (the care of self) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นอิสระหาก ได้มีการพิจารณาตนเอง เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และเป็นเทคนิคที่ใช้จำกัดหรือควบคุม อำนาจที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การแสดงออก การกระทำภายใต้ระเบียบที่สร้างขึ้นของแต่ละยุค (Danaher et al., 2000a)

การที่บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้พฤติกรรมของบุคคลหนึ่งถูกกระตุ้นจาก ความชอบมีแรงจูงใจของบุคคลในการปฏิบัติพฤติกรรม หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้น เพราะว่า มีการบังคับควบคุมตนเอง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติพฤติกรรมด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก เป็นการติดตามตนเอง (self - monitoring) เป็นขั้นตอนของการสังเกต ติดตาม และบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ขั้นตอนที่สอง เป็นการประเมินตนเอง (self - evaluation) เป็นขั้นตอนของการประเมินเพื่อเปรียบเทียบการกระทำกิจกรรมหรือพฤติกรรมของตนเองกับ เกณฑ์มาตรฐานหรือเป้าหมาย ที่กำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจปรับเปลี่ยน หรือคงพฤติกรรม นั้นไว้และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการเสริมแรงตนเอง (self - reinforcement) เป็นขั้นตอนของการให้ แรงเสริม แก่ตนเองการเสริมแรงตนเองคือข้อตกลงในรูปแบบที่บุคคลควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยขึ้นอยู่กับการให้รางวัล หรือการลงโทษ และต้องต่อสู้กับพลังอำนาจของตนเองในการควบคุม การปฏิบัติพฤติกรรม ซึ่งอาจเป็นแบบปิดบังซ่อนเร้น หรือแบบเปิดเผยก็ได้ (Schunk, 1997)

การรับรู้ว่าคุณนั้นมีคุณค่ามีความสามารถที่พัฒนาไปสู่ความสำเร็จตามศักยภาพของแต่ละคนเป็นการกระทำหรือเป็นพลังที่จะพัฒนาตนเอง (self-actualization) สามารถเข้าใจสภาพความเป็นจริง สามารถตัดสินใจได้ ถูกต้องรวดเร็วปรับตัวได้ทันต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคม ยอมรับตนเองและผู้อื่น ตามสภาพความเป็นจริง มีความเป็นธรรมชาติปราศจากการเสแสร้ง จริงใจทั้งท่าทาง การพูดแต่ไม่ใช่ก้าวร้าว วิเคราะห์ปัญหาได้และแก้ไขได้ตรงจุด โดยไม่เข้าข้างตนเอง มีความสามารถอยู่ได้โดยลำพังอย่างมีความสุข โดยรู้จักพึ่งพาผู้อื่นบ้างตามสมควร สามารถทำงานทุกอย่างได้ด้วยมีความมั่นใจมีหลักการ เหตุผล สามารถคิดหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง พร้อมกับรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้อื่นมีอิสระเสรี มีความเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเองและอยู่อย่างสงบสุขได้ มองปัญหาในเชิงบวก มีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้แก่ชีวิตและตื่นตัวตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้การประเมินผลทางการเรียนเป็นการสร้างพลังในตนเองของผู้เรียนในพื้นที่การศึกษาไทย

ความรู้หรือบรรทัดฐานต่าง ๆ ล้วนมาจากสถาบันที่ถูกจัดระเบียบอย่างเคร่งครัด ในที่นี้คือรัฐและสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ในการจัดการกับความแตกต่าง ทั้งการกำหนดนโยบาย การกำหนดและวางแผนการใช้หลักสูตรและการควบคุมบริหารจัดการ ที่ขัดกับธรรมชาติของบุคคลที่มีความแตกต่างและมีความถนัดที่ไม่เหมือนกัน จนสร้างการตีตราจากการประเมินผลในโรงเรียน ผู้ที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผลจึงได้สร้างความรู้ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ดังกล่าว และได้นำไปสู่ความเข้าใจเพื่อคลายความข้องใจและช่วยเป็นอีกหนึ่งมุมมองเพื่อเยาวชนต่อไป

1.การจัดการศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพของตนเอง

เป้าหมายทางการศึกษาต้องเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของความต้องการพัฒนาศักยภาพของตัวตนเป็นสำคัญปรับเปลี่ยนรูปแบบของการบริการทางการศึกษาตามแนวคิดที่เชื่อมั่นในอำนาจในตัวตนของผู้เรียน ใช้วิสัยทัศน์ให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่ยังขาดกระบวนการ และพิจารณาในเชิงปฏิบัติการในการมีส่วนร่วมจากผู้เรียนและผู้ปกครอง โดยเน้นที่การสร้างให้เกิดอัตลักษณ์ตามศักยภาพของผู้เรียน การมีตัวตนของนักซึ่งตัวตนนั้นเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ในหลายช่วงเวลา เกิดการเรียนรู้กับบุคคลในหลายรูปลักษณะรวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ผู้เรียนได้เข้าไปสัมผัส และสั่งสมเป็นลักษณะเฉพาะแห่งตัวตน ดังนั้นผู้ที่มีอำนาจในการจัดการศึกษาควรให้อิสระกับโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนสอนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของบุคคล มิใช่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองเป้าหมายที่สร้างขึ้น

เพื่ออำนาจของคนกลุ่มหนึ่งในสังคม การควบคุมสถาบันการศึกษาเพื่อดำเนินงานเป้าหมายที่ผลิตคน ตอบสนองต่อสังคมทันสมัยแม้ว่าจะมีความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาก็ตาม ดังนั้นเป้าหมายทางการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนเป็นการพัฒนาศักยภาพของคน แทนการพัฒนาคนเพื่อตอบสนองต่อระบบสังคม และเปิดใจยอมรับต่อความแตกต่างในความสามารถและความต้องการในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน

2. กระบวนการประเมินผลต้องปรับให้เป็นรูปแบบการเพื่อเสริมพลังอำนาจและกระตุ้นความอยากรู้ให้กับผู้เรียน

การกระตุ้นความอยากรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความใฝ่รู้ เรียนรู้เพื่อการอยู่ในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ มีความสุข ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นเงื่อนไขเพียงตอบสนองต่อความต้องการในกระตือรือร้นหรืออาชีพตามกระแสหลักจึงไม่อาจตอบคำถามเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามความหมายของแต่ละบุคคลได้ กระบวนการจัดการเรียนรู้จึงควรเปิดกว้างและมีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามครรลองของความแตกต่างแห่งชีวิต โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขของการเรียนตามกระแสหลักมากำหนดหรือบังคับให้ผู้เรียนมาสามารถที่จะเลือกทำกิจกรรมต่างๆตามที่ตนถนัดและพัฒนาตนได้ และเปิดโอกาสให้สร้างเสริม พัฒนาศักยภาพของตนของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองปรารถนาสอดคล้องเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตจริงได้ มากกว่าการตอบสนองเพื่อให้ครบตามจำนวนปีที่อยู่ในสถาบันการศึกษาหรือเพียงกระดาษเพื่อยืนยันแต่ไม่ได้บ่งบอกถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแต่อย่างใด พื้นที่ทางกายภาพควรจะเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของบุคคล ที่ไม่ใช่เพียงเพื่อควบคุมดูแลพฤติกรรมของผู้เรียนให้เรียบร้อยและเชื่อฟัง แต่ควรกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ได้ตามต้องการ

การประเมินผลจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้แนวคิด เทคนิควิธี และข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงการทำงาน การเรียนรู้ และช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างอำนาจในการตัดสินใจการกระทำของตนเองได้อย่างอิสระเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม วิธีคิดและคุณค่าโดย รูปแบบที่แท้จริงของการประเมินสภาพจริง โดยประเมินได้ตรงตามพฤติกรรมจริงของผู้เรียน และผู้เรียนควรจะสามารถสะท้อนผลจากการประเมินตนเองทั้งด้านวิชาการและการประเมินศักยภาพ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการเรียนการสอนและนำผลการประเมินใช้พัฒนารูปแบบการให้ความรู้แทนการตัดสินคุณค่าของผู้เรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจเปิดกว้างและพร้อมที่จะเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างแท้จริงพัฒนา และให้ความรู้ครูได้ใช้วิธีการประเมินตรงตามพฤติกรรมและสามารถสะท้อนความสามารถของ

ผู้เรียน ครู ผู้ที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องกับการประเมินผู้เรียนที่อยู่ในระบบโรงเรียน ครูจึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงแก่นแท้และจุดมุ่งหมายของการประเมินผลที่แท้จริงแล้วการประเมินผลหากนำมาใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์จะทำให้ผู้เรียนได้สะท้อนความสามารถของพวกเขาออกมาและสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อสร้างผู้เรียนและค้นหาตัวตนของผู้เรียนให้รู้ถึงศักยภาพในตนเอง ได้รับการแนะแนวทาง สามารถวางเงื่อนไขเพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพความสามารถดังนั้นครูต้องตระหนักเสมอว่า การจัดการศึกษาที่ถูกจัดขึ้นมานั้นไม่ใช่แนวทางสำคัญเพียงแนวทางเดียวเท่านั้นที่มีใช่เป็นการจัดการเรียนการสอนเพียงเพื่อยัดเยียดหรือส่งมอบความรู้ ครูควรจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม สนับสนุน การเรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตน เคารพในความแตกต่าง เป็นอิสระและปลอดภัยใช้อำนาจการควบคุมเพียงเพื่อให้เป็นตามมาตรฐานที่กำหนดจากเบื้องบน ส่งเสริมครูและเปิดโอกาสให้ได้รับการพัฒนาความสามารถตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง การก้าวเข้ามาในรั้วโรงเรียนพร้อมกับความคาดหวังและเป้าหมายแห่งความสำเร็จ ครู ที่บุคคลที่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุดและเป็นกลไกสำคัญในการสร้างฝันให้สำเร็จ การทำงานของครูจึงต้องมีใจเปิดกว้างต่อลักษณะตัวตนที่แตกต่างหลากหลายของผู้เรียนที่มักเกิดความกดดันทางอารมณ์ จากสิ่งเร้าและอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสิ่งต่างๆ การถูกจับจ้อง การจัดอันดับ ถูกละเลยไม่ได้รับความสำคัญจากสังคมในโรงเรียน จากผู้ที่ถือครองอำนาจ การบีบคั้นเหล่านั้นบางครั้งส่งผลในพวกเขาและเธอต้องการแสดงออกอาจจะเป็นในทิศทางตรงกันข้ามเพื่อสร้างการยอมรับและทำให้ตนเองรู้สึกว่ามีอำนาจในตัวตน

3.สถาบันการศึกษาควรเป็นพื้นที่แห่งการจำลองชีวิตจริง

สถาบันการศึกษาเป็นพื้นที่ที่สมมติบทบาทที่อาจจะเกิดขึ้นในชีวิตจริงเมื่อผู้เรียนหลุดพ้นจากสถาบันการศึกษาเพื่อพบตัวเองและสุโลกของความเป็นจริง หากสถาบันการศึกษาสามารถสร้างสนามที่ให้ทดลองเพื่อเรียนรู้ว่าสิ่งที่เรากำลังเรียนอยู่นั้นใช่ตัวตนของเราแท้จริงหรือไม่ หากเราสามารถมองหาตัวตนหรือสิ่งที่เรานัดได้เร็วและได้เรียนรู้ในสิ่งนั้นคงดีไม่น้อยที่ไม่ต้องใช้เวลานานในการค้นหาตัวเองเพื่อไปสู่เป้าหมายได้เร็วการค้นพบตัวเองได้เร็วและรู้ว่าตนเองชอบและถนัดสิ่งใดและสามารถเรียนรู้ในสิ่งนั้นได้ย่อมสามารถเข้าถึงความสำเร็จตามที่ตนเองคาดหวังได้อย่างรวดเร็ว มีคำกล่าวที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความถนัดที่เยี่ยมยอดด้านใดด้านหนึ่งแต่ก็มีอีกหลายคนมักจะมีคำถามในใจว่าเรียนอะไร เราถนัดอะไร เราต้องการทำงานอะไรและอาชีพไหนที่ไฝฝัน ซึ่งไม่ง่ายเลยที่จะรู้จักและค้นพบว่าตัวเรารักและชอบอะไรจริงๆ การตั้งคำถามกับตัวเองเพื่อให้ได้คำตอบถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้ในทันทีทันใด การค้นพบตัวเองย่อมไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นโดย

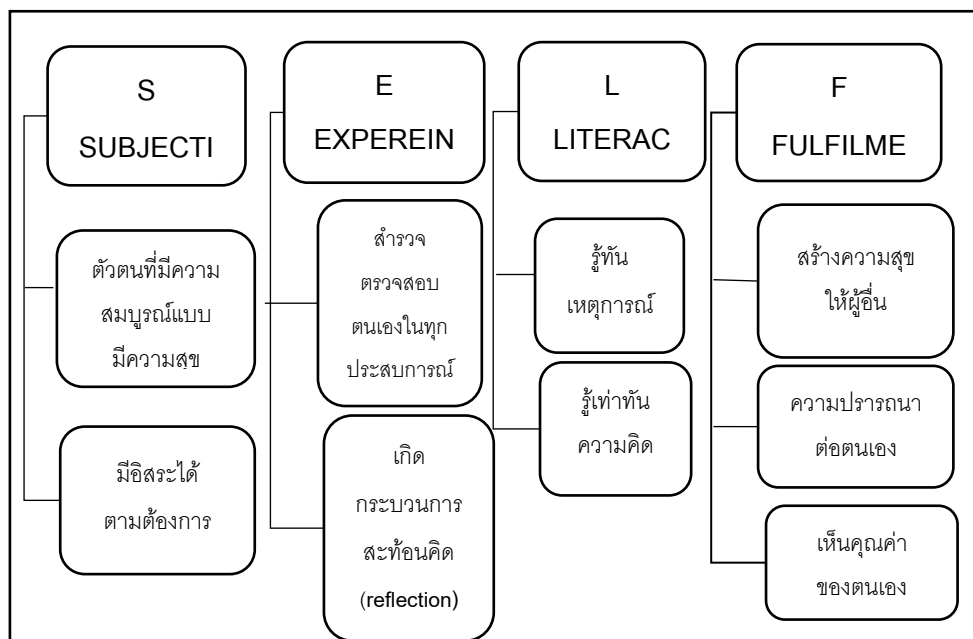
ทันทีแต่ต้องใช้การทดลองทำสิ่งต่างๆ หลากๆ อย่าง เช่น ทำแล้วรู้สึกสนุก ทำท่าย เรียนแล้วรู้สึกรัก และอยากเรียนและค้นคว้าต่อไป จากนั้นทำให้เราอยากจะทำและฝึกฝนจนกลายเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นในตัวเอง การศึกษาของบางคนและหรือได้เลือกในสิ่งที่ตนเองถนัดย่อมและสำเร็จตามแนวทางของตนเองย่อมจะสร้างความภาคภูมิใจและสร้างสรรค์อาชีพที่ตนรักได้จนสำเร็จการจบการศึกษาในระดับสูงตามที่สังคมได้ให้ความหมายและเป็นการจัดอันดับที่แสดงถึงระดับความรู้ การให้ความหมายของความสำเร็จของบุคคลที่ได้เรียนในสิ่งที่ตนปรารถนา ที่สามารถรู้จักตัวตนของตนเอง และพยายามนำตนเองไปสู่เป้าหมายที่ให้ความหมายของความสำเร็จไว้ว่าเรียนจบตั้งแต่อายุน้อยมีอาชีพที่ตนเองรัก ความรัก ความชอบในบางเรื่องส่งผลให้เกิดงานอดิเรกที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ และกระตุ้นสิ่งที่ต้องการรู้ สังคมส่วนใหญ่ มักจะให้คุณค่ากับสิ่งที่คนในสังคมต้องการ การแทนที่อัตลักษณ์ของผู้เรียนด้วยภาพลักษณ์ทางสังคมเกิดขึ้นอย่างแยบยล โรงเรียน กลับถูกละเลยจากบุคคลทั่วไปเนื่องจากการใช้อำนาจผ่านความรู้ในการสร้างกฎเกณฑ์ การประเมินพฤติกรรมเพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม เป็นความหวังเพื่อสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพออกสู่สังคมแต่แฝงไปด้วยนัยของการควบคุมเพื่อให้บุคคลมีลักษณะหนึ่งตามที่ต้องการเท่านั้น แม้ว่าผู้กระทำจะไม่อาจจะรู้ได้ว่าตนนั้นเป็นผู้ที่ควบคุมและขับเคลื่อนผู้เรียนไปปฏิบัติตามระเบียบที่กล่าวอ้างโดยผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาคนกลุ่มหนึ่ง ที่ไม่ได้เข้าใจและตระหนักในการพัฒนาความเป็นตัวตน ตามเสรีภาพที่ควรมีอยู่หากแต่ต้องการพัฒนาเพียงเพื่อให้สังคมก้าวหน้า และสร้างการถูกกลืนหรือเหลือเพียงคุณลักษณะตามที่ผู้ที่มีอำนาจเหนือต้องการเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่พื้นที่ของโรงเรียนควรเป็นพื้นที่ที่เด็ก ๆ จะได้สร้างสรรค์ตัวตนและพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและคนในสังคม

4. การประเมินผลนำไปสู่การสร้างพลังในตนเอง

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยยังสามารถนำผลการวิจัยที่เกิดจากการสะท้อนข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล เป็นความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากทุกย่างก้าวของชีวิตที่ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนตนเองถึงการเรียนรู้กระบวนการต่อรองอัตลักษณ์ และสร้างการตระหนักรู้ รู้เท่าทันกับความรู้ที่มากำกับที่ได้สร้างความรู้สึกลึกซึ้งที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งกระบวนการสะท้อนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่เชื่อมโยงความรู้สึก ไปสู่ประสบการณ์และอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบ หาเหตุผล ไตร่ตรอง มาวิเคราะห์ และผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบการประเมินแบบ S-E-L-F จะช่วยให้ผู้เรียนรู้เท่าทันต่อวาทกรรมการประเมินผล ต่อรองกับความรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และความปรารถนา โดยรูปแบบของการประเมิน

สอดคล้องกับการออกแบบการเรียนรู้ และเป็นการประเมินแบบบูรณาการกับการเรียนการสอน โดยไม่แยกขาดจากกัน ทั้งนี้ผู้ประเมินจึงต้องใส่ใจ และทำความเข้าใจทั้งเป้าหมายการเรียนการสอน และเป้าหมายของการประเมินผลอย่างลึกซึ้ง การประเมินจึงต้องออกแบบและประเมินเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทำความเข้าใจถึงกระบวนการสร้างพลังในตนเองของผู้ประสบ ความสำเร็จที่เคยถูกตีตราจากการประเมินผล พร้อมทั้งประเมินการกระทำของตนเอง การสะท้อน ตนเองจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยให้เรียนรู้ ซึ่งผลจากการเรียนรู้จึงเป็นวิธีการเรียนรู้จาก ประสบการณ์บางอย่างไปสู่อีกบางอย่าง ที่เป็นเรื่องราวของการเดินทาง ที่บอกเล่าภาพชีวิตที่ผ่านมาจน เข้าถึงประสบการณ์ดังกล่าว และกลายเป็นต้นทางที่เข้าใจความหมายที่แท้จริงในการดำรง อยู่ พร้อมการมองไปรอบๆตัวว่า ณ ขณะนี้ ตัวเรานั้นเป็นเช่นไร การใช้ชีวิตในโรงเรียนกับโลกของ ความจริงย่อมมีความแตกต่างกันไปแต่หนึ่งสิ่งที่ผู้วิจัยมองว่าไม่ต่างกันนั้นคือความคาดหวังของ สังคมให้มีความเป็นบุคคลที่เหมือนกับคนทั่วไปที่ยังยึดมั่นตามสังคมกระแสหลัก ถึงแม้ความ คาดหวังจะมาพร้อมกับการตีตราที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในการดำเนินชีวิตแม้ไม่ได้อยู่ในระบบ โรงเรียนก็ตาม ในทางกลับบุคคลเหล่านี้สามารถใช้ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ แต่สำหรับ บุคคลที่เคยมีประสบการณ์ที่เคยเรียนรู้และมีอัตลักษณ์ของคนที่มีพลังในตนเองนั้นย่อมสามารถ เรียนรู้การรับมือได้เมื่ออยู่ในสังคมและ ใช้ประสบการณ์เพื่อแก้ปัญหาได้เร็วในโลกความจริง และ ลดความขัดแย้งในตนเอง ที่บุคคลเหล่านี้ใช้การมองโลกในแง่บวกในการแก้ไขปัญหาใน สถานการณ์ต่างๆได้ดีและบุคคลเหล่านั้นรับรู้ได้เร็วถึงเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองผู้วิจัย จึงได้รวบรวม นำผลที่ได้จากการสะท้อนคิดของผู้ให้ ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 การสร้างพลังในตนเองสู่ความปรารถนาแห่งตน ด้วย “รูปแบบ S-E-L-F”

S : SUBJECTIVITY คือ ตัวตนของผู้ประสบความสำเร็จที่รู้เท่าทันต่อวาทกรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นบุคคลที่มีความคิดเป็นตัวของตัวเองและมิได้ยินยอมให้ตัวตนถูกกระทำเพียงฝ่ายเดียว แต่เกิดจากการต่อรองกับความรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนเมื่อบุคคลนั้นต้องพบกับหลากหลายเหตุการณ์หรือวิกฤตในการดำเนินชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการที่บุคคลนั้นมีความสามารถจัดการกับร่างกาย และความคิดของตัวเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามความปรารถนาแห่งตน โดยผ่านการรู้จักตนเอง หันมาตรวจสอบตนเองอย่างสม่ำเสมอตามความรู้ที่ตนเชื่อพร้อมทั้งตั้งคำถามกับตัวตนที่ดำรงอยู่ภายใต้ชุดความรู้หรือวาทกรรมและพยายามแสวงหาในสิ่งที่สามารถปรับเปลี่ยนหรือกระทำได้ด้วยตนเองโดยมีเป้าหมายของตนเองและสร้างความหมายของความสำเร็จให้กับตนเองตามที่ตนปรารถนา จนสามารถหาหนทางในการต่อรองกับวาทกรรมเป็นองค์ประธานในการคิดการกระทำและสร้างตัวตนบนทางเลือกที่หลากหลายเพื่อตอบสนองสิ่งที่เรียกว่าร่างกายในตนเองโดยใช้ประสบการณ์และสติปัญญาและดำเนินตามครรลองคลองธรรมที่ดีเลิศที่จะหยิบยกสิ่งที่เป็นจริยธรรมเป็นแนวทางเพื่อเสริมความเชื่อมั่นต่อการสร้างสรรค์ชีวิตการก่อร่างตัวตนที่เกิดจากความต้องการและเลือกที่ทำได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างรู้เท่าทันอำนาจภูมิความสุขในสิ่งที่ตนปรารถนา ดำรงตนและดูแลชีวิตของตนเอง และผู้อื่น ด้วยความภาคภูมิใจ ซึ่งผู้ที่

มี Subjectivity ต้องเรียนรู้ที่รู้จักสยบยอม เรียนรู้เกิดกระบวนการสะท้อนคิด (reflection) สำรวจตรวจสอบตนเองในทุกประสบการณ์ ด้วยการสำรวจความรู้พยายามเข้าใจกับสิ่งใหม่ๆ ที่ตนเองได้ค้นพบหรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วยและซึมซับสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นเป็นความรู้ใหม่ที่ปรับเปลี่ยนจากความรู้เดิม จนเกิดความเข้าใจรู้จักการแก้ไขปัญหาและสามารถปรับตัวกับความแตกต่างอยู่ตลอดเวลา

E : EXPERIENCE คือ การสะท้อนตนเองโดยใช้กระบวนการต่อสู้ต่อรองเพื่อยืนหยัดและสร้างทางเลือกให้กับตนเองเป็นโอกาสที่บุคคลใช้เพื่อสร้างพลังให้กับตนเองและต่อสู้เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นตัวตน หรือกำกับตัวเองไปตามทางเลือก พลังอำนาจในตนเองที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการใช้เทคโนโลยีแห่งตัวตนของผู้เรียนแต่ละคนที่เกิดขึ้นด้วยความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะเปลี่ยนชีวิตของตนไปสู่สภาวะที่ดีกว่า โดยส่วนใหญ่ผู้ที่มียุติธรรมในตนเองสามารถที่จะควบคุมหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ตัดสินใจด้วยตนเองได้ จัดการกับสิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ ด้วยตนเองและมุ่งเน้นไปที่การหาทางออกและแนวทางในการแก้ไขปัญหามากกว่าจะมุ่งเน้นไปที่ตัวปัญหา มุ่งเน้นที่จุดเด่นคือความแข็งแกร่งและความสามารถของบุคคล มากกว่าข้อจำกัดหรือ จุดอ่อนของบุคคลทำให้รู้ว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถและต้องการให้ผู้อื่นมีความรู้สึกต่อตนว่าตนมีคุณค่าและมีความสามารถเช่นกัน แล้วพัฒนาไปสู่ความสามารถของตนออกมาเป็นการกระทำหรือเป็นพลังที่จะพัฒนาตนเองสามารถเข้าใจสภาพความเป็นจริง สามารถตัดสินใจได้ ถูกต้องรวดเร็วปรับตัวได้ทันต่อเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสังคม ยอมรับตนเองและผู้อื่น ตามสภาพความเป็นจริง มีความเป็นธรรมชาติ ปราศจากการเสแสร้ง จริงใจทั้งท่าทาง การพูดแต่ไม่ใช่ก้าวร้าว วิเคราะห์ปัญหาได้และแก้ไขได้ตรงจุด โดยไม่เข้าข้างตนเอง มีความสามารถอยู่ได้โดยลำพังอย่างมีความสุข โดยรู้จักพึ่งพาผู้อื่นบ้างตามสมควร สามารถทำงานทุกอย่างได้ด้วยมีความมั่นใจมีหลักการ เหตุผล สามารถคิดหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วย ตนเอง พร้อมกับรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้อื่นมีอิสระเสรี มีความเป็นตัวของตัวเองพึ่งตนเองและอยู่อย่างสงบสุขได้ มองปัญหาในเชิงบวก มีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้แก่ชีวิต ที่ผู้วิจัยได้สะท้อนความรู้ที่ได้จากการศึกษาการสร้างพลังในตนเองของผู้ประสบความสำเร็จที่ถูกตีตราจากการศึกษาในระบบของโรงเรียนไทยการแสดงออกของบุคคลที่ได้เผยแพร่ให้สังคมรับรู้ถึงการเป็นตัวตนของพวกเขาที่ก้าวข้ามความปกติของสังคมสู่การค้นพบตนเอง และรู้เท่าทันความรู้

L- LITERACY คือ ที่บุคคลสามารถรู้และรับรู้ถึงความต้องการของตนเอง อย่างตรงไปตรงมาและซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง รู้เท่าทันเหตุการณ์ซึ่งต้องเกิดจากการมีประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและการเรียนรู้พิจารณาใคร่ครวญและสะท้อนตนเอง รู้จุดแข็งจุดอ่อนฉลาดรู้ ที่รู้จักตนเองว่าตนนั้นมีจุดเด่นจุดด้อยและยอมรับข้อจำกัดของตนเองหรืออาจเรียกว่ารู้จักประเมินตนเอง และพัฒนาตนเองจากประสบการณ์และความสัมพันธ์กับผู้อื่น ยอมรับที่จะแตกต่างความหลากหลายของบุคคลและสถานการณ์ ที่เกิดจากการทบทวนอย่างมีสติ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง สามารถจัดการตนเอง ทั้งในด้านการจัดการอารมณ์ รอบคอบมีสติรู้ผิด รู้ชอบ เลือกตัดสินใจต่อสถานการณ์อย่างระมัดระวัง มีความสามารถในการกำกับตนเองหรือยังยั้งซึ่งใจ ซึ่งนอกจากจะเป็นพลังที่ผลักดันเพื่อไปสู่ความสำเร็จแล้วยังทำให้บุคคลนั้นรู้จักใคร่ครวญ ไตร่ตรอง เพื่อไม่ให้ตนเองนั้นหลุดออกจากเป้าหมาย ซึ่งต่างกับการเป็นคนว่านอนสอนง่ายที่ทำตามกฎที่มากำกับเพียงเท่านั้นที่สำคัญบุคคลนั้นต้องรู้วิธีที่จะไปสู่เป้าหมายได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีใครมาชี้นำตลอดเวลาโดยไม่ได้ปล่อยให้ลื่นไหลไปตามความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ก็เกิดจากการที่บุคคลนั้นมีสำนึกในตนว่าตนนั้นเป็น “ประธาน” ในการสร้างความหมายให้กับภาระกิจของตนเองและตนเองนั้นมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการยืนยันทน ซึ่งพวกเขาไม่จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับความรู้กระแสหลักที่โรงเรียนหรือสังคมมอบให้อีกทั้งบุคคลเจ้าของประสบการณ์ในลักษณะเช่นใดเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมีความสำคัญอย่างมากอันเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีอัตลักษณ์เป็นของตนเองนอกจากนี้บุคคลยังสามารถสังสมความรู้และประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเองและสร้างความรู้ใหม่และรู้เท่าทันกับความรู้ต่างๆจนทำให้เขาสามารถเรียนรู้วิธีที่จะรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นการมีพลังในตนเอง จนสามารถเติมเต็มความปรารถนาในแบบของตนเอง

F- FULFILMENT คือ เป็นความสำเร็จที่เกิดจากความปรารถนาแห่งตนแม้จะมีข้อจำกัดของการสร้างตัวตนที่ถูกพันนาการจากความรู้ต่างๆอย่างแยกย่อย เป็นความสำเร็จที่เกิดจากการเลือกที่จะเป็น (Being) เพราะต้องการสนองตอบต่อคำเรียกร้องในตนเองด้วยการสร้างคุณค่าบางอย่างให้เกิดขึ้นในชีวิต โยที่เกิดจากการทบทวนตนเอง รู้จักตนเอง ตรวจสอบตนเอง ผ่านภาษา การพูดคุย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในสังคมโรงเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนเลือกปฏิบัติว่าจะดำรงตนตามความต้องการของสังคมหรือต้องการสร้างความรู้ให้ตนเองอย่างตระหนักรู้ ในการค้นพบคุณค่าบางอย่างในการเลือกที่จะปฏิบัติอย่างไร และจะต้องเข้าใจถึงจินตนาการ ความต้องการ ความปรารถนาของตนเองให้ได้ การไปสู่ความสำเร็จที่เกิดจากการดูแลตนเองจึงเกิดจาก

ผลของการต่อต้านและหลีกเลี่ยงนี้ ต่อร่องจากการครอบงำของระบบของความจริงที่ถูกสร้างขึ้นมา ด้วยวิธีที่แตกต่างกันไปการดูแลตนเองจึงเป็นขั้นตอนในการกำหนดวิถีชีวิตตนเองด้วยการรู้จักตนเอง คือการเข้าใจถึงความหมายของการดำรงชีวิตที่ต้องการที่เปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่ความพึงใจในการดำรงชีวิตอย่างมีสุนทรีย์ะ ที่สามารถค้นพบรูปแบบของความเป็นตัวตนที่ต้องการได้ด้วย

การประเมินผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเกิดกระบวนการสะท้อนคิด (reflection) ดังนั้นจึงต้องฝึกให้ผู้เรียนสำรวจตรวจสอบตนเองในทุกประสบการณ์ เรียนรู้สิ่งใหม่ๆที่และฝึกให้ผู้เรียนรู้กับความรู้ใหม่ที่จนรู้จักการแก้ไขปัญหาและสามารถปรับตัวกับความแตกต่างอยู่ตลอดเวลาฝึกใช้กระบวนการต่อการเพื่อสร้างทางเลือกให้กับตนเองและกำกับตัวเองไปตามทางเลือกตามความปรารถนาแห่งตัวตน และกล้าที่จะเปลี่ยนชีวิตของตนไปสู่สภาวะที่ดีกว่า ความสำเร็จที่เกิดจากความปรารถนาแห่งตน (fulfilment) ผู้ประเมินต้องสร้างให้ผู้เรียนรู้จักการยอมรับตนเอง นั่นคือลักษณะของการปรับตัวได้จนมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจจนค้นพบคุณค่าบางอย่างในการเลือกที่จะปฏิบัติอย่างไรที่เป็นความสำเร็จตามความหมายของตนเอง เป้าหมายในชีวิตตามที่ตนเองปรารถนาโดยเกิดจากความมานะพยายามเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ในทุกด้านที่ตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ที่มีทั้งการล้มเลิก การเรียนรู้ ความเชื่อมั่น หาโอกาสและรู้จักความยืดหยุ่นของแต่ละสถานการณ์และสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ มีความสุขในสิ่งที่ตนเลือกและรู้สึกถึงความหมายของคุณค่าของตนเองที่เป็นพลังอำนาจที่ทำให้เราทำตามความเชื่อมั่นนั้นจนเกิดความจริงขึ้นมา ความเชื่อมั่นในตนเองย่อมนำไปสู่ความคาดหวังและผลักดันไปสู่ความคาดหวังนั้น ด้วยหนทางและวิธีการในรูปแบบของตนและสร้างสรรค์ทำให้เกิดความสุขต่อตนเองและรอบข้าง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการใช้การประเมินควรใช้เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักตัวตนของตนเอง และพัฒนาตนเองตามศักยภาพที่ควรเป็นให้ได้ตามรูปแบบของตนเองการประเมินเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างพลังในตนเองรู้จักตัวตนของตนเอง (subjectivity)

1.2 ประเมินผลผู้เรียนเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์และคิดเชิงวิพากษ์ ด้วยการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นเพื่อให้รู้จักสะท้อนย้อนคิดกับตนเอง หลักฐานการเรียนรู้ที่สะท้อนพัฒนาการ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะยอมรับ เข้าใจตนเอง พัฒนาศักยภาพของตนเองในทิศทางที่ถนัดและสอดคล้องกับศักยภาพของตน มีพลังในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าสามารถกำกับการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

1.3 การประเมินผลผู้เรียนควรให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ที่สร้างสรรค์และชี้ให้เห็นจุดดี จุดที่ควรพัฒนา พร้อมทั้งแนวทางการพัฒนาตนเอง และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตนเองและ เป้าหมายให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และผู้ประเมินเป็นเพียงผู้แนะนำและให้ผู้เรียนหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาพยายามมุ่งเน้นที่จุดเด่นมากกว่าจุดอ่อนของบุคคลทำให้รู้ว่าผู้เรียนมีคุณค่า มีความสามารถการประเมินควรมีมิติมากกว่าการประเมินจากผู้ประเมินเพียงแคด้านเดียว

1.4 ผู้เรียนควรสามารถประเมินตนเอง หรือจากผู้อื่นที่ไม่ใช่เพียงครูผู้สอน การประเมินผลที่เกิดขึ้นต้องมีความยืดหยุ่น คล่องตัวทำให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่และได้รับการพัฒนาจนบรรลุ เกิดกลไกการเรียนรู้ การประเมินจะไม่ใช่วิธีการประเมินปลายทางของกระบวนการเรียนรู้แต่เป็นการประเมินการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนและครูผู้สอน

1.5 ผู้ประเมินควรส่งเสริมและฝึกฝนสร้างประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ จนผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันเหตุการณ์ (literacy) อย่างตรงไปตรงมาและซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเองเกิดการเรียนรู้พินิจพิจารณาใคร่ครวญและสะท้อนตนเอง รู้จุดแข็ง จุดอ่อน ฉลาดรู้ ที่รู้จักตนเองว่าตนนั้นมีจุดเด่น จุดด้อยและยอมรับข้อจำกัดของตนเอง ผู้เรียนรู้จักใคร่ครวญ ไตร่ตรอง สามารถจัดการตนเอง ทั้งในด้านการจัดการอารมณ์ รอบคอบมีสติรู้ผิด รู้ชอบเลือกตัดสินใจต่อสถานการณ์อย่างระมัดระวัง มีความสามารถในการกำกับตนเองหรือยังยั้งซึ่งใจซึ่งนอกจากจะเป็นพลังที่ผลักดันเพื่อไปสู่ความสำเร็จที่สำคัญบุคคลนั้นต้องรู้วิถีที่จะไปสู่เป้าหมายได้ด้วยตนเอง

1.6 ผู้ประเมินต้องมีทักษะ ความรู้ และความเชื่อมั่นในการประเมินเพื่อนำผลมาใช้ประโยชน์หรือสร้างคุณค่ากระบวนการประเมินที่สามารถทำให้ผู้เรียนหันมาตรวจสอบตนเองและทบทวนอย่างสม่ำเสมอตามความรู้ที่ตนเชื่อพร้อมทั้งตั้งคำถามกับตัวตนที่ดำรงอยู่ภายใต้ชุดความรู้หรือวาทกรรม จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการ ผู้สอนต้องสร้างและจัดประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงกับผู้เรียน ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ และสะท้อนกลับเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการประเมิน สามารถแสดงความคิดเห็นของตนต่อการประเมินได้อย่างกว้างขวาง

การประเมินในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะยอมรับ เข้าใจตนเองพัฒนาศักยภาพของตนเองในทิศทางที่ถนัดและสอดคล้องกับบุคลิกภาพ มีพลังในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าการประเมินลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

เกิดการรับรู้ศักยภาพของตนเอง รู้จักกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถกำกับการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการได้รู้ความคิดและความปรารถนาของผู้เรียนแต่ละคน ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นความรู้ในการทำวิจัยครั้งต่อไปที่ผู้วิจัยพัฒนาวิธีการประเมินให้เป็นรูปแบบการประเมินที่สร้างพลังในตนเองช่วยสร้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สามารถสะท้อนตนเองและสร้างนิยามความหมายของสิ่งที่เรียกว่าความรู้ ขึ้นใหม่ โดยความรู้นั้นจะต้องมีความหลากหลายและเกิดความเท่าเทียมในการให้ความหมายของความเป็นมนุษย์ ในฐานะของตัวแทนของการศึกษาในรูปแบบที่ไม่แตกต่างกันรวมถึงการเป็นผู้ก้าวข้ามกรอบของความรู้กระแสหลัก โดยการที่นักวิจัยเปิดพื้นที่ให้ผู้ที่เป็นเจ้าของประสบการณ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมและส่วนสำคัญในการวิจัย กำหนดความหมายและสร้างความรู้ที่เป็นตัวตนของตนเอง เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้กับคนในสังคม จนที่สุดการรับรู้ความจริงในมุมมองดังกล่าวนั้นจะทำให้มนุษย์ทุกคนรู้ว่าสุนทรียะในการดำรงอยู่ร่วมกันเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือสร้างความหลากหลายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อเอื้อให้อำนาจแห่งตัวตนแต่ละคนทำงานได้อย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) สร้างพลังในการประเมินร่วมกันเพื่อส่งเสริมการประเมินผลให้เป็นการประเมินผลที่ตรงกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาหรือแม้กระทั่งในโรงเรียนในระบบการศึกษาไทย

บรรณานุกรม

- Aléx, L., Hammarström, & Anne. (2008). Shift in power during an interview situation: methodological reflections inspired by Foucault and Bourdieu. *Nursing inquiry*, 15(2), 169 -176.
- Bernburg, J. G., Kroh, M. D., & Rivera, C. J. (2006). Official Labelling Theory. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 43(1), 67-88.
- Bloom, B. S. (1967). *Evaluation of Learning in Secondary School*. Newyork: McGraw – Hill Book Company Inc.
- Boal, W. M., & Ransom, M. R. (1997). Monopsony in the Labor Market. *Journal of Economic Literature*, 35, 86 -112.
- Bold, C. (2012). *Using Narrative in Research*. London: Sage.
- Bryant, A., and Charmaz K. (2007). *The SAGE Handbook Grounded Theory*. London: Sage Publications Ltd.
- Burrell, G. (1994). Modernism, Postmodernism and Organizational Analysis 4: The Contribution of Jürgen Habermas. *Organization studies*, 15(1), 1-19.
- Byrne, P. (2009). Stigma. *British journal of psychiatry*, 195(1), 80-93.
- Chalorsuntisakul, S., Kasornpiku, C., Mahachanawong Suvarnaphaet, K., Nopparatmaitree, M., Nakburi, N., Lukkana, M., & Suvarnaphaet, P. (2023). Leadership of Poultry Farmer-Leaders and Implications for Organic Livestock Extension Services in Phetchaburi Province. *Journal of Business Administration and Social Sciences Ramkhamhaeng University*. 6(2), 7-53.
- Cheung, Y. W., Mok, B.-H., & Cheung, T.-S. (2005). Personal Empowerment and Life Satisfaction among Self-Help Group Members in Hong Kong. *Small Group Research*, 36(3), 354-377.
- Clutterbuck, D. K., S. (1994). *The Power of Empowerment: Release the Hidden of your Employees*. London: Kogan Page Limited.

- Convey, S. R. (1989). *The 7 Habits of Highly Effective People*. New York: Free Press A Division of Simmons and Schuster Inc.
- Corrigan, P., & Rao, D. (2012). On the Self-Stigma of Mental Illness: Stages, Disclosure, and Strategies for Change. *Canadian journal of psychiatry Revue canadienne de psychiatrie*, 57(8), 464-469.
- Creswell, J. W. (2008). *Quantitative and Qualitative*. Ohio: Pearson Prentice Hall.
- D'Arcy, S. (2004). Foucault, Michel. The Essential Foucault: Selections from Essential Works of Foucault. *Foucault studies*. (1), 116-118.
- Danaher, G. (2000). *Understanding Foucault*. London: Calif Sage.
- Danaher, G., Schirato, T., & Webb, J. (2000a). *Art of the Self. Understanding Foucault*. London: Sage.
- Dreyfus, L. H. (2013). *Michel Foucault : beyond structuralism and hermeneutics*. London: Routledge.
- Ebel, R. L., & Frisbie, D. A. (1986). *Essentials of Educational Measurement*. New Jersey : Prentice.
- Farmer, T. W. (1996). Social Relationships of Students with Exceptionalities in Mainstream Classrooms: Social Networks and Homophily. *Exceptional children*, 62(5), 431-450.
- Fleischer, F. (2011). Technology of Self, Technology of Power. Volunteering as Encounter in Guangzhou, *Ethnos*, 76(3), 300-325.
- Foley, P., & Green, H. (1989). *Small Business Success*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- Foucault, M. (1997). *The Hermeneutics of the Subject*. In P. Rabinow (ed). *The Essential Works of Michel Foucault Ethics: Subjectivity and Truth (Vol. 1)*. New York: The New Press.
- Foucault, M. (2000). *Power*. New York: New Press.
- Foucault, M. (2002). *The order of things : an archaeology of the human sciences*. London: Routledge.

- Freire, P. (2001). *Pedagogy of freedom: Ethics, democracy and civic courage*. London: Rowmanand Littlefield Publishers.
- Gibson, C. H. (1993). *A study of empowerment in mother of chronically children*. *Unpublished doctoral dissertation*. Boston: Boston College.
- Goffman. E. (1963). *Stigma : Note on the Management of Spoiled Identity*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Graham, S., Hebert, M., & Harris, K. R. (2015). Formative Assessment and Writing: A Meta-Analysis. *The Elementary school journal*, 115(4), 523-547.
- Grebin, N., Grabovska, S., Karkovska, R., & Vovk, A. (2020). Applying Benjamin Bloom's Taxonomy Ideas in Adult Learning. *Journal of education, culture and society*, 11(1), 61-72.
- Gronlund, N. E., & Linn, R. L. (1990). *Measurement and Evaluation in Teaching*. New York: Macmillan.
- Gunnar, B. J., Marvin, K. D., & Craig, R. J. (2006). Official Labelling Theory. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 43(1), 67-88.
- Guskey, T. R. (2000). *Evaluating professional development*. California: Corwin Press.
- Herek, G. M. (2007). Confronting Sexual Stigma and Prejudice: Theory and Practice *Journal of Social Issues*, 4(2), 905–925.
- Horwitz, A. G., Hill, R. M., & King, C. A. (2011). Specific coping behaviors in relation to adolescent depression and suicidal ideation. *Journal of adolescence*, 34(5), 1077-1085.
- Jane, R. & Liz, S. (2002). *Qualitative data analysis for applied policy research*. London: Sage Publications, Inc.
- Jarrar, A. G. (2013). Positive Thinking & Good Citizenship Culture: From the Jordanian Universities Students' Points of View. *International Education Studies*, 6(4), 183-193.
- Kenneth, T. W., & Betty, V. (1990). Cognitive Elements of Empowerment: An “Interpretive” Model of Intrinsic Task Motivation. *Academy of Management Review*, 15, 666-681.

- Kreitzer, R. J., & Sweet-Cushman, J. (2022). Evaluating Student Evaluations of Teaching: a Review of Measurement and Equity Bias in SETs and Recommendations for Ethical Reform. *Journal of academic ethics*, 20(1), 73-84.
- Kurako, D. F. (2009). The Entrepreneurial Imperative of the 21st Century. *Business Horizons*, 52(1), 421-428.
- Lemke, T. (2011). *Beyond Foucault: From Biopolitics to the Government of Life*. In Brockling, U.; Krasmann, S. & Lemke, T. (Ed.) , *Governmentality Current Issues and Future Challenges*. New York: Routledge.
- Link, B., & Phelan, J. C. (2016). Conceptualizing Stigma. *Annual Review of Sociology*, 27, 363-385.
- Mandal, S. (2018). An examination of the importance of big data analytics in supply chain agility development. *Management research review*, 41(10), 1201-1219.
- Martinelli, A. (2005). *Global Modernization : Rethinking the Project of Modernity*. London: SAGE Publications Ltd.
- Maxwell, J. L. (2009). Gooey-Gosh. *Journal of college science teaching*, 38(5), 8-9.
- McCauley, V., & McClelland, G. (2004). Further studies in self-directed learning in physics at the University of Limerick, Ireland. *International Journal of Self-directed Learning*, 1(2), 26-37.
- Miller, D., & Friesen, P. H. (1982). Innovation in Conservative and Entrepreneurial Firms: Two Models of Strategic Momentum. *Strategies Management Journal*, 2, 25-31.
- Picciotto, R. (2023). Social Ontology and Evaluation—A Comment on “Framing Evaluation in Reality: An Introduction to Ontologically Integrative Evaluation”. *The American journal of evaluation*, 44(1), 109-113.
- Pieterse, N. J. (2009a). *Development Theory (Publish in Association with Theory, Culture and Society* (2nd ed). London: Sage Publication.
- Plumwood, V. (1993). *Feminism ang Mastery of Nature*. London: Routedege.
- Potvin, D. A., Burdfield-Steel, E., Potvin, J. M., & Heap, S. M. (2018). Diversity begets diversity: A global perspective on gender equality in scientific society leadership. *PloS one*, 13(5), 280-297.

- Rabinow, P. (1984). *The Foucault Reader*. New York: Penguin Publisher.
- Raffnsøe, S., Mennicken, A., & Miller, P. (2019). The Foucault Effect in Organization Studies. *Organization studies*, 40(2), 155-182.
- Richard, A. I. (2009). *Learning to teach* (9th ed.). New York: McGraw - Hill.
- Ritsher, J. B., Otilingam, P. G., & Grajales, M. (2003). Internalized stigma of mental illness: psychometric properties of a new measure. *Psychiatry Res*, 121(1), 31-49.
- Ritzer, G. (1993). *The McDonaldization of Society: An Investigation Into the Changing Character of Contemporary Social Life* London Sage. New York: The McGraw-hill Companies.
- Ritzer, G. (2014). Prosumption: Evolution, revolution, or eternal return of the same?. *Journal of consumer culture*, 14(1), 3-24.
- Roberts, B. (2002). *Biographical research*. Buckingham Philadelphia: Open University Press.
- Saul, B. H. (1967). *Outsiders : studies in the sociology of deviance* (3rd ed.). New York: Free Press.
- Schildkamp, K., & Veldkamp, B. P. (2020). Formative Assessment: A Systematic Review of Critical Teacher Prerequisites for Classroom Practice. *International Journal of Education Research*, 13(2), 1-16.
- Schirato, T., & Danaher, G. (2012). *Understanding Foucault: A critical introduction* (2nd ed.). London: Routledge.
- Schunk, D. H. (1997). *Self-Monitoring as a Motivator during Instruction with Elementary School Students*. Chicago: Purdue University.
- Smith, E.R., Mackie, D.M., & Claypool, H.M. (2014). *Social Psychology* (4th ed.). New York: Psychology Press.
- Snow, A. (2018). *Assessing communities of unreceptive receptors: an investigation into environmental impact assessment's formation of environmental subjects*. Manchester: The University of Manchester.
- Somekh, B., & Lewin, C. (2005). *Research Methods in the Social Sciences*. London: Sage Publications.

- Spohrer, K. (2016). Negotiating and contesting 'Success': Discourses of aspiration in a UK secondary school. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 37(3), 411-425.
- Stufflebeam, D. L., & Coryn, C. L. S. (2014). *Evaluation: Theory, models and applications* (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- V.Covington, M. (1984). The self-Worth Theory of Achievement Motivation: Findings and Implications. *The Elementary school journal*, 85(1). 5-21.
- Zimmerman, M. A. (1995). Psychological Empowerment: Issue and Illustration. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 581-599.
- กรรพิตา เชาวตะ, มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และวันชัย ธรรมจักร. (2555). กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผู้ก้าวพลาด. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*. 4(2), น. 101-115
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 / สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)*. กรุงเทพฯ. กระทรวงอุตสาหกรรม.
- กฤษดา ปั่นเอี่ยม. (2561). ผลของการสร้างบรรทัดฐานทางการศึกษาในระบบโรงเรียนผ่านเรื่องเล่าของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 17(1), 97-112.
- เกศรินทร์ บริบูรณ์. (2559). *การศึกษาองค์ประกอบพลังอำนาจแห่งตนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ปริญญานิพนธ์การศึกษา มหบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- คมเพชร ฉัตรสุกกุล. (2557). *เทคนิคการทำงานกับชาวบ้านแบบมีส่วนร่วม*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนาขอนแก่น.

- จักรี ไชยพินิจ. (2557). ทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาของวอลท์ วิทแมน รอสตากับบทบาทของประเทศ
มหาอำนาจ: ข้อถกเถียงเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*
, 6(1), 237-273.
- จิตติมา เจือไทย. (2551). *การสร้างอัตลักษณ์แห่งตัวตนของคนพิการ*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษา
ดุสิตบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2557). *การวัดประเมินผลการศึกษา(เอกสารประกอบการสอน)*. นครปฐม:
คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จิราภรณ์ ชูวงศ์. (2562). ผลกระทบจากการตีตราและแนวทางการกำกับการกินยาแบบมีพี่เลี้ยง. *ว
สารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 6(1), 137-245.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2553). *จิตวิทยาสังคม*, (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย นาถาพลอย. (2563). การบริหารราชการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสังคมปัจจุบัน. *วารสาร
นวัตกรรมทางการศึกษาและการวิจัย*, 3(3), 172-178.
- ชวาล แพร่ตฤกล. (2552). *เทคนิคการวัดผล*, (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิทยุการปก.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2559). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์
พับลิชชิง.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2560). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และ
ความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ณัฐธิดา นามนต์ดี และ สมชาย เทพแสง. (2023). ภาวะผู้นำคุณภาพและความสำเร็จขององค์กร:
วารสารบริหารการศึกษา มศว. 19(37), 1-11.
- ณัฐพัชร์ อภิรุ้งเรืองสกุล และ พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2561). เทคโนโลยีแห่งตัวตนสู่ความสำเร็จของเด็กจาก
ชุมชนแออัด. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
และศิลปะ*, 11(3), 608-623.
- ดลชัย ฮะวังจุ. (2560). สถานการณ์การตีตราทางสังคมของผู้ใช้ยาเสพติด: กรณีศึกษาผู้รับการบำบัด
สารเสพติดในโครงการบริการเมทาโดนฐานชุมชนแห่งหนึ่ง. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์*,
47(3), 276- 288.
- ดวงกมล ทองอยู่. (2559). การรับรู้ทางสังคมกับความเป็นจริงทางสังคม: ความต่างที่พึงระวัง.
วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 6(1), 139-149.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2559). *ความสมเหตุสมผลของความชอบธรรม (การครอบงำ)*. กรุงเทพฯ: สมมติ.

ธัชชนก สัตยวินิจ. (2559). สิทธิของคนชายขอบกับปัญหาที่ดินทำกิน: กรณีศึกษาชาวเขาเผ่าม้งป่ากลาง อำเภอเขียงกลาง จังหวัดน่าน. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 2(1), 99-129.

ธีรยุทธ บุญมี. (2551). *มิเชล ฟูกูต์ : Michel foucault / ธีรยุทธ บุญมี*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.

นพพร จันทรนำชู. (2559). ความหลากหลายของกระบวนการทัศน์ทางการศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 36(2), 150-171.

นภาพค์ คงเศรษฐกุล และ ปฤษณา ชนาวรรษ. (2555). การยุติความรุนแรงในระบบโรงเรียน. *วารสารทางวิชาการ สมาคาศจารย์ สกศ.ร.ร.จปร.*, 10(139-159).

นภาพรณ์ หะวานนท์. (2552). การสร้างความรู้ภายใต้กระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม. *สังคมผู้สูงอายุ*, 3(3), 1-24.

นรินทร์ สังข์รักษา. (2561). เรื่องเล่า: วิถีวิทยาแนวใหม่ในการแสวงหาความรู้เพื่อการวิจัยทางสังคม. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(2), 1-18.

บุษิตา สังข์แก้ว. (2556). พลวัตการพัฒนาการกระจายอำนาจตัดสินใจสำหรับตัวแสดงท้องถิ่นในกระบวนการกำหนดโครงการเชื่อมชลประทานขนาดใหญ่ ศึกษากรณีโครงการเชื่อมแก่งเสือเต้น (พ.ศ. 2520-2556). (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

เบญจพร ตันตสุติ. (2560). *เข็นฝันขึ้นภูเขา*. กรุงเทพฯ: พราว โฟเอท.

เบญจวรรณ บุญโทแสง. (2558). ปฏิบัติการสร้างร่างกายใต้บงการของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม*, 23(2), 151-180.

เบญจวรรณ บุญโทแสง. (2560). ความเป็นอื่นบนวาทกรรมการพัฒนาในวิถีชุมชนมอแกน. *วารสารสังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ ราชภัฏร้อยเอ็ด*, 1(1), 31-60.

เบญจวรรณ อุบัติมาย์. (2564). แนวคิดเรื่องตัวตนที่รู้จักและกระบวนการสร้างตัวตนของมิเชล ฟูกูต์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 5(256), 159-208.

ปิยะกมล มหิวรรณ และ ดุษฎี อายุวัฒน์. (2562). ความรุนแรงเชิงโครงสร้างในการทำงานของผู้หญิง: กรณีศึกษาในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 36(1), 223-244.

- พนิต ภูจินดา. (2556). การผังเมืองกับการพัฒนาเมือง. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยกรพัฒนการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- พรทิพย์ ไชยโส. (2563). เทคนิคการประเมินการเรียนรู้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศรีปทุม* *ปริทัศน์ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 20(1), 193-206.
- พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์. (2558). การศึกษาและเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาของนิสิต/นักศึกษาโดยการให้คำปรึกษากลุ่ม. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 9(2), 1-18.
- พิจิตรา ธงพานิช. (2560). *วิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- พิชญาดา ดำแก้ว. (2564). คนคู่ขยยะ: ชีวิตของความเป็นอื่น. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 7(2), 51-66.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2552). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: แฮส ออฟเคอร์มิสท์.
- ไพศาล เครือแสง. (2556). เทคนิคการสอนเชิงรุกเรียนรู้ประสบการณ์จาก Shelton College International ประเทศสิงคโปร์. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(4), 24-36.
- ภูเบศร์ สมุทรจักร และ นิพนธ์ ดาราวุฒิมาประภรณ์. (2557). *ไลฟ์สไตล์ แผนการดำเนินชีวิตกับแนวคิดการมีบุตรของคนเจนเอเรชั่นวาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ.
- มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ กรรติมา เชาตะ. (2555). การสร้างความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนตัวตนของเด็กและเยาวชนผู้ก้าวพลาด. *ศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 7(13), 1-15).
- มัตติกา ใจจันทร์และ พรนภา คำพราว. (2014). ตราบาปจากโรคเอดส์ ตัวอย่างความเจ็บป่วยทางสังคม. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(3), 170 – 173.
- ล้วน สายยศ. (2552). *เทคนิคการสร้างและสอบข้อสอบความถนัดทางการเรียน*. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- วรรณดี แสงประทีปทอง. (2556). *การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในประมวลสาระ ชุดวิชาการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้หน่วยที่10*. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- วราพร ศรีสุพรรณ. (2557, มกราคม-มิถุนายน). การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาสำหรับอนาคต. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 6(112), 65-280.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วีณา วุฒิจำนงค์. (2564). เรื่องเล่าความทรงจำเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยสึนามิในประเทศไทย: การศึกษาปริเฉทเรื่องเล่าและอารมณ์ขัน. (ปริญญาดุุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย วิทยานิพนธ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2554). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ: หอมชาวบ้าน.
- ศรีรัช ลอยสมุทร. (2563). การวิเคราะห์ว่าทหกรรมการสร้าง “ความเป็นอื่นคือศัตรู” ในการสื่อสารความเชื่อทางการเมืองในสื่อเครือข่ายสังคมสาธารณะ. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 15(2), 43-50.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภาวดี บุญญวงศ์ และ มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. (2555). การศึกษาเงื่อนไขและกระบวนการเรียนรู้ภูมิคุ้มกันทางสังคมในโรงเรียน. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร .3(5), 143-155.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). สรุปผลการวิจัย PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่านและคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- สมชาย รัตนทองคำ. (2554). การประเมินผลทางการศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 5(1), 137-153.
- สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน และ กมลวรรณ พลับจิ้น. (2561). ผลิทางออกความเหลื่อมล้ำการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สมิทธิ์ เจือจันดา และ วรณนภา โพธิ์ผลิ. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเห็นคุณค่าของตนเองสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนเขตธนบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สายใจ เบ็ญไธ้ะ มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ วันชัย ธรรมสังการ. (2556). การศึกษาในระบบโรงเรียน : ปฏิบัติการสร้างความรู้ภายใต้ อุดมการณ์ของการพัฒนาไปสู่สังคมทันสมัย. การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย. 3 (2) 9-17.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สุชานุช พันธุ์นิยะ. (2562). “ครอบครัวคนข้ามเพศ” จากความผิดปกติและความเป็นอื่น สู่การมีตัวตนและพื้นที่ทางสังคม: บทวิเคราะห์ตามแนวคิดวาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 8(1), 24-44.

สุภางค์ จันทวานิช. (2555). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมิตร สุวรรณ. (2554). *รัฐกับแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน.

สุรวีร์ ชัยชนะ. (2019). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของระดับเพชร. *วารสารการวิจัย กาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 13(1), 1-13.

เสริน ปุณณะหิตานนท์. (2562). อันเนื่องมาจากความสำคัญของอัตตาในสังคมวิทยา. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(1), 1-36.

องอาจ นัยพัฒน์. (2558). *การวัดประเมินผู้เรียนในโลกยุคใหม่ของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อภิสรินทร์ ชนะรัตน์. (2559). กระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนอาชีวศึกษาโดยปฏิบัติการศึกษาผ่านประสบการณ์. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 6(1), 78-92.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). *คิดอย่างมิเชลฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์ : จากวาทกรรมของอัตบุคคลถึงจุดเปลี่ยนของอัตตา*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุษณีย์ ธเนศวรวิทย์ และ ศรีชัย พรประชาธรรม. (2553). *การศึกษา : มายาการความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม*. ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บ.ก.), *ความรุนแรงซ่อนหา/สังคมไทย (219-321)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

เอื้อทิพย์ คงกระพันธ์. (2561). *การเสริมสร้างพลังอำนาจในตนเองของเยาวชนคาทอลิกโดยการให้คำปรึกษากลุ่ม*. (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

MF-04-version-2.0

วันที่ 18 ต.ค. 61

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย SWUEC-G- 127/2565

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและ ข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง: การสร้างพลังในตนเองของผู้ประสบความสำเร็จที่เคยถูกตีตราโดยการประเมินผลในระบบการศึกษาไทย

ชื่อผู้วิจัยหลัก: นาง ณัฏฐนันท์ เดชเวตสินศิริ

สังกัด: บัณฑิตวิทยาลัย

- เอกสารที่รับรอง:
1. แบบเสนอโครงการวิจัย
 2. โครงการวิจัย
 3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
 4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

1. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 11 เมษายน 2565
2. โครงร่างการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 11 เมษายน 2565
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 11 เมษายน 2565
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 11 เมษายน 2565

(ลงชื่อ).....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทันตแพทย์หญิงณัฏฐา เอี่ยมจิตรกุล)

กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

(ลงชื่อ).....

(แพทย์หญิงสุวิพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/E/G-127/2565

วันที่ให้การรับรอง : 11/04/2565

วันหมดอายุใบรับรอง : 11/04/2566

ภาคผนวก ข

ภูมิหลังและแรงบันดาลใจของผู้วิจัยในการทำปริญญานิพนธ์

ภูมิหลังแรงบันดาลใจของผู้วิจัยในการทำปริญญานิพนธ์

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูคนหนึ่งที่อยู่ภายใต้อำนาจของความรู้จากการทำงานในพื้นที่ของสถาบันทางการศึกษา การเป็นครูผู้สอนและผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลตลอดระยะเวลากว่า 20 ปี ทำให้ผู้วิจัยได้สัมผัสกับความรู้สึกของนักเรียนหลายรุ่น นักเรียนหลายคนตั้งคำถามเกี่ยวกับความยุติธรรมและความชัดเจนของการประเมินผลในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผลการประเมินนั้นมีผลกระทบต่อชีวิตและอนาคตของพวกเขาโดยตรง ทุกครั้งที่เห็นแววตาและความกังวลใจของนักเรียนที่ได้รับการประเมิน นักเรียนบางคนที่รับรู้และรู้สึกได้ว่าตนเองถูกตีตรา ความรู้สึกนี้อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในตนเองและพัฒนาการทางการเรียนรู้ของนักเรียนในระยะยาว ไม่ว่าผู้เรียนจะถูกประเมินผลด้านทักษะ การประเมินด้านสติปัญญา และการประเมินผลด้านจิตพิสัยการประเมินในแต่ละครั้งมักจะสร้างความแตกต่างให้เกิดกับผู้เรียนเสมอ ผู้วิจัยรู้สึกหนักใจและตั้งคำถามกับตัวเองว่า "เรากำลังทำสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ ? การประเมินผลที่เราทำอยู่นั้นช่วยให้นักเรียนเติบโตและรู้จักตัวเองได้จริงไหม ?" ความรู้สึกเหล่านี้เป็นสิ่งที่ก่อตัวขึ้นในใจของผู้วิจัยอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับบทบาทและความหมายของการประเมินผลในระบบการศึกษาของไทย

การประเมินผลในโรงเรียนไม่ได้เป็นเพียงแค่ตัวเลขหรือเกรดที่ปรากฏในใบคะแนน แต่เป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นและความภูมิใจในตนเองของนักเรียน เมื่อใดก็ตามที่นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองไม่เป็นที่ยอมรับหรือถูกตีค่าในทางที่ไม่เป็นธรรม ความรู้สึกนี้จะติดตัวพวกเขาไปตลอดชีวิต ผู้วิจัยจึงตั้งคำถามว่า "เราจะสามารถปรับปรุงกระบวนการประเมินผลให้เป็นเครื่องมือที่สร้างสรรค์และเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างไร?" ด้วยความรู้สึกที่สงสัยและต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ผู้วิจัยพยายามปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินผลแบบใหม่ ๆ แต่สุดท้ายการประเมินนั้นยังถูกกำหนดภายใต้เกณฑ์เดียวกัน การประเมินผลในโรงเรียนมักสะท้อนถึงโครงสร้างทางสังคมที่มีอำนาจและการควบคุม การประเมินที่ไม่เป็นธรรมอาจเป็นผลมาจากความลำเอียงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกในระบบการศึกษา สิ่งที่คุณวิจัยสามารถทำได้คือการนำการประเมินมาใช้เพื่อให้การประเมินผลมีความโปร่งใส ยุติธรรม และสามารถช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาของนักเรียนได้จริง การค้นหาคำตอบสำหรับคำถามเหล่านี้กลายเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาและวิจัยของผู้วิจัย ซึ่งมุ่งหวังว่าจะสามารถพัฒนาระบบการประเมินผลที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนทุกคน การศึกษางานวิจัยนี้เปิดมุมมอง

ใหม่ ๆ ให้กับผู้วิจัยในการหาความหมายของความสำเร็จของผู้เรียนหลายคน ที่สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้แม้จะเคยถูกตีตราจากอำนาจการประเมินผล

การดำเนินการวิจัยภายใต้วิธีวิทยาการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative Approach) กระบวนการสนทนากับผู้เรียนจึงมีมากกว่าการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสะท้อนความหมายความสำเร็จเท่านั้น แต่นักเรียนยังได้สะท้อนความรู้สึกและสร้างความรู้บางอย่างให้กับผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้ไตร่ตรองถึงข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการประเมินผลนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบความหมายของความสำเร็จและหวังว่าผลจากการศึกษาและการวิจัยจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายในระบบการศึกษา ทำให้การประเมินผลกลายเป็นเครื่องมือที่สร้างแรงบันดาลใจและเสริมสร้างการพัฒนาทางการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยไม่สร้างความเครียดหรือความกังวลใจ และให้การประเมินผลนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมความภูมิใจและความมั่นใจในตนเองของนักเรียนได้อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโททางด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาโดยตรง รวมถึงมีประสบการณ์และความรู้ที่ได้จากการใช้การประเมินผลในโรงเรียนแต่ผู้วิจัยคิดอยู่เสมอมาว่า การประเมินควรต้องเป็นการช่วยเสริมสร้างแนวคิดและวิธีการเพื่อส่งเสริมศักยภาพ และการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง ผู้วิจัยเชื่อว่าการประเมินผลที่ดีต้องไม่เพียงแค่ตรวจวัดระดับความรู้ของนักเรียน แต่ต้องสามารถสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้เขาไปสู่เป้าหมายในแบบที่ต้องการ

ประวัติผู้เขียน

